De Zoon

van God

deel 3

Commentaar op Johannes 15 t/m 21

Robbert Veen

Voor Henneke

Robbert Veen © 2017
Alle rechten voorbehouden
ISBN 9789463420204

VOORWOORD

Dit is het derde deel over het evangelie naar Johannes dat ik schreef tussen 2014 en 2017. Drie delen "expositorisch" commentaar op dit evangelie – vooral gericht op de *verkondiging* van het evangelie.

Ik voel mij bevoorrecht dat ik dit project mocht beginnen en nu ook mag afsluiten. Als ik dit schrijf zijn de Kerstdagen van 2017 net achter de rug. Bijzondere dagen voor mijn vrouw en mij persoonlijk. We zijn nu even zonder gemeente, maar meer gehecht aan Gods Woord dan ooit tevoren. Dat is wat Gods Geest de laatste jaren in ons beiden steeds sterker heeft gewerkt: eerbied en liefde voor Zijn Woord. Dat Woord troost, vermaant, onderwijst en spoort ons aan om te volharden in het "eenmaal aan de heiligen overgeleverde geloof." Het leert ons de liefde van God kennen en het karakter van Christus. Mijn fascinatie voor dat Woord, die al begon in mijn jeugd, is de laatste jaren alleen nog maar sterker geworden.

Maar ik heb ook gemerkt dat juist bij het schrijven van een commentaar op een Bijbelboek, dat boek dieper en rijker spreekt dan als lezer alleen. Dat is vooral het geval geweest bij dit verheven evangelie, dat ons Jezus Christus schetst als de eeuwige Zoon van God.

Ik hoop dat dit boek, bedoeld om naast de tekst van het evangelie zelf te lezen, de lezer mag aanzetten om te geloven in de Zoon van God, Jezus Christus, die Zichzelf voor ons heeft overgegeven, opdat wij door geloof zouden leven.

Het past weer mijn dank uit te spreken aan mijn vrouw Henneke die elke tekst kritisch heeft doorgelezen voordat ze definitief werd. En uiteraard mijn dankbaarheid voor de grote leraren van onze tijd: Don Carson en John MacArthur die elk op hun eigen wijze een wezenlijke bijdrage aan dit boek hebben geleverd. Hun werken te raadplegen was een groot genoegen zowel als de absolute voorwaarde van het schrijven van dit commentaar.

IJmuiden, 27 december 2017

COMMENTAAR OP HET EVANGELIE NAAR JOHANNES

DEEL 3

DOOR ROBBERT VEEN

(76) Ik ben de ware wijnstok

Joh. 15:1-8

Het is de avond van de donderdag van de Lijdensweek. Dit is de avond van de viering van de Paasmaaltijd, de avond van het verraad van Judas, de avond van de laatste toespraak van Jezus tot Zijn discipelen. En in het 15e hoofdstuk dat nu voor ons ligt, spreekt Jezus over de relatie van de discipelen tot Hem, en de relatie van de discipelen tot de wereld. Zij zijn niet langer in de kamer waar het laatste avondmaal gevierd werd, maar ze zijn onderweg of aangekomen in de tuin, in de hof van Gethsemané.

In de eerste acht verzen van dit hoofdstuk gebruikt Jezus een vergelijking om de relatie van Zijn discipelen tot Zichzelf duidelijk te maken. Wie is werkelijk een discipel? En hoe kunnen de discipelen van Jezus laten zien dat ze waarlijk bij Jezus horen? Hoe kunnen we weten dat iemand waarachtig tot de kring van Jezus' discipelen behoort? Het beeld van de wijnstok, de wijngaardenier en de ranken maakt dat duidelijk.

In de eerste plaats horen we Jezus zeggen: "Ik ben de ware Wijnstok." En in vers vijf: "Ik ben de wijnstok." Ik ben. In het Nederlands kun je niet meteen zien dat Jezus hier uitspreekt dat Hij God Zelf is. Hij zegt echter nadrukkelijk: egoo eimi, Ik ben. Het is de naam van God in Exodus 3 die hier gebruikt wordt. "Mijn naam is", zegt God daar, "Ik ben die Ik ben." Hij is een eeuwig wezen die altijd geweest is en altijd zijn zal. Het is niet de eerste keer in dit evangelie dat Jezus nadrukkelijk verklaarde God Zelf te zijn. Het is de bedoeling dat we begrijpen dat Jezus als de ware wijnstok een kenmerk toevoegt aan dat goddelijk wezen. Zoals wanneer Hij zegt dat Hij het Licht van de wereld is in Johannes 8, of dat Hij de Goede Herder is in Johannes 10. Hij is de *Ik ben*, de God die op een bepaalde wijze optreedt en verschijnt en tegenover ons een bepaald karakter laat zien. Hij is de Zoon van God die verklaard heeft wie God is.

Is het dan belangrijk te begrijpen en te aanvaarden dat Jezus waarachtig God is? Het lijkt misschien voer voor theologen. Volgens

sommigen is er zelfs sprake geweest van een “deificatie”, een latere vergoddelijking van Jezus die eigenlijk alleen maar mens was. Maar luister dan maar eens naar de woorden van Jezus zelf: "als u niet gelooft dat *Ik ben*, zult u in uw zonden sterven." In de meeste vertalingen wordt daar het woordje "het" aan toegevoegd zodat we lezen: dat Ik [het] ben. Maar dat kan niet correct zijn. Het is vanuit de context duidelijk dat Jezus hier spreekt over Zijn eenheid met de Vader. Het is daarom ook niet helder waarnaar dit toegevoegde "het" zou moeten terugverwijzen. Het is een moeizame constructie om dan te denken dat Jezus bedoelt te zeggen dat zij moesten erkennen dat Hij het Licht van de wereld was. Of dat Hij werkelijk "van boven" kwam. Of dat Hij werkelijk de ware wijnstok was. Als we de uitspraak van Jezus gewoon vertalen met: Ik ben, wordt ook meteen duidelijk wat de strekking is van de vraag van de Farizeeën in vers 25 van Johannes 8. "Wie bent U?" Dat lijkt mij te betekenen: "horen wij jou wel goed? Wie durf je te zeggen dat je bent? Durf je nu echt te zeggen dat jij de *Ik ben* van de openbaring aan Mozes bent?" Daarmee proberen ze Jezus ongetwijfeld zover te krijgen dat Hij de strekking van Zijn woorden afzwakt. Jezus is daar echter niet toe bereid: "Wat ik u vanaf het begin al zeg" is dan ook Zijn antwoord. Hij is alles wat Hij over Zichzelf gezegd heeft, als het Licht der wereld, als de Herder et cetera, met in de kern daarvan dat Hij Zichzelf identificeert met de Ik ben. Die volle en omvangrijke waarheid, dat is wat Hij is.

De Farizeeën begrijpen precies wat Hij gezegd heeft. Het was een rechtstreekse aanval op het joodse theologische systeem. Een begrip van God werd daarmee verworpen, zoals Hij ook al een begrip van de Wet van Mozes, van gerechtigheid, van geloof en genade had weerlegd. En nu, met Zijn claim om God te zijn, haalde Hij zich ook nog de haat van Zijn gesprekspartners op de hals. De discipelen intussen hebben vermoedelijk deze uitspraak maar genomen zoals ze het hoorden, zonder er al teveel aandacht aan te geven. In Johannes 14 komt het echter wel tot een discussie over de vraag hoe Jezus' status als de eeuwige Zoon van God moet worden begrepen. Zie daarvoor het tweede deel van deze studie.

Hier in deze laatste nacht met Zijn discipelen laat Hij opnieuw Zijn goddelijke natuur zien en zegt: "Ik ben. Ik ben [er als] de ware wijnstok." Dit beeld moeten we nu gaan uitpakken, want er ligt heel veel in besloten. Er is een wijnstok, er is een wijngaardenier, er zijn goede ranken en er

zijn slechte ranken. In de vergelijking ligt een eenvoudig drama besloten. Ranken die vrucht dragen worden gesnoeid; ranken die geen vrucht dragen worden afgesneden, gedroogd en verbrand. De wijnstok is Jezus, God de Vader is de wijngaardenier, maar wat zijn nu de ranken?

Om dat te begrijpen moet je het beeld voor je zien van deze avond. Het begint allemaal in hoofdstuk 13:1. Daar horen we dat Jezus "de Zijnen, die in de wereld waren en die Hij liefgehad had, heeft liefgehad tot het einde." Dat waren de 11 discipelen die met Hem verbonden waren. Goede ranken dus. Maar er was nog een twaalfde discipel aanwezig: Judas. Dat was een discipel die drie jaar lang met Jezus was meegegaan, maar toch niet met Hem verbonden was. Bij het begin van de maaltijd lezen we al, dat "de duivel Judas Iskariot, de zoon van Simon, al in het hart gegeven had Hem te verraden." Maakt dat niet duidelijk wat de goede en de slechte ranken zijn? Ook Judas was verbonden met Jezus, maar dat verband was maar uiterlijk, er was geen vrucht. Aan de buitenkant kon je het verschil niet zien. Judas leek op alle andere discipelen en deed wat alle andere discipelen deden. Het verschil zat hem in de innerlijke overgave en dat verschil zou nu blijken in daden. Het verschil dus tussen de 11 discipelen die met Jezus wilden waken deze nacht, en die 12e discipel die Hem zou verraden.

Hoe zit dat dan met Judas? Je zou kunnen denken dat Judas in het verleden een waarachtige discipel is geweest, maar door de gebeurtenissen van de laatste paar dagen op andere gedachten is gebracht. Hij is sowieso een buitenbeentje in het gezelschap van de discipelen, omdat hij de enige was uit Judea terwijl alle anderen uit Galilea afkomstig waren. Misschien heeft hij wel een veel hoger belang gehecht aan de Tempel en heeft hij met lede ogen aangezien hoe Jezus voor de tweede maal in Zijn leven de geldwisselaars en de verkopers uit het tempelplein verdreef. Misschien heeft hij gehoopt op een triomfantelijke overwinning over de Romeinen zodra Jezus in Jeruzalem als koning zou zijn aanvaard – een gebeurtenis die nu verder weg leek dan ooit. Het is zelfs nog mogelijk dat Judas met zijn verraad niet per se het einde van Jezus' leven wilde bewerkstelligen, maar een gunstig einde wilde forceren. Tegenover de Tempelwacht en met de doodsdreiging zo nabij, zou Jezus toch wel Zijn almacht moeten demonstreren. Het is ook nog denkbaar dat de angst voor de dood Judas in het hart is geslagen en dat hij uiteindelijk niet bereid was om met Jezus te sterven – een vooruitzicht dat voor een discipel als Thomas nog aanvaardbaar was. (Vergelijk Joh. 11:16) Misschien moet je

denken aan een combinatie van al deze motieven, terwijl het tegelijkertijd goed is in het oog te houden dat de Schrift ons niet werkelijk vertelt welk motief Judas heeft gehad. Dat de duivel hem dit verraad in het hart had gelegd, wijst op de onbegrijpelijke en onweerstaanbare macht van al deze motieven bij elkaar, zodat op het laatst Judas werd voortgedreven door een duister en destructief verlangen zonder enige helderheid over zijn eigen motieven.

Wanneer Jezus spreekt over de ranken die weliswaar een uiterlijk verband hebben met de wijnstok, maar geen vrucht voortbrengen en moeten worden afgebroken en verbrand, denkt Hij ongetwijfeld aan Judas. Het is ironisch dat Judas dit al geweten kan hebben als hij had opgelet toen Jezus op de berg sprak over goede bomen die geen slechte vruchten konden voortbrengen, en slechte bomen die geen goede vruchten konden voortbrengen. In de Bergrede zei Jezus: "Niet ieder die tegen Mij zegt: Heere, Heere, zal binnengaan in het Koninkrijk der hemelen" (Mat. 7:21). Als hij het geweten heeft, heeft hij het in ieder geval genegeerd.

Daarmee kunnen we de betekenis vaststellen: de goede ranken zijn de ware discipelen die ook vrucht dragen. De ranken die geen vrucht dragen worden afgesneden en verbrand, dat zijn de valse discipelen. Er zijn mensen die een religieus huis bouwen op het strand zodat hun geloof wordt weggevaagd met de storm en de opkomende vloed. Ze zeggen Heere tegen Jezus, maar hebben Hem niet in hun hart als Heer en Heiland aangenomen. Hun geloof is aan de buitenkant, aan de oppervlakte gebleven.

Laten we nu eerst eens kijken naar de betekenis van de uitdrukking "ware wijnstok." Het woord wijnstok werd oorspronkelijk gebruikt voor het volk Israël als geheel. Zo bijvoorbeeld in Jesaja 5, waar we lezen "de wijngaard van de Heere van de legermachten is het huis van Israël" (Jesaja 5:7). God was hier de wijngaardenier die er alles aan deed om de vrucht te ontvangen van Zijn wijngaard. De wijngaard Israël was geplant op een vruchtbare heuvel, gezuiverd van stenen, beplant met edele wijnstokken, voorzien van een toren en een perskuip. Maar in het oordeel van de Heere bracht Israël alleen stinkende druiven voort en het gevolg was onvermijdelijk: "Ik zal zijn omheining wegnemen, zodat hij verwoest zal worden; ik zal een bres slaan in zijn muur, zodat hij vertrapt zal worden, Ik zal er een wildernis van maken." Et cetera. (Jesaja 5:18) Het was de bedoeling geweest dat het leven van God Zelf door de wijnstok Israël heen zou vloeien. Dat was niet gebeurd. Toch liet het volk zich erop

voorstaan dat het deze wijnstok van de Heere was. Het volk was zo trots op dat beeld, dat het op de munten een wijnstok liet afbeelden; op de tempel van Herodes was een grote wijnstok uitgehouwen die overdekt was met goud. Het grote symbool van Israël was de wijngaard, want zo was Israël uit Egypte gehaald – "U hebt een wijnstok uit Egypte uitgegraven, de heidenvolken verdreven en hem geplant. U hebt een plaats voor hem bereid en hem wortel doen schieten, zodat hij heel het land vulde." En dan klinkt het gebed van Asaf in deze 80e psalm: "O God van de legermachten, keer toch terug; kijk neer uit de hemel en zie. Zie om naar deze wijnstok, de stam die Uw rechterhand gepland heeft, en dat om de Zoon, Die U voor Uzelf sterk gemaakt hebt" (Psalm 80:15,16). Zo zien we het diepe contrast naar voren komen. Aan de ene kant de wijnstok van Israël die geen vrucht meer kon voortbrengen, en dan aan de andere kant de Zoon van God die de wijnstok van Israël komt vernieuwen en dat ook kan omdat Hij in eigen Persoon deze Wijnstok is – de plaats waar Gods leven vloeit, vruchtbaar wordt, de vreugde van de wijn mogelijk maakt.

Daarom zegt Jezus dat Hij de ware Wijnstok is. Net zoals Hij ook de ware Tabernakel (Heb. 8) en de ware Tempel is. De plaats waar Gods leven stroomt en waar God waarachtig woont. De discipelen van Jezus hebben gehoord dat deze tempel zal worden afgebroken, en hebben begrepen dat deze Messias niet alleen maar voor Israël de Verlosser wil zijn – zo hoorde Nicodemus dat, zo hoorden de Samaritanen dat – en dus spreekt Jezus hier over het nieuwe begin dat met Hem is aangebroken, zoals Hij het ware brood uit de hemel is en dan nu de ware wijnstok is. Hij is immers de weg, de waarheid en het leven.

Zoals alle mensen in Israël verbonden waren met het hart van het volk, de aanwezigheid van God in Zijn Woord – de wet van Mozes, de woorden van de profeten – en Zijn genadige aanwezigheid in de Tempel – als gebedshuis, als plaats van het offer tot vergeving – zo zijn de discipelen verbonden met Jezus. En net zoals bij de wijnstok Israël is er nu ook oordeel. De Vader, de wijngaardenier en de eigenaar van de wijngaard, oefent oordeel uit. Want Hij heeft het recht om te eisen van Zijn wijngaard dat ze vrucht voortbrengt.

Dat oordeel heeft twee verschijningsvormen. Wie niet werkelijk bij Jezus hoort, brengt geen vrucht voort en zal worden afgesneden en verbrand. Maar het oordeel raakt ook degenen die waarachtig tot Jezus behoren. De ranken die wel vrucht voortbrengen, moeten worden ge-

snoeid. Het doel van onze redding door genade uit geloof, ligt in de goede werken die God van tevoren heeft vastgesteld opdat wij daarin zouden wandelen. Alleen een discipel die vrucht voortbrengt, is een waarachtige discipel. Zo zegt Jacobus het ook: het geloof zonder de wer-ken is dood. "Als iemand zegt dat hij geloof heeft, en hij heeft geen werken? Kan dat geloof hem zaligmaken?" (Jac. 2:14). Het antwoord moet natuurlijk zijn: nee! Wie Christus niet gehoorzaamt, en zich niet houdt aan de geboden van God, geen goede werken doet, dat wil zeggen geen vrucht voortbrengt, is een dode rank. De enige manier om te weten dat het geloof werkelijk tot verzoening met God leidt, is als dat geloof "door liefde werkt", zoals Paulus zegt. We waren slaven van de zonde, maar "nu in Christus bent u slaven van de gerechtigheid geworden" (Rom. 6:18). Het is de enige manier om te weten of iemand een Christen is – niet vanwege vroom gedrag, niet vanwege een gebed of door de aanwezigheid in de kerk, maar alleen als de vruchten van de gerechtigheid zichtbaar zijn in dat leven. Het gaat daarbij niet om volmaaktheid of perfectie, maar wel om de duidelijkheid van de richting die iemand kiest. Er zijn mensen die zich aan Christus verbinden en zonder enige vrucht blijven, die gewoon hun natuurlijke leven blijven leiden, die kiezen voor zichzelf en de wereld op elk moment dat ze een keuze hadden moeten maken voor Christus. En de Heer Jezus zegt hier heel duidelijk in dit hoofdstuk, dat zulke discipelen zullen worden afgebroken en verbrand. Ze lijken op Judas.

Maar de ranken die wel vrucht voortbrengen worden gesnoeid en gezuiverd. Dergelijke ranken zijn zeker niet volmaakt. Zoals Johannes schrijft: "als wij zeggen dat wij geen zonde hebben, dan misleiden wij onszelf en de waarheid is niet in ons." Maar een waarachtig Christen weet hoe met de zonde moet worden omgegaan. "Als wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig om onze zonden te vergeven en ons te reinigen van alle ongerechtigheid." Dat reinigen van ongerechtigheid is het snoeien van de ranken door de wijngaardenier. Hij haalt alles weg wat de plant verhindert om meer vrucht voort te brengen.

Het is goed om daar even bij stil te staan. We denken lang niet voldoende na over de werkzaamheid van God in ons leven, juist in de moeilijkheden waar we tegen aan lopen. We hebben allemaal zonde in ons leven. Dat zal niemand ontkennen. Die moet worden weggenomen. Daar zijn we minder helder over. God doet dat soms door een periode van ziekte, of door financiële of materiële moeilijkheden, of door problemen

op het werk of het verlies van een vriend. Veel negatieve ervaringen in ons leven, die niet door God rechtstreeks zijn veroorzaakt want Hij is de Gever van alle goede gaven, worden door God wel gebruikt om ons te zuiveren. Dat betekent voor ons dat alle ervaringen die ons emotioneel pijn doen tegelijkertijd een middel kunnen zijn voor God om onze dienstbaarheid tegenover Hem te vergroten. Je kunt er een algemene regel van maken: "als ik zwak ben, dan ben ik, dan word ik – sterk." De kracht van Paulus als een apostel lag vooral in de manier waarop hij alle moeilijkheden die hij in zijn leven tegenkwam, als een aanleiding opvatte om God op een dieper een hoger niveau te gaan dienen. Samenvattend kunnen we zeggen met de schrijver van de Hebreeënbrief (12:2):

"Want de Heere bestraft wie Hij liefheeft, en Hij geselt iedere zoon die Hij aanneemt. Als u bestraffing verdraagt, behandelt God u als kinderen. Welk kind is er dat niet door zijn vader bestraft wordt? Maar als u zonder bestraffing bent, waar allen deel aan hebben gekregen, bent u bastaarden en geen kinderen."

Op welke manier bestraft God ons dan? Niet alleen maar met de negatieve ervaringen in ons leven. Want hoe zouden we kunnen begrijpen wat God met die negatieve ervaringen eigenlijk bedoeld heeft? Wat is dan eigenlijk het mes van de wijngaardenier, waarmee hij de ranken snoeit? Daarmee wil ik dit hoofdstuk beëindigen: "Want het Woord van God is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard, en het dringt door tot op de scheiding van ziel en geest, van gewrichten en merg, en het oordeelt de overleggingen en gedachten van het hart" (Heb. 4:12).

Dit is dus het beeld. De Vader bestraft ons, brengt ons onder Zijn discipline. Alle moeilijkheden en pijn die wij ervaren, alle zorgen die we hebben, kunnen door Hem gebruikt worden om ons te onderwijzen, om weg te nemen wat in ons trots is en zondig. Maar het eigenlijke instrument is het Woord van God; dat is het zwaard zelf dat ons ontdekt aan onszelf, ons doet begrijpen in welke zonde we leven en onze arrogantie aan de dag brengt. Het is Gods Woord dat onze vijandschap of onverschilligheid, onze woede of onze twijfel aangrijpt en wegsnijdt. Moeilijkheden zijn de handgreep van het mes, maar het snijvlak is Gods Woord. Het is het Woord dat een Christen snoeit, het is de waarheid die hem zuivert, het is de Schrift door de kracht van de Heilige Geest die hem reinigt.

(77) – Het gebod van de liefde

Joh. 15:9-17

Het is opvallend hoe vaak we in deze hoofdstukken het woord liefde tegenkomen. In het eerste vers van hoofdstuk 13 bijvoorbeeld al: "Hij heeft de Zijnen, die in de wereld waren en die Hij liefgehad had, liefgehad tot het einde." Tot het einde – dat betekent zowel volkomen en volmaakt, als ook tot de dood aan toe. Vanuit de liefde die de Heer had voor de Zijnen komt nu een nieuw gebod, in vers 34 van datzelfde hoofdstuk: "Een nieuw gebod geef Ik u, namelijk dat u elkaar lief hebt; zoals Ik u liefgehad hebt, moet u ook elkaar liefhebben." De reikwijdte van dit "nieuwe gebod" is niet gering. Zoals Christus de Zijnen heeft liefgehad tot het einde, precies op die manier "moet u ook elkaar liefhebben." Elkaar liefhebben "tot het einde" lijkt voor ons een onmogelijke opgave.

Dat liefdebetoon is trouwens niet alleen maar bedoeld om voor elkaar dienstbaar te zijn, maar er gaat ook een getuigenis van uit voor de wereld, zoals we lezen in vers 35: "Hierdoor zullen allen inzien dat u Mijn discipelen bent: als u liefde onder elkaar hebt." Als de discipelen mochten denken dat ze tot een dergelijke liefde zonder meer in staat waren, wordt dat meteen weerlegd door de drie verzen die hierop volgen. Simon Petrus beweert dat hij zijn leven voor Jezus zal geven, maar de Heere maakt hem duidelijk dat hij in plaats daarvan Hem driemaal zou verloochenen. Laten we niet vergeten dat deze woorden tot de discipelen worden gesproken voordat de Heilige Geest, de Trooster, gekomen was. We moeten begrijpen dat het liefhebben van elkaar, zoals Hij ons liefgehad heeft, zonder de kracht van de Heilige Geest onmogelijk is.

Dit gebod om elkaar lief te hebben wordt herhaald in onze passage, namelijk in vers 17: "Dit gebied Ik u: dat u elkaar liefhebt." Zo vinden we dan de liefde van Christus voor de Zijnen, en de liefde van de discipelen onder elkaar als een antwoord daarop. Wat nog ontbreekt is de liefde van de discipelen voor Christus. In hoofdstuk 14 hebben we al gelezen (in vers 15): "Als u Mij liefhebt, neem dan Mijn geboden in acht." Evenzo in vers 21: "Wie Mijn geboden heeft en die in acht neemt, die is het die Mij

liefheeft." Hier wordt het zo voorgesteld dat de liefde van de gelovige voor Christus ook een voorwaarde is voor de liefde van de Vader: "en wie Mij liefheeft, hem zal Mijn Vader liefhebben; en Ik zal hem liefhebben en Mijzelf aan hem openbaren." En met een variatie vinden we datzelfde in vers 23: "Als iemand Mij liefheeft, zal hij Mijn woord in acht nemen; en Mijn Vader zal hem liefhebben." Merk op dat in al deze verwijzingen naar de liefde van de gelovige voor Christus, het steeds maar weer om het in acht nemen van en gehoorzamen aan Zijn woord gaat. Zo opnieuw in vers 24 van hoofdstuk 14: "Wie Mij niet liefheeft, neemt Mijn woorden niet in acht." En in ons gedeelte vinden we dat ook terug in vers 10 van hoofdstuk 15: "Als u Mijn geboden in acht neemt, zult u in Mijn liefde blijven."

Christus heeft Zijn discipelen liefgehad tot het einde, want "niemand heeft een grotere liefde dan deze, namelijk dat iemand zijn leven geeft voor zijn vrienden" (15:13). Dat is het eerste, de liefde van Christus voor de Zijnen. Volkomen overgave tot de dood aan toe. Dan het tweede. De Vader heeft de Zoon lief ook vanwege de gehoorzaamheid van de Zoon aan de Vader, "zoals Ik de geboden van Mijn Vader in acht genomen heeft en in Zijn liefde blijf." Die liefde van de Vader en de Zoon voor elkaar is eigenlijk de grondslag van alles. En dan vinden we ten derde als een uitvloeisel hiervan, de liefde van de discipelen voor elkaar, als het getuigenis van Christus in deze wereld.

In de context van hoofdstuk 15 lijkt het duidelijk te zijn, dat de vruchten die de ranken moeten voortbrengen, de vruchten zijn van de liefde. De grondslag is de liefde van de Vader voor de Zoon; het gevolg van die liefde is de gehoorzaamheid van de gelovigen tegenover Christus als een blijk van hun liefde voor Hem; dat leidt tot die innige gemeenschap die wordt gesymboliseerd in het beeld van de wijnstok en de ranken, en die in het vorige hoofdstuk in vers 23 al werd genoemd: "Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen naar hem toe komen en bij hem intrek nemen." Het is die gemeenschap van Vader, Zoon en de gelovigen die kind van God geworden zijn, die als vrucht de liefde van de discipelen voor elkaar zou moeten hebben.

Maar de opdracht in hoofdstuk 15, vers 9, is te "blijven" in de liefde van Christus. Het gaat om de permanentie, het voortdurende denken en doen vanuit de motivatie van de liefde van Christus. Dat "blijven" komt voort uit het beeld van de ranken. Zie vers 6: "Als iemand niet in Mij blijft..." En dat wordt voorgesteld als een blijven van de woorden van

Christus in iemand. Misschien ten overvloede, wat zijn dan deze woorden? Het zijn in de eerste plaats de woorden die Jezus heeft gesproken in de drie jaren van zijn zending op aarde, de woorden die Hij sprak in de veertig dagen na Zijn opstanding en vóór Zijn Hemelvaart, maar het zijn ook de woorden die de Geest van de waarheid zou spreken na Zijn Hemelvaart. "Want Hij – de Geest van de waarheid die de discipelen de weg zou wijzen in heel de waarheid – Hij zal niet vanuit Zichzelf spreken, maar wat Hij gehoord zal hebben, zal Hij spreken... Die zal Mij verheerlijken, want Hij zal het uit het Mijne nemen en het u verkondigen" (16:13,14).

Het blijven in de liefde van Christus is dus een blijven in de woorden van Christus – voor ons betekent dat de gehele Bijbel, het profetisch en apostolisch getuigenis – en daardoor een in acht nemen van de geboden van Christus. Dat is de grondslag – niet een bijzaak, niet een onverwacht gevolg – van de wederkerige liefde van Christenen onderling. Zoals we later nog zullen zien is de eenheid van de gelovigen onderling alleen maar denkbaar als een uitvloeisel van de liefde tussen de Vader en de Zoon, en de wederkerige liefde tussen Vader en Zoon enerzijds en de gelovigen, de kinderen van de Vader.

Dat heeft ook praktische gevolgen voor onze tijd. Er is geen andere grondslag voor de oecumene dan de waarheid van het evangelie. Er is geen andere, praktische manier om in deze liefdesgemeenschap te blijven dan elke dag opnieuw je onder te dompelen in Gods Woord, om dichtbij Christus te blijven in en door de woorden die de Heilige Geest over Hem gesproken heeft.

Liefde en gehoorzaamheid, liefde en het Woord van God horen dus onverbrekelijk bijeen. Maar dat is geen zware last. We hoeven niet te schrikken als we het woord "geboden" horen zoals Johannes schrijft in zijn eerste brief (5:3), "Want dit is de liefde tot God, dat wij Zijn geboden in acht nemen; en Zijn geboden zijn geen zware last." Integendeel, zoals we lezen in vers 11, "Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat Mijn blijdschap in u zal blijven en uw blijdschap volkomen zal worden." In deze gehoorzame en wederkerige liefde ligt blijdschap, niet over een bereikt resultaat, niet over een prestatie, maar als de innerlijke ervaring van de volkomenheid en ongeschondenheid van het leven. De blijdschap van de discipelen zou inderdaad volkomen worden, dat wil zeggen in beginsel perfect en volledig, met de komst van de Heilige Geest. Vandaar

de uitdrukking "Trooster" in de vertaling van *parakleitos",* dat elders ook als "voorspraak" vertaald wordt als we over Christus Zelf spreken.

In een bepaalde zin mogen we ook op onszelf toepassen wat er in hoofdstuk 16 wordt gezegd over de blijdschap. De directe betekenis van vers 22 van dat hoofdstuk is de blijdschap van de discipelen bij het zien van de opgestane Heer. We lezen: "Ook u hebt dan nu wel droefheid, maar Ik zal u weerzien, en uw hart zal zich verblijden, en niemand zal uw blijdschap van u wegnemen." Ik denk dat de blijdschap die niet kan worden weggenomen ook geldt voor degenen die de Heer mogen zien met de ogen van de geest. Ik denk dat alles wat de discipelen hebben ontvangen in de tijd van hun directe omgang met de Heer, op een indirecte wijze ook ons ten deel valt. Er zit een enorme kracht in de woorden van Johannes in zijn eerste brief: "wat wij gezien en gehoord hebben, verkondigen wij u, opdat ook u gemeenschap met ons hebt; en deze gemeenschap van ons is er ook met de Vader en met Zijn Zoon Jezus Christus" (1 Joh. 1:3). Wat de apostelen hebben ervaren van het Woord des levens hebben zij door de tekst van het Nieuwe Testament met ons gedeeld. Er is een "gemeenschap" ontstaan, een levensgemeenschap, die niet alleen historisch bestaat omdat ons geloof gebaseerd is op hun getuigenis, maar ook een geestelijke realiteit is omdat ze uiteindelijk een gemeenschap is met de Vader en de Zoon. Door deel te hebben aan de kerk, het lichaam van Christus, staan we in een levend verband met de liefde en de blijdschap en het getuigenis van de eerste discipelen van Jezus. Ons geloof is gewekt door hun woorden, wij worden zalig gesproken omdat wij niet gezien hebben en toch geloven, en wij hebben dezelfde Geest ontvangen die hun de woorden van Jezus in herinnering bracht, en door die woorden hebben wij heel de waarheid leren kennen die aan hen is toevertrouwd.

De blijdschap van de discipelen is dus principieel ook de onze; ook onze blijdschap zal volkomen worden in het doordenken en uitleven van de woorden van Jezus. Het gebod dat Christus ons gegeven heeft – gebaseerd op het blijven in Zijn woorden, het blijven in Zijn liefde, in de gemeenschap met de Vader en de Zoon – is een gebod om elkaar lief te hebben zoals Hij ons liefgehad heeft. Dat vereist een inzet zonder begrenzing. Vers 13: "Niemand heeft grotere liefde dan deze, namelijk dat iemand zijn leven geeft voor zijn vrienden." Wij worden de vrienden van Jezus genoemd; Hij gaf Zijn leven voor Zijn vrienden. Zo is het ons

opgedragen voor de vrienden, de andere kinderen van God, ook deze grote liefde op te brengen. Dat is de volle vrucht van een gesnoeide rank.

Er zijn drie redenen waarom de Heer ons Zijn vrienden noemt. In de eerste plaats zoals we al gelezen hebben dat Hij Zijn leven gaf voor ons. In de tweede plaats volgens vers 14, omdat wij de liefdevolle overgave beantwoorden met onze gehoorzaamheid: "U bent Mijn vrienden, als u doet wat Ik u gebied." In de derde plaats omdat Hij de waarheid met ons gedeeld heeft: "omdat Ik u alles wat Ik van Mijn Vader gehoord hebt, bekend gemaakt heb." In welke zin echter zijn we dan vrienden? Normaal duidt het woord "vriend" een wederkerige relatie aan. Iemand is vriend van een ander op grond van de goede eigenschappen die de ander heeft, die aantrekkelijk zijn. De vriendschap is een verbond tussen gelijken. Het is duidelijk dat de relatie van Christus en de Zijnen geen relatie van gelijkheid is. Het gaat niet om de wederkerige vriendschap – in het Grieks: *filia* – maar om de liefde die zich opoffert en neerbuigt juist naar het verlorene en onwaardige. In het Grieks vinden we dan het woord: *agapè*. Opofferende liefde die vanuit de hoogte naar beneden toe gericht is. Zo zegt vers 16 het: "Niet u hebt Mij uitverkoren, maar Ik heb u uitverkoren."

De passage begon met de woorden: "blijf in Mijn liefde." De rank moet in de wijnstok blijven, dat wil zeggen leven in de woorden van Jezus; leven door en in het lezen van de Bijbel betekent dat voor ons. En voor Johannes is het ondenkbaar dat wie de woorden van Christus in zich heeft deze Jezus niet zou kunnen liefhebben. Het is ondenkbaar dat iemand die Christus liefheeft, niet zou gehoorzamen aan Zijn woord. En daarom is het ondenkbaar dat zo iemand geen liefde zou hebben voor de andere kinderen van God. Want, zegt vers 17: "Dit gebied Ik u: dat u elkaar liefhebt." Is dat geen gebod van de Heere die ons eerst liefhad, dat we met bijzondere inzet en blijdschap willen vervullen?

(78) De haat van de wereld

Joh. 15:18-25

Het volgen van Jezus leidt niet tot een zorgeloos en gelukkig leven. In onze tijd wordt heel vaak het evangelie van geluk of welzijn gepredikt. Juist aan deze passage kun je zien hoe vals dat is. De belofte van de Heer aan Zijn discipelen – dezelfde discipelen dus die net de opdracht hebben gekregen elkaar lief te hebben – gaat over haat, vervolging, uitstoting uit de synagoge, ja zelfs moord.

Dat is ook al vroeg begonnen in de geschiedenis van de kerk. Na de prediking van Petrus in Handelingen 3, worden de apostelen gearresteerd door de joodse autoriteiten. In het vijfde hoofdstuk van Handelingen worden ze opnieuw in de gevangenis gezet. In het zevende hoofdstuk wordt Stephanus na een verhoor in het Sanhedrin door een menigte gestenigd en een hoofdstuk later begint de algemene vervolging van alle Christenen onder leiding van een man met de naam Saulus. In hoofdstuk 12 wordt de broer van Johannes, de apostel Jacobus vermoord door Herodes. Petrus wordt in dat hoofdstuk in de gevangenis gezet. De vervolging die hier in het begin wordt beschreven, is doorgegaan totdat alle apostelen de martelaarsdood waren gestorven, met uitzondering van Johannes die eindigde in ballingschap op Patmos. Deze eerste vervolging kwam vanuit de synagoge. Maar het evangelie verbreidde zich ook door de heidense wereld. En ook daar begint al snel een vervolging, vanaf het jaar 62 onder keizer Nero is dat zelfs een systematische en doelbewuste vervolging van alle Christenen. De Romeinen hebben die vervolging met enkele perioden van rust, bijna 300 jaar volgehouden. Omdat Christenen zeiden dat Jezus de Heere was en niet de Romeinse keizer, niet Caesar. De vervolging kreeg onder de Romeinen een politiek karakter terwijl het in de eerste jaren meer ging om een religieuze vervolging. Christenen werden eerst beschuldigd van godslastering en ongehoorzaamheid aan de Wet van Mozes, en later van politieke rebellie tegen het gezag van de keizer.

Heel de geschiedenis van de kerk tot op de huidige dag aan toe is de geschiedenis van de haat tegen Jezus en Zijn discipelen. Meer dan 70

miljoen Christenen zijn gedood vanwege hun geloof in de hele kerkgeschiedenis, en 2/3 daarvan vanaf het begin van de 20e eeuw. En het is deze geschiedenis die de Heer Jezus hier aankondigt. En niet alleen aankondigt, maar ook verklaart. Drie verschillende redenen vinden we hier voor de haat van de wereld. En daaruit kunnen we afleiden dat er ook drie verschillende redenen kunnen zijn, waarom Christenen door de wereld niet worden gehaat. Wanneer Christenen in vrede in de wereld leven, kan dat zijn omdat de Heere hen een periode van rust gunt, maar het kan ook zijn dat Christenen zich zodanig aan de wereld hebben geassimileerd, dat de reden wegvalt waardoor ze gehaat worden.

Uit de wereld uitverkoren

De eerste reden vinden we in vers 19. "Als u van de wereld zou zijn, zou de wereld het hare liefhebben, maar omdat u niet van de wereld bent, maar Ik u uit de wereld heb uitverkoren, daarom haat de wereld u." Dat heeft in de eerste plaats te maken met het gedrag van Christenen. Wie op verkeerde wegen gaat, en wiens geweten hem veroordeelt, heeft een hekel aan mensen die wel oprechte en goede levens leiden. "Wie oprecht van weg is, is een gruwel voor een goddeloze" (Spr. 29:27b). Johannes geeft dat in zijn eerste brief ook als het motief voor de moord op Abel: "en waarom sloeg hij (Kaïn) hem dood? Omdat zijn werken slecht waren en die van zijn broer rechtvaardig" (1 Joh. 3:12). Daarom is er zo vaak openlijke of verborgen bijval in de wereld te vinden voor mensen die kwaad bedrijven. Dat hoort bij de diagnose van de trouweloze en in zonde vervallen wereld, dat "zij niet alleen zelf deze dingen [doen], maar [zij] stemmen ook in met hen die ze doen" (Rom. 1:32)

In de tweede plaats heeft dat te maken met de positie van Christenen in deze wereld. Paulus begrijpt dat Christenen zich niet kunnen onttrekken aan alle mensen die het kwade doen. Het is onmogelijk om contact met "hebzuchtigen, rovers of afgodendienaars" te vermijden, "want dan zou u uit de wereld moeten gaan" (1 Kor. 5:10). Christenen hebben in de Romeinse wereld wel een aparte gemeenschap gevormd, waarin bijvoorbeeld – Paulus verwijt het de gemeente in Korinthe dat ze dat vergeten zijn – rechtszaken door de gemeente zelf werden beslist. Paulus zou het niet begrepen hebben dat gemeenten met een conflict over kerkelijke eigendommen zich tot de burgerlijke rechter zouden wenden.

Voor de gemeente geldt in principe een regel van afzondering van het kwade in de wereld. Het is hun opdracht om smetteloos te zijn, onberispelijk en oprecht als kinderen van God, "te midden van een verkeerd en ontaard geslacht, waaronder u schijnt als lichten in de wereld, door vast te houden aan het Woord van het leven" (Fil. 2:1516). We zijn weliswaar "in de wereld" en participeren aan het normale natuurlijke leven van de burgers in Nederland, maar we zijn niet "van de wereld" omdat "ons burgerschap [...] in de hemelen [is]" (Fil. 3:20). Omdat wij in de dood van Christus zijn opgenomen, omdat die dood bepaalt wie en wat we zijn, kan gezegd worden dat we eigenlijk niet langer in de wereld leven. We zijn, zegt Paulus, "afgestorven" met Christus tegenover de "grondbeginselen van de wereld" (Kol. 3:20). En dat heeft ook gevolgen voor ons religieuze leven: "waarom laat u zich dan, als of u nog in de wereld leeft, bepalingen religieuze voorschriften – opleggen?" (Kol. 3:20b).

In de derde plaats heeft dat te maken met de relatie tussen Christenen en de Heer Jezus. Hij heeft ons uitverkoren. De vorm van het werkwoord suggereert dat Hij ons heeft uitverkoren voor Zichzelf, om bij Hem te horen met uitsluiting van al het andere. Ook daarom haat de wereld de volgelingen van Jezus – wanneer zij werkelijk Zijn volgelingen zijn. Gods volk Israël is vanwege zijn afzondering in de wereld en het besef uitverkoren te zijn in de jongste geschiedenis nog sterker gehaat dan Christenen die zich in zeer hoge mate hebben geassimileerd. De les van de tweede wereldoorlog is nog steeds niet geleerd. Het volk dat zijn Messias verwierp, bleef toch trouw aan de God van Israël, zozeer dat zij zich de uiterste haat van de wereld op de hals heeft gehaald – en tot onze eeuwige schande hebben Christenen daar in zeer hoge mate aan bijgedragen.

De onuitsprekelijke tragedie van de Jodenvervolging zou tenminste tot gevolg moeten hebben, dat Christenen zich opnieuw bezinnen op de positie die zij als Gods kinderen, die niet van de wereld zijn, hadden moeten innemen. Om de vervolgingen te vermijden, werden Christenen wereldlijk. Zij pasten zich aan. En door bij te dragen aan Jodenhaat, verlieten Christenen hun door de Heer Jezus zelf aangewezen positie. Het is een ernstig woord: de Joden die Jezus niet aanvaard hebben, hebben het diepe lijden van de Messias ondergaan. De Christenen die Jezus kenden, zijn vervolgers en haters geworden. Misschien is dat uiteindelijk de reden van het oordeel dat nu over Christelijk Europa heengaat. Niet omdat de Christelijke God Zijn geloofwaardigheid heeft verloren, zoals Nietzsche

zei, maar omdat de Jodenvervolging het diepe tekort van de Christelijke kerken heeft aangetoond. Drie generaties lang mocht de kerk nog menen dat zij zich zonder bekering en berouw in deze wereld kon handhaven. De leegloop en de vergrijzing, de onverschilligheid voor de Bijbel, het gebrek aan gehoorzaamheid tegenover Christus' geboden is nu zo vanzelfsprekend, dat de ondergang van de kerk onafwendbaar is geworden.

Haat voor Christus

De tweede reden van de haat en de vervolging van Christenen is het simpele feit dat de wereld Christus heeft gehaat die zij volgen en naar wie zij genoemd worden. "Weet dat zij Mij eerder dan u gehaat heeft", en "als zij Mij vervolgd hebben, zullen zij ook u vervolgen" (15:18, 20b). Discipelen van Jezus moeten verwachten dat zij lijden zullen ondervinden, en dat is zelfs een genadige beschikking van God: "als u het geduldig verdraagt wanneer u goed doet en daarvoor lijdt, is dat genade bij God" (1 Pe. 2:21). Gelovigen identificeren zich met Christus en dus ook met het lijden van Christus. Paulus noemt dat de "gemeenschap met Zijn lijden" (Fil. 3:10). Een slaaf is immers niet meer dan zijn Meester. De discipelen van Jezus hebben geen enkele verdienste op grond waarvan zij mogen verwachten het lijden te kunnen vermijden dat Jezus heeft ondergaan. Een rustige, stille tijd zonder vervolgingen, is een bijzondere genade en beschikking van de Heere. Een uitgelezen kans en mogelijkheid voor een rustige verdieping in het geloof, en het voorrecht broeders en zusters in de wereld te kunnen bijstaan die wel aan vervolgingen zijn blootgesteld.

Omdat zij God niet kennen

De derde reden die Jezus hier geeft is het ongeloof van de wereld. "Maar al deze dingen zullen zij u aandoen omwille van Mijn Naam, omdat zij Hem niet kennen Die Mij gezonden heeft" (15:22). De haat, de vervolging en de minachting die Christenen ondergaan berusten niet op een eerlijk oordeel over hun karakter. De vervolging is vanwege de Naam van de Heer Jezus. In de Bergrede zegt Jezus: "Zalig bent u als men u smaadt en vervolgt, en door te liegen allerlei kwaad tegen u spreekt,

omwille van Mij" (Mat. 5:11). Het lijden vanwege de Naam van Christus is bijna een vanzelfsprekendheid in het Nieuwe Testament.

De verklaring daarvoor is eenvoudig deze, dat wie Christus verwerpt, ook verwerpt wie Hem gezonden heeft, maar ook zal verwerpen wie door Hem in de wereld gezonden is om van Hem te getuigen. De vijandschap tegenover God vertaalt zich in vijandschap tegenover het volk van God. Ongelovigen, de wereld als geheel, zijn vijanden van God (Rom. 8:7), zijn dood in hun zonden en misdaden (Ef. 2:1), zijn verblind in hun gedachten door de God van deze eeuw (2 Kor. 4:4). Toch is er voor hun onwetendheid en vijandschap tegenover God geen enkel excuus. Zij hebben immers Jezus gezien en kennen Zijn woorden door middel van de apostelen, en door middel van ons getuigenis in het heden, als wij tenminste Zijn getuigen zijn. Dat is opnieuw een reden om de discipelen van Jezus te haten: wanneer zij de woorden van de discipelen horen en verwerpen, wanneer zij getuigen over Jezus, staat hun zonde en schuld bij God vast. De verwerping van de woorden van de discipelen is niets anders dan de verwerping van Jezus die hen gezonden heeft, en daarmee van de Vader die Jezus gezonden heeft.

Het is voor God geen verrassing dat de wereld Jezus heeft gehaat, en geen verrassing dat de wereld de oprechte discipelen van Jezus eveneens zou haten. Vers 25 laat zien dat de haat van de wereld in Gods plan is opgenomen. "Maar het woord moet vervuld worden dat in hun wet geschreven is: Zij hebben mij zonder reden gehaat" (15:25). Zonder reden! Maar het lijden dat Christenen in deze wereld ondergaan, zou wel eens de oorzaak kunnen worden van assimilatie en grof plichtsverzuim. Als God ons in deze wereld zonder hulp aan het lijden overgeeft, wat zou er dan van ons terechtkomen? Daarom wijst Jezus aan het eind van deze passage op de komst van de "Trooster", de Geest van de waarheid, die zal getuigen van de Zoon. Ondanks het lijden en ondanks de haat zullen de apostelen in het bijzonder Zijn getuigen zijn. "U bent van het begin af bij Mij" (15:27). Door het lijden geduldig te ondergaan en door de kracht van de Heilige Geest in hun leven toe te laten, wordt dat getuigenis voor Jezus zelfs versterkt.

Het falen van Christenen

Drie redenen waarom Christenen worden gehaat en zelfs vervolgd. Omdat zij niet van de wereld zijn, omdat de wereld Christus heeft gehaat, omdat de wereld God niet kent. Maar al in de eerste eeuw hebben sommige Christenen veel moeite gedaan om aan deze haat en vervolging te ontkomen. Door mee te doen met de wereld bijvoorbeeld, de keizercultus te accepteren; in de verschillende gildes, waaraan ook Christenen vanwege hun beroep moesten participeren, mee te doen met de religieuze praktijken van dat gilde. Of, in de joodse context, zich uiterlijk te houden aan de voorschriften van het jodendom en aan te dringen op de besnijdenis en de naleving van de joodse wet. De vervolging vanuit de synagoge kon worden vermeden door joodse praktijken in te voeren in de gemeente; en de vervolging door de Romeinen kon worden vermeden, door het evangelie tot een geheime mysterieleer te maken, en in het uiterlijke leven gelijkvormig te zijn aan andere Romeinse burgers.

Zo kon men ook het lijden en de vervolging vermijden, door de band met Christus los te maken zodat we een Christendom krijgen zonder de leer van de verzoening door Christus' lijden en sterven. Een Christendom dat de contouren krijgt van een algemene godsdienstigheid; het burgerlijke Christendom van Goethe bijvoorbeeld in de 19e eeuw was er een voorbeeld van. Het heeft uiterlijk alle kenmerken van religieuze tolerantie en humane zorg voor de mens. Er is zoiets als het goddelijke, dat in de wereld vele namen krijgt, in het Christendom niet per se een betere naam dan in andere godsdiensten. Dat alles is in Bijbelse zin echter afgoderij. Omschrijft dat niet de toestand van veel Christenen? Die desondanks menen dat zij “rijk zijn en verrijkt, en aan niets gebrek” hebben.

Zo kon het gebeuren dat in onze tijd vele Christenen die naam dragen, terwijl zij God niet kennen. Want wie de Zoon niet kent, kent ook de Vader niet. Deze “gelovigheid” domineert in onze tijd; het is de houding van het liberale Christendom, dat gemene zaak maakt met de heersende cultuur. Het is dan ook meer cultuur dan geloof. Het is een vorm van Christelijk geloof die niet meer bij machte is om kritisch te staan tegenover die cultuur, maar volledig is geassimileerd. Over dat Christendom gaat in onze tijd Gods oordeel.

(79) Getuigen van Jezus met de Heilige Geest

Joh. 15:26, 27

De discipelen zullen te maken krijgen met lijden in de Naam van Christus en de vijandschap van de wereld zal hun deel zijn. Dat is de normale gang van zaken en alleen een kerk die zich identificeert met de wereld zal daaraan kunnen ontkomen. De ware discipelen van de Heer zullen deze vijandschap echter niet op eigen kracht hoeven te doorstaan. De Heer Jezus belooft hier de komst van de Trooster. De Geest van de waarheid "blijft bij u en zal in u zijn" (14:17). De Heilige Geest "zal u in alles onderwijzen en u in herinnering brengen alles wat Ik u gezegd heb" (14:26). En dan aan het eind van hoofdstuk 15 vinden we deze woorden: "de Geest van de waarheid, Die van de Vader uitgaat, Die zal van Mij getuigen" (vers 26). Het getuigenis van de discipelen is dus een getuigenis in de kracht van de Geest, met de woorden die de Geest leert, en met de waarheid waarin de Geest de weg zou wijzen: "wanneer Die komt, de Geest van de waarheid, zal Hij u de weg wijzen in heel de waarheid" (16:13).

De komst van de Heilige Geest zou de bevestiging zijn van alle beloften die de Heere aan Zijn discipelen gegeven had. Zo is er de belofte dat Jezus zou terugkeren om alle gelovigen met Hem mee terug te nemen naar de hemel, zoals we lezen in Johannes 14:16. Paulus noemt de gave van de Heilige Geest de garantie van deze belofte. God heeft ons "het onderpand van de Geest gegeven" (2 Kor. 5:5). Deze gave van de Heilige Geest betreft ook ons die na de apostelen en door hun woord tot geloof zijn gekomen. Toen wij tot geloof kwamen, schrijft Paulus, zijn wij "verzegeld met de Heilige Geest van de belofte, Die het onderpand is van onze erfenis" (Ef. 1:13, 14). Er was ook een werking van de Heilige Geest die alleen voor de apostelen waar was: De Heilige Geest zou het mogelijk maken om de werken van Christus te doen (14:12) want: "U zult de kracht van de Heilige Geest ontvangen, Die over u komen zal; en u zult Mijn getuigen zijn" (Hand. 1:8).

De Heilige Geest heeft deze discipelen de garantie gegeven van Zijn beloften, gaf hen de kracht en de wijsheid om te getuigen en heeft hen ingeleid in heel de waarheid. Maar het grootste geschenk is naar mijn overtuiging, dat we ons door de Heilige Geest waarachtig kinderen van God mogen noemen. In het dagelijks leven *gedragen* wij ons als kinderen van God "zovelen als er door de Geest van God geleid worden" (Rom. 8:14). Wij kunnen alleen werkelijk *weten* dat wij kinderen van God zijn, door het getuigenis van de Geest zoals Paulus zegt: "De Geest Zelf getuigt met (eigenlijk: aan) onze geest dat wij kinderen van God zijn" (Rom. 8:16). En tenslotte, wij hebben de Geest ook nodig in ons gebed, want "wij weten niet wat wij bidden zullen zoals het behoort. De Geest Zelf echter pleit voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen" (Rom. 8:26) zoals de Geest al onze zwakheden *te hulp* schiet.

Met de komst van de Heilige Geest zijn de discipelen – en wij met hen – tot getuigen van Christus geworden. Dit getuigenis is (1) tegenover de wereld, (2) vanuit de Vader, (3) over de Zoon, en (4) door de mond van gelovigen.

Ons getuigenis is tegenover de wereld

Het is geen geringe opdracht. Juist tegenover deze wereld die vol vijandschap is tegenover Christus, God niet kent en die de discipelen haat omdat zij niet van de wereld zijn, moet getuigenis van de waarheid worden afgelegd. Ook wij hebben het getuigenis van de waarheid af te leggen, maar we leven in een tijd die elke pretentie van waarheid als arrogant en intolerant beschouwt. In plaats van ons aan te passen aan de houding van de postmoderne cultuur, zouden we moeten beseffen dat deze wereld juist behoefte heeft aan de heldere waarheid van het evangelie. In de tijd van Paulus was de verwarring niet geringer en de haat van de vijandschap niet minder dan in onze tijd. In het besef van de zwaarte van de opdracht om te getuigen kan Paulus daarom schrijven: "Bid ook voor mij, opdat mij het woord gegeven wordt bij het openen van mijn mond, om met vrijmoedigheid het geheimenis van het Evangelie bekend te maken, waarvan ik een gezant ben in ketenen, opdat ik daarin vrijmoedig mag spreken, zoals ik moet spreken." Paulus was natuurlijk letterlijk een gezant in ketenen. Maar je zou het zo mogen toepassen, dat we aan de ene kant net als hij een gezant zijn, dat wil zeggen een zaakge-

lastigde die moet spreken namens zijn of haar opdrachtgever. We hebben geen keuze dan de woorden te spreken die de Heere ons heeft toevertrouwd. We mogen de woorden van Paulus op ons toepassen uit 2 Kor. 5, "Wij zijn dan gezanten namens Christus, alsof God Zelf door ons smeekt. Namens Christus spreken wij: laat u met God verzoenen" (2 Kor. 5:20). Aan de andere kant zouden we kunnen zeggen dat ook wij "in ketenen zijn", omdat ook wij de last van en de gebondenheid aan onze eigen cultuur ervaren. Zoals de bewegingsvrijheid en de reputatie van Paulus door zijn ketenen ernstig waren verminderd, zo geldt dat ook voor ons. We spreken vanuit een kerk waar geen respect meer voor bestaat. We spreken vanuit een kerk die als een restant van het verleden wordt gezien, als een minderheid die op het punt staat te verdwijnen.

We moeten wel verschil maken tussen de ketenen, dat wil zeggen de beperkingen die wij hebben, omdat ook wij in de moderne cultuur zijn opgegroeid en er deel van uitmaken zonder het te willen, en de ketenen die we dragen in zoverre wij deze cultuur omhelzen en liefhebben boven het evangelie. Zoals we al gezien hebben, als we willen getuigen tegenover de wereld, is het ondenkbaar dat wij er vanzelfsprekend wijze deel van uitmaken. Wij zijn niet *van* de wereld, omdat de Heer Jezus ons "uit de wereld heeft uitverkoren" (15:19). De wereld zal ons haten omdat wij "niet van de wereld zijn, zoals Ik niet van de wereld ben" (17:14), "Zij zijn niet van de wereld, zoals Ik niet van de wereld ben" (17:16). Wanneer we toch in de wereld zijn, en Jezus niet kan bidden dat de Vader ons uit de wereld wegneemt (17: 15), dan hebben wij een bijzondere heiliging nodig. Een afzondering van de wereld terwijl wij toch in de wereld leven. In Zijn gebed wijst Jezus de bron van deze afzondering aan door te zeggen: "Heilig hen door Uw waarheid; Uw woord is de waarheid" (17: 17). Het lezen van Gods Woord, de onderdompeling in Zijn Woord, is de voortdurende bron van heiliging, die een afscheiding teweegbrengen tussen het denken van de wereld en het denken van Christus. In de wereld zijn maar in en vanuit een andere wereld leven – dat is onze opdracht en de voorwaarde van elk waarachtig getuigenis.

Tegenover de wereld getuigen uit liefde voor mensen die het evangelie zo nodig hebben is heel iets anders dan de wereld zelf liefhebben. De bedoeling van het getuigenis is immers dat de mensen die het evangelie horen en aannemen ook door Jezus uit de wereld worden weggeroepen, uit de wereld worden gehaald. De opdracht is dus niet de wereld lief te hebben. De Vader heeft de wereld lief en daarom heeft Hij Zijn Zoon

gezonden zegt Joh. 3:16. Maar we lezen nergens dat de Zoon de wereld liefheeft. Hij heeft de Zijnen lief. En we lezen nergens dat wij de wereld moeten liefhebben, integendeel. Jacobus schrijft: "weet u dan niet dat de vriendschap met de wereld vijandschap tegen God is? Wie dan nu een vriend van de wereld wil zijn, wordt als vijand van God aangemerkt" (Jac. 4:4). Johannes schrijft in zijn eerste brief: "heb de wereld niet lief en ook niet wat in de wereld is. Als iemand de wereld liefheeft, is de liefde van de Vader niet in hem" (1 Joh. 2:15).

Waarom dit harde oordeel? Wat is er dan in de wereld dat de gelovigen zich zo duidelijk ervan moeten afzonderen? Welke grondbeginselen bepalen de menselijke wereld in haar rebellie tegenover God, in haar onverschilligheid en ongehoorzaamheid tegenover Gods wil? Johannes vat dat samen in het volgende vers: "Want al wat in de wereld is: de begeerten van het vlees, de begeerten van de ogen en de hoogmoed van het leven, is niet uit de Vader, maar is uit de wereld" (vers 16).

Alle positieve en negatieve verlangens van een mens zijn de begeerten van het vlees. Alle normale verlangens van het hart worden door de begeerten van het vlees opzijgeschoven en veranderd in een onophoudelijk nastreven van het kwade, voorbij de normen van wat goed en rechtvaardig en redelijk is. De vruchten daarvan worden door Paulus opgesomd in Galaten 5:1921.

En dan de begeerte van de ogen. De wereld verleidt mensen tot gedachten en daden die in tegenspraak zijn met de wil van God. Onze ogen zijn geopende ramen voor deze verleiding. Afgoderij, ontevredenheid en verslaving zijn het gevolg. Het is de zonde van David met Bathseba, die begon met een begerig kijken naar een naakte vrouw, en eindigde met de moord op haar man.

En dan een derde element dat het leven in de wereld karakteriseert. De hoogmoed van het leven. Het is de arrogantie die misschien wel de motivatie is van elke andere zonde. Trots corrumpeert zelfs het meest nobele deel van ons bestaan. In plaats van te accepteren dat wij schepselen zijn die tegenover God kunnen leven in dankbaarheid en nederigheid, zoekt de hoogmoed van het leven onszelf boven alle anderen te verhogen. Het is de wens van Eva om "als God" te zijn, die haar motiveert tot een fatale ongehoorzaamheid aan Gods gebod.

Dit is dus wat de “wereld” uiteindelijk is. De begeerte van het vlees maakt dat ons bestaan wordt bepaald door onze animale begeerten en verlangens; de begeerte van de ogen maakt dat wij meer willen hebben

dan anderen; de hoogmoed van het leven maakt dat wij ons arrogant verwijderen van de plaats die God ons gewezen heeft. Het is de drievoudige matrix van de zonde die alle motieven omschrijft die mensen hebben in de wereld voor hun gedrag. En vanuit die drie motieven wordt de opbouw van de samenleving begrijpelijk die niets anders is dan een verlengstuk of uitwerking van deze matrix.

De “wereld” is niet de samenleving waarin wij vredig kunnen voortleven en waarvan wij deel kunnen uitmaken, maar een manier van denken en leven waar we afstand van moeten nemen. Ons burgerschap – de veilige en verzekerde manier van bestaan in een gemeenschap – is niet hier op aarde, maar in de hemelen. We moeten, in de woorden van Johannes in zijn eerste brief, de wereld – de cultuur, de samenleving zoals hij is – overwinnen. In het vijfde hoofdstuk van zijn eerste brief schrijft Johannes dan deze woorden: "Want al wat uit God geboren is, overwint de wereld; en dit is de overwinning die de wereld overwonnen heeft: ons geloof. Wie anders is het die de wereld overwint dan hij die gelooft dat Jezus de Zoon van God is?" (1 Joh. 5:4, 5).

Ons getuigenis is vanuit de Vader

De Heer Jezus zal de Trooster zenden van de Vader, en de Geest gaat van de Vader uit. Het meest definitieve en volmaakte getuigenis over de Zoon, is ook van de Vader. Johannes bevestigt dat in dit evangelie bijvoorbeeld in hoofdstuk 5: "de Vader, Die Mij gezonden heeft, Die heeft Zelf van Mij getuigd" (5:37). Of in hoofdstuk 8: "de Vader, Die Mij gezonden heeft, getuigt van Mij" (8:38).

In de eerste plaats is dit getuigenis aanwezig in de woorden van de profeten. God heeft tot de vaderen gesproken door de profeten, en in deze laatste dagen heeft Hij tot ons gesproken door de Zoon. En het is duidelijk dat het onderwerp waar de profeten voortdurend over hebben gesproken eigenlijk de Zoon is – de afstraling van Gods heerlijkheid en de afdruk van Zijn zelfstandigheid, die alle dingen draagt door Zijn krachtige woord et cetera. (Vergelijk Hebr. 1:13.) Het zijn de Schriften van het Oude Testament die daarom van Christus getuigen, "U onderzoekt de Schriften, want u denkt daardoor eeuwig leven te hebben, en die zijn het die van Mij getuigen" (Joh. 5:39). Kort en bondig lezen we

het in Openbaring 19:10, "Het getuigenis van Jezus is namelijk de geest van de profetie".

Ook de bijzondere werken van Jezus zijn een getuigenis vanuit de Vader geweest. We lezen in Johannes 5:36, "Ik heb een getuigenis dat groter is dan dat van Johannes, want de werken die de Vader Mij gegeven heeft om die te volbrengen, juist die werken die Ik doe, getuigen van Mij dat de Vader Mij gezonden heeft". En dan is er nog een derde manier waarop de Vader getuigd heeft, namelijk bij de doop van Jezus en bij de transfiguratie (Mat. 3:17 en 17:5). Daar hoorden de discipelen een stem uit de hemel klinken die zei "dit is Mijn geliefde Zoon in wie Ik mijn welbehagen heb". Petrus schrijft over die gebeurtenis in zijn tweede brief (2 Pe. 1:1618). En tenslotte gaat het getuigenis van de Vader uit door het zenden van de Heilige Geest. Deze Geest die van de Vader uitgaat, getuigt van Christus als de Zoon. Opnieuw in de eerste brief van Johannes: "het is de Geest die getuigt [over Christus], want de Geest is de waarheid" (1 Joh. 5:6).

Als ons getuigenis van uit de Vader is, dan is het ook duidelijk dat het niet alleen maar een getuigenis is over God als Vader. Er bestaat, denk ik, in onze kerken deze enorme verwarring, dat het spreken over God als een vader, een bron van liefde en recht, als een geest die het goede wil, het evangelie al volledig weergeeft. Maar zoals Christus ons pas openbaart wie de Vader is, zo wil de Vader ons alleen maar bereiken en Zichzelf openbaren in en door Zijn Zoon. De Vader, de Zoon en de Heilige Geest zijn één in hun getuigenis voor de waarheid. Wie dat van elkaar losmaakt, en een kerk opbouwt die God alleen maar als liefdevolle vader zien wil, die raakt de Zoon en de Heilige Geest kwijt. Dat geldt ook voor een nieuwe wereldwijde beweging in de kerk. Wie zich alleen maar wil toevertrouwen aan een evangelie over de werkingen van de Geest, die ook in onze tijd nog met wonderen en tekenen zou werken zoals men dat gelooft in de charismatische beweging, die raakt eigenlijk Vader en Zoon kwijt – en al onmiddellijk de waarde van Gods Woord.

Men stelt het soms voor alsof een Christocentrische kerk, die als middelpunt de openbaring van de Vader, in de kracht van de Heilige Geest, in de persoon van Jezus Christus, de Zoon van God neemt, één optie is temidden van andere. Ik denk echter dat deze trinitarische benadering pas het evenwicht brengt en dat de waarheid langs deze weg volledig geëerbiedigd wordt. Noch de Vader, noch de Heilige Geest,

kunnen benaderd worden buiten de Zoon om. Wie de Zoon heeft, heeft ook de Vader en de Geest.

Ons getuigenis is over de Zoon

"Die zal van Mij getuigen" (15:26b). De kerk heeft geen andere boodschap te verkondigen dan Christus en die gekruisigd, geen andere boodschap dus dan die Paulus al verkondigd heeft: "want ik had mij voorgenomen niets anders onder u te weten dan Jezus Christus, en Die gekruisigd" (1 Kor 2:2). De kerk heeft bovendien niet de bevoegdheid om een andere centrale boodschap te verkondigen dan deze, want: "niemand kan een ander fundament leggen dan wat gelegd is, dat is Jezus Christus" (1 Kor. 3:11). De kerk is ook niet geroepen om de samenleving met sociale of politieke activiteiten te verbeteren, of hervormingen binnen de maatschappij te ondersteunen en zeker niet om bij te dragen aan het gevoel van welzijn en welbevinden waar mensen in deze tijd zo intens naar op zoek zijn. Wij zijn getuigen van Christus, gezanten van de Heer Jezus, terwijl in onze tijd allerlei theorieën de opgang doen over een kerk die moet aansluiten bij de behoeften die mensen nu eenmaal voelen. In plaats van te benadrukken dat het gaat om de heerlijkheid van de persoon en het werk van de Zaligmaker en de verkondiging dat de zonde alleen maar kan worden vergeven door geloof in het verzoenende werk van Jezus Christus, proberen vele kerken relevant te zijn door zich aan te sluiten bij sociale en maatschappelijke bewegingen. De kerk zoekt naar een oplossing voor de eenzaamheid van ouderen, wil mensen een ruimte bieden om de zin van het leven te ontdekken, wil de hoop op duurzame vrede en gerechtigheid versterken, en wil een factor zijn binnen de cultuur waarmee zelfs ongelovigen rekening willen houden.

Maar een dergelijke benadering van de taak van de kerk kan juist afbreuk doen aan haar opdracht om het Koninkrijk der hemelen te verkondigen, inclusief de oproep tot berouw en bekering, en als belangrijkste getuigenis de verwijzing naar Christus als het enige ware Lam van God dat de zonden van de wereld draagt. Bekering van zondaars is het doel van ons getuigenis. Jezus is niet gekomen om de samenleving een beetje beter te maken, omdat Hij niet gezonden is om rechtvaardigen te roepen en hun heilzame werk in de samenleving te ondersteunen, maar om "zondaars tot bekering" op te roepen (Luk. 5:32).

Paulus heeft zich niet geschaamd om het evangelie van Christus met dat accent te verkondigen. Het evangelie is immers "een kracht van God tot zaligheid voor ieder die gelooft", omdat in dat evangelie "de gerechtigheid van God wordt geopenbaard uit geloof tot geloof" – vanuit de trouw van God tot het gelovige antwoord van de mens. De rechtvaardige wordt niet opgeroepen om nog rechtvaardiger te worden, om zich in te zetten voor sociale gerechtigheid, maar wordt opgeroepen om in een wereld die al onder het oordeel valt, te leven uit geloof. Dat is de strekking van de passage uit de profeet Habakuk 2:14, die Paulus citeert in Romeinen 1:17b: “de rechtvaardige zal uit geloof leven.”

Het is vreselijk om te zien dat in een groot deel van onze Christelijke kerken dit "woord van het kruis" als een dwaasheid wordt gezien, als een restant van de theologie van het verleden. En dat we ook al niet meer spreken over de kracht van God, maar liever over de kracht van mensen die zich inzetten voor een betere samenleving. Er wordt niet meer gepredikt over de bekering van het zondige leven en de aanvaarding in het geloof van Jezus als Heiland. Had Paulus niet geschreven: "Want het woord van het kruis is voor hen die verloren gaan wel dwaasheid, maar voor ons die behouden worden, is het een kracht van God" (1 Kor. 1:18)?

Maar sterker nog, heeft ook Christus niet opgeroepen tot bekering? In Mattheus wordt de boodschap van Jezus op deze korte formule gebracht: "Bekeer u, want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen" (Mat. 4:17). Zou het in onze moderne kerken mogelijk zijn geweest, dat Jezus Zelf een preek had kunnen houden zoals Hij dat deed in Lukas 13? Daar sprak Hij vanuit de actualiteit, vanuit het bericht over de Galileeërs die door Pilatus waren vermoord. Mensen die dat hebben ondergaan, die dat lijden hebben moeten doormaken, hebben dat niet te wijten aan hun eigen zonden. Zij zijn niet grotere zondaars geweest dan alle andere Galileeërs. Maar dan zegt de Heere: "als u zich niet bekeert, zult u allen evenzo omkomen" (Luk. 13:3; idem vers 5)

Ook de vroege kerk heeft het evangelie verkondigd als een boodschap van berouw over de zonde en bekering tot Christus. De eerste preek in de geschiedenis van de kerk vinden we in Handelingen, en die eindigt als volgt: "Bekeer u en laat ieder van u gedoopt worden in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving van de zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen" (Hand. 2:38). In zijn tweede preek benadrukt Petrus hetzelfde: "Kom dus tot inkeer en bekering, opdat uw zonden uitgewist worden en er tijden van verkwikking zullen komen van

het aangezicht van de Heere" (Hand 3:19). De eerste kerk is totaal en volledig gericht geweest op de verkondiging van de Zoon van God, van Hem wilde zij getuigen. En ze wisten wat de reden daarvan was: "En de zaligheid is in geen ander, want er is onder de hemel geen andere Naam onder de mensen gegeven waardoor wij zalig moeten worden" (Hand 4:12). Het is ook precies dit spreken over de grote Naam van Christus, dat de eerste discipelen in conflict bracht met de synagoge. Als zij hadden gesproken zoals de kerken nu veelal spreken, over sociale gerechtigheid, over vooruitgang, over inzet voor de armen, dan hadden zij vermoedelijk zowel van de kant van de Romeinen als van de kant van de Joodse autoriteiten grote instemming ondervonden. Zeker als ze bereid waren geweest op het punt van de godsdienst tot tolerante compromissen te komen. Maar dit was het besluit van de joodse Raad: "maar laten wij, opdat het niet nog verder onder het volk bekend raakt, hun met de grootste dreiging gebieden dat zij tot geen enkel mens meer in die Naam mogen spreken" (Hand. 4:17). De kerk van toen heeft geweigerd aan dat gebod te voldoen; de kerk van nu lijkt er vrijwillig voor te kiezen over de Naam te zwijgen.

Het getuigenis van de Geest

"En u zult ook getuigen, want u bent van het begin af bij Mij" (15:27). De Vader getuigt van de Zoon door middel van de Schriften, de werken van Jezus en met Zijn hemelse stem. De Zoon getuigt van Zichzelf met de Woorden van de Vader. De Heilige Geest getuigt van de Zoon. God getuigt van Zichzelf omdat Hij altijd Zichzelf openbaart door te spreken. En het is zeker de opdracht van de kerk om in diezelfde lijn getuigenis van de waarheid af te leggen. De discipelen worden immers betrokken in dit drievoudige getuigenis van de waarheid. Het is de Heilige Geest die de gelovigen in staat stelt om tegenover de wereld te getuigen van Jezus Christus. Het werk van de Heilige Geest is zo belangrijk, dat de discipelen zelfs de opdracht krijgen om in Jeruzalem te wachten tot de komst van de Heilige Geest met Pinksteren. Zoals ook Paulus zei, dat hij "door de kracht van de Geest van God" die tekenen en wonderen deed tijdens de bediening van Paulus, "het Evangelie van Christus vervuld" heeft (Rom. 15:19). Dat wil zeggen gepredikt heeft in

het arbeidsveld (vgl. Rom. 15:23) dat door God aan Paulus was toegewezen.

In het bijzonder moesten er in het begin getuigen zijn van de opstanding van Christus die Hem ook in het leven gekend hadden. De lege plaats van Judas werd daarom opgevuld door iemand uit de groep van hen "die met ons omgegaan zijn gedurende heel de tijd dat de Heere Jezus onder ons in en uitging [...] tot op de dag waarop Hij van ons opgenomen werd" (Hand 1:21, 22). Daarom kan Matthias de 13e apostel worden.

Christenen zijn vandaag de dag natuurlijk geen directe ooggetuigen meer van de opstanding van Christus. En evenmin wordt ons getuigenis vandaag de dag ondersteund door de bijzondere tekenen en wonderen van de Heilige Geest. Die tijd is geweest en nu wij het geschreven Woord van God hebben is het ook niet meer nodig. Het apostolisch gezag is destijds door tekenen ondersteund, en wordt nu erkend door iedereen die het Nieuwe Testament biddend leest en voor wie de Heilige Geest geloof werkt en begrip schenkt. Het is wel de bedoeling dat de kerk van nu in "gemeenschap" verkeert met de apostolische gemeenschap van toen. Johannes schrijft in zijn eerste brief dat hij aan zijn lezers wil verkondigen wat hij gezien en gehoord heeft, "opdat ook u gemeenschap met ons hebt". Maar de gemeenschap tussen de kerk van toen en de kerk van nu is gebaseerd op het getuigenis van de apostelen, en de verkon-diging van Jezus zelf. Daarom voegt Johannes er ook meteen aan toe: "en deze gemeenschap van ons is er ook met de Vader en met Zijn Zoon Jezus Christus" (1 Joh. 1:3). En daarom zegt hij dat de verkondiging die hij doorgeeft, de verkondiging is die hij zelf gehoord heeft.

Zoals het toen was, is het in beginsel nog steeds nu. Mensen kwamen tot geloof door de prediking van de apostelen, en ze kwamen later tot geloof door de woorden van de apostelen die ze lazen. En dan was er steeds iemand die de woorden van de Schrift kon uitleggen en een stem aan ze gaf. Daardoor werd het levende verkondiging en niet alleen maar oude tekst. En bij degenen die het hoorden wilde de Heilige Geest zelf het geloof wekken. Want een ieder die de Naam van de Heere aanroept, ontvangt vergeving en verzoening met God. Je kunt deze God alleen aanroepen als je in hem gelooft. Je kunt alleen maar in Hem geloven als je van Hem gehoord hebt. Je kunt van deze God alleen maar horen, als er iemand is die predikt. En het is alleen maar werkelijk prediking, als het Woord van God door ons gepredikt wordt, en niet onze

eigen gedachten en filosofietjes. (Vgl. 2 Tim. 4:2 en 2 Kor. 4:5) En alleen iemand die daartoe geroepen is, kan het Woord van God verkondigen. Van begin tot het einde is dit alles de vrucht van de Heilige Geest Die mensen inschakelt in Zijn werk.

(80) De Geest aan het werk

Joh. 16:1-11

Midden in een gesprek over de liefde, heeft Jezus gesproken over de haat van de wereld. Het getuigenis van de discipelen zal moeten plaatsvinden temidden van haat en vervolging. Maar de Geest van de waarheid zal Zelf getuigen, met de discipelen samen. Het is belangrijk voor hen om te weten dat ze de waarheid hebben ontvangen te midden van strijd, dat ze hun getuigenis moeten doorgeven temidden van tegenspraak en dat hun persoonlijk lot zozeer verbonden is met Jezus, dat de verwerping die Hem getroffen heeft, ook hen zal raken. Ze moeten dit weten zodat ze niet verwachten dat het leven van een Christen eenvoudig en vredig zal zijn. "Dit heb Ik tot u gesproken, opdat u niet struikelt" (vers 1). Struikelen wil zeggen, dat iemand plotseling ten val komt, door iets wat hij niet ziet aankomen. Ondanks het feit dat ze uit de synagoge geworpen zullen worden, en dat er zelfs een tijd komt "dat ieder die u doodt, denkt God een dienst te bewijzen" (vers 2), moeten ze volharden in hun taak van verkondiging en getuigenis. Als die tijd eenmaal aanbreekt, is het goed dat zij zich herinneren "dat Ik het u gezegd heb" (vers 4). Want deze discipelen, die drie jaar lang gedacht hebben dat met Jezus het triomfantelijke koninkrijk der hemelen zou aanbreken, die onderling hebben getwist over de vraag wie van hen de belangrijkste dienaar van Jezus was, die met elkaar wedijverden om aan de rechter of aan de linkerhand van Jezus te kunnen zitten, moeten aan de vooravond van Jezus' kruisiging deze bijzondere les horen.

Maar het was niet gering wat ze te horen kregen. Uitstoting uit de synagoge betekende niet alleen een verbod om de religieuze diensten bij te wonen. Joden die uit de synagoge waren gebannen, waren uitgesloten van alle sociale en economische activiteiten van de joodse samenleving. Ze stonden bekend als verraders van het volk en lasteraars van God. Ook hun families en gezinnen zouden zich tegen hen keren en het was zeker dat ze hun baan zouden verliezen. Daarom was de angst zo groot om te worden geëxcommuniceerd door de synagoge. Om die reden waren de ouders van de blindgeborene "bevreesd voor de joden" (9:22). Daarom

was het onmogelijk voor vele joodse leiders hun geloof in Jezus te belijden, "opdat zij niet uit de synagoge geworpen zouden worden" (12:42).

Hoofdstuk 16 staat nu vooral in het teken van het werk van de Heilige Geest in de verkondiging en het getuigenis van de discipelen. Het vorige hoofdstuk ging over de plichten van de discipelen: in Christus te blijven, in Zijn woord te blijven, elkaar lief te hebben, en ondanks de haat van de wereld te getuigen. Je kunt je voorstellen dat de discipelen met verbijstering hebben gereageerd op al deze woorden. "Omdat Ik deze dingen tot u gesproken heb, heeft de droefheid uw hart vervuld" (16:6). Omdat ze vooral bezig zijn met het verlies van hun oude verwachtingen, komt het op dit moment bij niemand op om te vragen waarom Jezus Zich onderwerpt aan Zijn naderende dood. "Ik ga heen" (14:28) heeft Hij gezegd, "nog een korte tijd ben Ik bij u" (13:33). Simon Petrus had wel eerder gevraagd "Heere, waar gaat U heen?" (13:36), maar het is duidelijk dat hij toen alleen nog maar dacht aan de aardse bestemming van Jezus. Zou Hij gaan naar de Tempel? Naar Galilea? Zou de laatste strijd beginnen en waar dan? Thomas had het hem gevraagd (14:5), maar ook bij hem blijkt de motivatie achter die vraag de zorg om zichzelf en zijn toekomst te zijn. De discipelen zijn overduidelijk heen en weer geslingerd tussen gespannen verwachtingen over de komst van het Koninkrijk enerzijds, en een droevige berusting dat ze het lot van Jezus zouden moeten delen anderzijds – "laten ook wij gaan om met Hem te sterven" zegt Thomas (11: 16). Vandaar dat Petrus in zijn overmoed de Heere toezegt dat hij zijn leven voor Hem zou geven (13:37). Omdat op al die momenten de discipelen alleen vragen naar de aardse bestemming van Jezus, lezen we in 16:5 "niemand van u vraagt Mij: Waar gaat U heen?" De vragen van Petrus en Thomas hebben de verkeerde motivatie. Nu Hij heeft duidelijk gemaakt dat Zijn aardse bestemming de kruisdood is, vragen ze niet verder. Wanneer Jezus zegt "Ik ga heen naar Mijn Vader" (14:12) hebben ze dat alleen geïnterpreteerd als een aanduiding voor Zijn dood. Ze hebben nog niet gezien dat met het sterven van Jezus het verhaal niet zomaar afbreekt, maar dat Gods bevrijdende handelen daar juist een hoogtepunt bereikt. En dat Gods handelen met de opstanding juist weer een heerlijk nieuw begin maakt.

Dat wil Jezus nu duidelijk gaan maken, aan discipelen die nauwelijks zijn voorbereid op de betekenis van Zijn woorden. Het heengaan van Jezus naar de Vader als een sterven en opstaan uit de dood, maar ook als

een Hemelvaart is zelfs beter voor de discipelen, zegt Jezus, omdat het daardoor mogelijk wordt dat de Trooster zou komen. "Als Ik heenga, zal Ik Hem naar u toe zenden" (16:7). Het heengaan van Jezus naar de Vader is het begin van een nieuw tijdperk. Vanaf vers 8 gaat het daarom over het werk van de Heilige Geest. Niemand uit de wereld zal tot bekering komen door het getuigenis van de apostelen op zichzelf genomen. Hoewel ze "door hun woord in Mij zullen geloven", door de woorden van de apostelen dus (17: 7). Er is echter een groot verschil tussen het getuigenis van de apostelen, de menselijke verkondiging van het Woord, de declaratie van het evangelie, en het getuigenis van de Heilige Geest. De discipelen zullen getuigen, maar alleen de Heilige Geest kan veroordelen, overtuigen, geloof wekken, en het oordeel vellen over het ongeloof. "Als Die gekomen is, zal Hij de wereld veroordelen (overtuigen) van zonde, van gerechtigheid en van oordeel" (vers 8). Die laatste uitdrukking is nog niet zo eenvoudig te verstaan.

In eerste plaats zal de Heilige Geest de wereld veroordelen *met betrekking tot zonde*. Dat laatste woord staat in het enkelvoud omdat het specifiek verwijst naar de ultieme zonde, namelijk de weigering om te geloven in Jezus Christus. Dat is de zonde die uiteindelijk mensen onder het eeuwige oordeel brengt. Ook mensen die – in theorie – een volmaakt zondeloos leven zouden hebben geleid. Wie niet in Christus gelooft, is al veroordeeld – niet alleen maar dat dat oordeel nog komt, maar het is al geveld! (3:18) en tegen de Joodse leiders zegt Jezus, "als u niet gelooft dat Ik [het] ben, zult u in uw zonden sterven" (8:24). Het oordeel over een mens wordt geheel en al bepaald door de houding die hij aanneemt tegenover de Zoon van God. Dat is wat over zijn eeuwige bestemming beslist.

In de tweede plaats zal de Heilige Geest de wereld veroordelen met betrekking tot de *gerechtigheid*. De gerechtigheid die hier bedoeld wordt, is wat tot de Persoon en het karakter van Jezus Christus behoort. De maatstaf die God hanteert in Zijn rechtvaardig oordeel over de mens, is de gerechtigheid van Christus. Hij is Degene die volledig en in alle opzichten en altijd de wil van God deed. Daarom kan gezegd worden dat Hij de wet vervuld heeft. De Heilige Geest maakt op die wijze duidelijk, dat de mens met geen mogelijkheid de verlossing verdienen kan. De gerechtigheid van Jezus, die Hij vertoonde te midden van zwakte en lijden onder te midden van een volk dat in volkomen afval van haar God leefde, en onder de voortdurende bedreiging van Zijn leven, is ondanks dat alles volmaakt geweest.

Het bewijs van die volmaakte gerechtigheid wordt uitgesproken in het tweede deel van vers 10: "omdat Ik heenga naar Mijn Vader". Het is God Zelf die getuigd heeft van de volmaakte gerechtigheid in Jezus door Hem in Zijn aanwezigheid op te nemen. Paulus zegt in Romeinen 1:4 dat Jezus met kracht bewezen is de Zoon van God te zijn "door Zijn opstanding uit de doden", en vanwege de gezindheid van Christus die Hem uiteindelijk in volle gehoorzaamheid naar het kruis gebracht heeft, "heeft God Hem ook bovenmate verhoogd en heeft Hem een Naam geschonken boven allen naam" (Fil. 2:9).

In de derde plaats zal de Heilige Geest de wereld veroordelen (getuigen) *met betrekking tot het oordeel.* Hier past een vertaling met het woord "getuigen" beter dan "veroordelen." De wereld is niet bij machte gebleken om rechtvaardig te oordelen. Dat geldt voor het oordeel van het Sanhedrin dat de Zoon van God veroordeelde als een Godslasteraar. Het geldt ook voor de wereldlijke gerechtigheid in de persoon van Pilatus – die ondanks zijn overtuiging van de onschuld van Jezus Hem veroordeelde tot de dood op politieke gronden. Het corrupte rechtssysteem van het Sanhedrin en het corrupte rechtssysteem van de Romeinse Justitie, geen van beide is bij machte gebleken om gerechtigheid tot stand te brengen. In de opstanding heeft God Zelf echter rechtgesproken en het oordeel van de wereldlijke rechtbank in hoger beroep nietig verklaard. De Zoon van God is geen godslasteraar, Jezus van Nazareth is geen rebel tegen het wettige Romeinse gezag. De veroordeling die Hij onderging op aarde, is in Gods ogen een aanklacht tegen die aardse machten zelf.

Het tweede deel van vers 11 geeft de reden: "omdat de vorst van deze wereld veroordeeld is." De eigenlijke grondslag van het rechtssysteem zowel van het Sanhedrin als van Pilatus is de macht van het kwade, van Satan. De perversie van het religieuze recht en de traves-tie van het Romeinse recht berusten daarop dat zowel het ene als het andere door de zucht naar macht, door het egoïsme van de leiders en door politieke overwegingen zijn ingegeven. Waarom zijn het rechtssysteem van joden en Romeinen hier veroordeeld? Ze zijn gebleken onrechtvaardig te zijn, maar bovenal, ze zijn gebleken corrupt te zijn. Het Sanhedrin en Pilatus zijn de marionetten geweest van de macht van het kwade zelf. Satan is echter veroordeeld aan het kruis van Golgotha. Zo heeft Jezus al eerder gezegd:" Nu wordt het oordeel over deze wereld voltrokken, nu zal de vorst van deze wereld buitengeworpen worden" (12:31). Ongetwijfeld was het de bedoeling van het Sanhedrin en Pilatus

door de dood van Jezus zelf hun gezag te handhaven of de macht van Rome zelfs over triviale kwesties te bevestigen. In hun handelen is gebeurd wat Jezus zegt in 14:30: “de vorst van deze wereld komt en heeft geen macht over Mij." Zowel de aardse overheden van Sanhedrin als Pilatus, als die geheimzinnige bovenwereldlijke machten zijn door het kruis verslagen. "Hij heeft de overheden en de machten ontwapend, die openlijk te schande gemaakt en daardoor over hen getriomfeerd" (Kol. 2:15). Door Zijn dood heeft Hij "hem die de macht over de dood had – dat is de duivel" tenietgedaan (Hebr. 2:14). En deze overwinning over de macht van het kwade wordt voorgesteld als het doel van de komst van Jezus: "Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, dat Hij de werken van de duivel verbreken zou" (1 Joh. 3:8).

Er zijn maar twee mogelijke antwoorden op het werk van de Heilige Geest, die overtuigt en veroordeelt. Geloof of verwerping. Juist bij degenen die het getuigenis van de Geest verwerpen, groeit de vijandschap tegen de discipelen van Jezus. Hun lot stat echter vast. Een ernstig woord dat we niet mogen negeren. Wie het getuigenis van de Geest verwerpt, komt uiteindelijk terecht in het "eeuwig verderf [...] Weg van het aangezicht van de Heere en van de heerlijkheid van Zijn macht" (2 Thess. 1:9) . Maar zij die tot bekering komen wanneer de Heilige Geest hen overtuigt van zonde, van gerechtigheid en van oordeel, die zullen de eeuwigheid doorbrengen in de onuitsprekelijke heerlijkheid en vreugde van de hemel.

(81) De Geest van de waarheid

Joh. 16:12-15

In onze kerkdiensten zingen we vaak deze woorden: "Heere Jezus, om Uw Woord, zijn wij hier bijeengekomen." En daarna lezen we uit de Bijbel, en verkondigen als predikanten, Bijbelleraren, voorgangers, dat Woord we leggen het uit, passen het toe op het leven, leren ervan en raken zo steeds meer onder de indruk van de diepte van Gods gedachten. Want aan ons is die opdracht toevertrouwd, die Paulus ook aan Timotheüs doorgaf: "Predik het Woord" (2 Tim. 4:2).

De Bijbel als Gods Woord

De Bijbel is de geschreven openbaring van God. Het is, in 66 boeken en in drie talen geschreven over een periode van 1500 jaar, Gods Woord en geen mensenwoord alleen. Onze "Belijdenis des Geloofs" uit 1619 zegt ervan: "Wij belijden dat dit Woord Gods niet is gezonden noch voortgebracht door den wil eens mensen, maar de heilige mensen Gods, van den heiligen Geest gedreven zijnde, hebben [het] gesproken" (vgl. 2 Pe. 1:21). Ons geloof moet daarnaar "gereguleerd" worden, daarop gegrond worden en daarmee worden bevestigd, zegt Artikel 5 van diezelfde Geloofsbelijdenis. Het is ons niet geoorloofd iets anders te leren dan wat beschreven is in dit boek omdat "deze heilige Schrift den wil Gods volkomenlijk vervat en dat al hetgeen de mens schuldig is te geloven om zalig te worden daarin genoegzaam geleerd wordt." (Artikel 7) De "leer daarvan [is] zeer volmaakt en in alle manieren volkomen [...]"

Daarom is de passage die we in dit hoofdstuk bespreken zo belangrijk. Hier lezen we dat Jezus het gezag van de apostelen bevestigt waarmee zij na Zijn hemelvaart over Hem gesproken hebben. Hun was de openbaring toevertrouwd die de Heer wilde geven voorbij het Oude Testament. Dit was het Woord van Jezus dat Hij aan Zijn apostelen gaf als de voltooiing en vervulling van het Oude Testament "Ik ben gekomen om te vervullen" (Mat. 5:17). Het apostolisch gezag en daarmee het gezag van het Nieuwe Testament, staat tegenwoordig onder druk, ook in onze kerken. Alles ervan wordt in twijfel getrokken. Daarover kunnen we in

een commentaar als dit niet nader spreken, maar het is van belang om in te zien dat de woorden van de Geloofsbelijdenis uit 1619 over de Schrift formeel nog gelden in onze kerk bij de bevestiging van een predikant of ouderling wordt daarom nog steeds van de Bijbel gezegd dat zij "de enige regel van het geloof is", en dat men zich moet "verweren tegen alles wat daarmee in strijd is maar feitelijk geen kracht meer hebben, zeker niet in alle gemeenten die onder de PKN vallen.

SCAN

In Engelssprekende kerken wordt vaak de afkorting S.C.A.N. gebruikt om duidelijk te maken wat de status is van de Bijbel als Gods Woord. De "S" staat voor "sufficiency", Genoegzaamheid zouden wij kunnen vertalen. Wat nodig is voor bekering en behoud wordt in de Bijbel "genoegzaam" geleerd zodat daarnaast niets anders nodig is.

De "C" staat voor Clarity, Duidelijkheid. Geen tradities of commentaren van de Kerk zijn nodig om de Bijbel te verstaan, maar de Heilige Geest wil iedereen die er oprecht naar zoekt de waarheid duidelijk maken. God spreekt, vooral wanneer het gaat om bekering en verlossing, in heldere mensentaal die door iedereen begrepen kan worden.

Dan de "A" van Authority, Gezag. Niet alleen de algemene begrippen die door theologen met de Bijbel geïllustreerd zouden kunnen worden zoals geloof, liefde, hoop, verantwoordelijkheid e.d. maar elke zin en elke letter van de oorspronkelijke tekst van de Bijbel is gezaghebbend. (Daarom is de methode van "uitleggende prediking" eigenlijk de enig juiste.) De Bijbel is het laatste woord over alle kwesties waarover zij zelf spreekt.

En tenslotte de "N" van "Necessity", Noodzakelijkheid. Zonder de Bijbel en buiten de Bijbel om is er alleen maar menselijke opinie en dwaling. Om de waarheid te kennen die licht en leven geeft, moeten we nauwkeurig, biddend en ontvankelijk de Bijbel lezen, niet als een menselijk woord maar als Gods Woord. God heeft Zich sprekend geopenbaard. En, zoals het lied zegt, om die reden zijn wij elke zondag bijeen, om Gods Woord te horen, zoals Christus het ons geleerd heeft, zoals wij het hebben leren kennen in de teksten van profeten en apostelen.

Het is belangrijk om te beseffen dat Jezus het gezag en de volmaaktheid van het Oude Testament heeft bevestigd. Meer dan 60 keer heeft Hij uit het Oude Testament geciteerd. "De Schrift kan niet worden gebroken"

(Joh. 10:35), je kunt er geen stukjes afhalen die geen gezag hebben of niet Gods Woord zouden zijn. Tegenover de Joodse leiders heeft Jezus ook overeind gehouden, dat de geschriften van het Oude Testament waarin zij terecht meenden eeuwig leven te hebben, van Hem getuigden. Wie in de vijf boeken van Mozes geloofde, zou ook in Christus moeten geloven "want hij heeft over Mij geschreven. Maar als u zijn Schriften niet gelooft, hoe zult u Mijn woorden geloven?" (Joh. 5:46, 47).

De passage die we nu voor ons hebben, bevestig echter dat Christus nog een openbaring heeft gegeven aan Zijn discipelen die verder reikte dan het Oude Testament. Dat was al gebeurd in Zijn onderwijs tijdens de drie jaren die Hij met de discipelen had doorgebracht. Nu lezen we in deze passage echter van een belofte van de komst van de Geest van de waarheid, en daarin wordt de noodzakelijkheid, de reikwijdte en het doel van de openbaring door de Heilige Geest uitgelegd.

Noodzaak van nieuwe openbaring: veel heb Ik u te zeggen

In de eerste plaats is er de noodzaak van een nieuwe openbaring. "Nog veel heb Ik tegen u te zeggen, maar u kunt het nu niet dragen" (16:12). Hoe zouden de discipelen ook in staat zijn geweest, om de betekenis van de kruisiging, de opstanding en de Hemelvaart werkelijk te doorgronden, voordat deze gebeurtenissen hadden plaatsgevonden? Ook de discipelen van Jezus en ondanks het onderwijs dat Hij gegeven had, verwachtten een Messias die de gehate Romeinen zou verslaan, de zelfstandigheid van Israël zou herstellen en de belofte van het Koninkrijk van God zou vervullen. Een stervende Messias die in Zijn eigen lichaam zonde en dood zou overwinnen, konden zij zich niet voorstellen. Veel gebeurtenissen in het leven van Jezus en veel woorden die Hij gesproken had, bleven voor hen een raadsel tot na de opstanding en Hemelvaart. Ze begrepen bijvoorbeeld niet wat het betekende dat Hij gekruisigd zou worden en na drie dagen uit de doden zou opstaan, en zo lezen we in Lukas 18, "Zij begrepen echter niets van deze dingen en dit woord was voor hen verborgen en zij begrepen niet wat er gezegd werd." En dat terwijl Hij deze gebeurtenissen in verband bracht met "alles wat door de profeten geschreven is" (18:31). Pas na de gebeurtenis kregen de woorden die Jezus had gesproken een betekenis, zoals misschien wel het duidelijkst blijkt uit het korte gesprek in Johannes 2:22, waar we lezen

"Toen Hij dan uit de doden was opgewekt" – dus na de gebeurtenis – "herinnerden Zijn discipelen zich dat Hij dit tegen hen gezegd had" – want dat waren ze al vergeten – "en geloofden zij de Schrift en het woord dat Jezus gesproken had."

Een deel van de openbaring die Christus kwam brengen, zou gegeven worden na de opstanding. "Maar wanneer Hij komt, de Geest van de waarheid, zal Hij u de weg wijzen in heel de waarheid" (16:13). De Geest die zou komen en die de plaatsvervanger zou zijn van Christus' tegenwoordigheid, heet hier de Geest van de waarheid. Die zou een gids zijn voor de discipelen in heel de waarheid – het roept een beeld op van de waarheid als een grottenstelsel, waar alleen een ervaren gids de weg in weet te vinden. In de eerste plaats betekende dat, dat de Heilige Geest de discipelen "in alles [zou] onderwijzen" – met betrekking tot de woorden van Jezus – en dan in de tweede plaats "en u in herinnering brengen alles wat Ik u gezegd heb" (Joh. 14:26). Ze zouden zich de woorden van Jezus gaan herinneren en ze zouden de betekenis ervan gaan begrijpen. Maar hier gaat het nog verder. De hele waarheid betreft ook waarheden die in het Oude Testament nog niet waren geopenbaard. Zoals het Oude Testament kon spreken over de dingen die "geen oog heeft gezien en geen oor heeft gehoord" et cetera, zoals we lezen in Jesaja 64:4, zo kon Paulus daaraan toevoegen: "Aan ons echter heeft God het geopenbaard door Zijn Geest" (1 Kor. 2:9, 10). "De Heilige Geest kent alle dingen, ook de diepten van God Zelf." Dat moeten we niet onderschatten. Het is de kennis van de gedachten van God, de kennis van Zijn Woord, waarin ons alles geschonken wordt dat ons leven als Christen bepaalt. Het gaat niet om gevoelens, niet om tradities, niet om rituelen. Zoals Petrus schrijft: "Zijn Goddelijke kracht heeft ons alles geschonken wat tot het leven en de godsvrucht behoort, door de kennis" – dat is de kennis die we in de Schriften hebben – "van Hem Die ons geroepen heeft door Zijn heerlijkheid en Zijn deugd" (2 Pe. 1:3).

De Geest als goddelijk auteur

Ten aanzien van het Nieuwe Testament als geheel heeft dit verstrekkende gevolgen. De eigenlijke auteur van de apostolische geschriften is de Heilige Geest, omdat de Geest van de waarheid de diepten van God heeft geopenbaard aan de discipelen, waarover die

discipelen dan spreken en schrijven "niet met woorden die de menselijke wijsheid ons leert, maar met woorden die de Heilige Geest ons leert, om geestelijke dingen met geestelijke dingen te vergelijken" (1 Kor. 2:13). Maar is het dan denkbaar dat er vergissingen en fouten in de apostolische geschriften te vinden zijn? Als de Heilige Geest de echte auteur van de Bijbel is, dan mogen we zeggen dat de Bijbel foutloos is in alle opzichten, "zeer volmaakt en in alle manieren volkomen" zoals de Belijdenis het zegt in Artikel 7. Dat geldt dan ook voor het Oude Testament, omdat ook de profeten hebben gesproken, zoals ze gedreven werden door de Heilige Geest (2 Pe. 1:21). Het is immers God Zelf die "tot de vaderen gesproken heeft door de profeten" (Hebr. 1:1). Daarom kon Jezus zeggen: "Uw Woord is de waarheid" (17:17).

Dat is zeker niet alleen een theoretische kwestie. Als Paulus schrijft dat de Heere ons verandert tot gelijkvormigheid met Christus, dan lezen we: "Wij allen nu die met onbedekt gezicht de heerlijkheid van de Heere als in een spiegel aanschouwen, worden van gedaante veranderd naar hetzelfde beeld, van heerlijkheid tot heerlijkheid, zoals dit door de Geest van de Heere bewerkt wordt" (2 Kor. 3:18). Maar wat is dan de spiegel waarin wij Zijn heerlijkheid aanschouwen? Dat kan niet anders zijn dan het geschreven Woord, waarin wij zowel de Heer Jezus leren kennen, als ook onszelf (Jac. 1:23). En op welke wijze wordt dit dan bewerkt door de Geest van de Heere? Doet de Geest dat niet met het licht van de "kennis van de heerlijkheid van God in het aangezicht van Jezus Christus" (2 Kor. 4:6), en is er dan een andere manier om deze kennis te verwerven dan door de Schrift? Het werk van de Heilige Geest moeten we niet identificeren met de Schrift. Buiten de Geest om is het Oude en Nieuwe Testament niet het Woord van God; maar zo is zonder de Schrift de Heilige Geest niet aanwezig en werkzaam.

Als we geloven dat de Bijbel het Woord van God is, dan geloven we dat de woorden van de Bijbel, en niet alleen maar de algemene ideeën of gevoelens, door de Heilige Geest Zelf aan de menselijke schrijvers zijn doorgegeven. De inspiratie van de Bijbel, dat wil zeggen dat mensen “door de Heilige Geest gedreven hebben gesproken”, omvat dan ook de hele Bijbel volgens wat we lezen in 2 Tim. 3:16, "Heel de Schrift is door God ingegeven (door God uitegademd) en is nuttig [...] opdat de mens die God toebehoort volmaakt zou zijn." Buiten de 66 boeken van de Bijbel om, zijn er geen andere boeken nodig om de openbaring van God te leren kennen. De Bijbel is zelfgenoegzaam, voldoende. Wat niet betekent dat er

geen kennis zou bestaan van zaken die niet in de Bijbel voorkomen. Volgens Psalm 19 is er ook nog zoiets als de algemene openbaring, ook wel het boek van de natuur genoemd, waarin zonder woorden God zich eveneens in zijn "eeuwige kracht en goddelijkheid" (Rom. 1:20) geopenbaard heeft. Maar uit het begrip van de inspiratie volgt ook het begrip van de foutloosheid. Immers, het is ondenkbaar dat de Geest van de waarheid een vergissing zou doorgeven aan de menselijke schrijvers. Inspiratie en waarheidsgetrouwheid in alle opzichten horen dus bij elkaar.

De reikwijdte van de openbaring: heel de waarheid

De belofte dat de Heilige Geest de discipelen in heel de waarheid zou inleiden, is het fundament van de constatering dat het Nieuwe Testament, het apostolisch getuigenis, de openbaring is van het woord van Christus. Maar in een afgeleide zin, vervult de Heilige Geest dezelfde rol bij ons, bij degenen die door het woord van de apostelen in Christus zouden gaan geloven. Zo schrijft Johannes in zijn eerste brief: "maar u hebt de zalving van de Heilige en u weet alles. Ik heb u niet geschreven omdat u de waarheid niet kent, maar omdat u die kent" (1 Joh. 2:20, 21). Nu is dat een uitspraak over het principe, want het betekent niet dat er geen voorlezen, vermanen en onderwijzen nodig zou zijn (1 Tim. 4:13), of dat we niet ernaar moeten streven om een arbeider in het woord te zijn "die het Woord van de waarheid recht snijdt" (2 Tim. 2:15). Er zullen ook altijd zaken in de Bijbel zijn, die "moeilijk te begrijpen zijn, die de onkundige en onstandvastige mensen verdraaien, tot hun eigen verderf" (2 Pe. 3:16). Zonder het "zwaard van de Geest, dat is Gods Woord" (Ef. 6:17) kunnen we ons daar tegen niet verweren. Maar we mogen op grond hiervan wel elke claim afwijzen die zegt, dat ons nog kennis van de waarheid zou ontbreken, dat we geen echt begrip hebben van God die voor ons net zoals voor alle mensen een mysterie moet blijven. God heeft gesproken, d.w.z. Zichzelf meegedeeld in taal.

De kern van de openbaring: Christus

De kern van de openbaring die de Heilige Geest gegeven heeft en nog geeft na de opstanding van Jezus, is alles wat het werk en de persoon van Jezus Christus betreft. De Heilige Geest zal niet spreken vanuit

Zichzelf. Dat betekent: niet op eigen initiatief buiten het gezag van Vader en Zoon, maar bovendien zal Hij niet *over Zichzelf* spreken. De Geest is nergens – behalve in de waan van de charismatische beweging – onderwerp van Gods openbaring. De Heilige Geest wil Christus voorstellen aan het hart van mensen en verheerlijken door uiteen te zetten wie Hij is en wat Hij deed. De inhoud van de openbaring van de Heilige Geest is "alles wat Hij gehoord zal hebben" (vers 13b).

Het is daarom ook ondenkbaar dat de Heilige Geest iets zou leren wat in strijd is met het reeds geopenbaarde Woord van God. En het spreken van de Heilige Geest is eveneens ondenkbaar buiten de Schriften om. De Geest spreekt wat Hij gehoord zal hebben – gehoord vanuit hetzelfde Woord dat wij lezen, want dát heeft de Heilige Geest gesproken. Wanneer de Bijbel spreekt over een gevuld zijn met de Heilige Geest zoals in Efeze 5:18, dan is dat concreet hetzelfde als wat we lezen in Kol. 3:17, "Laat *het woord* van Christus in rijke mate in u wonen." Zowel in Efeze als in Kolossenzen zijn de uitingen van de Geest en het Woord immers hetzelfde. Het Woord spreekt door ons in ons zingen, God loven en danken. Het is een verschil in accent om met Kolossenzen te spreken over onderwijs in de Schrift en in Efeze over het elkaar toespreken met psalmen. We kunnen hieruit afleiden dat vervuld zijn van de Heilige Geest hetzelfde is als het "blijven in het woord van Christus."

Het eigenlijke doel van het werk van de Heilige Geest is de verheerlijking van Christus. Daarvoor is alleen maar nodig dat de Geest uit het Zijne neemt, als het ware uit de schatkamer van alles wat over Jezus als persoon gezegd kan worden, alles wat over Zijn werk in de geschiedenis gezegd kan worden. Dat alles wordt door de Heilige Geest bij het geduldig en ontvankelijk lezen van de Schrift aan ons voorgesteld. Niet als een intellectuele waarheid, maar als een werkelijkheid waar het hart zich in verheugt. De waarheid over Jezus Christus die de Heilige Geest openbaart, geeft ons de zekerheid van Gods genade, leert ons de Zoon van God kennen zodat liefde voor Hem en dankbaarheid voor wat Hij gedaan heeft in ons hart tot bloei komt. Dat is uiteindelijk het werk van de Heilige Geest, met name in de context van de gemeente. Het is de Heilige Geest die in de gemeente apostelen en profeten, evangelisten, herders en leraars heeft aangesteld. Het is de Heilige Geest die met Zijn genadegaven de heiligen heeft toegerust tot het werk van dienstbetoon, tot opbouw van het lichaam van Christus. Het is de Heilige Geest die de

gemeente ertoe brengen wil om te komen tot "de eenheid van het geloof en van de kennis van de Zoon van God, tot een volwassen man, tot de maat van de grootte van de volheid van Christus" (Ef. 4:13). Heel het werk van de Heilige Geest is gericht op Christus alleen.

(82) – Blijdschap na droefheid

Joh. 16:16-24

Johannes noemt in zijn evangelie de Heilige Geest met de naam Parakleet, de Trooster. In zijn eerste brief echter vinden we dat de Heere Jezus Zelf deze Trooster of Parakleet is. Vaak wordt datzelfde woord dan vertaald met "voorspraak" omdat de vertalers verwarring wilden vermijden. Maar er kan geen sprake zijn van verwarring. Als we eenmaal begrepen hebben dat de Vader en de Zoon één zijn, dan is het ook niet moeilijk om te begrijpen dat de Heilige Geest één is met de Zoon. Na Zijn Hemelvaart is de Heere aanwezig bij Zijn discipelen door het dienstwerk van de Heilige Geest. Die Geest kan niet van de persoon van Christus worden losgemaakt. Geest en Zoon zijn één. Zoals de Geest ook niet van de gelovigen kan worden losgemaakt. Wat wij zijn in Christus zijn we door de inwoning van de Heilige Geest in ons. Het Nieuwe Testament beschrijft deze bijzondere samenhang tussen enerzijds de Zoon en de Geest en anderzijds die van de Geest en de gelovigen in verschillende plaatsen.

De Geest, de Zoon en de gelovige

Dat Christus en de Geest wezenlijk verbonden zijn hebben we ook al in de vorige hoofdstukken gezien. Alles wat de Geest is en doet, komt voort uit het "Zijne". De taak van de Geest is het openbaar maken van alles wat tot de persoon en het werk van Christus behoort. En daarmee wordt ook alles wat in het hart van de Vader is openbaar gemaakt en door de Geest verkondigd en zo wordt God verheerlijkt. Er is een zeer goede reden dat Paulus spreekt over de “Geest van Christus.” De uitdrukkingen "Geest van God" en "Geest van Christus" zijn volledig parallel in Rom. 8:9. Gelovigen zijn niet "in het vlees" zodat hun leven alleen door de aardse werkelijkheid wordt bepaald, maar "in de Geest" dat wil zeggen wanneer "de Geest van God in u woont" en iemand de "Geest van Christus" heeft. Evenzo in Gal. 4:6, waar we lezen dat "God de Geest van Zijn Zoon [heeft] uitgezonden in uw harten." Paulus gebruikt ook de

uitdrukking "de Geest van Jezus Christus" (Fil. 1:19). Zelfs in de tijd voordat de Heer Jezus op aarde kwam, was de Heilige Geest, door middel van wie God tot de profeten sprak, de Geest van Christus, zoals Petrus zegt in 1 Pe. 1:11. En tenslotte kunnen we nog wijzen op 2 Kor. 3:18 waar Paulus spreekt van "de Geest van de Heere."

Over de relatie van individuele gelovigen en de Heilige Geest schrijft Paulus: "Maar u bent niet in het vlees, maar in de Geest, wanneer althans de Geest van God in u woont." De Heilige Geest woont in ons zowel individueel als collectief. "Weet u niet dat u Gods tempel bent en dat de Geest van God in u woont?" (1 Kor. 3:16; 6:19). In deze tekst van Paulus ligt het accent op de individuele gelovige. Maar in het 12e hoofdstuk van dezelfde brief schrijft Paulus: "Ook wij allen immers zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt...en wij allen zijn van één Geest gedrenkt" (1 Kor. 12:13). Daar ligt het accent op het collectieve resultaat van de doop met de Heilige Geest die iedereen ontvangt die tot geloof komt, namelijk het opgenomen worden in het lichaam van Christus.

Een korte tijd...

Tegen deze achtergrond kunnen we proberen te begrijpen wat we lezen in vers 16 van ons hoofdstuk. "Een korte tijd en u ziet Mij niet, en weer een korte tijd en u zult Mij zien, want Ik ga heen naar de Vader." De eerstgenoemde "korte tijd" kan alleen maar betrekking hebben op de tijd tot aan de kruisiging van Jezus en de drie dagen in het graf. Dat was letterlijk de periode waarin de discipelen Jezus niet konden zien. Maar wat is nu de tweede "korte tijd" waarna zij de Heere opnieuw zouden zien? En waarom wordt als reden daarvan opgegeven, dat Hij heengaat naar de Vader?

Een van de mogelijkheden is om te zeggen, dat zij de Heere opnieuw zouden zien na de opstanding. Maar de blijdschap over Zijn terugkeer uit de doden zou maar 40 dagen duren. Na die 40 dagen immers was het opnieuw onmogelijk om Hem te zien omdat Jezus toen in de hemel werd opgenomen. In het licht van vers 22 lijkt die interpretatie onmogelijk, omdat daar gesproken wordt over een blijdschap die niet kan worden weggenomen. "Niemand zal uw blijdschap van u wegnemen." Als Jezus met de Hemelvaart opnieuw aan hun gezicht wordt onttrokken, wordt hun blijdschap wel degelijk weggenomen.

Het zevende vers van dit hoofdstuk geeft misschien de aanwijzing. Daar zegt Jezus "als Ik heenga, zal ik Hem (de Geest) naar u toe zenden." Het heengaan naar de Vader was de voorwaarde van de komst van de Heilige Geest. De betekenis van vers 16 wordt dan: na een korte tijd waarin Jezus wordt gekruisigd, begraven, opstaat uit de doden, 40 dagen met Zijn discipelen spreekt en dan naar de hemel wordt opgenomen, zullen de discipelen Jezus niet meer zien. En dan is het nog maar een korte tijd enkele dagen totdat zij opnieuw Jezus zullen “zien” omdat nu de Geest komt in Zijn plaats. Vandaar ook de bijzondere uitspraak van Jezus in hoofdstuk 14, "nog een korte tijd en de wereld zal Mij niet meer zien, maar u zult Mij zien" nadat eerst in 14:17 gesproken was over de komst van de Geest van de waarheid die de wereld niet kent, maar "U kent Hem, want Hij blijft bij u en zal in u zijn" (14;17, 19). De belofte dat de discipelen Jezus opnieuw zullen zien, kan dus alleen maar betekenen dat zij Hem zullen zien in de kracht van de Heilige Geest. Alleen daaruit kan een blijdschap voortkomen die blijvend is. De meest extreme vorm daarvan vinden we in het boek Handelingen in deze woorden: "Maar hij (Stefanus), vol van de Heilige Geest, hield zijn ogen naar de hemel gericht en hij zag de heerlijkheid van God, en Jezus, staande aan de rechterhand van God" (Hand. 7:55).

De verbijstering van de discipelen

De eerste "korte tijd" duurde dus tot de Hemelvaart, en de tweede "korte tijd" duurde dus tot de komst van de Heilige Geest met Pinksteren. Maar de discipelen hebben dat zeker niet onmiddellijk begrepen. Ze hebben tegen elkaar gezegd "wat betekent dit?" Dit is de eerste keer dat de discipelen weer spreken. Ze hebben gezwegen toen Jezus over de komst van de Geest heeft gesproken en over de vervolgingen die zouden komen, en ook over het gebod van de liefde hebben zij niets tegen Hem gezegd. Maar vooral dit spreken over Zijn heengaan maakt hen onrustig. "Wij weten niet waarover Hij het heeft" (vers 18). En dan geeft Jezus vanaf vers 20 een uitleg, ingeleid door de woorden die Hij altijd gebruikt heeft wanneer er iets van groot belang moest worden gezegd. "Voorwaar, voorwaar." Jezus stelt hen in het vooruitzicht dat zij zullen huilen en weeklagen wanneer Hij hen definitief lijkt te hebben verlaten. Dat doelt dus ook op het verdriet dat ze hebben gevoeld na Zijn kruisiging hoewel

die slechts drie dagen geduurd heeft. Met de verschijning van Jezus na de opstanding werd hun blijdschap op verrassende wijze weer hersteld. Dit is echter ook de droefenis vanwege Zijn Hemelvaart! Dit is het huilen en weeklagen over het sterven van Jezus en het verlies van de verwachting van het Koninkrijk. Maar ook het verdriet dat ze ondanks de opstanding toch als wezen zouden worden achtergelaten. Dit verwijst naar het bidden en smeken van de discipelen die bijeen waren om te wachten op de vervulling van de belofte. Al waren ze dan ook "eensgezind" daarin. Al hadden ze ook de moed om iemand de plaats te laten innemen van Judas als een getuige van Zijn opstanding. (Wellicht vanwege de ferme belofte die Jezus hen gaf in Joh. 20:22, wat een voorbereiding was op de komst van de Geest.) In het eerste hoofdstuk van Handelingen is er van wanhoop geen sprake.

Maar er is wel sprake van onbegrip. Als ze Jezus vragen in Hand. 1:6 of Hij het Koninkrijk voor Israël weer zou herstellen, blijkt dat zij zonder de Heilige Geest niet bij machte waren de woorden van Jezus te verstaan ondanks al het onderwijs dat Hij gegeven had. Dat moet voor hen ook te ingewikkeld zijn geweest. Als Jezus het Koninkrijk kwam verkondigen en oprichten, waarom ging Hij dan weg? Maar als Hij dat Koninkrijk helemaal niet kwam oprichten, als dat helemaal niet de bedoeling was, waarom zou Hij dan terugkomen? Verwarring dus alom.

Een troostende gelijkenis

De volgelingen van Jezus zouden spoedig weeklagen over Zijn dood. De vijanden van Jezus zouden grote blijdschap voelen over de dood van deze godslasteraar en rebel. Toen Hij opstond uit de doden, hebben Zijn vijanden zich niet met Hem verzoend. Wanneer ze bij het kruis staan en spottend roepen dat ze in Hem zullen geloven als Hij van het kruis zou afkomen, zie je de diepte van hun haat. Maar wanneer ze volharden in hun verwerping nadat Jezus uit de dood is opgestaan, zie je de diepte van hun ongeloof – dat is hun onwil om te geloven. De blijdschap van de wereld zou omslaan in verdriet en angst; het verdriet van de discipelen zou omslaan in blijdschap. Een en dezelfde gebeurtenis was verantwoordelijk voor deze omslag in de stemming. De kruisiging die eerst een nederlaag leek, bleek een overwinning over de zonde en de dood. De Hemelvaart die eerst een totale leegte betekende, werd nu

gevuld door de komst van de Heilige Geest. De schaduwen van het kruis werden verjaagd door het heldere licht van de Geest, die hen de woorden van Jezus in het geheugen prentte en de betekenis ervan verklaarde.

Om de discipelen duidelijk te maken wat hen te wachten staat, gebruikte Jezus een beeld. Het was voor hen net als bij de geboorte van een kind. Dan is er een intense zorg en angst en lichamelijke pijn tijdens de weeën. Maar dat alles vervaagt snel bij de alles overheersende blijdschap die komt zodra het kind geboren is. Er is zelfs geen herinnering meer aan de pijn. Zo zou het ook gaan bij de discipelen. Op de korte termijn zouden ze verdriet hebben, maar ze mochten zich vasthouden aan de belofte van Jezus. "Ik zal u weerzien, en uw hart zal zich verblijden, en niemand zal u blijdschap van u wegnemen" (vers 22).

De belofte van het gebed

Op die dag, dat de discipelen Hem weer zouden terugzien – op de dag dus van de komst van de Heilige Geest – zegt de Heere: "zult u Mij niets vragen" (vers 23). Aan die uitdrukking kun je al zien dat met "die dag" niet de dag van de opstanding bedoeld kan zijn. Ongetwijfeld hebben de discipelen juist heel veel vragen gesteld in de 40 dagen tussen opstanding en hemelvaart. Maar na de komst van de Heilige Geest hadden ze geen vragen meer voor Jezus. Niet alleen maar omdat Hij niet langer fysiek aanwezig was om die vragen te beantwoorden, maar ook omdat de Heilige Geest nu inwonend was. De Geest dus die hen de weg zou wijzen in heel de waarheid. Met de komst van de Heilige Geest was er een "zalving van de Heilige" zodat zij het niet langer nodig hadden dat iemand hen onderwees (1 Joh. 2:20).

Maar dan geeft Jezus de discipelen nog een bijzondere belofte. Ingeleid met de woorden "voorwaar, voorwaar", zegt Hij: "Alles wat u de Vader zult bidden in Mijn Naam, zal Hij u geven" (vers 23). Dit is zo'n belangrijke waarheid dat de Heer Jezus het nu voor de derde keer zegt. Eerst in 14:13, "wat u ook zult vragen in Mijn Naam, dat zal Ik doen." Daar gaat het om Jezus Zelf die de gebeden van Zijn discipelen verhoort. Dan in hoofdstuk 15, waar we lezen dat Jezus de discipelen ertoe bestemd heeft om vrucht dragen, "opdat wat u ook maar van de Vader vraagt in Mijn Naam, Hij u dat geeft" (15:16). En dan voor de derde keer in dit vers 23. Zoals vers 24 duidelijk maakt, hadden de discipelen tot nu toe

niet gebeden in de Naam van Jezus. Nu gaat het er niet om dat zij in elk gebed letterlijk de woorden moesten gebruiken "dit bidden wij in Jezus' Naam." Het gaat erom dat ons gebed in overeenstemming is met de persoon van Christus. Het gaat om een gebed dat voortkomt uit het besef van volledige afhankelijkheid tegenover Hem in het voorzien van elke nood, in de bevrediging van elke behoefte. Het gaat om het gebed dat alleen maar tot doel heeft dat Christus zal worden verheerlijkt in de verhoring van dat gebed. Dat was voor de discipelen een nieuw gebed omdat ze tot dusver alleen maar tot de Vader hadden gebeden of hun vragen aan Jezus hadden gesteld.

Dit is een geweldige belofte. Maar we moeten dit wel goed begrijpen. De tekst zegt ons dat op het vragend bidden vanuit onze noden, dat wil zeggen vanuit *ons* begrip van wat *wij* denken nodig te hebben, niet automatisch een voor ons aangenaam en begrijpelijk antwoord zal komen. Het bidden in Zijn Naam is ook een worsteling van onze geest om de noodzakelijke overeenstemming met Zijn heerlijkheid en Zijn wil te bereiken. Bidden betekent immers niet dat wij de onveranderlijke God tot een verandering van Zijn wil weten te bewegen. Het is in de eerste plaats een geestelijke oefening om onszelf te onderwerpen aan Zijn wil. Maar het betekent wel dat we altijd verzekerd mogen zijn, dat op een of andere wijze Hij ons een antwoord geeft op ons gebed.

De Heere geeft ons op Zijn tijd precies datgene wat wij nodig hebben, om ons uiteindelijke doel te bereiken. Nooit zijn onze aardse ambities en verlangens voor Hem van primair belang. Eerst zoeken wij het Koninkrijk, d.i. Gods wil, en dan krijgen we het andere dat wij nodig hebben erbij. (Vgl. Mat. 6:9, 33) Daarom lezen we ook: "Laten wij dan met vrijmoedigheid naderen tot de troon van de genade, opdat wij barmhartigheid verkrijgen en genade vinden om geholpen te worden op *het juiste tijdstip*" (Hebr. 4:16). Maar steeds is het nodig om te bidden in overeenstemming met Zijn wil. Omdat wij niet weten hoe wij kunnen bidden in overeenstemming met Zijn wil, zegt Paulus, "komt de Geest onze zwakheden te hulp, want wij weten niet wat wij bidden zullen zoals het behoort. De Geest Zelf echter pleit voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen" (Rom. 8:26). Wij kennen dus uiteindelijk onze eigen behoeften en noden niet. Ook daarin zijn de Geest en de Heere Jezus één. Jezus Christus is onze Voorspraak (Parakleet) bij de Vader als het gaat om onze zonden – 1 Joh. 2:1 maar Hij is ook Degene van Wie gezegd wordt: "waarin Hij Zelf geleden heeft, toen Hij verzocht werd, kan Hij

hen die verzocht worden, te hulp komen" (Hebr. 2:18). Wij hebben een Hogepriester die niet minder is dan het ambt van hogepriester aanduidt, namelijk iemand die "voluit medelijden kan hebben met de onwetenden en dwalenden, omdat hij ook zelf met zwakheid ontvangen is" (Hebr. 5:2). We mogen daarom "onze verlangens in alles, door bidden en smeken, met dankzegging" bekendmaken bij God. Maar het resultaat daarvan is niet dat we krijgen wat we verlangen, maar wel dat de "vrede van God, die alle begrip te boven gaat," onze harten en gedachten zal bewaren in Christus Jezus. (Vgl. Fil. 4:6, 7)

(83) Geloof, hoop en liefde

Joh. 16:25-33

Het is geen vreemde veronderstelling lijkt mij, dat moderne mensen op zoek zijn naar de zin van het leven. Dat wil zeggen dat mensen zoeken naar de vervulling van waarden die het leven zin geven. In onze tijd heeft die zoektocht wel een speciale vorm gekregen. Moderne mensen leven in een wereld die in twee sferen uiteenvalt. Voor Christenen is er echter een drievoudige zin van het leven, die uiteindelijk is gefundeerd in de realiteit van Christus: geloof, hoop en liefde.

Zoektocht naar zinvol leven

Die Bijbelse realiteit is voor (moderne) mensen geenszins vanzelfsprekend of zelfs maar begrijpelijk. Mensen leven doorgaans in een dualistische wereldvisie, en worden door twee extreme gezichtspunten uiteengerukt. Aan de ene kant is er de wereld van de feiten, van objectieve en openbare kennis die voor iedereen geldig is en door het gebruik van je verstand kan worden ingezien. De natuurwetenschap, de historische wetenschappen en alles wat bij de menselijke rede hoort, valt hieronder. Maar we zijn eraan gewend geraakt om daarvan strikt de andere kant van ons leven te onderscheiden, namelijk de wereld van godsdienst, moraal en de kunsten. Dat is de wereld van individuele en subjectieve waarden waarin de persoonlijke voorkeur de doorslag geeft. In onze zogenaamde postmoderne tijd is elke “waarheid” buiten de natuurwetenschap om een persoonlijke mening, die naar een uitdrukking van de filosoof Nietzsche alleen bedoeld is om de eigen vitaliteit te bevorderen. De natuurwetenschappen en de techniek die eraan verbonden is, claimen een monopolie op alle waarheid te hebben.

Een dergelijke verdeling van de waarheid in twee sferen leidt wel tot een soort schizofrenie. Aan de ene kant krijgt de moderne mens te horen dat hij niets anders is dan een biochemische machine die tot doel heeft om zijn erfelijk materiaal in een volgende generatie voort te zetten. Ons

menselijk bestaan kan worden verklaard uit natuurlijke oorzaken en ons menselijk gedrag uit de instincten die onze verre voorouders hebben geholpen te overleven. Aan de andere kant blijkt het onmogelijk te zijn om met een dergelijke visie waarachtig en gelukkig te leven. Mensen hebben waardigheid en waarden nodig, en kunnen niet anders dan zichzelf zien als vrije wezens die in staat zijn om keuzes te maken. Maar als de waarden alleen maar bestaan als persoonlijke voorkeuren, dan is ook de waardigheid van de mens alleen maar een sociale constructie. Als er geen absolute waarden zijn die gefundeerd zijn in de realiteit, hoe kunnen die waarden dan in staat zijn om ons een betrouwbare en bevredigende "zin van het leven" te geven?

Natuur en openbaring

Tegenover deze postmoderne schizofrenie van feiten en waarden, staat de Bijbelse boodschap van de eenheid van beide. Vrijheid en de waardigheid van de mens, de zin van het leven, dat alles berust in de Bijbel op dezelfde God die ook de bron is van de wereld van de feiten. In Psalm 19 vertellen de hemelen – de ruimte – Gods eer en spreken de dagen en nachten – de tijd – tot elkaar. In ruimte en tijd, in de hemellichamen en in levende wezens wordt een goddelijke oorsprong zichtbaar. De almacht en goddelijkheid van God worden uit Zijn werken gekend en doorzien, zegt Paulus. Maar deze algemene openbaring van God is zonder stem: "Geen spreken is er, geen woorden zijn er, hun stem wordt niet gehoord" (Psalm 19:4). De openbaring van God krijgt echter stem door de profeten – in de Psalm vanaf vers 8 – en wordt woord omdat God Zichzelf sprekend openbaart. Daarom: "De wet van de Heer is volmaakt... De getuigenis van de Heere is betrouwbaar... De bevelen van de Heere zijn recht... Het gebod van de Heere is zuiver" (Psalm 19:8, 9). Er is een gesproken en in de Schriften vastgelegde openbaring van deze zelfde God.

Vanuit Bijbels perspectief is de zin van het leven zeker niet het resultaat van een persoonlijke zoektocht naar waarden die uiteindelijk de eigen vitaliteit ondersteunen. Wanneer een mens probeert om de waarheid over het eigen leven te ontdekken met zijn eigen verstand, en eerlijk kijkt naar de betekenis van zijn ervaringen in de wereld, dan kan hij alleen maar instemmen met de diagnose van de Prediker: "Een en al

vluchtigheid, zegt Prediker, een en al vluchtigheid, alles is even vluchtig" (Prediker 1:1). Wijsheid is najagen van wind (1:17), blijdschap brengt niets teweeg (2:2), alle arbeid is een zwoegen en "vluchtig najagen van wind. Daarin is geen voordeel onder de zon" (2:11). Net als de dieren is ook het leven van een mens sterfelijk en daarom: "De mensen hebben niets voor op de dieren, want alles is vluchtig" (3:19). Bezit en eer brengen de zin van het leven niet voor een mens want het kan gebeuren dat God hem niet toestaat het werkelijk te gebruiken en ervan te genieten (6:2). Het kwade in het menselijk leven is overvloedig, het leven is onderworpen aan leugens en uitvluchten (7:9), en in deze wereld is er nog iets wat de zin van het leven bederft: "er zijn rechtvaardigen die het vergaat naar het werk van de goddelozen" (8:14).

Vanuit menselijk perspectief blijft er van alle waarden waarop de mens zich zou kunnen richten eigenlijk alleen maar dit over: "de mens heeft niets beters onder de zon dan te eten, te drinken en zich te verblijden" (8:15). En in zekere zin is dat wat mensen in deze moderne tijd ook doen. Om dan te ontdekken hoeveel kwade krachten er zijn die dit genieten bederven. En voor hen die door hun rijkdom de garantie hebben van deze genietingen, is er de ontdekking dat de ervaring van de dood en de zinloosheid hen nog steeds treft. Het is geen overdrijving om te zeggen dat de moderne mens in een wereld van hopeloosheid leeft. Dat mensen verlangen naar waarachtige zin en betekenis die niet geboden wordt door de wereld van natuurwetenschappelijke feiten, maar die ook niet kan worden gegarandeerd door hun eigen subjectieve voorkeuren en keuzes. Veel mensen maken dan irrationele sprongen in een of ander systeem van geloof, hangen een of andere ideologie of religie aan, die een vervulling van hun beloften aanbiedt door middel van een buitenissige overtuiging. Gebedsgenezers, magnetiseurs en homeopaten beloven een gezondheid buiten de wetenschappelijke, medische wereld om. Sekten en vormen van meditatie, en oosterse religies moeten het diepe verlangen van de ziel bevredigen maar leiden alleen maar af van de werkelijke behoeften van de ziel. Zo maken de mensen voor zichzelf "lekkende bakken, die geen water houden" (Jer. 2:13).

Liefde, geloof en hoop

De tragiek van onze tijd is dat mensen vaak niet eens meer weten wat ze werkelijk nodig hebben. De Bijbel maakt duidelijk dat zij geloof, hoop en liefde nodig hebben. En dat deze drie fundamentele elementen van de zin van het leven alleen maar de vervulling zijn van de menselijke behoeften als ze geen subjectieve fictie of persoonlijke voorkeur zijn, maar gebaseerd zijn op de absolute waarheid. We zoeken de zin van het leven uiteindelijk in de realiteit van het leven. Mensen hebben het nodig om te weten, dat zij werkelijk het voorwerp zijn van waarachtige liefde. Mensen hebben het nodig om hun ultieme vertrouwen te kunnen stellen op Iemand die betrouwbaar is en in relatie tot hen wil staan. Een werkelijke relatie. En een werkelijke betrouwbaarheid. En mensen hebben het nodig om te kunnen uitzien naar een uiteindelijke overwinning over alle tragedies van hun leven. Om te leven met hoop die niet beschaamd zal worden, omdat deze gebaseerd is op realiteit en een waarachtige belofte. En het zijn deze drie fundamentele waarden, die nu ook aan de orde komen in de laatste woorden van Jezus' onderwijs aan de discipelen, in deze laatste nacht van Zijn aardse leven. Jezus geeft Zijn discipelen in vers 27 tot en met 29 de verzekering dat zij het voorwerp zijn van de liefde van God de Vader. Dat is het eerste deel van het Christelijk antwoord op de vraag naar de zin van het leven: dat ons bestaan is ingebed in de liefde van God die onze Vader is. Maar aan die uitspraak gaan twee dingen vooraf.

Realiteit van de liefde

In de eerste plaats de vaststelling, dat spreken over de liefde van God geen parabel, geen beeldspraak is. Veel onderwijs voor de discipelen was in beeldspraak. Dat betekent dat Jezus sprak met woorden waarvan de betekenis niet onmiddellijk duidelijk was. Beeldspraak is taal die de eigen betekenis tot op zekere hoogte bedekt en het daarom nodig maakt om te worden uitgelegd. Wanneer de discipelen aan Jezus vragen waarom Hij in beeldspraak en gelijkenissen tot de menigte spreekt, is het antwoord van Jezus dat zij het voorrecht genieten om de geheimen van het koninkrijk der hemelen te kennen. Zij hebben immers Jezus als Heer aanvaard. Dat is al aan hen gegeven. En: "want wie heeft, aan hem zal [meer] worden

gegeven, en hij zal overvloedig hebben; maar wie niet heeft" – namelijk geloof in Jezus – “van hem zal afgenomen worden, zelfs wat hij heeft. Daarom spreek ik tot hen door gelijkenissen, omdat zij niet zien, ook al zien zij, en niet horen, ook al horen zij, en ook niet begrijpen" (Mat. 13:13). Maar ook de discipelen hadden het nodig om de uitleg van de gelijkenissen van Jezus zelf te horen. (Vgl. 13:36)

Nu kondigt Jezus aan dat er een tijd zou komen dat Hij niet langer in beeldspraak met hen zou communiceren. Voor de kruisdood waren de discipelen niet in staat om de betekenis van het werk van Jezus in de verlossing te begrijpen. Ook de diepte van de liefde van de Vader in de zending van Zijn Zoon hebben zij niet begrepen. Maar de tijd zou komen dat zij de relatie van de Vader en de Zoon beter zouden begrijpen, zoals met name blijkt uit het evangelie van Johannes.

De liefde van de Vader en de Zoon voor de discipelen heeft ook heel veel te maken met het begrip ervan. Welk karakter heeft deze liefde? Het gaat erom deze liefde ook te kennen. Zoals het omgekeerd het houden van de geboden is, dat als het teken fungeert van de liefde van de discipelen tot Christus. Die samenhang hebben we al gevonden in het 14e hoofdstuk: "Wie Mijn geboden heeft en die in acht neemt, die is het die Mij liefheeft" – dat is de eerste stap, de liefde tot Christus die blijkt uit de gehoorzaamheid. En dan: "wie Mij liefheeft, hem zal Mijn Vader liefhebben" – dat is de tweede stap, een discipel wordt daarmee een voorwerp van de liefde van de Vader. En dan tenslotte de liefde van Christus voor de Zijnen: "en Ik zal hem liefhebben en Mijzelf aan hem openbaren" (14:21). Deze liefde heeft dus in ieder geval dit karakter, dat God Zichzelf erin openbaart en met mensen in communicatie treedt, in relatie staat. Het is geen vaag en algemeen begrip van de liefde, als een sentimentele sfeer waarin alle scherpe onderscheidingen verdwijnen. De liefde waarover de Bijbel spreekt wordt niet pas toegankelijk in een mystieke ervaring.

Daarom is het van groot belang te beseffen, dat de liefde van de Vader niet verkregen en niet begrepen kan worden zonder Zijn bijzondere openbaring in de Zoon. Het is prachtig om te kunnen zeggen: "hoe groot is de liefde die de Vader ons gegeven heeft: dat wij kinderen van God worden genoemd" (1 Joh. 3:1), maar dat heeft een grondslag en een noodzakelijk gevolg. In het derde hoofdstuk van zijn eerste brief spreekt Johannes over de gevolgen van deze status, kinderen van God te worden genoemd. Dat betekent de opdracht om in Hem te blijven, niet te zon-

digen, de rechtvaardigheid te doen, de broeders lief te hebben, elkaar lief te hebben en zich te reinigen, zoals Hij rein is. (1 Joh. 3:3, 6, 7, 11, 14) En de liefde van de Vader voor ons heeft deze grondslag: "Hierin is de liefde van God aan ons geopenbaard" – dus: deze liefde waarover wij spreken heeft een bijzonder en historisch karakter – "dat God Zijn eniggeboren (unieke) Zoon in de wereld gezonden heeft, opdat wij zouden leven door Hem" (1 Joh. 4:7). De liefde van de Vader voor de Zoon, en de liefde van de Zoon voor de Vader is dus de grondslag van alles. Onze liefde voor de Zoon, die blijkt uit onze gehoorzaamheid, maakt het mogelijk voor de Vader om ons lief te hebben. En wanneer de Vader ons liefheeft en ons aan Christus heeft geschonken, dan lezen we pas dat ook Christus ons liefheeft.

Liefde van de Vader

In de tweede plaats vinden we in vers 26 de uitspraak: "Op die dag zult u in Mijn Naam bidden, en Ik zeg u niet dat Ik de Vader voor u vragen zal." Het onderwijs over de Vader is geen beeldspraak maar realiteit, zei ik al. Maar hoe weten we dat? Weten we zeker dat God de Vader ons liefheeft als Zijn kinderen? De waarheid daarvan, maakt Jezus duidelijk, zal blijken uit de manier van leven waarin het gebed een voorname plaats inneemt. Jezus zegt hier dat het gebed in Zijn Naam niet het gebed is tot een tussenpersoon die moet bemiddelen om de liefde van de Vader voor de discipelen te activeren. Het is een vreselijke ketterij te bidden tot Maria of de heiligen om door middel van hen te pleiten bij de Vader – want dat maakt de Vader tot een tiran en verplaatst de barmhartigheid naar bemiddelende figuren die dan een deel van de aanbidding opeisen. Hier lag en ligt een gevaar van afgoderij op de loer. Het zou heel makkelijk zijn voor de discipelen om alles wat zij over God binnen het Jodendom geleerd hadden over te dragen op de Vader en daarnaast de persoon van Jezus begrijpen met de woorden die specifiek op Hem betrekking hadden. “God” komt dan naast “Jezus” te staan – beiden gelden als goddelijke gestalten. Dat zou natuurlijk tot gevolg hebben gehad dat ze eigenlijk een soort veelgodendom waren gaan beoefenen. Zoals de synagoge hen later ook verwijten zou. In de geschiedenis van de kerk is dat er ook wel van gekomen. Sommigen gingen een scheiding maken tussen de God van het Oude Testament en Jezus en de God van

het Nieuwe Testament. Zo werd dat later door Marcion, aan het eind van de tweede eeuw gepredikt. Dat leidt dan eveneens tot een soort afgoderij. In onze passage wordt helder dat de liefde van de Vader tot het wezenlijke van God behoort. De liefde van de Vader en de liefde van de Zoon vormen één geheel, zijn wezenlijk hetzelfde. Dat wil zeggen dat Jezus geen bemiddelende rol speelt als tweede goddelijke tussenpersoon. De discipelen zouden de liefde van de Vader niet ontvangen door bemiddeling van Jezus, maar rechtstreeks. Vandaar vers 27 "want de Vader Zelf heeft u lief."

Het is wel belangrijk om onderscheid te maken tussen twee Griekse woorden voor liefde. Als mensen zeggen dat wij toch allemaal kinderen van God zijn en dus door God worden bemind als een Vader, dan verwijzen ze soms ook naar Joh. 3:16. Daar lezen we dat God de wereld heeft liefgehad, zodat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft. Daar wordt het Griekse werkwoord *agapaoo* gebruikt. *Agapè* is een liefde die door de wil wordt aangestuurd, niet door de inherente kwaliteiten van het voorwerp ervan. Je zou het zo kunnen zeggen: God heeft *besloten* de wereld lief te hebben. En heeft daarom besloten Zijn Zoon te zenden in deze wereld om haar te redden. In vers 27 lezen we echter dat "de Vader u liefheeft." Daar wordt het woord *fileo* gebruikt. Dat is een woord dat meestal wordt gebruikt voor de liefde van ouders voor hun kinderen en omgekeerd, en de liefde van vrienden voor elkaar. *Filia* is de liefde die voortkomt uit het gevoel, uit een wederkerige relatie of wordt opgeroepen door de inherente kwaliteiten van het voorwerp ervan. Het is het meest algemene begrip van liefde in het Grieks. Zo wordt het gebruikt bijvoorbeeld in een tekst van Paulus: "God echter bevestigt Zijn liefde (*filia*) voor ons daarin dat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren" (Rom. 5:8). Tegenover Zijn kinderen heeft God een bijzondere, vaderlijke affectie. In die liefde van de Vader voor ons, komt ons eigen leven tot bloei!

Geloof

Het tweede element van het Bijbelse antwoord op de vraag naar het zinvolle leven vinden we in vers 30. De discipelen geven antwoord: "Hierom geloven wij dat U van God uitgegaan bent." Het vers geeft twee redenen. In de eerste plaats dat de Heere nu openlijk spreekt, zonder

beeldspraak. En wat Hij net gezegd heeft, openlijk, is een korte samenvatting van het evangelie. Vers 28: "Ik ben van de Vader uitgegaan" – de vleeswording, de godheid van Jezus – "en ben in de wereld gekomen" – het leven van het vleesgeworden Woord – "Ik verlaat de wereld weer" – de kruisiging – "en ga heen naar de Vader" – opstanding en Hemelvaart. Dat alles is zonder beeldspraak gezegd – zoals wel de beeldspraak hebben van de koperen slang in het gesprek met Nicodemus. De waarheid van het evangelie – het verhaal van Jezus – is geen beeld voor een onbegrijpelijk mysterie. Het kan worden uiteengezet in wat filosofen proposities noemen: uitspraken met een onderwerp en gezegde die overeenkomen met de werkelijkheid. Geen poëzie waarin emoties en ervaringen worden verwoord.

De tweede reden ligt in de realiteit van wie Jezus is. Jezus is de Zoon van God. Hij is in zijn natuur en karakter, in Zijn bestaan gelijk aan God. "Als u niet gelooft dat *Ik ben*, zult u in uw zonden sterven" (Joh. 8:24). De Vader heeft de Zoon gezonden. Jezus kwam om de zonden en de dood te overwinnen door Zijn dood aan het kruis. Hij was het waarachtige Lam van God dat de zonden van de wereld wegdroeg in Zijn dood en het kruis. Zo was het beschikt in Gods ordening van de schepping. Hij kwam om Zijn leven te geven als een losprijs voor velen. En wie in Hem gelooft, en gelooft dat Hij God is, wordt vrijgesproken in het oordeel dat God over heel deze schepping al heeft uitgesproken – en ooit nog zal tenuitvoerleggen. Dat is het evangelie zonder beeldspraak. Dat zijn proposities die waarheid tot uitdrukking brengen. Dat is de eerste grondslag van hun geloof.

Vervolgens zeggen de discipelen: "Nu weten wij dat U alles weet en dat het voor U niet nodig is dat iemand U vragen stelt" (vers 30). Nu zijn de discipelen ervan verzekerd dat Jezus de volle waarheid heeft gezegd over Zijn komst en de reden van Zijn heengegaan. En dat alles leidt tot geloof. Ze geloofden het evangelie dat hier wordt samengevat in de simpele bevestiging van de herkomst van Jezus, waarmee ook Zijn gezag en daarmee het gezag van Zijn woorden wordt bevestigd. “U bent van God uitgegaan,” zeggen ze tegen Jezus. “U weet alles.” Dat is niets minder dan een bevestiging van de godheid van Jezus. Het is de hoogste belijdenis waartoe de discipelen op aarde konden komen. Het is niet een rechtstreeks aanspreken van Jezus als God, maar wel de erkenning van de herkomst van de Zoon uit God. Wanneer Thomas nog duidelijker Jezus

aanspreekt met de woorden "mijn Heere en mijn God" zegt hij dat ná de opstanding.

De woorden van vers 30, "dat het *voor U* niet nodig is dat iemand U vragen stelt" kunnen voor wat verwarring zorgen. De tekst van de vertaling suggereert dat de alwetendheid van Jezus – eigenschap van Zijn godheid – het niet nodig maakt dat iemand Hém vragen stelt alsof Hij daardoor iets aan de weet zou moeten komen. Een kennis die dan door de vragen zou zijn uitgelokt. Of dat Hij alleen maar Zichzelf zou openbaren, wanneer dat door onze vragen zou worden uitgelokt. Dat is in het geheel niet de bedoeling. De bedoeling achter de tekst is te zeggen, dat de persoon en het werk van Jezus zo duidelijk zouden zijn geworden, dat het niet nodig was dat iemand Hem daar nog vragen over stelde. De discipelen zijn van mening dat het niet langer nodig is om vragen te stellen aan Jezus over Zijn herkomst en werk. Maar dat is voorbarig. De komst van de Heilige Geest was immers nog nodig om in heel de waarheid in te leiden. De discipelen toen en wij nu zijn bovendien nog steeds vol vragen die ooit naar wij hopen in de eeuwigheid zullen worden beantwoord. En dat leert ons nog maar eens hoe belangrijk het is om meer te weten dan alleen maar de eenvoudige essentie van het evangelie, maar om werkelijk door te dringen in de volmaakte kennis van de Zoon van God.

Het geloof van de discipelen dat ze hier zo triomfantelijk hebben beleden, is even oprecht als onvolwassen. De Heere wijst hen daarop met de voorspelling dat ze nauwelijks een paar uur later Hem allemaal zouden verlaten, "dat u uiteengedreven zult worden, ieder naar het zijne, en u Mij alleen zult laten" (vers 31). Het is een variant van de uitspraak van Petrus die zei dat hij voor de Heer zou strijden, maar Hem verloochende. Of de uitspraak van Thomas dat hij met Hem zou sterven, terwijl hij net als de anderen wegvluchtte en zelfs in het begin niet kon geloven in de opstanding.

Was de Heere volkomen verlaten? De discipelen zouden Jezus wel alleen laten, maar de Vader zou altijd bij Hem blijven. Alleen aan het kruis was er dat moment dat God Hem tot zonde maakte, zodat Jezus moest uitroepen "Mijn God, Mijn God, waarom hebt U Mij verlaten?" (Mat. 27:64). Zoals Jesaja kon profeteren: "het behaagde de Heere Hem te verbrijzelen, Hij heeft Hem ziek gemaakt. Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zou hebben, zal Hij nageslacht zien" – dat nageslacht zijn wij (Jesaja 53:10). Johannes maakt duidelijk dat als de Zoon van God

Hij nooit door de Vader verlaten is of kon worden. Daarom vinden we bij Johannes de kruiswoorden van Mattheüs niet terug.

Hoop

Meteen na de verwijzing die Jezus geeft naar de verwarring en de angst die de discipelen zou overkomen, spreekt Hij over de hoop. Dat is dan het derde element van het Bijbelse antwoord op de vraag naar de zin van het leven. Maar in hoeverre kan deze hoop ook gefundeerd zijn op de realiteit?

Alles wat Jezus tot dusver tot de discipelen gezegd heeft, heeft tot doel gehad om Zijn innerlijke vrede met hen te delen. Ondanks de vijandigheid van de wereld en de vervolgingen die hen zouden overvallen, waren zij in staat om te leven in vrede. Ondanks alles wat stond te gebeuren konden zij een goddelijke vrede genieten. Dat was toch meer dan genoeg reden om moed te houden en de hoop niet los te laten. Maar hoe kon deze hoop waarachtig zijn, als ze niet in de realiteit gefundeerd was?

We raken hier een belangrijk punt, dat vaak over het hoofd gezien wordt. Als we zeggen dat we de hoop niet moeten verliezen, bedoelen we doorgaans dat we ondanks de onzekerheid van de toekomst niet eraan mogen wanhopen dat het kwade van vandaag zal voorbijgaan. De hoop die we nu koesteren is weliswaar volledig in strijd met de realiteit die we zien, maar tegen de feiten in kunnen we proberen een positieve houding aan te nemen, die wellicht een factor wordt in de overwinning van het kwade van vandaag. Zo beschouwd is hoop een *nuttige illusie*, omdat ze per definitie niet gebaseerd kan zijn op de realiteit.

De hoop waar de Bijbel over spreekt is echter niet van dezelfde aard. "Het geloof", zegt Hebreeën 11:1, "is een vaste grond van de dingen die men hoopt." De hoop in Bijbelse zin is dus gebaseerd op Gods Woord, niet op een fictie maar ook niet op de zichtbare realiteit. De hoop die ons vrede geven kan berust op het besef dat er een uiteindelijke overwinning is over de kwade dingen in deze wereld. Het is deze hoop die de wereld overwint. Het gaat om een overwinning over de vanzelfsprekendheden, de afgoderij, de rebellie tegenover God, en de wanhoop over de waarheid die kenmerk zijn van de wereld. Het is ons geloof dat de wereld overwint, zegt Johannes (1 Joh. 5:4), en dat geloof is niets anders dan geloven "dat

Jezus de Zoon van God is" (1 Joh. 5:5). Het geloof is dus de grondslag van de hoop.

Waarom kan dan het geloof de zekere grondslag worden van de hoop? Hoe is het denkbaar dat de hoop door middel van het geloof verankerd wordt in de realiteit? Johannes schrijft in zijn eerste brief: "en dit is de belofte die Hij ons heeft beloofd: het eeuwige leven" (1 Joh. 2:25). Als wij een grondslag hebben om te geloven dat Jezus waarachtig de Zoon van God is, en als wij kunnen weten dat Hij deze belofte gedaan heeft, is dan niet de hoop die hierop gebaseerd is, ook gebaseerd op een realiteit? De grondslag van die hoop kan zelfs een innerlijke werkelijkheid zijn – al mag het niet worden gelijkgesteld aan een innerlijke ervaring. Zo spreekt Paulus over de "Heilige Geest der belofte" (Ef. 1:13) waarmee wij verzegeld zijn toen wij tot geloof kwamen. Nu gaat het om de realiteit van de Heilige Geest die in ons woont, die ons de zekerheid geeft van de belofte die Christus gedaan heeft. De gave van de Heilige Geest is immers te beschouwen als een onderpand dat God ons heeft gegeven "tot de verlossing die ons ten deel viel" (Ef. 1:14). Of we nu spreken over de beloften van de Zoon van God of de bevestiging van die beloften door de Heilige Geest, in alle gevallen kunnen wij zeggen dat *onze hoop berust op de realiteit van Christus.* In de eerste brief aan Timotheüs spreekt Paulus over "de Heere Jezus Christus, onze hoop" (1:1), en in Kol. 1:27 lezen we dat dit het geheimen is onder de heidenen is: "Christus onder u, de hoop op de heerlijkheid." Wij hebben onze hoop gesteld op een God die de doden opwekt, op de levende God (1 Tim. 4:10), wij hebben "al eerder onze hoop op Christus gevestigd" (Ef. 1:12).

Liefde, geloof en hoop. Het zijn de drie fundamentele waarden waarmee de discipelen van Jezus hun leven leiden. Maar het zijn geen ficties of subjectieve meningen, het zijn de drie manieren waarop een gelovige zijn leven heeft gefundeerd op de realiteit van Christus. Zonder de Zoon van God is dit leven van hoop en geloof en liefde niet bereikbaar. Zoals Petrus zegt: "Door Hem (Christus) gelooft u in God, Die Hem opgewekt heeft uit de doden en Hem heerlijkheid gegeven heeft, zodat uw geloof en hoop op God gericht zijn" (1 Pe. 1:21).

(84) Het gebed van de Heer

Joh. 17:15

We komen nu aan een uniek hoofdstuk toe. De rijkdom daarvan is zo groot, dat het onmogelijk is om in dit commentaar zelfs maar de oppervlakte ervan te kunnen weergeven. Het is, zoals sommigen gezegd hebben, het "Heilige der Heiligen" van het Nieuwe Testament, vergelijkbaar met Leviticus 16. In dat laatste hoofdstuk vinden we de wet van de Grote Verzoendag, hier vinden we het gebed van de Zoon, waarin alle elementen van het grote verlossingswerk worden uitgediept. De grote liefde van de Heer voor Zijn discipelen, de relatie van de Vader tot de Zoon en de wonderlijke eenheid van de menselijke en de goddelijke natuur van Christus komen hier in een helder daglicht te staan.

Het is bovendien het gebed bij uitstek, veel meer nog dan het "Onze Vader" dat meestal als het modelgebed voor Christenen wordt gezien. Het gebed in Johannes 17 is echter het voortdurende, het herhaalde, het door de eeuwigheid heen uitgesproken gebed van de Zoon tot Vader. Het zijn niet alleen de woorden voor dat ene moment, het is de uitdrukking in de woorden van de unieke en eeuwige band tussen Vader en Zoon. Een band van liefde waarin ook wij door de genade van God betrokken zijn geraakt.

Het gebed komt aan het einde van de lange redevoering die Jezus tot Zijn discipelen heeft gesproken. Die avond begon met de voetwassing, toen het Avondmaal en nadat de verrader de zaal had verlaten, werd de conversatie voortgezet onderweg naar de Olijfhof. Hij sprak over vervolgingen en de haat van de wereld; over de relatie van de discipelen tot Hem, vergelijkbaar met die van de ranken in de wijnstok. Hij verzekerde hen van de liefde van de Vader tot hen. En dat alles wordt samengevat in het eerste woord van ons hoofdstuk: "dit sprak Jezus." Nadat Hij al deze dingen tot hem gesproken had, richtte Hij Zich tot de Vader in het bijzijn van Zijn discipelen. Zij krijgen hier het voorrecht om mee te luisteren met de woorden die de Zoon nu hardop tot de Vader spreekt.

Het gebed begint met een voor hen bekend gebaar: "Hij sloeg Zijn ogen op naar de hemel." Het eerste woord van het gebed is de Naam die alleen Jezus op Zijn unieke wijze gebruiken kan: "Vader." Niet "onze" of zelfs "Mijn" Vader zoals Hij vaker gebruikte, maar op dit moment gewoon Vader. Het is het woord waarmee Hij zowel Zijn onderwerping aan de Vader als Zoon tot uitdrukking brengt, als Zijn volkomen gelijkwaardigheid als God. Maar het is ook het woord hier, waarmee Hij tot uitdrukking brengt dat op dit moment van het gebed Zijn bewustzijn meer dan ooit vervuld is van de eenheid met de Vader.

We moeten hier volstaan met enkele korte aanwijzingen. Wat is dan de verhouding van Vader en Zoon in dit evangelie? De Vader en de Zoon delen dezelfde goddelijke natuur, hebben hetzelfde goddelijke zijn. Als persoon zijn ze onderscheiden en aan elkaar gelijkwaardig tegelijkertijd. Vanuit het onderscheid kan Jezus zeggen: "Ik en de Vader zijn één" (Joh. 10:30) – let op het woordje "zijn", een meervoud dat op onderscheid wijst. Maar ondanks hun onderscheid als persoon, zijn ze volkomen eensgezind. Vader en Zoon willen hetzelfde, doen hetzelfde. Maar wie anders dan de Zoon van God die zelf God is kan zeggen volkomen eensgezind te zijn met God? De joodse leiders hebben terecht uit deze woorden afgeleid, dat Jezus Zichzelf tot de unieke Zoon maakte, dat wil zeggen dat Hij Zichzelf gelijkstelde aan God. Johannes kan het in zijn evangelie dan ook helder zeggen: de Zoon is in de "schoot van de Vader" (Joh. 1:18), is "bij God" (1:1) – en tezelfdertijd kan hij zeggen “het Woord was God” (1:1), dat wil zeggen de natuur van de Zoon is Godheid. (Hij was niet "een" god, maar God in volle, alomvattende zin.)

Het zou een apart boek vergen om over dit thema van de Triniteit nader te spreken. Maar we kunnen er hiermee volstaan om te zeggen dat de Vader en de Zoon dezelfde godheid zijn, maar onderscheiden persoonlijkheden hebben. Het is daarom ook onjuist om te zeggen dat de Vader en de Zoon identiek zijn. Dat is niet wat de Triniteit wil zeggen: dat Vader en de Zoon dezelfde persoon zijn. De Vader heeft niet geleden aan het kruis, dat is het unieke werk van de Zoon. Nee, Vader en Zoon hebben hetzelfde zijn, zijn dezelfde godheid, maar zijn juist als personen onderscheiden en verschillend. Anders zou Jezus in dit gebed tot Zichzelf hebben gesproken.

Deze woorden laten trouwens nog iets anders zien, namelijk dat wij tot God in dezelfde familiaire en intieme relatie mogen staan. Anders dan Jezus, natuurlijk. Alleen maar in het gebed dat we spreken in Zijn Naam,

zeker. Maar in beginsel is het dezelfde relatie die ook wij tot de Vader hebben.

"Het uur is gekomen," bidt Jezus. Het moment is aangebroken dat de zending van de Zoon van God tot volle ontplooiing zou komen. De dood, de opstanding en de Hemelvaart van Jezus zijn de vervulling van al Gods beloften. Juist op dit moment, omringd door discipelen die er maar half begrijpend en verslagen bijstaan, en met nog maar enkele uren voordat de verrader zijn werk zou doen, spreekt Jezus deze dramatische woorden.

Wat is nu de inhoud van dit gebed? Meteen al in de eerste woorden vinden we daar een samenvatting van. "Verheerlijk Uw Zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlijkt" (1b). In heel Zijn leven op aarde zocht Jezus de heerlijkheid van Degene die Hem gezonden had. Bij Zijn geboorte werd gezongen: "Ere zij aan God in de hoogste hemelen" (Luk. 2:14). In Zijn onderwijs aan de discipelen zegt Hij: "Hierin wordt Mijn Vader verheerlijkt, dat u veel vrucht draagt en Mijn discipelen bent" (15:8). In de wonderen die Hij deed, wilde Hij de verheerlijking van God uitlokken: "Toen de menigten dit zagen, verwonderden ze zich en verheerlijkten God" (Mat. 9:8). Maar boven alles deed Hij dat in Zijn dood en opstanding: "Het uur is gekomen dat de Zoon des mensen verheerlijkt zal worden... Vader, verheerlijk Uw Naam" (Joh. 12:23, 28). Jezus was gekomen niet om Zijn eigen wil te doen, maar de wil van de Vader die Hem gezonden had (Joh. 6:38). En in deze volmaakte gehoorzaamheid werd de Vader verheerlijkt.

Maar de Vader heeft ook de Zoon verheerlijkt. Zo zegt Jezus: "Mijn Vader is het Die Mij eert, van Wie u zegt dat Hij uw God is" (Joh. 8:54). Zo bij de doop van Jezus, waar de stem uit de hemel klinkt: "Dit is Mijn geliefde Zoon, in Wie Ik Mijn welbehagen heb" (Mat. 3:17). De wederkerige verheerlijking van Vader en Zoon is in dit evangelie het uiteindelijke doel van de zending van Jezus. Zo wordt God naar de diepte van Zijn wezen openbaar gemaakt. Wanneer Jezus vraagt dat de Vader de Zoon zal verheerlijken, betekent Zijn gebed – het enige gebed van Jezus voor zichzelf – dat de Vader Hem de eer zou verlenen die ligt in Zijn dood, opstanding, hemelvaart en troonsbestijging, zoals het vanaf de eeuwigheid al het voornemen van God geweest was. De Zoon deelt daarmee in de heerlijkheid van de Vader – wat Zijn godheid bevestigt omdat Hij zegt: "Ik ben de Heere – dat is Mijn Naam; Mijn eer zal Ik aan geen ander geven" (Jes. 42:8). Wat Jezus hier vraagt is dus niets anders

dan de uitvoering van het voornemen dat de Vader en de Zoon samen al besloten hadden.

Ook dat is een aanwijzing voor ons gebed, dat ons gebed in overeenstemming moet zijn met Gods eeuwige voornemen, met het enige verschil dat wij niet kunnen weten wat in Gods eeuwige voornemen besloten ligt. Maar het gebed heeft tot doel om je aan te sluiten bij de wil van de Vader – zoals ook Jezus bad dat "niet Mijn wil, maar Uw wil geschiede." Dat is een gebed waarin de Vader wordt verheerlijkt.

De verheerlijking van Vader en Zoon is de ware inhoud van dit gebed. Maar nu zijn er vier verschillende elementen van het eeuwige voornemen van God dat op het punt stond om in de geschiedenis openbaar te worden. En elk van die elementen was een oorzaak van de verheerlijking. In vers 2 gaat het om de volmacht van de Zoon om eeuwig leven te geven. In vers 3 gaat het om het karakter van dit eeuwige leven, namelijk de relatie met God. In vers 4 gaat het om de voorwaarden die vervuld moesten zijn en tenslotte in vers 5 gaat het om het herstel van de Zoon tot Zijn eeuwige heerlijkheid.

Het tweede vers van dit hoofdstuk vertelt ons, dat de Vader aan Jezus de Zoon, "macht gegeven heeft over alle vlees, opdat Hij eeuwig leven geeft aan allen die de Vader Hem gegeven heeft." Jezus heeft gezag en macht over de hele mensheid. Gezag dat Hem verleend was ondanks Zijn vernedering in de handen van Zijn vijanden en Zijn aanvaarding van de dood aan het kruis. Tegen alle schijn van Zijn vernedering in had Jezus in Zijn verhoging zowel alle gezag als alle macht. En in Zijn sterven voor de zonden van allen die in Hem zouden geloven, verkreeg Hij het recht om het eeuwige leven aan hen te schenken. Alle gezag en alle macht liggen vanaf dat moment in handen van Jezus. De Heere geeft dat als troostwoord mee aan Zijn discipelen: "Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde" (Mat. 28:18). De Zoon heeft macht gekregen "om oordeel te vellen, omdat Hij de Zoon des mensen is" (Joh. 5:27). De titel "Zoon des mensen" verwijst naar Daniel 7, waar van de Mensenzoon gezegd wordt: "Hem werd gegeven heerschappij, eer en koningschap, en alle volken, natiën en talen moesten Hem vereren. Zijn heerschappij is een eeuwige heerschappij, die Hem niet ontnomen zal worden, en Zijn koningschap zal niet te gronde gaan" (Dan 7:14).

Die heerschappij van de Zoon strekt zich uit over de hele wereld, "macht over alle vlees"; de verlossing die de Zoon zou brengen – het eeuwige leven – wordt alleen gegeven aan degenen die God "Hem gegeven"

heeft. We vinden daarin in ieder geval een bevestiging van de leer van de "beperkte verzoening" in tegenstelling tot degenen die leren dat God uiteindelijk alle mensen het eeuwige leven zal schenken. (Alverzoening.) We vinden de gedachte van de uitverkiezing voortdurend in het Nieuwe Testament. Zo bijvoorbeeld in dit evangelie (6:37), "Alles wat de Vader Mij geeft, zal tot Mij komen; en die tot Mij komt, zal Ik beslist niet uitwerpen." Van de heidenen die tot geloof kwamen wordt gezegd: "er geloofden er zovelen als er bestemd waren voor het eeuwige leven" (Hand. 13:48). Paulus zegt: "hen die Hij van tevoren gekend heeft, heeft Hij er ook van tevoren toe bestemd", en "hen die Hij er van tevoren toe bestemd heeft" (Rom. 8:29, 30), die heeft Hij geroepen, gerechtvaardigd en verheerlijkt.

De vraag is hier altijd wat precies de betekenis is van de uitdrukking "van tevoren gekend heeft." Gaat dit om de kennis die God had van tevoren over wie wel en wie niet zouden geloven? Dan is een mens vrij te kiezen voor het geloof of niet, en is de voorkennis van God niet bepalend. Dat is de oplossing van de Arminianen voor dit vraagstuk. Petrus spreekt over de vreemdelingen in de verstrooiing als over uitverkorenen "overeenkomstig de voorkennis van God de Vader" (1 Pe. 1:2). Zou het dan de voorkennis van God zijn waardoor mensen worden uitverkoren, of is de uitverkiezing een gevolg van deze voorkennis?

De beslissende tekst die een licht werpt op deze citaten lijkt Ef. 1:4 te zijn: "omdat Hij ons voor de grondlegging van de wereld in Hem uitverkorenen heeft", en vers 5, "Hij heeft ons voorbestemd om als Zijn kinderen aangenomen te worden, door Jezus Christus, in Zichzelf, overeenkomstig het welbehagen van Zijn wil." Deze laatste drie uitdrukkingen benadrukken op volstrekt heldere manier, dat de uitverkiezing op niets anders berust dan op de wil van God, zoals Die openbaar is geworden in Jezus Christus, volledig in zichzelf besloten blijft (in Zichzelf), dus uiteindelijk alleen gebaseerd is op de volstrekte soevereine, vrije beslissing van God. Daarmee wordt de positie van Calvijn bevestigd, dat de uitverkiezing niet berust op een of andere waardigheid van de uitverkorenen, dus ook niet op het feit dat zij zullen geloven wat God dan vanaf de eeuwigheid al heeft kunnen voorzien. De uitdrukking "van tevoren gekend" verwijst dus naar een creatieve kennis, een daad van Gods wil. Het is geen aanduiding van het vermogen van God om in de toekomst te kijken – wat zou betekenen dat naast de almacht van God ook nog eens een volstrekte vrije beschikking van de

mensen over zijn eigen leven zou komen te staan. De Vader heeft bepaalde mensen aan de Zoon gegeven, "zij waren van U en U hebt hen Mij gegeven" (vers 6), het gaat om "hen die U Mij gegeven" heeft (vers 9, en ook vers 24). Maar allen die door de Vader aan de Zoon zijn gegeven, zijn dus in de terminologie van Petrus en Paulus "voorbestemd en uitverkoren."

De volmacht van de Zoon blijkt niet alleen maar uit de uitverkiezing. Ook Zijn onderwijs had goddelijk gezag. Hij had gezag over demonen en deed wonderen die in strijd waren met de natuurwetten. Zijn gezag demonstreerde Hij ook in de reiniging van de tempel zoals we al gelezen hebben in het tweede hoofdstuk van dit evangelie. Ook Zijn dood was een gebeurtenis die niet aan Zijn macht ontsnapt was. Zo hebben we al gelezen in het 10e hoofdstuk: "Daarom heeft de Vader Mij lief, omdat Ik Mijn leven geeft om het opnieuw te nemen" (10:17). De volmacht die Jezus Christus bezat om eeuwig leven te geven, om Zijn leven af te leggen en weer terug te nemen, wordt ook uitgedrukt in de woorden "Ik ben de weg, en de waarheid en het leven, niemand komt tot de Vader dan door Mij" (14:6). De verlossing is uitsluitend in de Naam van Jezus Christus (Hand. 4:12, 10:43, 13:38, 39). Dat is de manier waarop de Vader de Zoon ook heeft verheerlijkt, door Hem als de Enige aan te wijzen in wie vergeving en verzoening gevonden kunnen worden. Misschien is dit voor velen een onaangenaam resultaat, namelijk dat alleen het evangelie van Jezus Christus eeuwig leven kan geven. Er zijn misschien vele godsdiensten in de wereld die claimen dat zij kennis van God brengen, een of ander soort van verlossing van het lichamelijke, een zinvol leven, volmaakte gezondheid of wat dan ook. Maar God heeft alleen aan de Zoon het gezag en de macht gegeven om dit eeuwige leven ook daadwerkelijk te geven. Hij is de nauwe poort, de smalle weg "die naar het leven leidt, en weinigen zijn er die hem vinden" (Mat. 7:13).

Wat is dan dit eeuwige leven dat de Zoon geeft aan allen die Hem door de Vader geschonken zijn? Vers 3 geeft het antwoord: "en dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God en Jezus Christus, Die U gezonden hebt." Het eeuwige leven is wezenlijk een weten, een kennis. Geen theoretisch weten, maar, zoals het Griekse woord met zich meebrengt, een diepe, intieme relatie van liefde. Het is een kennen van God, zoals ook de Vader de Zoon kent, en de Zoon de Vader kent. Het is een relatie waarin de liefde tot het uiterste gaat: "Ik ken de Mijnen en word door de Mijnen gekend, zoals de Vader Mij kent

en Ik de Vader ken; en Ik geef Mijn leven voor de schapen" (10:14). Christus Zelf wordt door Johannes in zijn eerste brief "de waarachtige God en het eeuwige leven" genoemd (1 Joh. 5:20). Werkelijk en volledig leven bestaat in de kennis van de intieme omgang met Hem die ons geschapen, verlost en verheerlijkt heeft.

Door deze kennis is er ook een volstrekte *eenheid* met de Zoon, want wij zijn "met Hem begraven door de doop in de dood", en wij zijn "met Hem één plant geworden" (Rom. 5:4, 5). De geschiedenis van Jezus in Zijn opstanding en Hemelvaart, mogen wij dus ook op onszelf toepassen. We zijn met Hem één gemaakt in de dood, dus zo ook in Zijn opstanding. Maar dan zijn wij het ook in de Hemelvaart, want wij zullen "opgenomen worden in de wolken, naar een ontmoeting met de Heere in de lucht. En zo zullen wij altijd bij de Heere zijn" (1 Thess. 4:17). Wij delen in de vrede van Christus (14:27), wij delen in de blijdschap van Christus (15:11), wij delen in de liefde van Christus (15:10). Het eeuwige leven dat God aan de gelovige schenkt, is wezenlijk een leven dat wij delen met Christus in al Zijn verschillende aspecten. De term "eeuwig" verwijst dus niet in de eerste plaats naar de duur van het leven, maar naar de kwaliteit ervan.

En precies om die reden is het eeuwige leven niet alleen maar toekomstig, maar juist ook een tegenwoordige realiteit. We mogen nu al dit leven delen, zoals Johannes zegt: "Wie Mijn woord hoort en Hem gelooft Die Mij gezonden heeft, die heeft" – dat is in ons heden – "eeuwig leven" (5:24). Dat eeuwige leven is nu al begonnen. Johannes schreef zijn eerste brief "opdat u weet dat u het eeuwige leven hebt" (1 Joh. 5:13). God heeft ons immers het eeuwige leven nu al geschonken, en "dit leven is in Zijn Zoon" (1 Joh. 5:11). Uiteindelijk zullen we dit eeuwige leven op een volmaakte wijze ervaren bij de komst van het Koninkrijk, bij de wederkomst van Christus.

Om het eeuwige leven te kunnen geven aan allen die de Vader Hem geschonken had, was het nodig dat de Zoon het werk volbracht waartoe Hij gekomen was. Dat werk van de Zoon had als hoogtepunt de kruisiging. Als een heilig en onschuldig Lam van God, zonder enige zonde, werd "Hij voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid van God in Hem" (2 Kor. 5:21). Het eeuwige leven kon alleen maar worden geschonken aan hen, die vrij waren van zonde en schuld. Alleen door de overgave van Jezus aan de dood van het kruis, was God in staat hun zonden te vergeven. Voor die vergeving moest er een

grondslag zijn, namelijk dat de wrekende gerechtigheid van God ook bevredigd zou worden. In de drie uren van duisternis aan het kruis werd Jezus Christus tot het Lam Gods gemaakt – de toorn van God heeft toen in Zijn geest en lichaam de zonden van de mensheid uitgeboet en bestraft. Zo kon Hij de gelovigen voor Zich stellen als gereinigd van alle zonden. Daarom is het "rechtvaardig" dat God de zonden vergeeft van de gelovigen die hun zonden tegenover Hem belijden. "God is getrouw en rechtvaardig om onze zonden te vergeven" (1 Joh. 1:9).

Jezus heeft heel dit werk volbracht en daarmee de Vader verheerlijkt op de aarde. Zijn gehoorzaamheid tot de dood aan toe om gaf God de Vader volledig de eer omdat het zowel Zijn gerechtigheid als Zijn genade volledig openbaarde. Op het kruis van Golgotha komen Gods heiligheid en Gods liefde in volmaakte overeenstemming met elkaar, komen zij beide volledig tot hun recht. Van eeuwigheid af had de Zoon een volmaakte relatie tot de Vader. Johannes gebruikt in de proloog van zijn evangelie het Griekse woord *pros* omdat uit te drukken. Wij zeggen en vertalen "bij", maar het woordje *pros* betekent zoiets als "toegekeerd", gericht op. Het duidt op een liefhebbend elkaar aankijken. Na dit aardse leven vol van lijden dat eindigde in de dood aan het kruis, zou Jezus de heerlijkheid terugkrijgen die Hij vanaf eeuwigheid had bezeten. De volmaakte intimiteit tussen de Vader en de zoon zou worden hersteld. Vandaar dit gebed: "En nu verheerlijk Mij, U Vader, bij Uzelf, met de heerlijkheid die Ik bij U bezat voordat de wereld er was" (vers 5).

Je zou kunnen zeggen dat de heerlijkheid die de Zoon nu krijgt, in zekere zin nog voller is dan de heerlijkheid die Hij al bezat vanaf de eeuwigheid. Gods antwoord op de gehoorzaamheid van de Zoon is immers in dit vers besloten: "Daarom heeft God Hem ook bovenmate verhoogd en heeft Hem een Naam geschonken boven alle naam" (vers 9), en dan vers 11: "en elke tong zou belijden dat Jezus Christus de Heere is, tot heerlijkheid van God de Vader" (Fil. 2:9, 11).

De kruisdood van de eeuwige Zoon van God maakte de verlossing en het eeuwige leven mogelijk voor allen die waarachtig geloven in de Naam van Jezus Christus. Samen met hen die vóór het kruis al waarachtig berouw hadden van hun zonden en hun vertrouwen stelden op de vergeving en genade van God als hun enige hoop. Zonder het kruis is er geen vergeving. Dat geldt voor onze tijd na de opstanding, en het geldt voor de gelovigen van het Oude Testament.

Ze hebben we in deze eerste vier verzen van het gebed van de Zoon al bijzonder veel gevonden. De Zoon heeft macht over de hele mensheid, zodat Hij eeuwig leven kan geven aan al degenen die de Vader vanaf de eeuwigheid heeft uitverkoren. (Vers 2) De Zoon geeft het eeuwige leven, dat wezenlijk niets anders is dan het kennen van de enige ware God, en die kennis is tevens en deelname aan het karakter van het leven: deelname aan Zijn vrede, Zijn liefde en Zijn blijdschap. Om dat eeuwige leven te kunnen geven, moest de Heere Jezus Christus het werk doen dat de Vader Hem had opgedragen, dat culmineerde in Zijn offer aan het kruis. En na deze diepste vernedering, na de volstrekte verlatenheid van God in de drie uren van duisternis, zou Jezus opnieuw de heerlijkheid ontvangen die Hem vanaf de eeuwigheid toekwam. De heerlijkheid waarvan Hij zich ontledigd (vgl. Fil. 2) had door de gedaante van een mens aan te nemen. In deze verzen hebben we het geheel van het evangelie. En het gebed van de Heere Jezus was hier alleen maar dat God in deze uren zou doen wat Hij al vanaf de eeuwigheid Zich had voorgenomen – en waarover Hij en de Zoon altijd al volstrekt eensgezind waren geweest.

(85) – Jezus bidt voor de Zijnen (1)

Joh. 17:6-10

Het voornaamste onderwerp van het gebed van Jezus ligt in het Hogepriesterlijke karakter ervan. Jezus spreekt hier tot Zijn Vader ten behoeve van Zijn discipelen. Van de 27 verzen in dit hoofdstuk, zijn 21 verzen gewijd aan de zorg van Jezus voor Zijn discipelen. 14 verzen gaan specifiek over de 11 overgebleven discipelen (vers 6 tot en met 19; en dan nog zeven (vers 20 tot en met 26) die bedoeld zijn voor degenen die door het woord van de apostelen in Jezus zouden gaan geloven.

Meteen in vers 6 komen we opnieuw het thema tegen het ons ook in het vorige hoofdstuk heeft beziggehouden. Daar ging het om de gave van het eeuwige leven "aan allen die [de Vader] aan Hem gegeven heeft" (vers 2). En dan vervolgens is er het gebed om het herstel van de heerlijkheid nadat Jezus het werk volbracht heeft dat de Vader Hem heeft opgedragen. We vinden in deze verzen de heldere stelling, dat de verlossing wordt geschonken aan hen die door God de Vader daartoe zijn uitverkoren. In het zesde vers zien we dat deze goddelijke uitverkiezing toch tegelijkertijd verbonden is met een menselijke reactie en verantwoordelijkheid. De Bijbel beschrijft de verlossing zowel als iets dat God in een soevereine beslissing aan sommigen heeft verleend, maar tegelijkertijd ook als een menselijke verantwoordelijkheid om het aanbod van de verlossing te aanvaarden. Hoe deze twee waarheden tegelijkertijd kunnen gelden, is voor ons moeilijk, zo niet onmogelijk om te begrijpen. Maar we geloven het omdat het helder in de Bijbel onderwezen wordt.

Het werk van de Zoon

In vers 6 zien we om te beginnen het werk van de Zoon. "Ik heb Uw Naam geopenbaard aan de mensen die U Mij uit de wereld gegeven hebt." Met het woord "Naam" wordt het geheel van Gods wezen en karakter bedoeld. Wat Hij is en wie Hij is. In het bijzonder gaat het om de naam Vader. Dat was het werk van de Zoon, om de Vader te openbaren en daardoor God – dat wil zeggen God in Zijn volle wezen, Vader, Zoon

en Heilige Geest – te verklaren. "Niemand heeft ooit God gezien", zegt Johannes in de proloog (1:18). Maar als de Zoon de openbaring is van de Vader, en ook zichtbaar wordt dat de Heilige Geest in Zijn Persoon de volmaakte band van de liefde is van Vader en Zoon, en dat deze Heilige Geest de volle waarheid zou openbaren, dan is God Zelf *verklaard*, dat wil zeggen voor verstand en hart is volkomen openbaar gemaakt wie Hij is. Of met de term waaraan Johannes de voorkeur geeft: de Vader en de Zoon zijn dan *verheerlijkt*.

De geadresseerden van deze openbaring zijn "de mensen die U Mij uit de wereld hebt gegeven." Niet zomaar alle mensen in de wereld ontvangen deze openbaring, maar ze wordt aan een kleine groep mensen gegeven. Dat is in overeenstemming met de werkwijze die God door heel de geschiedenis heen gekozen heeft. Niet alle schepselen, maar de mens; niet alle volkeren, maar Israël; niet allen in Israël, maar de kleine getrouwe minderheid. En dan binnen die minderheid degenen die door de Vader aan Jezus zijn gegeven omdat ze waren uitverkoren deze openbaring te ontvangen en door te geven. Merk ook op dat door dit gegeven worden aan de Zoon, de uitverkorenen niet langer tot de wereld behoren. Ze zijn niet langer onderdeel van een mensheid die in de rebellie tegenover God staat, die door de satanische macht van het kwade wordt geregeerd maar ze zijn met de nieuwe Mens Christus verbonden. Ze zijn naar een woord van Paulus "een nieuwe schepping." God immers "heeft ons getrokken uit de macht van de duisternis en overgezet in het Koninkrijk van de Zoon van Zijn liefde" (Kol. 1:13).

En dan opnieuw vinden we, bijna ten overvloede, de bevestiging dat deze discipelen al vóór hun bekering het eigendom van God waren. "Zij waren van U." Dat verklaart ook de wonderlijke uitdrukking die de Heere gebruikte in een visioen waarin Hij tegen Paulus zei: "Ik *heb* veel volk in deze stad" (Hand. 18:10). Het gaat dan om de mensen "van wie de namen [...] zijn geschreven in het boek des levens van het Lam Dat geslacht is, *van de grondlegging van de wereld af*" (Op. 13:8). Zo moeten we deze uitdrukkingen dus begrijpen. De Vader heeft deze mensen uitverkoren om ze te verlossen, en geeft ze dan aan de Zoon als geschenk van Zijn liefde. Om dit geschenk te kunnen ontvangen moest de Zoon echter sterven. Zo wordt dus de verlossing geheel en al van uit God gezien. Maar er is toch nog een andere kant.

Gehoorzaamheid

Het laatste deel van het zesde vers maakt duidelijk dat de gehoorzaamheid aan God een essentieel kenmerk is van de verlossing. Niet omdat de gehoorzaamheid aan Gods wet een menselijke daad is die een bijdrage levert aan de verlossing, immers we worden niet gerechtvaardigd uit de werken, maar omdat ze het onvermijdelijke gevolg is van een waarachtig geloof. Het is immers het doel van de wedergeboorte "om goede werken te doen, die God van tevoren bereid heeft opdat wij daarin zouden wandelen" (Ef. 2:10). Daarom kan Johannes zeggen in zijn eerste brief "wie Zijn geboden in acht neemt, blijft in Hem en Hij in hem" (1 Joh. 3:24). Daarom kan Paulus zeggen: "werk aan uw eigen zaligheid met vrees en beven." Om er meteen aan toe te voegen – en daarmee te voorkomen dat de gehoorzaamheid als een menselijke prestatie wordt begrepen – "want het is God, Die in u werkt zowel het willen als het werken, naar Zijn welbehagen" (Fil. 2:13).

De gehoorzaamheid waarom het hier te doen is, is in de eerste plaats het geloof in Jezus als de Zoon. "Dit is het werk van God: dat u gelooft in Hem Die Hij gezonden heeft" (Joh. 6:29). Maar het is wel degelijk, in de tweede plaats, ook de gehoorzaamheid aan de geboden: "Als u Mij liefhebt, neem dan Mijn geboden in acht" (Joh. 14:15). Het lijkt mij dat het gebod van Christus de totale vervulling is van de geboden van het Oude Testament, maar dan zoals het in de Geest moet worden verstaan. Van de Wet van Mozes zal immers "niet een jota of een tittel [...] voorbijgaan, totdat dit alles geschied is" en zelfs niet een van deze geringste geboden mag worden afgeschaft laat staan dat aan de mensen onderwezen. (Mat. 5:17). Wanneer Paulus spreekt over de komst van Jezus in wie de zonde definitief werd veroordeeld, spreekt hij ook over het doel daarvan: "opdat de rechtvaardige eis van de wet vervuld zou worden in ons, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest" (Rom. 8:4).

Maar in de derde plaats zien we ook een radicalisering van Gods gebod bijvoorbeeld in deze woorden: "Een nieuw gebod geef Ik u, namelijk dat u elkaar lief hebt; zoals Ik u liefgehad hebt, moet u ook elkaar liefhebben" (Joh. 13:34). Dit gebod gaat dat van de naastenliefde uit Leviticus 19 verre te boven omdat het niet het natuurlijke leven van de mens als schepsel onder Gods wet, maar het nieuwe leven in de Geest tot uitgangspunt neemt. Niet het handelen van een slaaf onder een gebod,

maar het handelen een kind vanuit de band van de liefde tot de Vader. Dan is de maatstaf het handelen van Jezus Christus geworden. Omdat Christus "voor ons Zijn leven heeft gegeven", geldt als uitvloeisel daarvan: "Ook wij moeten voor de broeders het leven geven" (1 Joh. 3:16).

Wat hebben de discipelen dus samenvattend gedaan? "Zij hebben Uw woord in acht genomen." Geloven in Christus, het leven volgens de Bijbelse geboden, en dat in het licht van het gebod om de broeders en zusters lief te hebben zoals Christus ons heeft liefgehad – als een teken voor de wereld – is in deze drie delen verdeeld het gebod of het woord van Christus. Heel onze gehoorzaamheid aan God kan worden samengevat als een "in acht nemen", dus als een leren kennen en begrijpen en er vervolgens gehoor aan geven, namelijk aan "de woorden die U Mij gegeven hebt" (vers 8). Het gaat hier wel degelijk om een activiteit van de kant van de discipelen, een vervulling van een opdracht die aan hun verantwoordelijkheid is overgeleverd. Het laat zien enerzijds, dat de gehoorzaamheid alleen mogelijk is wanneer we de Bijbelse geboden ook leren kennen. Maar het laat ook zien dat we geloof en gehoorzaamheid niet van elkaar kunnen onderscheiden. Heel vaak wordt in het Nieuwe Testament het woord gehoorzaamheid dan ook gebruikt als een synoniem voor geloof. Zo bijvoorbeeld in Joh. 3:36, waar ongehoorzaamheid gelijk wordt gesteld aan ongeloof. Of in Hand. 6:7, waar we lezen dat "een grote menigte priesters [...] aan het geloof gehoorzaam [werd]." Paulus kan daarom spreken over de gehoorzaamheid van het geloof in Rom. 1:5.

Van God uit gezien is dit geloof en deze gehoorzaamheid een gevolg van de uitverkiezing; van de mens uit gezien is dit geloof van deze gehoorzaamheid de grondslag van de verzoening en de redding. Maar het is ondenkbaar om te menen dat de gehoorzaamheid Gods genade kan verdienen of dat het geloof de genade kan dwingen. Uiteindelijk moeten we zowel onze eigen gehoorzaamheid als ons eigen geloof zien als een vrucht van de soevereine wil van God. Alleen zo kunnen we begrijpen dat de discipelen een geschenk zijn van de Vader aan de Zoon. Zelfs wanneer Petrus namens de discipelen nadrukkelijk de belijdenis uitspreekt: "wij hebben geloofd en erkend dat U de Christus bent, de Zoon van de levende God" – of: "de Heilige Gods" – dan is het eerste wat Jezus zegt: "Heb Ik u, de twaalf, niet uitgekozen?" (Joh. 6:69). Aan hun geloof en aan hun erkenning van Hem, gaat dus Zijn uitverkiezing vooraf. In de weergave van Mattheus die Johannes hier niet hoefde te herhalen, zegt Jezus dat

"vlees en bloed [...] U dat [de belijdenis RAV] niet geopenbaard [hebben], maar Mijn Vader, Die in de hemelen is" (Mat. 16:17). Het geloof is dus nadrukkelijk een “gave”, en geen prestatie. “Want uit genade bent u zalig geworden, uit geloof, en dat [geloof is RAV] niet uit uw eigen kracht [of beslissing RAV], opdat niemand zou roemen” (Ef. 2:8).

In de verzen 7 tot en met 10, worden beide kanten van deze medaille nader uitgewerkt. In de eerste plaats de menselijke verantwoordelijkheid, dus het handelen van de discipelen in antwoord op Jezus, in de verzen 7 en 8. En dan de discipelen als een gave van de Vader in de verzen 9 en 10.

Geloof en erkenning

Een korte uitspraak in vers 7 en dan een uitvoerige uitleg in vers 8. "Nu hebben zij erkend dat alles wat U Mij gegeven hebt, bij U vandaan komt" (vers 7). Vers zeven omschrijft met deze woorden het Christelijk geloof. Het is in de eerste plaats een erkenning, een inzicht in en aanvaarding van iets wat van buiten af tot ons wordt gesproken, de bevestiging daarvan als waar. De discipelen hebben erkend dat de woorden die Jezus heeft gesproken – de woorden dus die ze hebben aangenomen en begrepen – maar ook Zijn persoon en daden, een goddelijke oorsprong hadden. "Alles wat U Mij gegeven hebt, bij U vandaan komt."

In het volgende vers komt het tot een iets uitvoeriger weergave. Het "alles" wat de Vader heeft gegeven zijn hier "de woorden die U Mij gegeven hebt"; het "erkennen" is nu geworden: "zij hebben ze aangenomen, en ze hebben daadwerkelijk erkend... en hebben geloofd"; en het "bij U vandaan komt", is nu uitgegroeid tot: "dat Ik van U uitgegaan ben.... dat U Mij gezonden hebt."

De Zoon heeft aan de discipelen de woorden van de Vader gegeven. Maar een geschenk is pas volledig als het ook daadwerkelijk wordt aangenomen. Wij gebruiken wel eens de uitdrukking "je eigen maken". In dit geval betekent het "aannemen" van de woorden van Jezus zowel de erkenning (bevestiging) als een gehoorzamen. Dan worden de woorden van Jezus pas ons "eigen". De erkenning van deze woorden hield ook in

dat we aanvaarden dat ze uiteindelijk van de Vader afkomstig zijn. Dat was tevens de erkenning van de hemelse herkomst van de Zoon.

Vanwege die herkomst is het vanzelfsprekend dat deze woorden van Jezus ook een volstrekt goddelijk gezag hadden. Maar bovendien hebben de discipelen ook begrepen, wat de zending van de Zoon uiteindelijk inhield. De woorden die Hij hun gaf, waren niet alleen maar geboden. Het was ook de uitleg van de reden van Zijn komst. Hij was van de Vader uitgegaan om te sterven aan het kruis en zo het Lam Gods te zijn. Ook dat is een onderdeel van hun erkenning, van hun geloof, van hun gehoorzaamheid.

De gave van de Vader

Het gebed van de Heere Jezus is bestemd uitsluitend voor hen die de Vader aan Hem gegeven had. "Ik bid voor hen. Ik bid niet voor de wereld, maar voor hen die U Mij gegeven hebt" (vers 9). Het geloof van de gehoorzaamheid van de discipelen was het bewijs dat zij uit de wereld waren uitverkoren door de Vader en als een geschenk voor de Zoon waren voorbestemd. Om die reden was Jezus er zeker van dat de Vader dit gebed van Hem zou verhoren. Maar het blijft opvallend dat het gebed van Jezus alleen maar werd uitgesproken ten behoeve van de uitverkorenen. En dus niet ten behoeve van de wereld. De discipelen zouden in de wereld achterblijven en de vijandschap van die wereld ondergaan. Vandaar Jezus' dringende gebed voor hen, vol zorg en liefde. Maar hoe is dat te rijmen met de uitspraak die we eerder vonden in dit evangelie, namelijk dat God de wereld heeft liefgehad? (3:16)

Het is zeker waar dat God tegenover de wereld in een zekere zin ook liefde betoont. Theologen spreken dan wel van algemene genade. Deze algemene genade strekt zich uit zelfs tot degenen die het evangelie verwerpen. Zo wordt er van Jezus gezegd dat Hij de rijke jongeling lief had. Het woord dat daar gebruikt wordt is *agapè*, de zich opofferende liefde voor het onwaardige. Er is in de rijke jongeling geen aanknopingspunt voor de liefde van Christus, geen waardige oorzaak om die liefde uit te lokken of te verdienen. Je zou kunnen zeggen dat Jezus' liefde berust op Zijn wilsbesluit. Het is geen sentimentele liefde en daarom is het zeker niet in strijd daarmee dat Jezus hem hier een onmogelijke opdracht geeft, namelijk alles te verkopen wat hij had en aan

de armen te geven; en dan het kruis op te nemen en Jezus te volgen. Jezus' liefde voor hem was juist de motivatie om aan deze man duidelijk te maken wat hem nog ontbrak, in de zekerheid namelijk dat de manier waarop hij de geboden trachtte te onderhouden hem nooit de liefde van God zou doen verwerven. Dit is liefde die de waarheid spreekt.

Deze liefde van God voor alle mensen in de wereld toont zich ook in de oproep aan zondaars om zich te bekeren, en in de voorzienigheid waarmee Hij ook het leven van onrechtvaardigen beschermt, door de zon te laten opgaan zowel over bozen als goeden, en het te laten regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen. Die algemene genade is een uitdrukking van Gods algemene liefde. Het is die liefde waarin gefundeerd is wat Paulus zegt: "[God] *wil* dat alle mensen zalig worden en tot kennis van de waarheid komen" (1 Tim. 2:4). Dat is een willen zoals het uit Gods karakter voortvloeit, die alleen het goede wil. We weten dat Christus aan het kruis ook gebeden heeft voor Zijn vijanden: "Vader, vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen" (Luk. 23:34). Dat alles ligt in de algemene genade opgesloten. Daarom is het ook passend dat wij bidden voor onze vijanden en voor hen die ons vervolgen. Het is die houding van zorg zelfs voor de vijand die in zich goed is. En zeker passend ook voor ons, omdat wij niet in staat zijn te weten wie werkelijk is uitverkoren en wie niet. Hoewel de gehoorzaamheid aan Christus daarvoor wel een voorwaarde is en dus een zeker kenteken.

Van deze algemene genade moet Zijn bijzondere wil worden onderscheiden die zich uit in de bijzondere liefde voor Zijn kinderen. Een bijzondere liefde voor sommigen, in wie Hij Zijn heerlijkheid wilde openbaren. Jezus heeft alleen maar voor deze 11 discipelen gebeden. Door middel van de Zoon zijn deze 11 discipelen geadopteerde kinderen in de familie van God geworden. Ze zijn verzegeld met de Heilige Geest. Ze zijn gereinigd door diezelfde Geest. Ze zijn gekocht met een prijs zodat zelfs hun lichamen een tempel zijn van de Heilige Geest en zij aan God zijn gaan toebehoren.

Verheerlijking in de gelovigen

Het laatste vers van dit gedeelte maakt nog een keer duidelijk dat God de Vader en God de Zoon volkomen gelijkwaardig zijn aan elkaar. Alles wat de Zoon heeft, is van de Vader en omgekeerd. Nu moet elk

schepsel zeggen, dat alles wat hij heeft aan God toebehoort. Maar dat is niet omkeerbaar. Geen mens kan zeggen dat alles wat van de Vader is, ook van hem is. De Zoon van God, die geen schepsel is, kan dat daarom wel zeggen. In deze context is het mooi om vast te stellen dat gelovigen om deze reden zowel het eigendom zijn van de Vader als van de Zoon. Zoals Paulus schrijft: "U echter bent van Christus en Christus is van God" (1 Kor. 3:23). Vandaar de uitdrukking: "wie van Christus zijn" (1 Kor. 15:23). Het inzicht van Christus te zijn moet er ook toe leiden om met name de apostelen als zodanig te erkennen: "Als iemand er voor zichzelf van overtuigd is dat hij van Christus is, laat hij dan ook dit bij zichzelf bedenken: dat zoals hij zelf van Christus is, zo ook wij van Christus zijn" (2 Kor. 10:7). Zodat de gelovige er nooit toe komen kan om het gezag van de apostelen te verwerpen ten gunste van een of andere bijzondere en individuele relatie tot Christus zelf. En tenslotte, wanneer wij van Christus zijn, "dan bent u Abrahams nageslacht en overeenkomstig de belofte erfgenamen" (Gal. 3:29), dan delen wij dus in aardse zin zowel de herkomst als de toekomst van Christus.

Ons gedeelte eindigt met de prachtige woorden: "Ik ben in hen verheerlijkt" (vers 10). Het geloof van de discipelen toen en het geloof van de discipelen nu, de erkenning en de belijdenis van Jezus in Zijn vernedering, is een verheerlijking van Jezus. Hij krijgt daarmee de eer die Hem toekomt, de erkenning die Hij verdient. Daar was het de Vader om te doen geweest, aan de Zoon een verloste mensheid te schenken die Hem voor eeuwig zou verheerlijken. Daarom is dat ook het doel van een Christen in dit aardse leven. In alles God te eren: "of u dus eet of drinkt of iets anders doet, doe alles tot eer van God" (1 Kor. 10:31). We doen het met onze daden: "Laat uw licht zo schijnen voor de mensen, dat zij uw goede werken zien en uw Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken" (Mat. 5:16). En uiteindelijk is dat hun werk in de eeuwigheid: "de vierentwintig ouderlingen wierpen zich neer voor Hem Die op de troon zat, aanbaden Hem Die leeft in alle eeuwigheid, en wierpen hun kronen neer voor de troon" (Op. 4:10).

Godvijandige mensen die aan de macht van deze wereld zijn overgeleverd, worden geheiligd tot aanbidders van God die de Zoon verheerlijken. Dat is het wonder van Gods genade dat zichtbaar wordt in de redding van zondaars. Iedereen die Jezus Christus aanneemt als Heer en Heiland wordt gered uit het oordeel, gaat over van de dood in het leven. Een blijvend geloven en een voortdurende gehoorzaamheid

ondanks verleiding en beproeving geeft ons die zekerheid. "Als u in Mijn woord blijft, bent u werkelijk Mijn discipelen" (Joh. 8:31). Wie in Hem blijft, draagt vrucht. Wie in Hem blijft, kan rekenen op het horen van zijn gebed: "Als u in Mij blijft en Mijn woorden in u blijven, vraag wat u maar wilt en het zal u ten deel vallen" (Joh. 15:7). De "volharding van de heiligen" is dus niet de voorwaarde van hun behoud, maar het gevolg van hun redding. Het is het teken dat de Heilige Geest werkelijk in hen woont, zelfs als ze zondigen of voor een periode ontrouw zijn.

(86) Jezus bidt voor de Zijnen (2)

Joh. 17:11-19

We komen nu aan een gedeelte dat nadrukkelijk de voorbeden van Jezus laat zien voor Zijn discipelen. Vooral vers 11b tot en met 13 spreken over het bewaren van de discipelen en de blijdschap die zij ontvangen. Vers 14 tot en met 19 laten het middel zien dat Hij aan de discipelen heeft gegeven zodat zij in de wereld kunnen staande blijven: Gods Woord. Door dat Woord zijn zij geheiligd en met dat Woord worden zij in de wereld gezonden.

Het gebed om bewaring

De noodzaak van het gebed ligt in vers 11a: "En Ik ben niet meer in de wereld, maar deze zijn in de wereld, en Ik kom naar U toe." De discipelen moeten nu zonder Jezus in de wereld staan. Jezus kijkt alvast vooruit, waarschijnlijk tot aan de Hemelvaart, wanneer Hij spreekt in de tegenwoordige tijd: "Ik ben niet meer in de wereld." Het is Zijn troonsbestijging in de hemel, Zijn werk als Hogepriester in de Hemelse Tempel, die op dat moment nog toekomstige realiteit, waar Hij over spreekt.

Daarnaast staat de realiteit van de discipelen, die in de wereld zijn. Dat is de wereld waarin zij verdrukking zouden hebben (16:33). Dat is de wereld die de discipelen haat (15:18, 19). De discipelen worden eraan herinnerd dat Jezus kan zeggen: "heb goede moed: Ik heb de wereld overwonnen" (16:33). Maar de wereld is overwonnen, omdat zij niet bij machte was de Zoon van God in de dood ten onder te houden. In de opstanding is de wereld overwonnen. Daarom het derde deel van deze zin: "Ik kom naar U toe" en dan ook vers 28 van het vorige hoofdstuk: "Ik verlaat de wereld weer en ga heen naar de Vader" (16:28). Als het sterven van Jezus tegelijkertijd de terugkeer van de Zoon tot de Vader betekent, dan is Zijn sterven een overwinning, en niet het tragische einde van Zijn zending. De discipelen zijn dan weliswaar nu – schijnbaar, want de Heilige Geest komt – aan zichzelf overgelaten en alleen in de wereld,

maar hun Heer is soeverein teruggekeerd naar Zijn eigen heerlijkheid bij de Vader. Dat geeft dan ook aan Zijn zorgzame gebed voor de discipelen een bijzondere kracht. Dat verandert de tragedie van Zijn sterven in de overwinning over de wereld.

De Heer Jezus richt Zijn aandacht in dit gebed op drie met elkaar verbonden thema's. In de eerste plaats is het een gebed om *bewaring*. Daarnaast gaat het ook om de onderlinge *eenheid*. En tenslotte gaat het om de *blijdschap* als een gevolg daarvan. Deze drie thema's worden ingeleid met een bijzondere titel die Jezus hier voor Zijn Vader gebruikt: "Heilige Vader." Die benaming voor God vinden we nergens anders. Het maakt duidelijk dat hier de relatie van de Vader tot de discipelen voornamelijk draait om de heiliging. Zoals het in het vorige hoofdstuk ging om de liefde van de Vader voor de discipelen.

Heiliging betekent hier, zoals ook elders in de Bijbel, dat iets wordt gezuiverd van onreinheid om geschikt te zijn voor een werk waarin God wordt verheerlijkt. Dat plaatst het gebed om bewaring in een bijzondere context. Bewaren wil zeggen "vrijwaren" van de onreinheid die iemand of iets ongeschikt zou maken voor het werk waartoe het bestemd is. In vers 12 maakt de Heer Jezus duidelijk dat Hij het was die de discipelen tot nu toe bewaard heeft in de Naam van de Vader. Alleen Judas wordt genoemd als de "zoon van het verderf", die verloren is gegaan. En dat kwam niet omdat Jezus hem niet wilde bewaren, maar "opdat de Schrift vervuld zou worden." De afvalligheid van Judas was een onderdeel van Gods voorzienige plan voor de dood van Jezus.

Gebed om eenheid

Het tweede thema komt aan de orde in vers 11b en wordt dan later vanaf vers 21 weer opgepakt. De bewaring in heiligheid heeft een doel: "opdat zij één zullen zijn zoals Wij." Het leven dat God schenkt in de wedergeboorte bewerkt een geestelijke eenheid van alle gelovigen. Dat wordt in de eerste plaats merkbaar in de *oecumene van het hart*. Gelovigen die de Heer Jezus kennen en liefhebben, merken dat aan elkaar, voelen zich prettig in elkaars gezelschap – ondanks soms enorme verschillen in taal en cultuur. De eenheid waarover de Heer Jezus hier spreekt heeft niets te maken met de veranderlijke, zichtbare eenheid van de kerk als instituut. Het heeft niets te maken met de vormen van

samenwerking tussen verschillende organisaties van de kerken. Het gezamenlijk delen in het eeuwige leven dat de Vader geschonken heeft, is de enige ware grondslag van de eenheid van gelovigen. God erkent onze denominaties niet. De enige ware kerk van de Heer mag dan verdeeld lijken over allerlei kerken, het is in de belijdenis van de Naam van de Heere Jezus, dat die eenheid werkelijk ook bestaat.

De vraag is alleen op welke manier we die eenheid vervolgens ook *zichtbaar* kunnen maken? Ik heb geen hoge pet op van de oecumene, de Raad van kerken of andere op eenheid gerichte organisaties. Al te vaak gaat daarbij de eenheid ten koste van de waarheid. De eenheid van Gods gemeente wordt niet gediend in het formele samengaan van organisaties of instituten. De menselijke vorm van de dan bereikte eenheid staat op gespannen voet met de waarachtige eenheid zoals God die in de gemeente bedoeld heeft, die alleen merkbaar wordt in de oecumene van het hart.

Het is belangrijk dat in dit gebed de eenheid van de Christenen in het teken staat van hun heiliging, zoals in het 15e hoofdstuk ook wordt uitgebeeld in de vergelijking van de wijnstok. De toepassing is dan niet moeilijk: de eenheid van de gelovigen berust op het feit dat zij allen ranken zijn die in Hem blijven. En het teken daarvan is dat: "Mijn woorden in u blijven"(15:7), zodat er een eenheid is met Jezus, met als voorwaarde: "als u Mijn geboden in acht neemt" (15:10). Geloof en gehoorzaamheid tegenover Jezus is de ware grondslag van de heilige eenheid van gelovigen die hier bedoeld wordt. Wie Christus niet kent, en om wat voor reden dan ook toch een plaats in de kerk inneemt, hoort niet tot deze eenheid omdat hij of zij geen rank is die in de ware wijnstok is geënt. Wie niet gelooft en Christus niet gehoorzaamt zal de oecumene van het hart dan ook moeten schuwen. Zonder liefde tot Christus kan er ook geen liefde tot de broeders en zusters zijn: "Wij weten dat wij zijn overgegaan uit de dood in het leven, omdat wij de broeders liefhebben" (1 Joh. 3:14).

Toch zijn er ook zichtbare tekenen van deze geestelijke eenheid voorbij de oecumene van het hart. Er is een getuigenis tegenover de wereld dat wij Zijn discipelen zijn – in het meervoud dus, als geheel – zoals we lezen in Joh 13:35. Daar staat: "Hierdoor zullen allen inzien dat u Mijn discipelen bent: als u liefde onder elkaar hebt." Er is een eenheid van Gods kinderen die door de Heilige Geest wordt bewerkt. Wij moeten ons beijveren daaraan vast te houden: "om de eenheid van de Geest te bewaren door de band van de vrede." Maar die band van de vrede is geen

kunstmatige, externe en slechts organisatorische samenhang. Het ineenschuiven van instituties door middel van een reglement brengt deze eenheid niet tot stand en geeft er ook geen uitdrukking aan. De band van de vrede berust op: "één lichaam en één Geest...één hoop, één Heere, één geloof, één doop, één God en Vader"(Ef. 4:35). De kerk mag niet worden opgesloten in een veelheid van denominaties – want zij is één lichaam. De kerk kan het werk van de Heilige Geest, dat is het geschenk van Gods Woord, niet veronachtzamen – want wij zijn verbonden door één Geest die spreekt in het Woord. De kerken kunnen elkaar niet tegenspreken wat betreft de verwachting van de komst van de Heere Jezus – er is maar één hoop. De kerk kan er geen radicaal verschillende beelden van de Heere Jezus op nahouden, vooral niet wanneer sommigen zover gaan om Zijn godheid te loochenen – er is één Heere en Zijn Naam is Jezus. Er kan ook geen sprake zijn van een veelheid van verschillende manieren van geloven, Paulus spreekt daarom regelmatig over "het" geloof, zoals wij dat bijvoorbeeld in onze belijdenis hebben omschreven – één geloof. Christenen zijn niet vrij om zelf te bedenken wat ze geloven – anders verliest de term “Christenen” elke betekenis. Hoewel er in de verschillende kerken aparte doopopvattingen bestaan, is er toch maar één doop die werkelijk geldt en daarvan de grondslag is: de doop met de Heilige Geest en op grond daarvan de waterdoop in de naam van de drieënige God – één doop. En alleen op die wijze kunnen we begrijpen dat een veelheid van Bijbelgetrouwe, belijdende kerken die elkaar historisch uitsluiten daadwerkelijk toch maar één God kent met de naam die Jezus de Zoon van Hem verklaard heeft één Vader. De “kerken” die de Naam van Jezus niet langer belijden, een open theïsme aanhangen waarin Islam, Boeddhisme en Christendom gelijkwaardig naast elkaar staan, die vrijzinnig of unitarisch zijn, die de Bijbel hebben verruild voor mystieke ervaringen of humanistische waarden, hoe ze zich ook willen noemen, zijn van deze goddelijke oecumene feitelijk uitgesloten. Alleen mensen kunnen bedenken dat deze alle in één enkele organisatie kunnen worden ondergebracht.

De oecumene van het hart – de liefde voor Christus, de erkenning van de Bijbelse waarheid – bewijst steeds weer hoe de liefde voor God en de liefde voor de broeders en zusters met elkaar samenhangt. "Wie God liefheeft, [moet] ook zijn broeder liefhebben [...]" (1 Joh. 4:21). Maar de grondslag van die oecumene kan niet anders dan de eenheid van het geloof zijn, die verbonden is met de *kennis* van de Zoon van God, zoals

Paulus zegt in Ef. 4:13. Alleen Gods Woord geeft ons die kennis. Er moet een liefde voor de waarheid zijn (Ef. 4:15). Je merkt het dus, deze oecumene, aan de liefde van gelovigen voor de Bijbel. Dat alles is geen menselijke voorwaarde voor de eenheid van alle gelovigen in Christus. Het is een gevolg van hun bewaring. De ware eenheid van het geloof ervaren we in de oecumene van het hart omdat alle gelovigen de band van de Heilige Geest ontvangen hebben. Maar die band is de Geest van de *vrede in Christus*. Wie niet in Christus is, kan geen deel uitmaken van de kerk van Christus. Dan geldt heel eenvoudig: "Vorm geen ongelijk span met ongelovigen" (2 Kor. 6:14).

Het gebed om blijdschap

Naast deze twee thema's van bewaring en eenheid komt dan ook nog het thema van de blijdschap. Dat staat centraal in dit laatste gesprek met de discipelen. Waarom spreekt Jezus dit gebed hardop uit? Het is bestemd voor de oren van de discipelen en geadresseerd aan de Vader. Het geeft de discipelen inzicht in het gebed dat Jezus door de eeuwen heen juist voor hen gebeden heeft en voortdurend nog bidt. Dat is dus het doel: "opdat zij ten volle Mijn *blijdschap* in zichzelf hebben" (vers 13). In hoofdstuk 16:33 zegt Jezus: "Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat u in Mij *vrede* zult hebben." In datzelfde hoofdstuk zegt Hij in vers 1: "Dit heb Ik tot u gesproken, opdat u *niet struikelt*." In vers 4 zegt Hij: "opdat... u zich *herinnert* dat ik ze [deze dingen] u gezegd heb" (Joh. 16:4). Al deze woorden in de laatste nacht van het leven van Jezus worden gesproken ter wille van de vrede en de blijdschap van de discipelen. Om te voorkomen dat ze struikelen en verrast worden door de gebeurtenissen die volgen. Maar vooral vanwege de blijdschap. Want: "Deze dingen heb Ik tot u gesproken, opdat Mijn blijdschap in u zal blijven en uw blijdschap volkomen zal worden" (15:11). Zo wordt zichtbaar wat het doel was van zowel deze lange redevoering als het gebed, zoals het begon in hoofdstuk 14: "Laat uw hart niet in beroering raken" (14:1).

Het gebed om heiliging

Maar wat was nu het middel waarvan de Heere Jezus gebruikt gemaakt had, om Zijn discipelen deze vrede en blijdschap te kunnen

schenken? En wat is dan het middel dat de Vader als de Heilige Vader zou gebruiken om de discipelen te bewaren? Het belangrijkste gegeven is dit ene feit dat tweemaal wordt uitgesproken. Eerst in vers 14: "omdat zij niet van de wereld zijn, zoals Ik niet van de wereld ben", en dan nog eens met dezelfde woorden in vers 16. Daarom heeft de wereld de discipelen gehaat. Zou het dan niet voor de hand liggen om de discipelen te bewaren door ze geheel en al van de wereld af te zonderen? Waarom bidt Jezus dan niet, dat de discipelen uit de wereld worden weggenomen? Zo niet letterlijk, dan toch door een of andere modus van een volstrekte scheiding tussen de wereld en hen? De reden daarvan klinkt in vers 18: de discipelen zijn gezonden in de wereld. Ze hebben een taak om de liefde van God te verkondigen aan die wereld. Het gebed van de Heer Jezus kan dus niet zijn dat de Vader hen bewaart voor de wereld, of hen uit de wereld wegneemt. Vers 15: "Ik bid dat U hen uit de wereld wegneemt, maar dat u hen bewaart voor de boze."

De bewaring van de discipelen, en hun heiliging, is een bescherming voor de invloed van de macht van deze wereld, voor het kwade dat regeert in de wereld. Wie wel in de wereld leeft, maar niet "van" de wereld is, kan immers rekenen op vervolging en verdrukking. Daartegen worden de discipelen niet beschermd. Die kunnen ze verdragen omdat ze de reden ervan begrijpen. Maar ze hebben wel bescherming nodig tegen de overste van de wereld die als de "God van deze eeuw" hun gedachten zou kunnen verblinden (vgl. 2 Kor. 4:4). Er gaat ook een verleiding van de wereld uit, die hun geloof zou kunnen aantasten. Daarom kan hen ook de opdracht worden gegeven: "Heb de wereld niet lief en ook niet wat in de wereld is. Als iemand de wereld liefheeft, is de liefde van de Vader niet in hem" (1 Joh. 2:15).

De grondslag van de keuze van het middel van de bewaring en de heiliging wordt dus ingegeven door het feit dat Christenen zich niet kunnen afzonderen van de wereld, maar in de wereld moeten leven, terwijl ze tegelijkertijd innerlijk afstand moeten doen van alles wat in de wereld aantrekkelijk lijkt te zijn. Nu is dat "aantrekkelijke" samengevat in de woorden van Johannes in zijn eerste brief: "Want al wat in de wereld is: de begeerten van het vlees, de begeerten van de ogen en de hoogmoed van het leven" (1 Joh. 2:16). We moeten beseffen dat de wereld die door deze drievoudige begeerte wordt bepaald, voorbijgaat, terwijl "wie de wil van God doet, blijft tot in eeuwigheid."

Het Woord van de waarheid

Vers 17 maakt duidelijk de discipelen kunnen worden bewaard en geheiligd juist te midden van de wereld waarin ze leven, en waarvan ze de vijandschap en de verdrukking, maar ook de verleiding ondergaan. "Heilig hen door Uw waarheid. Uw Woord is de waarheid." Het middel van de heiliging is het geopenbaarde, geïnspireerde woord van God zoals het in het Oude en het Nieuwe Testament schriftelijk is weergegeven. De uitdrukking "waarheid" en de uitdrukking "Gods Woord" zijn synoniemen. De onfeilbaarheid en volmaaktheid van Gods Woord wordt hier zo voorgesteld, dat er geen enkele onwaarheid in voorkomt. Het is het Woord van een God die niet kan liegen, die de Geest van de Waarheid heeft gezonden.

Laat dit duidelijk zijn: Jezus heeft het Oude Testament als het geschreven Woord van God en dus als volmaakt beschouwd. Hij verwijst naar de geboden van Mozes met de woorden: "God heeft immers geboden", en Hij verwijt het de Farizeeën: "zo hebt u door uw overlevering het gebod van God krachteloos gemaakt" (Mat. 15:4, 6). Dwaling is een gevolg van onkunde over wat de Schriften leren – vgl. Mat. 22:29 waar het over de opstanding gaat. Jezus bevestigt het volstrekte gezag van de Wet en de Profeten: "Denk niet dat Ik gekomen ben om de Wet of de Profeten af te schaffen; Ik ben niet gekomen om die af te schaffen, maar te vervullen" (Mat. 5:17). Degenen die Jezus verwerpen krijgen te horen dat de oorzaak daarvan is dat zij hun eigen Schriften niet geloven: "Want als u Mozes geloofde, zou u Mij geloven; want hij heeft over Mij geschreven" (Joh. 5:46). Ook Zijn eigen woorden heeft Hij gezien als Woord van God, zo bijvoorbeeld: "Mijn onderricht is niet van Mij, maar van Hem Die Mij gezonden heeft" (Joh. 7:16). Maar tot het Woord van God in geschreven vorm moeten we ook het apostolisch getuigenis – zoals dat soms genoemd wordt in onderscheid tot het profetisch getuigenis – rekenen op grond van deze woorden: "en wanneer Die komt, de Geest van de waarheid, zal Hij u de weg wijzen in heel de waarheid" (Joh. 16:31). Deze Geest van de waarheid zal van Christus getuigen, het getuigenis van de apostelen zou dat schriftelijk vastleggen. (Vgl. Joh. 15:26, 27)

Met een verwijzing naar de waarheid van God kan dus niets anders bedoeld zijn dan de schriftelijk vastgelegde woorden die profeten en apostelen hebben opgeschreven onder de leiding van de Heilige Geest. "Heel de Schrift", is door God "uitgeademd" (theopneustos), zoals we letterlijk lezen in 2 Tim. 3:16. Dat is dus meer dan wat wij doorgaans verstaan onder "geïnspireerd", want dan bedoelen we dat de Heilige Geest tot op zekere hoogte een bijdrage heeft geleverd aan wat de apostelen en profeten zelf hebben bedacht. Het is geen inspiratie van concepten, maar een geïnspireerdheid van het *resultaat* van het schrijven. De tekst is *theopneustos*, en niet de schrijvers. Wat de Geest bedoelde te zeggen, stáát er ook. Paulus bedoelde aan Timotheüs duidelijk te maken, dat het resultaat van hun schrijven volledig door de Geest beheerst was, een scheppingswerk van God was. Van Genesis tot en met Openbaring moeten we daarom zeggen: "De wet (of: onderwijzing) van de Heere is volmaakt"; "de getuigenis van de Heere is betrouwbaar"; "de bevelen van de Heere zijn recht"; "het gebod van de Heere is zuiver" (Psalm 19:8, 9) en deze waarheid is ook voor ons noodzakelijk, met name ook voor de heiliging. "Uw woord (belofte) heb ik in mijn hart opgeborgen, opdat ik tegen U niet zondig" (Psalm 119:11).

De zending van de discipelen

De door het Woord geheiligde gelovigen, die de belofte hebben dat de Vader hen zou bewaren van de boze, die worden door Christus in de wereld gezonden. Later zou Jezus hen deze opdracht nog eens geven: "ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen" (Mat. 28:19). Merk op dat hier zowel van *onderwijzen* in het evangelie, als van *leren* van het gebod wordt gesproken. Het is passend dat de doop in de naam van de drieënige God wordt omringd door deze twee cruciale vormen van onderwijs. Rechtvaardiging en heiliging zijn de beide uitvloeisels van de bekering en de doop. Zo zijn de apostelen door hun Heere in de wereld gezonden. Net zoals Jezus Zelf een zending had, een opdracht. De apostelen evenals alle anderen die door hun woorden in Hem zouden gaan geloven, hebben een opdracht. En dat is in de eerste plaats: onderwijs! Nergens is hier sprake van wat moderne Christenen zo graag willen horen: van verbetering van

de wereld, zorg voor de zwakkeren in de samenleving etc. Of je het nu leuk vindt of niet, de kernopdracht van Jezus aan de discipelen is de verkondiging van en het onderwijs in het evangelie.

De grondslag van dit alles komt in het laatste vers van ons gedeelte scherp naar voren. De bewaring en de heiliging van de discipelen, en vrede en hun blijdschap, de functie van Gods Woord in dat alles, en de zending van de discipelen in de wereld, berusten op wat de Heere Jezus deed voor Zijn discipelen en voor ons: "Ik heilig Mijzelf voor hen" (vers 19). Hij zonder de zich af van de wereld om de wil van de Vader te gehoorzamen door te sterven aan het kruis. Omdat de Heere Jezus zo verzoening deed voor onze zonden, zouden ook wijzelf geheiligd kunnen worden in de waarheid. Op grond van de rechtvaardiging door geloof alleen, kon het werk van de heiliging aan ons beginnen. Maar die rechtvaardiging zou onmogelijk zijn geweest, als de Heer Jezus niet Zijn leven had gegeven aan het kruis van Golgotha.

(87) – De eenheid van alle Christenen

Joh. 17:20-23

Het gebed van de Heere Jezus voor de Zijnen, wordt in deze verzen nadrukkelijk uitgebreid tot de gelovigen in het algemeen. Zij worden gekarakteriseerd als "hen die door hun woord in Mij zullen geloven." Opnieuw horen we hoe belangrijk het is, dat we “in Hem geloven.” We hebben al eerder gezien dat de vergeving van de zonden en de ontvangst van het nieuwe leven uitsluitend afhankelijk zijn van geloof. Dat is en blijft de kern van het evangelie: “de rechtvaardige zal leven uit geloof” (Rom. 1:18). De prediking van het evangelie wil dat geloof wekken en Paulus stelt het zelfs voor als een verantwoordelijkheid van de mens om het evangelie te geloven. (God verkondigt aan alle mensen dat zij zich moeten bekeren, zegt Paulus in Hand. 17) Alleen op die manier is een mens verantwoordelijk voor zijn ongeloof en is het oordeel over hem rechtvaardig dat hij “al veroordeeld is” vanwege dat ongeloof. Daarom heeft de Vader de Zoon aan de wereld gegeven als een slachtoffer voor de zonden. "Opdat een ieder die in Hem gelooft niet verloren zou gaan" (3:16).

Dat geloof is zelf echter volgens Paulus een "gave van God" en geen menselijke prestatie zodat de verlossing uiteindelijk geen gevolg is van goede "werken, opdat niemand zou roemen" (Ef. 2:8b, 9). Dat hebben we ook al gezien in het gesprek van Jezus met Nicodemus. Een mens moet wedergeboren worden uit water en Geest, zegt Jezus, en dat houdt in dat hij uit zichzelf niets kan bijdragen aan de verlossing. Maar tevens geldt dat een mens moet geloven in de gekruisigde Zoon des Mensen!

Als we ver 20 vergelijken met vers 9 zien we hier opnieuw deze twee zijden van de verlossing. Eerst lezen we dat Jezus bidt "voor hen die U Mij gegeven hebt" (17:9) – in de eerste plaats de 11 discipelen, maar vervolgens ook alle gelovigen – en nu lezen we over het geloof dat zij hebben. Mensen die “gegeven” worden, kunnen daar zelf niets aan bijdragen zodat hier opnieuw sprake is van uitverkiezing. En zo ligt dan de verhouding: de uitverkiezing gaat aan het geloof vooraf. Omdat de Vader elke gelovige heeft uitverkoren om gelijkvormig te zijn aan de

Zoon, schenkt Hij hun het geloof in Hem. Hoe uitverkiezing en bekering precies met elkaar samenhangen, is een goddelijk geheim dat we maar vaag begrijpen. Maar het lijkt wel duidelijk te zijn dat de uitverkiezing aan het geloof voorafgaat *in de realiteit*, zodat het geloof een gevolg is van de uitverkiezing; het geloof gaat echter vooraf aan de zekerheid van de uitverkiezing, zodat het inzicht in de uitverkiezing een gevolg is van het waarachtige geloof. Maar zo moeten we wel nauwkeurig blijven spreken. Paulus kan onmogelijk het geloof een "gave van God" noemen, als menselijk initiatief en verantwoordelijkheid de grondslag zouden zijn van de wedergeboorte.

Het bijzondere van vers 20 is niet dat er buiten de kring van de eerste discipelen nog gelovigen zouden komen. Hebben die gelovigen nu dezelfde status? Het verschil is dat de discipelen tot geloof zijn gekomen door hun ontmoeting met Jezus in het aardse leven, maar de gelovigen na hen alleen door het woord dat ze gehoord hebben. De eerste discipelen zijn letterlijk door Jezus geroepen. Ze kwamen tot geloof door het woord dat Hij sprak. Zo zijn er ook gelovigen geweest die tot bekering zijn gekomen door middel van het woord dat de apostelen gesproken hebben, door hun verkondiging. Maar zo zijn er nu gelovigen, die ook de apostelen niet hebben horen spreken, maar tot geloof gekomen zijn door middel van de woorden van de apostelen die zijn vastgelegd in het Nieuwe Testament. Zij kwamen tot geloof door de Bijbel, door de woorden van de verkondiging van de apostelen.

Hoe zit het dan met de Heilige Geest? Doet die dan niet mee in de wedergeboorte en de bekering? Wel degelijk. Maar dat gaat niet buiten de Schrift om. Daarin is het werk van de Heilige Geest niet buitengesloten, want de woorden van de apostelen zijn door de Heilige Geest tot stand gekomen. De Geest immers zou de discipelen de weg wijzen in heel de waarheid (vgl. Joh. 16:13). Daarom is wat de apostelen geschreven hebben Gods Woord. Het is onbijbels om verschil te maken tussen de leer van de apostelen – dat zou dan de theologische uitleg zijn van de woorden van Jezus – en Gods Woord. Wanneer de eerste gemeente "volhardt in de leer van de apostelen" dan zijn ze bezig met Bijbelstudie. De apostel Judas, een broer van Jezus, roept zijn lezers op met de woorden: "herinnert u zich de woorden die voorzegd zijn door de apostelen van onze Heere Jezus Christus" (Judas 17). De apostel Johannes zegt van de apostolische verkondiging dat zij gebaseerd is op "de boodschap die wij van Hem gehoord hebben" (1 Joh. 1:5). In één

adem spreekt Paulus over "de gezonde woorden van onze Heere Jezus Christus en [...] de leer die in overeenstemming is met de godsvrucht" (1 Tim. 6:3). Steeds opnieuw vinden we de heilige Schrift in nauw verband gebracht met het onderwijs van de apostelen. (Vgl. bij voorbeeld 2 Tim. 3:14 waar Paulus eerst spreekt over wat Timotheüs geleerd heeft en daarna over de heilige Schrift.)

Het is daarom geen overdrijving om te zeggen dat alle gelovigen in de geschiedenis na de apostolische tijd, tot Christus zijn gekomen door middel van de woorden van de apostelen. Gods Woord “keert niet ledig tot Hem terug”. Dat is ook niet in strijd met wat Paulus schrijft in Rom. 10: "Zo is dan het geloof uit het gehoor en het gehoor door het Woord van God" (Rom. 10:17). Het Woord horen betekent dat je het hoort *verkondigen*. En dat maakt het beeld compleet. Gods Woord krijgt schriftelijke gestalte in de woorden van profeten en apostelen; dat is het werk van de Heilige Geest. En de prediker verkondigt de woorden van de Schrift, en geeft daarmee aan de woorden van profeten en apostelen een levende stem. Daarom kan het woord van de apostelen *gehoord* worden, en wordt het niet zomaar gelezen. Wat de Heilige Geest dan nog doet is dat Woord in het hart van de ongelovige leggen en hem overtuigen van zonde en zo tot bekering voeren.

De voorrang van de verkondiging is begrijpelijk als we even stilstaan bij het verschil tussen horen en lezen. Wat je leest, valt onder de macht van je aandacht en je eigen begrip; wat je hoort – hoewel je je er aan kunt onttrekken en horende doof kunt zijn – komt in zekere zin "van bovenaf". Lezen heeft het karakter van autonomie, van vrije toe-eigening terwijl horen en gehoorzamen niet voor niets in het Hebreeuws synoniem zijn. “Hoort Israël” plaatst het volk onder het gezag van het woord dat ze horen.

Daarom is trouwens, anders dan in de theologie van Karl Barth, de verkondiging niet een andere gestalte van het Woord naast het geschreven en het vleesgeworden Woord. Wat de waarachtige prediker verkondigt, is dezelfde verkondiging die hij van de apostelen heeft ontvangen, die dezelfde verkondiging is die de Heilige Geest hun geleerd heeft, die dezelfde verkondiging is die uit Jezus Christus voortkomt, die niets anders deed dan de woorden van Zijn Vader verkondigen. Uiteindelijk is alles terug te voeren op Gods scheppende en bevrijdende woorden zoals die zijn geschreven. Zeggen dat de genade van God steeds opnieuw de dode letters van de Bijbel tot leven moeten wekken om er

telkenmale Gods Woord van te maken, doet tekort aan de macht van de Geest die in en door die woorden héénwerkt. Dat de verkondiging omhuld is in menselijke zwakte een schat in aarden vaten en dat er valse leraren en predikers kunnen zijn, doet daar niets aan af.

Het is trouwens interessant dat in de moderne tekstedities in Rom. 10:17 niet wordt gelezen "Woord van God", maar "woord van Christus". Dat zou je dan nog nauwkeuriger kunnen vertalen met de uitdrukking "redevoering", of zoiets als "preek" over Christus. Alleen als werkelijk Christus wordt gepredikt, is het het Woord van God dat we horen. Maar wanneer is dat het geval? Juist alleen weer als de prediking nauwkeurig de woorden van de Schrift volgt. (Wat we alleen vinden in *expository preaching* oftewel “tekstuitleggende” prediking.)

Om alle menselijke eigenzinnigheid daarbij uit te sluiten spreekt Paulus in diezelfde passage trouwens ook deze woorden: "En hoe zullen zij prediken, als zij niet gezonden worden?" (Rom. 10:15). Dat moeten we aan het beeld nog toevoegen: de *zending of roeping* van de prediker, die het Woord van God verkondigt, dat wil zeggen het evangelie van Jezus Christus uitlegt, zodat zij die het horen gaan geloven en de Naam van de Heere zullen aanroepen, zodat zij zalig worden. Maar hoe zou een prediker het evangelie van Christus kunnen verkondigen, zonder de apostolische leer? Zonder de woorden die de Heilige Geest heeft vastgelegd in de evangeliën en de brieven die alle door de apostelen of onder apostolisch gezag geschreven zijn? Voor een kerk die de woorden van de apostelen relativeert als persoonlijke bijdrage, die het Nieuwe Testament als een secundaire bron van geloof en inzicht opvat, geldt toch het woord van Paulus in datzelfde hoofdstuk: "zij zijn niet allen het Evangelie gehoorzaam geweest" (Rom. 10:16).

Met de apostelen begint een lange keten van getuigen van het evangelie. Wij zeggen wel eens, dat de ene generatie het geloof aan de volgende generatie doorgeeft. Dat is geen Bijbelse manier van spreken. Wat we wel vinden is dat de apostolische leer wordt doorgegeven aan de leerlingen van de apostelen en die geven het weer aan hun leerlingen door. Zo zegt Paulus tegen zijn leerling Timotheüs: "En wat jij van mij gehoord hebt onder vele getuigen, vertrouw dat toe aan trouwe mensen die bekwaam zijn om ook anderen te onderwijzen" (2 Tim. 2:2). Je kunt dat niet zien als een apostolische successie, zoiets als het doorgeven van apostolisch *gezag*, zoals de roomskatholieke kerk leert, maar wel als een traditie van de leer, een keten van het onderwijs. In de letterlijke zin van

het woord *traditie* is het een doorgeven van het onderwijs van het Nieuwe Testament. Niet *naast* de geschreven woorden van de apostelen zoals opnieuw de roomskatholieke kerk leert – een mondelinge traditie die naast de Bijbel in de kerk bewaard zou zijn – maar het begrip en de uitleg van dat Nieuwe Testament zelf. Dat wordt doorgegeven.

De ware eenheid van alle Christenen

Het doel van het gebed van de Heer Jezus in vers 20 komt naar voren in vers 21. "Dat zij allen één zijn". Vaak wordt dit vers genomen als een basis voor een oecumenische houding en praktijk. Men zoekt de eenheid van alle Christenen door enthousiast op zoek te gaan naar de grootste gemene deler van alle theologische overtuigingen van de kerken. Dat is dan onvermijdelijk een theologie die het grootste deel van de Bijbel negeert en meer aan moderne culturele waarden hangt dan aan Gods Woord. Men doet een oproep aan de kerken om elkaar broederlijk te erkennen en bij te staan in een wereld waarin de kerk een minderheid geworden is. De nadruk ligt op een liefdevolle verdraagzaamheid, ongeacht de opvattingen en praktijken van de verschillende kerken. Men vindt elkaar in een sociale bewogenheid en wisselt nieuwsgierig nieuwtjes uit over de gang van zaken in de kerk. Soms komt het tot een oecumenische dienst, georganiseerd door de Raad van Kerken. De liturgie is aangepast om geen aanstoot te geven en de prediking is vaag en mat. Meer gemotiveerd door voorzichtigheid dan door gedrevenheid.

Maar de eenheid van de gelovigen die het voorwerp is van het gebed van Christus is van een geheel andere aard. Alle ware Christenen zijn geestelijk verenigd wanneer zij geloven dat de verlossing door genade alleen en uit geloof alleen geschonken wordt, en uitsluitend in Christus gevonden wordt. (Sola Gratia, Sola Fide, Solo Christo) Alle ware Christenen zijn geestelijk verenigd wanneer ze zich onderwerpen aan het absolute gezag van Gods Woord (Sola Scriptura). Dan en dan alleen zijn ze werkelijk "hoewel velen, één lichaam in Christus, maar ieder afzonderlijk leden van elkaar" (Rom. 12:5). Een dergelijke "eenheid van de Geest" kan niet door mensen tot stand worden gebracht. Alleen al hierom niet, omdat ze al bestaat sinds God haar tot stand bracht op de Pinksterdag. Daarom geeft Paulus de vermaning, niet om een geestelijke

eenheid te bewerkstelligen, maar zoals hij zegt: "u te beijveren om de eenheid van de Geest te bewaren door de band van de vrede" (Ef. 4:3).

Alle gelovigen zijn verenigd door de Geest in het éne Lichaam van Christus (Hand. 2:4) en elke gelovige die na Pinksteren tot geloof is gekomen is "door één Geest tot één lichaam gedoopt"... en is "van één Geest doordrenkt" (1 Kor. 12:13). Zonder die Heilige Geest kan niemand geloven in Jezus Christus als Heere (1 Kor. 12:3). Alle gelovigen zijn ook verenigd in een en dezelfde *hoop,* namelijk in de belofte van de geestelijke zegeningen in de eeuwigheid (Ef. 1:13, 14). Voor alle gelovigen geldt dat ze één en hetzelfde geloof hebben, zoals de apostel Judas schrijft: "ik werd genoodzaakt u te schrijven met de aansporing om te strijden voor *het geloof* dat eenmaal aan de heiligen overgeleverd is" (Judas 1:3). Er is ook in wezen – ondanks de verdeeldheid rondom kinderdoop en volwassenendoop – maar één enkele *doop*, dat wil zeggen één enkele belijdenis op grond waarvan de waterdoop rechtmatig kan worden uitgevoerd.

De structuur van de eenheid van alle Christenen

De eenheid van alle gelovigen in het lichaam van Christus heeft een praktische kant zoals Paulus die bijvoorbeeld uiteenzet in Romeinen 12 en 13. Maar er zit ook een structuur in, die overeenkomt met de verhouding van de drie personen van de drieeenheid onderling. Immers, we lezen in vers 21 dat de eenheid van alle gelovigen vergeleken kan worden met de eenheid van de Vader en de zoon. En dat vervolgens de eenheid van de gelovigen gefundeerd is in die eenheid van Vader en Zoon. Zo staat het er: "zoals U, Vader, in Mij, en Ik in U, dat ook zij in Ons één zullen zijn."

We weten wat de eenheid van de Vader en de Zoon betekent. Jezus heeft hetzelfde gezag, hetzelfde doel, dezelfde macht, dezelfde eer, dezelfde wil en hetzelfde karakter als de Vader. Juist om die reden werd een poging gedaan om Hem te doden (vgl. Joh. 5:16 e.v.). Op dezelfde manier kan gesproken worden over de eenheid in de gemeente. Ook in de gemeente gaat het om de *heerlijkheid* van God – aan het begin van hoofdstuk 17 spreekt Jezus over de verheerlijking van de Zoon en de verheerlijking van de Vader. Dit zoeken van de heerlijkheid van God is ook een kenmerk van de kerk. Dat is buitengewoon praktisch van aard,

zoals Paulus schrijft: "of u dus eet of drinkt of iets anders doet, doe alles tot eer van God" (1 Kor. 10:31).

Vader en Zoon hebben ook dezelfde *bedoeling*. De Zoon is gezonden, niet om rechtvaardigen te roepen en te verzamelen, maar juist om zondaars te redden van het eeuwig verderf. Daarom horen we in vers 18: "Zoals U Mij in de wereld gezonden hebt, heb ook Ik hen in de wereld gezonden", dus met hetzelfde doel. De missie van de gemeente is een voortzetting van de missie van de Zoon. Dat is duidelijk te merken in de formulering van Mattheus: "Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen" (Mat. 28:19).

Net zoals de Vader en de Zoon volstrekt één zijn in de *waarheid*, geldt dat ook voor de gemeente. In vers 8 lazen we al, dat Jezus de woorden (meervoud; Gr. *rhèmata*) van de Vader aan de discipelen gegeven had. Dat meervoud duidt er trouwens op dat elk woord en niet alleen maar het algemene idee, dat Jezus tot de discipelen heeft gesproken en bijgevolg ook elk woord dat de apostelen onder leiding van de Heilige Geest hebben opgeschreven, Gods woord is. (Net zoals in 2 Tim. 3:16 de uitdrukking *pasa grafè* elk schrift (woord) op afzonderlijke woorden duidt.) In vers 14 vinden we dat in het enkelvoud met de nadruk op het geheel en de consistentie van de delen: "Uw Woord".

Hoe functioneert echter Gods Woord en de apostolische leer in onze tijd? Tegenwoordig wordt er vaak gezegd dat de liefde verenigt, maar de leer verdeelt. Maar hoe kan dat gezegd worden, als de openbaring een openbaring is van Gods *woorden*, dat als Zijn Woord een onverbrekelijke innerlijke eenheid heeft? Hoe kan dat gezegd worden als de "gezonde leer" een uitvloeisel is van de verkondiging van Christus en ook zelf door de Heilige Geest is voortgebracht? De vastbeslotenheid waarmee een kerk vasthoudt aan de gezonde leer is geen nostalgische onverdraagzaamheid van een verouderde orthodoxie, maar een wezenlijk onderdeel van de ware eenheid van de gemeente in Christus. Het vasthouden aan de gezonde leer maakt de gemeente van Christus per definitie wat ze is: "zuil en fundament van de waarheid" (1 Tim. 3:15). En daarom kan ook aan Timotheüs worden opgelegd en daarmee aan alle voorgangers in alle gemeenten: "geef acht op uzelf en op de leer. Volhard daarin. Want wanneer u dat doet, zult u zowel uzelf behouden als hen die u horen" (1 Tim. 4:16).

Het doel van de eenheid van alle Christenen

De zichtbare eenheid van de kerken heeft uiteindelijk tot doel een getuigenis af te leggen tegenover de wereld. En dat getuigenis gaat in de eerste plaats over de zending van de Zoon door de Vader. Het gaat om het aanbod van de verlossing. De eenheid van de kerk is zo het fundament van haar verkondiging van het evangelie. Het is immers een demonstratie of bewijs dat Christus daadwerkelijk de Heiland en Heere is die het leven van mensen kan veranderen. In de onderlinge saamhorigheid van Christenen wordt zichtbaar dat de genade van God zich tot alle mensen uitstrekt zonder onderscheid van ras en taal en geslacht. En het wordt zichtbaar dat deze genade *effectief* is en hopeloze en verwarde mensen kan maken tot blijmoedige volgelingen van Jezus. Bovendien wordt het duidelijk dat het waar is dat de Vader alle gelovigen liefheeft omdat zij in Zijn Zoon geloven.

Deze zichtbare eenheid van de kerk, zichtbaar in saamhorigheid, eendracht van doel en gevoelen, in de eenheid van geloof en hoop en de onderwerping aan de gezamenlijke Heere, moet het verlangen wekken van ongelovigen om zich te bekeren en bij de kerk aan te sluiten en diezelfde liefde te mogen ervaren. Als de gemeente verdeeldheid kent op grond van egoïsme en ergernis en wraakzucht en eerzucht, dan zal het ongelovigen wegjagen. Dat betekent trouwens niet, dat de gemeenschap van mensen die onderling wel eendracht en saamhorigheid voelen, daarom op zich al een gemeente van Christus zou zijn. Als de gezonde leer en het Woord van God ontbreken, gaat er van een eendrachtige gemeente even weinig evangelische aantrekkingskracht uit, als van een gemeente die de waarheid koestert maar ten onder gaat aan innerlijke spanningen.

Natuurlijk betekent dat niet dat de praktische kant van de eenheid van Christenen onbelangrijk zou zijn. Het fundament ervan blijft echter de waarheid van de openbaring en de gezonde leer. Op dat fundament echter komen andere uitingen van de waarachtige eenheid van het Lichaam te rusten.

Paulus noemt er vier in Filippenzen 2, namelijk: "doordat u eensgezind bent, dezelfde liefde hebt, één van ziel bent en één van gevoelen" (Fil. 2:2). Het gaat dan om een *eensgezindheid* die niet alle verschillen van mening en ervaring uitsluit. Maar het betekent wel dat we elkaar kunnen vinden rondom het woord van Christus dat in ons moeten

wonen: "in alle wijsheid; onderwijs elkaar en wijs elkaar terecht, met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen" (Kol. 3:16).

"*Dezelfde liefde* hebben" betekent niet dat wij allen dezelfde emotionele gebondenheid met elkaar voelen, maar wel dat we op grond van onze vrije beslissing ons aan elkaar toewijden. "Heb elkaar hartelijk lief met broederlijke liefde" (Rom. 12:10).

En niet alleen zijn we dan toegewijd aan elkaar, maar ook toegewijd aan dezelfde geestelijke doeleinden. Dat is wat het betekent dat we "één van ziel" zijn. Wij behoren hartstochtelijk *toegewijd* te zijn aan dezelfde geestelijke zaken. Die toewijding gaat zozeer boven onszelf uit, dat persoonlijke ambities, zelfzucht, haat, jaloezie en dergelijke niet mogen voorkomen. Al dergelijke negatieve eigenschappen zijn een teken van een geestelijke verdeeldheid.

En tenslotte worden wij geacht één van gevoelen te zijn, wat zeker niet betekent dat we hetzelfde moeten voelen. Gevoel laat zich bovendien op geen enkele wijze commanderen. In de grondtekst staat er letterlijk: "een en hetzelfde overwegende". Ik denk dat dat een betere vertaling is dan "gevoelen"; en de betekenis is dan dat we verenigd zijn in *hetzelfde streven*. Zoals we lezen in dezelfde brief: "dat u vast staat in één geest, en dat u samen eensgezind strijdt door het geloof in het evangelie" (Fil. 1:27).

Oecumene en de ware eenheid

Het zijn precies deze eigenschappen uit Fil. 2 die worden bevorderd door de kennis van de waarheid en het onderwijs van de gezonde leer van de apostelen. Wordt dat ook zichtbaar in de kerkelijke zoektocht naar eenheid in onze tijd? De oecumene is in onze tijd geobsedeerd door het postmoderne idee van verdraagzaamheid. Dat is een verdraagzaamheid die zegt, dat er geen waarheid is, dus een ieder recht heeft op een eigen mening, wat dat ook is. Een dialoog over waarheid wordt dan overbodig. Dat in onderscheid tot de klassieke notie van verdraagzaamheid die de eigen waarheid verdedigt, maar aan een ander het recht gunt van mening te verschillen en de dialoog zoekt om gezamenlijk de waarheid te bevestigen. Het leidt tot een oppervlakkige en valse eenheid waarin zelfs niet-Christenen worden opgenomen, evenals Christenen die de fundamentele waarheden van het Christelijk geloof loochenen. Maar in

dat geval zijn al diegenen die door de oecumene met elkaar worden verbonden niet "eensgezind" maar onverschillig tegenover elkaars opvattingen. Binnen de oecumene is er niet dezelfde liefde, omdat iedereen voor zichzelf het voorwerp van die liefde definieert. Dat kan variëren van humanisme tot en met socialisme. Er is onderling respect maar is er ook broederlijke liefde voor elkaar? Dan moet men toch eerst op grond van geloof tot de familie van God behoren, Gods kind zijn. Iets wat buiten Christus om onmogelijk is. Of is er alleen maar nieuwsgierigheid? Hoe kunnen we gezamenlijk betrokken zijn op dezelfde geestelijke doelen, als we het over die gezamenlijke doelen niet eens zijn en er maar liever niet over spreken – uit angst dat de eenheid wordt verbroken door een onderlinge strijd? Het enige dat de oecumenische beweging doet, is op een stilzwijgende maar besliste manier de gezonde leer en de waarheid van de Bijbel uitsluiten. De *angst* voor de strijd om de waarheid leidde tot een angst voor de waarheid. En die angst heeft weer plaatsgemaakt voor een *onverschilligheid* tegenover de waarheid. (Want, zegt men, niemand weet het.) En die onverschilligheid laat alle ruimte voor wat de oecumenische beweging tegenwoordig het diepste kenmerkt: de *vijandschap* tegen de waarheid – vijandschap tegen elke claim van waarheid.

De ware eenheid van de gelovigen in Christus is, zoals we in de bespreking van deze verzen gezien hebben, totaal anders. De geestelijke eenheid van de gelovigen in Christus, op grond van de waarheid, op grond van het absolute gezag van de Bijbel en de gezonde leer van de apostelen, verenigd in dezelfde zending en eensgezind in het streven om in alles God te verheerlijken: dat en dat alleen is de ware oecumene. Het is niet te bereiken door ons organisatorisch vermogen en ze bestaat, denk ik, alleen in de vorm van de oecumene van het hart. Want broeders en zusters in Christus zullen elkaar altijd herkennen in hun liefde tot hun Heer.

(88) De toekomstige heerlijkheid

Joh. 17:24-26

Het is zeker waar dat de gemeente van Christus een taak heeft in deze wereld. De ballingen in Babel worden bijvoorbeeld aangemoedigd om de vrede te zoeken van de stad waarin zij verblijven. Op diverse plaatsen in het Nieuwe Testament worden wij opgeroepen om te bidden voor de overheden in deze wereld in de eerste plaats voor hun bekering, in de tweede plaats dat zij eveneens die vrede zullen zoeken en gerechtigheid zullen uitoefenen. Maar wat voor ons absoluut als principe geldt is, dat wij hier al in dit leven worden gezien vanuit onze uiteindelijke bestemming.

De Heer Jezus heeft in hoofdstuk 14 gesproken over de woningen die worden voorbereid in het Huis van de Vader. Als Jezus terugkomt zal Hij de Zijnen in de door Hem voorbereide woningen binnenleiden. Maar dat bepaalt ook ons leven hier en nu. Paulus zegt in Fil. 3:20, "Ons burgerschap is echter in de hemelen, waaruit wij ook de Zaligmaker verwachten, namelijk de Heere Jezus Christus." En zo lezen we ook in Hebreeën 13:14, "want wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomstige." Omdat we wezenlijk verbonden zijn met de toekomstige stad, het Hemelse Jeruzalem, zijn wij in dit leven "bijwoners en vreemdelingen" (1 Pe. 2:11). Dat is een positie trouwens die wij delen met alle gelovigen van alle tijden, die "hebben beleden dat zij vreemdelingen en bijwoners op de aarde waren", want zij "verlangen naar een beter, dat is naar een hemels vaderland", en dat is een plaats die wij met hen zullen delen: "Want Hij had voor hen een stad gereedgemaakt" (Hebr. 11:1416).

Ook in het gebed van de Heer Jezus in dit hoofdstuk vinden we deze verwijzing naar de hemelse bestemming van de gelovigen. "Vader, Ik wil dat waar Ik ben, ook zij bij Mij zijn die U Mij gegeven hebt" (vers 24). Dit is de laatste en meest beslissende bede van Jezus. De realiteit waarnaar Christus hier verwijst, was ook bekend aan Paulus. Alle gelovigen zijn vijanden van God geweest (Rom. 5:10). Wij waren "dood door de overtredingen en de zonden, waarin wij [u] voorheen gewandeld

hebben" (Ef.2:1, 2). Wij waren allen "zonder Christus, vervreemd van het burgerschap van Israël en vreemdelingen wat betreft de verbonden van de beloften.[Wij hadden] "geen hoop en [waren] zonder God in de wereld" (Ef. 2:12). Want "allen hebben gezondigd en missen de heerlijkheid van God" (Rom. 3:23).

Maar dan komt Christus. Hij draagt onze zonde en schuld aan het kruis, Hij overwint de dood en de machten van het kwade. De liefde van God voor ons brengt nu tot stand dat wij "met Christus levend gemaakt zijn – uit genade zijn wij zalig geworden – en [God] heeft ons met Hem opgewekt en met Hem in de hemelse gewesten gezet in Christus Jezus" (Ef. 2:5, 6). Onze standplaats, onze natuurlijke woning, is na deze verlossing dus bij Christus in de hemelse gewesten. We ontvangen niet alleen maar de vergeving van de zonden, maar we ontvangen ook de status van Gods kinderen die in de heerlijkheid van God hun thuis hebben. Dat wij ook tot kinderen van God gemaakt zouden worden volgt nog niet uit de gave van de vergeving, maar is de zegen die voortvloeit uit het feit dat wij door God de Vader aan de Zoon geschonken zijn. Daarom kon Johannes uitroepen in zijn eerste brief: "Zie, hoe groot de liefde is die de Vader ons gegeven heeft: dat wij kinderen van God worden genoemd" (1 Joh. 3:1), en in de beste handschriften staat er dan meteen achter: "en we zijn het ook." En zo leren we het volledig voornemen van God de Vader kennen. Zoals Paulus alles samenvat in Romeinen 8, "Want hem die Hij van tevoren gekend heeft (1), heeft Hij er ook van tevoren toe bestemd om aan het beeld van Zijn zoon gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zou zijn onder vele broeders (2). En hen die Hij er van tevoren toe bestemd heeft (2), die heeft Hij ook geroepen (3), en hen die Hij geroepen heeft, die heeft Hij ook gerechtvaardigd (4), en hen die Hij gerechtvaardigd heeft, die heeft Hij ook *verheerlijkt* (5)" (Rom. 8:29, 30).

Het gaat nu om deze verheerlijking. Met die uitdrukking is het gebed ook begonnen. Jezus bidt dat de Vader Hem de heerlijkheid zou teruggeven die Hij bij Hem had voordat de wereld was (vers 5), maar ook vraagt Hij om de verheerlijking aan het kruis: "het uur is gekomen (het uur van de kruisiging), verheerlijkt Uw Zoon, opdat ook Uw Zoon U verheerlijkt" (vers 1). Verheerlijking betekent dus niet alleen het herstel van het volledige goddelijke zijn van Jezus (vers 5), maar ook de volle openbaring van Gods liefde en heiligheid aan het kruis (vers 1). Zoals de Vader aan het kruis openbaart wie de Zoon is – de Zoon van God die het zondoffer voor de wereld wilde zijn – openbaart Jezus aan het kruis wie

God is – de God van de volmaakte gerechtigheid die de zonde niet ongestraft kan laten, maar tevens in Zijn liefde zondaars wil redden van het oordeel. Hoe moeten wij nu begrijpen dat aan het eind van Zijn gebed de volle nadruk komt te liggen op de verheerlijking van de gelovigen" Als we dit vergelijken met wat Paulus zegt in de brief aan de Romeinen wordt dit duidelijk. In Johannes 17 ligt de nadruk erop dat de verheerlijking van gelovigen betekent dat zij de heerlijkheid van Christus *ontvangen* (vers 22), en dat zij die heerlijkheid eenmaal zullen *zien* (vers 24). "Ontvangen" betekent dat het volledige karakter van de drieenige God aan hun is geopenbaard, wat de grondslag is van hun onderlinge eenheid. "Zien" wil zeggen, dat zij geschikt gemaakt zijn om het volledige karakter van God te begrijpen en te aanschouwen, zoals Jesaja de heerlijkheid van de Heere God kon zien.

Wat Paulus bedoelt met de verheerlijking in Romeinen 8 is nu niets anders dan dat het volle karakter van de gelovigen als kinderen van God een zichtbare werkelijkheid wordt. Het wordt openbaar dat zij door de Heilige Geest in staat zijn om de heerlijkheid van Christus te ontvangen en te aanschouwen en zo te *weerspiegelen*. Het is de bedoeling dat de heerlijkheid van Christus wordt zichtbaar gemaakt door de gelovigen die de Vader Hem gegeven heeft zoals de maan het licht van de zon weerspiegelt. De heerlijkheid van de gelovigen is dat zij de heerlijkheid van Christus kunnen weerspiegelen, zodat Christus verheerlijkt wordt in ons.

Zo was het voornemen van God al van voor de schepping. Waarom dan dit gebed? Maar het ware gebed is altijd volledig in overeenstemming met de wil van God. Daarom is het eerder een uitdrukking van het verlangen van de Heer naar deze aanwezigheid van de Zijnen in de hemelse gewesten bij Hem. Het is begrijpelijk dat de gelovigen de hemelse heerlijkheid met Christus willen delen; maar het bijzondere van deze tekst is dat we hier ook leren dat Christus ernaar verlangt om Zijn heerlijkheid te delen met ons. En door de inwoning van de Heilige Geest hebben de gelovigen in een bepaalde zin ook de kenmerken van Jezus – Zijn heerlijkheid – in zichzelf.

De uitdrukking "hen die U Mij gegeven heeft" laat opnieuw zien waarom de gelovigen zo bijzonder zijn voor Christus. Ze zijn een geschenk van liefde aan Hem van de Vader. Daarom kan de kerk ook Zijn bruid worden genoemd. Er is geen diepere relatie denkbaar, dan die tussen Christus en de gemeente. Zij gaat ook uit boven de gemeenschap

die God als schepper met de mensen kon hebben, zoals beschreven in Genesis 2, waar we lezen dat God wandelde in de avondschemering en rechtstreeks met de mens sprak. Het doel van Zijn kruisiging wordt daarom in 14:3 zó uitgedrukt: "als Ik heengegaan ben en plaats voor u gereed gemaakt heb, kom Ik terug en zal u tot Mij nemen, opdat ook u zult zijn waar Ik ben."

Wat is dan de plaats waar Hij is? Het kan niet anders zijn dan de plaats waar Jezus naar toe zou gaan met de Hemelvaart. Het is de plaats waar David van sprak in Psalm 23: "Ja, goedheid en goedertierenheid zullen mij volgen al de dagen van mijn leven. Ik zal in het huis van de Heere blijven tot in lengte van dagen" (Ps. 23:6). Het is het hemelse Huis van de Heere.

Het gebed is er ook op gericht dat de discipelen de heerlijkheid zouden zien die de Vader aan de Zoon gegeven had. Johannes had al gezegd, dat de discipelen ook tijdens het leven van Jezus deze heerlijkheid al konden zien. Ondanks de aardse gestalte van Jezus was de goddelijke heerlijkheid zichtbaar voor oog en oor van de discipelen: "wij hebben Zijn heerlijkheid gezien, en heerlijkheid als van de Eniggeborene (unieke Zoon) van de Vader" (1:14). Maar het was ook duidelijk, dat Hij zichzelf ontledigd had – afstand had gedaan van Zijn goddelijke gestalte – door de gestalte van een slaaf aan te nemen en aan de mensen gelijk te worden. Zo was uiterlijk alleen zichtbaar dat Hij een mens was. En de volgende dag zou Hij zichzelf vernederen en gehoorzaam worden tot de dood, ja tot de kruisdood aan toe (vergelijk fil. 2:7, 8). Ook al hadden ze dan wel heel even kunnen meemaken, wat de volle heerlijkheid van Jezus was: "En Hij werd voor hun ogen van gedaante veranderd; Zijn gezicht straalde als de zon en Zijn kleren werden wit als het licht" (Mat. 17:2). Maar in de eeuwigheid zal de grote menigte van alle gelovigen voor de troon van God en voor het Lam staan, en de samenvatting van hun gezang zal zijn: "De lofprijzing, de heerlijkheid, de wijsheid, de dankzegging, de eer, de kracht en de sterkte is aan onze God tot in alle eeuwigheid" (Op. 7:12).

De laatste twee verzen van dit prachtige gebed benadrukken nog eens de gerechtigheid die Gods wezenlijke eigenschappen is. "Rechtvaardige Vader", noemt Jezus Hem, zoals Hij Hem al eerder "Heilige Vader" genoemd had (vers 11). En dan zijn er drie uitspraken die met elkaar samenhangen.

In de eerste plaats dat de wereld God Vader niet gekend heeft. Zij hebben Hem verworpen door de Zoon te verwerpen die Hem kwam openbaren.

In de tweede plaats dat Jezus' kennis van de Vader volmaakt was, "Ik heb U gekend".

En tenslotte als derde element: "dezen", de gelovigen in Christus, "hebben erkend dat U Mij gezonden hebt" (vers 25). In de gelovigen komt de zending van Jezus dus tot Zijn doel. Jezus heeft de Vader geopenbaard en alleen zij die de Zoon van God erkennen als Degene die door de Vader gezonden is, komen daardoor tot de kennis van God de Vader.

Het laatste vers van dit gebed vat in zekere zin alles samen. Jezus heeft aan de discipelen de Naam van God bekend gemaakt, dat wil zeggen Zijn wezen en karakter. Zijn liefde, Zijn heiligheid, Zijn gerechtigheid, Zijn genade en goedertierenheid. Maar bovendien is dat nog een voortgaand werk, niet alleen omdat we hier nog voor de kruisiging staan, maar ook omdat de Heilige Geest de discipelen en ons nog verder in de waarheid zou inwijden. En dan tenslotte het doel: "opdat de liefde waarmee U Mij heb liefgehad, in hen is, en Ik in hen" (vers 26).

Als we nog eens terugkijken naar het hele gebed van hoofdstuk 17, dan kunnen we het in zeven woorden samenvatten. Het gaat om

- het *behoud* van de gelovigen (vers 11);
- het gaat om de *vreugde* van de gelovigen (vers 13);
- het gaat om de *bevrijding* van het kwade (vers 15);
- het gaat om de *heiliging* door het Woord (vers 17);
- om hun *eenheid* (vers 21);
- de wezenlijke *verbinding* van de gelovigen met God (vers 24);
- en het *deelhebben* aan Christus' heerlijkheid (vers 24).

Het hele gebed beschrijft alle onderdelen van Gods liefde voor Christus en de gemeente. En het drukt het eigen verlangen van Christus uit naar al deze dingen. Er was geen twijfel aan mogelijk dat de Vader dit gebed zou verhoren; maar wij mochten naar dit gebed luisteren om te weten wat in het hart van de Zoon leefde. En we mogen er verwonderd en

dankbaar bij stil staan, hoezeer Zijn gebed onze zegen op het oog heeft gehad.

(89) Het proces van Jezus

Joh. 18:1-27

The Passion is een paasevenement waarbij bekende artiesten en acteurs het kruisigingsverhaal van Jezus vertellen. Jezus wordt dan altijd voorgesteld als een onwillig slachtoffer van menselijke kwaadaardigheid. Wanneer je de aanwezigheid van God uit het evangelie verwijdert, en Jezus alleen maar ziet als een kampioen van de democratie of als een leraar van het goede of als een revolutionair die zich verzetten tegen de wrede macht van Rome, dan staat deze uitkomst al bij voorbaat vast.

Maar juist het evangelie van Johannes maakt duidelijk, dat Jezus niet op tragische wijze en tegen Zijn eigen bedoeling in gekruisigd werd. Wie dit evangelie heeft gelezen kan niet volhouden dat Jezus moet worden beschouwd als een slachtoffer van de omstandigheden. Zoals we al gelezen hebben: "Niemand neemt het [leven van] Mij af, maar Ik geef het uit Mijzelf; Ik heb macht het te geven, en heb macht het opnieuw te nemen" (10:18). De dood van Jezus was volledig volgens Gods voornemen.

Daarom lezen we al in Jesaja wat God met Zijn Messias zou laten gebeuren: "... De Heere heeft de ongerechtigheid van ons allen op Hem doen neerkomen. Toen betaling geëist werd, werd Hij verdrukt, maar Hij deed Zijn mond niet open. Als een lam werd Hij ter slachting geleid; als een schaap dat stom is voor zijn scheerders, zo deed Hij Zijn mond niet open. [...] Maar het behaagde de Heere Hem te verbrijzelen, Hij heeft Hem ziek gemaakt. Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zal Hij nageslacht zien, Hij zal de dagen verlengen" (Jes. 53:6b, 7, 10).

En dat was ook de verkondiging van de apostelen: "deze Jezus, Die overeenkomstig het vastgestelde raadsbesluit en de voorkennis van God overgegeven is" (Hand. 2:23). En dat geldt zelfs voor de kleinste details van wat er gebeurd is, zodat over Herodes en Pontius Pilatus, over de Romeinen en over Israël gezegd kan worden dat alles wat zij deden uiteindelijk ertoe diende "om alles te doen wat Uw hand en Uw raadsbesluit van tevoren bepaald had dat er gebeuren zou" (Hand. 4:28).

De gebeurtenissen in deze vroege morgen zijn dus voor Jezus geen verrassing geweest. Daarom zegt het vierde vers over Jezus dat Hij "alles wist wat er over Hem komen zou." Het verraad van Judas, de arrestatie door de Tempelwacht, en heel het lijden voor en aan het kruis, inclusief de drie uren van duisternis, dat alles wist de Zoon van God van tevoren, zelfs van eeuwigheid af.

Deze voorkennis maakt het lijden van Jezus niet minder. Ik zou zeggen integendeel, juist de zekerheid van wat Hem wachtte moet Hem angstig gemaakt hebben. En daarom komen we te spreken over (1) de moed die de Heer Jezus hier aan de dag legt. In het kader van het evangelie naar Johannes is het ook van belang om te zien, dat zelfs in deze vernedering en in het lijden dat Hij ondergaat, Hij op geen enkel moment de controle verliest. Daarom zullen we ook moeten spreken over (2) de almacht die de Heere Jezus hier laat zien. In de derde plaats zien we opnieuw de (3) bijzondere liefde van de Heere tot Zijn discipelen, een voortzetting van de houding die Hij ook al in het gebed van hoofdstuk 17 aan de dag gelegd heeft. En tenslotte is het feit dat de Heer Jezus deze weg van vernedering en lijden aanvaard heeft – nogmaals, zoals we lezen in Johannes 10, was dat een vrijwillige aanvaarding – een reden om te spreken over de onderwerping en (4) de gehoorzaamheid aan de Vader, die Jezus als de eeuwige Zoon hier demonstreert.

De moed van Jezus

In hoofdstuk 13 tot en met 17 heeft Jezus voor het laatst Zijn discipelen toegesproken en een samenvatting gegeven van heel Zijn leer. Zijn woorden zijn vooral bestemd geweest als troost voor de discipelen nu het tijdstip van Zijn sterven naderbij komt. Nadat hij deze woorden gesproken heeft, gaat Hij weg uit de stad waar Hij dit alles gezegd heeft, en passeert de beek Kidron. Op dat moment stond er geen water in de beek; in de winter vloeide hier het regenwater doorheen. Die beek is trouwens geen onbekende plaats in de Bijbel. Ook koning David moest die beek oversteken, vanwege het verraad van Absalom in 2 Samuel 15:23.

Bij die beek was een tuin waar Jezus vaker met Zijn discipelen was bijeengekomen. Daar was de hof van de olijven, die ook aan Judas bekend was. Alles wat we weten over wat er gebeurde in die tuin, weten

we uit de andere evangeliën. Het gebed van Jezus, de slaap van de discipelen, dat alles wordt door Johannes niet verhaald omdat het aan de gelovigen in zijn tijd al genoeg bekend was. Johannes gaat onmiddellijk over naar het moment van de arrestatie. Daarmee pakt hij de draad weer op van het vertrek van Judas uit het gezelschap van de discipelen in 12:30.

De tuin waar Jezus nu verblijft, wordt door Mattheus en Markus *Gethsemane* genoemd (Mat. 26:36; Mk. 14:32)), wat letterlijk "oliepers" betekent. Op de berg van de Olijven zullen er vele van dergelijke kleine olijfboomgaarden geweest zijn; de tuin heeft waarschijnlijk een stenen omheining gekend en was het eigendom van een rijke familie in Jeruzalem die het gebruik ervan aan Jezus en Zijn discipelen had toegestaan. Dat betekent dat de tuin een relatief afgezonderde plaats is geweest, een huis zonder dak. In die tuin zal Jezus bij elk bezoek aan Jeruzalem met de discipelen verbleven hebben zoals bijvoorbeeld blijkt uit Mattheus 24:3. De tuin ligt ook in dezelfde richting vanuit Jeruzalem als het dorpje Bethanie waar Jezus verbleven zal hebben wanneer Hij in gezelschap wilde zijn. Zoals we weten van Mattheus en Markus gaat Jezus naar Gethsemane om daar alleen te zijn in gebed. Maar in deze nacht is Hij hier ook, omdat Hij weet dat Judas Hem daar zal zoeken. De tijd was gekomen om Zijn leven te geven, terwijl enkele malen in dit evangelie de pogingen om Hem te grijpen geen succes hadden, omdat "Zijn uur nog niet gekomen was" (Joh. 2:4; 7:30; 8:20).

Jezus moet nog een reden hebben gehad om Zijn arrestatie juist hier te laten plaatsvinden. We moeten ons herinneren dat de Joodse leiders in hun overleg al het gevaar hadden besproken om Jezus te grijpen tijdens het feest, want "zij zeiden: Niet tijdens het feest, opdat er geen opschudding onder het volk komt" (Mat. 26:5). Om die opschudding te vermijden kiest Jezus Zelf deze plaats. Ook Hij wilde geen volksopstand om Hem te beschermen, omdat dat alleen maar zou kunnen uitlopen op een bloedig optreden van de Romeinse soldaten die vlakbij de tempel waren gelegerd. Hij kwam ook immers niet als een militaire veroveraar naar Jeruzalem. Bovendien zou het heel goed mogelijk zijn geweest dat de discipelen, in een poging om Hem te beschermen, zelf om het leven zouden zijn gekomen.

Judas' plannen konden nu worden uitgevoerd. Hij had een paar dagen eerder al de Joodse autoriteiten aangeboden om de Heere te verraden. De vorige avond werd hij door Jezus van tafel gestuurd zodat

hij de laatste voorbereidingen kon treffen voor het verraad. Nu, in de vroege morgen van vrijdag, brengt Judas een grote menigte naar Gethsemane. Vers 3 spreekt over een afdeling (cohort) soldaten en enkele dienaars van de overpriesters en Farizeeën, die met Judas meekwamen met lantaarns, fakkels en wapens. Een dergelijke detail trouwens laat goed zien, dat Johannes een ooggetuige is geweest. Vermoedelijk is dit geen volledige "afdeling" of cohort geweest, dat tussen de 600 en 1000 man zou bevatten. Waarschijnlijk gaat het om een kleinere groep soldaten van niet meer dan 200 man. Het is bovendien denkbaar dat ze niet allemaal met Judas zijn meegegaan, omdat er velen nodig waren om de rust in Jeruzalem te bewaren. Toch waren het er zoveel dat hun aanvoerder meekwam, een hoofdman over 1000 (vers 12). Het is dus denkbaar dat Judas met ongeveer 200 man naar Gethsemane is gegaan. Dat klinkt overdreven maar was niet ongebruikelijk. Toen Paulus van Jeruzalem naar Caesarea moest worden gebracht, werden er ook 470 soldaten meegestuurd (Hand. 23:23).

De Romeinse soldaten waren hier alleen bedoeld om ondersteuning te geven aan de tempelpolitie, die onder leiding stond van de overpriesters en de Farizeeën. Het waren immers de joodse autoriteiten die Jezus wilden aanhouden, dus waren het de leden van deze tempelpolitie die Jezus moesten arresteren. Bij Lukas vinden we nog de toevoeging dat enkelen van de overpriesters ook aanwezig waren, om toezicht te houden op het gebeuren (Lukas 22:52). Een dergelijke overmacht van manschappen kan alleen maar gemotiveerd zijn geweest door de vrees dat Jezus zou proberen te ontsnappen en uit voorzorg tegen een mogelijke opstand onder het volk waar de Joodse leiders zo bevreesd voor waren. Maar dan zien we de bovenmenselijke kalmte en de uiterste moed waarmee Jezus deze meute tegemoet gaat. Johannes noteert juist op dat moment, dat Jezus "alles wist wat er over Hem komen zou" (vers 4).

In de andere evangeliën lezen we dat Judas nu op Jezus afkomt en Hem cynisch en hypocriet op de wang kust. Dat was volgens Markus 14:44 het afgesproken signaal. Als er één ding is dat laat zien hoe diep het verraad in het hart van Judas verankerd is geweest dan is het wel zijn keuze van een kus als het signaal van een verrader. Een kus was niet alleen maar een algemeen bekend gebaar van respect en affectie, maar was ook een teken van eerbied en liefde. Van alle mogelijkheden die er volgens de toenmalige conventies waren – een kus op de voeten, de hand, het hoofd, de zoom van het gewaad – koos Judas die ene vorm die hoorde

bij eerbied en vriendschap. De kus op de wang met omhelzing was alleen maar aanvaardbaar voor een intieme vriend. Dat maakt het verraad van Judas uiterst verwerpelijk.

De goddelijke volmacht van Jezus

Tegenover deze meute en naast Judas die Hem met een kus had verraden, staat Jezus en vraagt: "wie zoeken jullie?" (vers 4). Hij krijgt als antwoord de inhoud van hun officiële bevelen. Zij zoeken "Jezus de Nazarener", want zo staat Jezus bekend bij de priesters. Dan geeft Jezus het antwoord: "Ik ben (het)." Hier gaan de interpretaties sterk uit elkaar. Je zou kunnen zeggen dat Jezus hier gewoon zegt dat Hij deze Jezus is, en dat de reactie van de soldaten berust op hun herkenning van Jezus over Wie ze al zoveel gehoord hebben. Dus in de trant van: "wij zoeken Jezus", en dan het te verwachten antwoord: "dat ben ik." Maar is dat waarschijnlijk? Is het waarschijnlijk dat de tempelwacht een diepe eerbied heeft voor deze Jezus, van wie ze alleen maar weten dat de overpriesters en Farizeeën er gezamenlijk belang bij hebben om Hem te arresteren op dit moment?

De andere lijn van interpretaties zegt, dat Jezus hier met volle nadruk de woorden "Ik ben" heeft uitgesproken. Dat zou dan de Griekse vorm kunnen zijn van de godsnaam of we vinden bij Johannes de Griekse versie van de eigenlijke godsnaam die Jezus hier – in het Hebreeuws of Aramees – heeft uitgesproken. Dat zou de reactie van de tempelwacht wel verklaren, maar niet de reactie van de Romeinse soldaten – maar wellicht zijn die ook meer op de achtergrond gebleven en hebben de conversatie in het geheel niet gehoord. Toch lijkt het mij het meest waarschijnlijke, dat Jezus met deze woorden, waarmee Hij Zichzelf volledig met God identificeert, daadwerkelijk een woord van macht heeft gesproken. Zo wordt even getoond dat de vijanden van Jezus volkomen machteloos staan tegenover Zijn godheid, en dat alles wat zij menen Hem te kunnen aandoen, uiteindelijk alleen door Hem is toegestaan.

Met als curieuze bijgedachte ook nog dit, dat Jezus als de schepper al hun daden gedragen heeft en mogelijk heeft gemaakt door het woord van Zijn kracht, waarmee Hij alles onderhoudt. Zo krijgen we heel even een glimp te zien van de Jezus uit Openbaring 19:13, 15, waar we lezen van de verheerlijkte Heer: "Zijn naam luidt: Het Woord van God ... En uit

Zijn mond kwam een scherp zwaard, opdat Hij daarmee de heidenvolken zou slaan."

De liefde van Jezus voor de discipelen

Opnieuw vraagt Jezus aan de soldaten "wie zoekt u?" Het antwoord is hetzelfde: "Jezus de Nazarener." En dan krijgen we de liefde te zien van Jezus, juist op dit bijzondere moment. "Als u dan Mij zoekt, laat deze weggaan" (vers 8). Door de vraag twee keer te laten stellen heeft Jezus de soldaten gedwongen om te bevestigen dat ze alleen maar opdracht hadden om Hem te arresteren. Daarom waren ze geneigd om de discipelen te laten gaan. Het bewijs van Zijn macht was een tweede motivatie. Ze waren al lang blij dat deze machtige figuur bereid was om vrijwillig met hen mee te gaan. Dan konden ze de discipelen wel laten gaan.

Zo heeft Jezus werkelijk als de Goede Herder Zijn leven ingezet voor Zijn schapen, zoals Hij ook gezegd had in hoofdstuk 10: "Ik ben de goede Herder; de goede Herder geeft zijn leven voor de schapen" (10:11). Als er een poging was geweest ook de discipelen te arresteren dan hadden die zeker hun vertrouwen verloren of waren tot wanhoopsdaden overgegaan. Nu vluchtten ze alleen weg. Het trauma van een arrestatie was bovendien op dat moment zeker nog te zwaar voor de discipelen om te dragen. Juist op dit moment laat Jezus zien wat het lied zegt: "eindeloos houdt Gods liefde stand! 's Levens last valt zwaar te dragen, maar der liefde zachte hand houdt niet op met ons te schragen" (Gez. 189:1, Bundel 1938). Zo heeft Hij het leven van Zijn discipelen "geschraagd", zelfs in Zijn eigen uur van nood.

De volstrekte gehoorzaamheid van Jezus aan de Vader

Tenslotte vinden we de gehoorzaamheid van Jezus. Simon Petrus laat zien hoe belangrijk het was dat de arrestatie hier in de nacht en in de beslotenheid van Gethsemane plaatsvond. Onbesuisd als hij altijd was trok hij zijn zwaard en sloeg het rechteroor van de slaaf van de hogepriester af – die vermoedelijk met die hogepriester was meegekomen want anders had hij daar geen functie. Mattheus weet nog te vertellen, dat

Jezus bij deze gelegenheid tegen Petrus heeft gezegd: "want allen die naar het zwaard grijpen, zullen door het zwaard omkomen" (Mat. 26: 52b).

We horen even de naam van deze ongelukkige slaaf: Malchus, die volgens Lukas meteen daarna door de Heere genezen werd. Malchus is trouwens een naam die Johannes hier heeft vastgelegd, niet alleen om te laten zien hoe nauwkeurig hij als getuige van alle omstandigheden op de hoogte was, maar waarschijnlijk ook omdat deze Malchus later tot bekering was gekomen. Het was dan passend dat zijn naam in het evangelie werd vastgelegd. Nadat Jezus Petrus tot de orde heeft geroepen met de woorden "steek uw zwaard in de schede" komt een van de meest ontroerende uitspraken van Jezus. We zien dat de apostel Johannes de andere evangeliën voorondersteld heeft. Zonder kennis van het evangelie van Mattheus zijn de woorden van Jezus niet te begrijpen. Jezus zegt: "De drinkbeker die de Vader Mij gegeven heeft, zal Ik die niet drinken?"

De drinkbeker waar de Heer Jezus van spreekt is de drinkbeker van het oordeel van God. Die te drinken was het doel van Jezus' komst in deze wereld. Zo wordt het van Jeruzalem gezegd: "U die uit de hand van de Heere gedronken hebt de beker van Zijn grimmigheid; de droesem uit de beker van bedwelming hebt u gedronken" (Jes. 51:17). Het is deze beker die gegeven werd aan de volkeren: "Neem deze beker, van de wijn van de grimmigheid uit Mijn hand, en geef die te drinken aan al de volken tot wie Ik u zendt" (Jer. 25:15b). Het wordt als waarschuwing gezegd tegen Israël, wanneer zij de weg van Samaria zou gaan: "de beker van uw zuster Samaria is een beker van verwoesting en woestenij" (Ez. 23:33).

Al deze drinkbekers vol oordeel over Israël, Samaria en de volken, komen samen in deze ene drinkbeker. Mattheus geeft het gebed van Jezus in Gethsemane zo weer: "Mijn Vader, als het mogelijk is, laat deze drinkbeker aan Mij voorbijgaan. Maar niet zoals Ik wil, maar zoals U wilt" (Mat. 26:39). In een uiterste gehoorzaamheid heeft Jezus deze drinkbeker ten volle geledigd en het oordeel van God over de zonden van de wereld gedragen. Maar hier bij Zijn arrestatie heeft Hij nog even laten zien welke bijzondere moed Hij bezat om het diepe lijden dat Hij van tevoren zag aankomen bereidwillig te aanvaarden. In deze laatste woorden en daden heeft Hij ook laten zien dat deze weg voor Hem geen noodzaak was en geen toeval, maar de uitwerking van Gods eeuwig voornemen en voor Hem een vrije keuze, omdat Hij over Zijn volle goddelijke almacht beschikte. Hij heeft opnieuw de liefde voor Zijn

discipelen gedemonstreerd en heeft – God zij dank – in volmaakte gehoorzaamheid de drinkbeker aanvaard die de Vader Hem te drinken gaf – in die drinkbeker lag het oordeel over Israël en de volken, over ons allen, en dat oordeel heeft Hij in onze plaats ondergaan.

In de beproevingen die nu komen, zien we een scherp contrast tussen de standvastigheid van de Heere Jezus en de zwakte van Petrus. Ongetwijfeld is het Johannes om dat contrast te doen geweest en is dat de reden dat hij deze twee geschiedenissen met elkaar vervlochten heeft. En het contrast is scherp, want de trouw en de moed en de liefde van Jezus steken nu sterk af tegen de lafheid en de leugens van Petrus. De verzen 12 tot en met 27 zijn te lezen als een drama met vier bedrijven. Eerst het verhoor van Jezus, daarna de loochening van Petrus. Dan het tweede deel van het verhoor en tenslotte het laatste deel van de verloochening door Petrus.

Het verhoor van Jezus door Annas (1)

Vers 12 deelt ons mee dat Jezus wordt gevangengenomen en geboeid. Je leest er snel overheen, maar het is eigenlijk opmerkelijk. De "dienaars van de Joden", en misschien wat meer op afstand de Romeinse soldaten, hebben net iets gezien van de glorie van de Zoon van God. Ze zijn languit op de grond geworpen door het woord van Jezus "Ik ben". Ze hebben, volgens Lukas, gezien dat Jezus het oor herstelt van de ongelukkige slaaf die door Petrus getroffen is. Ze hebben blijkbaar de indruk die dat alles op ze gemaakt moet hebben van zich afgeschud en doen nu hun werk. Zij hebben hun bevelen. Het is een illustratie van de macht van de zonde, die mensen blind en doof kan maken voor wat voor hun ogen in alle openbaarheid verschijnt. Tijdens deze arrestatie binden ze Jezus ook vast. Dat zal ongetwijfeld een normaal onderdeel van de procedure zijn geweest. Maar het is interessant om te bedenken dat ook Izak gebonden werd voordat Abraham hem op het altaar legde. En zo zegt ook de Psalm: "Bind het feestoffer vast met touwen [tot] aan de horens van het altaar" (Psalm 118:27).

Nu begint het voorlopige verhoor van Jezus. Alleen Johannes vermeldt dit detail. Eerst wordt Jezus naar Annas gebracht, de schoonvader van Kajafas die op dat moment als hogepriester dienst deed. De andere evangeliën bespreken wel de tweede fase van dit voorbereidende verhoor,

wanneer Jezus wordt gebracht voor Kajafas en het Sanhedrin (Mat. 26:5768; Mk. 14:5365; Luk. 22:54). De derde fase was na zonsopgang, wanneer de autoriteiten de beslissing van de vorige avond moesten bevestigen– een vonnis had alleen bij daglicht juridische geldigheid.

Annas was ongetwijfeld op dat moment de man met de meeste macht van de joodse autoriteiten. Hij was aangesteld tot Hogepriester door de landvoogd van Syrië, Quirinius, in het jaar 6 en bleef in functie tot het jaar 15 toen hij door de voorloper van Pilatus, Valerius Gratus, uit zijn ambt werd gezet. De titel kon hem niet worden ontnomen en ondanks het verlies van zijn ambt, had hij voor velen nog een grote morele autoriteit. Ook door zijn enorme rijkdom was hij in staat veel invloed uit te oefenen. De wet van Mozes schreef voor dat de Hogepriesters hun leven lang in functie bleven. (Vgl. Num 35:25) Ondanks het feit dat de hogepriesters werden aangesteld en konden worden afgezet door de Romeinse gouverneur, bleef volgens de Joodse wet elke Hogepriester zijn leven lang in functie. Bovendien werden vijf zoons en een kleinzoon van Annas Hogepriester na hem. Als vader en grootvader had Annas grote invloed op de Hogepriester in functie – en nu had hij ongetwijfeld grote invloed als schoonvader over Kajafas die in die periode Hogepriester was. Vandaar dat we lezen in het evangelie van Lukas: "onder de hogepriesters Annas en Kajafas" (Luk. 3:2). Kajafas was werkelijk in functie, maar hier wordt duidelijk dat Annas wel degelijk meetelde.

We kennen Annas uit geschiedenis als een ambitieuze, op rijkdom beluste man. De Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus kent hem onder de naam Ananos. We weten dat hij een deel ontving van de verkoop van offerdieren. Op last van de Hogepriester werden daarom de dieren die de mensen meebrachten vaak afgewezen zodat mensen werden gedwongen de offerdieren bij de tempel te kopen. De Hogepriester stelde daarvan de prijzen vast en kon op die manier zijn eigen aandeel aanzienlijk vergroten. Hij nam ook een deel van de winst van de geldwisselaars, die noodzakelijk waren voor Joden van buiten Israël die hun tempelbelasting kwamen betalen, want dat moest in Joodse munt – en ook van die belasting kreeg de Hogepriester een deel. Het oordeel dat Jezus had uitgesproken over de tempel, namelijk dat men van het huis van Zijn Vader rovershol had gemaakt, sloeg dus in de eerste plaats op het gedrag van de Hogepriester zelf. Op grond hiervan lijkt het waarschijnlijk, dat Annas niet per se een verhoor in gedachten had, maar vooral wilde genieten van de aanblik van de vernederde oproerkraaier die

zijn handel in de tempel aan de kaak gesteld had. Dat was trouwens een oordeel over Annas dat door de grote massa gedeeld werd. De hebzucht van deze Hogepriester was zo bekend dat de voorhof van de heidenen waar de geldwisselaars en dierenverkopers zaten, aangeduid werd als de "Bazaar van Annas".

Dat werd niet beter met de aanstelling van Kajafas – een bijnaam van ene Jozef – in het jaar 18 n. Chr. Hij was al hogepriester bij het optreden van Johannes de Doper. Ook bij het verhoor van Petrus en Johannes in Handelingen 4 wordt hij nog een keer genoemd. Pas in het jaar 36 n. Chr. wordt hij door de Romeinse landvoogd van Syrië, Vitellius, uit zijn ambt gezet. In vers 14 noemt Johannes hem: "Kajafas nu was het die de Joden de raad gegeven had dat het nuttig zou zijn dat één Mens voor het volk zou sterven." Daarmee verwijst hij terug naar de uitspraak van Kajafas in Johannes 11. Het Sanhedrin overweegt daar wat ze moeten doen met Jezus. Ze zijn bang dat ze door Jezus te laten begaan een opstand tegen de Romeinen zullen uitlokken waardoor ze hun positie en macht zullen kwijtraken. Kajafas zegt dan: "U overweegt niet dat het nuttig *voor ons* is dat één mens sterft voor het volk, en niet heel het volk verloren gaat" (11:50).

Zo wordt duidelijk wat de motivatie is van deze Hogepriesters: de bescherming van hun status en de voortgang van hun handel. Maar Johannes zegt erbij dat Kajafas dat niet uit zichzelf zei, maar "als hogepriester van dat jaar profeteerde hij dat Jezus sterven zou voor het volk, en niet alleen voor het volk, maar ook om de kinderen van God, overal verspreid, bijeen te brengen" (vers 52). Dat was een woord van God! God spreekt tot de Hogepriester zodat deze niet te verontschuldigen zou zijn. Maar God wist ook dat Kajafas Zijn Woord niet in acht zou nemen. Als het hart niet bereid is om het als zodanig ook te horen, dan krijgt Gods woord een ander vervolg dan je zou denken. Daarom lezen we in Johannes 11: "Vanaf die dag dan waren zij vastbesloten om Hem te doden" (vers 53). Het is duidelijk dat Johannes hier aan deze geschiedenis herinnert opdat we begrijpen in welke situatie Jezus zich bevindt als Hij naar Annas gebracht wordt. Hier staat een hogepriester die in Jezus uitsluitend een obstakel voor zijn ambitie ziet, en bereid is op een cynische wijze de profetie van Kajafas ten uitvoer te brengen: want dat één mens zou sterven voor het volk was "nuttig" voor hen.

De verloochening door Petrus (1)

Na de arrestatie van Jezus is Petrus weggevlucht met de andere discipelen. Maar nu volgt hij Jezus op afstand, samen met een andere discipel. Vermoedelijk is dat Johannes geweest die dan als ooggetuige deze geschiedenis ook kon opschrijven. De andere kandidaten daarvoor, Jozef van Arimathea of Nicodemus of iemand anders van de 11 overgebleven discipelen, zijn niet erg waarschijnlijk. De eerste twee waren in deze nacht niet bij de gebeurtenissen betrokken, en van de anderen werd juist gezegd dat ze waren weggevlucht. De uitdrukking "andere discipel" komt bovendien ook nog eens voor in hoofdstuk 20, waar het wordt gebruikt voor "de discipel die Jezus liefhad" (20:2).

Het is ook niet vreemd dat deze Johannes een bekende van de Hogepriester zou zijn. Johannes en zijn broer Jacobus waren vissers, d.w.z. zelfstandige ondernemers en geen dagloners, wat betekent dat ze tot de hogere middenstand behoorden. Net als timmerlui waren het ondernemers met personeel. De vader van Johannes en Jacobus had een groot bedrijf zodat hij ook arbeiders bij zich in dienst had, zoals blijkt uit de vermelding van "loonarbeiders" in Markus 1:20. Het is niet ondenkbaar dat Johannes in zijn jeugd vis heeft afgeleverd aan het paleis van de hogepriester. Als hij dat vaak genoeg gedaan had, was de uitdrukking "bekende" gerechtvaardigd. Het is zelfs niet ondenkbaar dat Johannes zelf ook van priesterlijke afkomst was. Hoe het ook zij, het was voor Johannes mogelijk om met Jezus de binnenplaats van het Hogepriesterlijke paleis binnen te gaan, terwijl dat voor Petrus onmogelijk was. Vandaar dat we lezen: "Petrus echter stond buiten bij de deur" (vers 16), tegengehouden door een dienstmeisje dat als portier fungeerde. Johannes moest met de deurwachtster spreken zodat ook Petrus kon binnenkomen.

Het is die deurwachtster die nu tegen Petrus zegt: "bent ook u niet een van de discipelen van deze Mens?" (vers 17). Het is logisch dat zij dat vraagt. Johannes stond waarschijnlijk bekend als een discipel van Jezus en Petrus is op zijn voorspraak hier binnengekomen. Zij kon verwachten dat een vriend van Johannes ook een discipel van Jezus zou zijn. In het Grieks kun je goed zien, dat deze vrouw toch een ontkennend antwoord verwacht. Waarom zou een discipel van Jezus zich immers hier vertonen? En het is alsof Petrus zich daardoor heeft laten leiden bij zijn antwoord. De vraag op zich is niet erg bedreigend. Jezus is weliswaar net

als gevangene binnengeleid. Maar erkennen in het openbaar dat hij bij Jezus hoort, kon hem misschien later in gevaar brengen. Maar er was geen arrestatiebevel uitgevaardigd tegen de discipelen van Jezus. Dat was de veiligheid die Jezus Zelf aan Zijn discipelen geschonken had toen Hij zei: “als u Mij zoekt, laat dan dezen gaan.” (In dat woord hadden de discipelen trouwens geen vertrouwen gehad, daarom waren zij allen weggevlucht.) Johannes, die bekend stond als een discipel van Jezus, was daarom zonder gevaar naar binnen gegaan. Petrus geeft hier een haastig antwoord, blijkbaar vanuit een of andere impuls tot zelfbehoud: "dat ben ik niet". Verbazend! Dit is de man die een paar uur geleden zijn zwaard trok om Jezus te verdedigen – al viel hij toen een slaaf van de Hogepriester aan en niet Judas of een tempelwacht of een van de soldaten. En nu, terwijl het gevaar niet eens zo duidelijk is, komt hij er toe uit angst of onzekerheid om Jezus te verloochenen.

Het verhoor van Jezus door Annas (2)

Het verhoor en het proces tegen Jezus, is natuurlijk een schijnproces waarin alle regels van de Joodse wetgeving met voeten werden getreden. Het was zeker geen poging om de waarheid te ontdekken. Het stond allang vast wat ze met Jezus wilden doen. Dat hebben we al gezien in hoofdstuk 11. Het verhoor in het proces van Jezus was dan ook geen onpartijdige poging om de waarheid vast te stellen. Het enige doel was om een externe legaliteit aan een moord te kunnen geven. Dat was ook de reden van de ondervraging door Annas over de discipelen en Zijn onderwijs. Het was een poging om Hem iets te laten zeggen waarmee Hij Zichzelf zou veroordelen. Dat was strijdig met de joodse wet. Niemand mag gevraagd worden om tegen zichzelf getuigenis af te leggen. Annas had de opdracht om Jezus te informeren over de aanklacht tegen Hem en Kajafas als voorzitter van het Sanhedrin had voor Hem een advocaat moeten aanwijzen uit de rangen van de rechtsgeleerden in het Sanhedrin. Maar in plaats daarvan stelt Annas vage en insinuerende vragen om iets uit te lokken waar hij gebruik van kon maken.

Jezus blijkt de wet beter te kennen dan Annas. Eerst zegt Hij dat Hij "openlijk gesproken [had] tot de wereld; Ik heb altijd onderwezen in de synagoge en in de tempel, waar de Joden altijd samen komen, en Ik heb niets in het verborgen gesproken" (vers 20). Daarmee zegt Hij dat de

vragen van Annas geen zoektocht zijn naar de waarheid, want die kende hij ongetwijfeld al. Alles wat Jezus gezegd en gedaan had zou hem als Hogepriester toch al bericht zijn. En dan komt de uitdaging: "Waarom ondervraagt u Mij?" Daarmee zegt Jezus dat de Hogepriester zich niet aan de wet houdt. De wet verbiedt deze ondervraging. Het is de taak van de Hogepriester als voorzitter van de rechtbank om het proces te leiden, niet als ondervrager op te treden. Dat was een functie die hij aan iemand had moeten toebedelen. Maar als het dan toch tot een voorlopig verhoor door de Annas moest komen, dan is de volgende opmerking van Jezus van groot belang. "Ondervraag hen die gehoord hebben wat Ik tot hen gesproken heb; zie, dezen weten wat Ik gezegd heb" (vers 21). De hoogste rechter van Israël kent de wet niet? Hij had de aanklacht moeten voorleggen, en vervolgens had Kajafas een advocaat moeten toewijzen, een aanklager moeten aanstellen, en getuigen moeten oproepen. Dan zou het een proces zijn geweest volgens de geldende rechtsregels in Israël. Jezus wijst hem erop, dat een informeel verhoor met de bedoeling dat Hij Zichzelf zou beschuldigen, in strijd is met zowel de letter als de geest van de wet.

De Hogepriester Annas staat in zijn hemd en is betrapt op een flagrante overtreding van de wet. Misschien om die reden slaat een van de dienaren van de Hogepriester nu Jezus in het gezicht. Uit gêne voor het gezichtsverlies van zijn meester ongetwijfeld en misschien ook wel om in de gunst van Annas te komen. Maar hij maakt het natuurlijk alleen maar erger. Het slaan van een gevangene is ook een overtreding van de rechtsregels. Ook Paulus heeft eens voor het Sanhedrin gestaan en is toen in strijd met de wet geslagen, in zijn geval op bevel van de Hogepriester Kajafas (Hand. 23:2). En daar zegt Paulus duidelijk dat het slaan van een gevangene in strijd is met de wet (23:3). Dan komt het majestueuze antwoord van de Heer. Die, zoals Petrus schrijft, "toen hij uitgescholden werd, niet terugschold, en toen Hij leed, niet dreigde, maar het overgaf aan Hem Die rechtvaardig oordeelt" (1 Pe. 2:23). Nu zegt Jezus: "Als Ik verkeerd gesproken heb, bewijs dan wat er verkeerd is; maar als Ik terecht gesproken heb, waarom slaat u Mij dan?" (vers 23).

Annas beseft dat hij met deze ondervraging niets kan bereiken en stuurt Jezus naar Kajafas (vers 24). De vertaling die wij hier volgen, de Herziene Statenvertaling, gebruikt in vers 24 de voltooid verleden tijd alsof deze ondervraging door Kajafas werd uitgevoerd, maar ik denk dat dat een vergissing is. Als we in vers 19 lezen dat de hogepriester Jezus

ondervraagt, dan kan dat ook op Annas slaan die het in zekere zin nog was. Ik denk dat we in vers 24 met een historische tijd te maken hebben, die aangeeft dat hierna, na de ondervraging door Annas, Jezus naar Kajafas is gestuurd. Deze ondervraging door Annas vindt plaats in het paleis van de hogepriester Kajafas, evenals het proces voor het Sanhedrin, maar dat proces, dat we vinden in Mattheus 26 (vers 57 – 68) verloopt geheel anders. We weten dat het Sanhedrin in dit geval bijeenkwam in het paleis van Kajafas, dus in hetzelfde huizencomplex waar ook Annas resideerde. Het lijkt mij daarom waarschijnlijk dat Jezus eerst door Annas is ondervraagd – wat de overige evangelisten niet vermelden – en daarna naar Kajafas is gebracht wat Johannes weer weglaat omdat die ondervraging al bij de andere evangelisten is vermeld. Het is denkbaar dat Johannes bij de ondervraging door Annas aanwezig is geweest en dus opnieuw hier een ooggetuigenverslag weet door te geven.

De verloochening door Petrus (2)

In vers 25 pakt Johannes de draad weer op van het verhaal over Petrus. Petrus stond zich te warmen aan het kolenvuur dat de slaven hadden gemaakt (vers 18) en zo begint ook vers 25: "En Simon Petrus stond zich te warmen." Nu, in het licht van het vuur, wordt hij door meerderen herkend. De slaven en de dienaars die rondom het vuur staan zeggen tegen hem: "bent ook u niet een van zijn discipelen?" We zouden dat ook kunnen weergeven als: "jij bent toch zeker niet ook een van zijn discipelen?" De vorm in het Grieks duidt opnieuw aan dat de spreker een ontkennend antwoord verwacht. En opnieuw ontkent Petrus en zegt "dat ben ik niet". Dit was natuurlijk een kans voor Petrus om zich te rehabiliteren en er nu openlijk voor uit te komen dat hij een discipel van Jezus was. Maar intussen is de verdenking wel sterker geworden.

Een van de slaven van de Hogepriester, familie van Malchus, die net als deze in de Hof van Gethsemane geweest was bij al deze gebeurtenissen, herkent hem ineens. En dan zegt deze: "Heb ik u niet met Hem in de hof gezien?" (vers 26). Nu impliceert de Griekse vorm dat de vragensteller een *bevestigend* antwoord verwacht. Het heeft de kracht van: "maar ik heb jou toch in de hof gezien?" Tegenover deze harde beschuldiging kan Petrus nog alleen maar volhouden dat hij geen

volgeling van Jezus is. "Petrus dan ontkende het opnieuw. En meteen kraaide de haan."

(90) Jezus voor Pilatus

Joh. 18:28-38

Het verhoor van Jezus door Kajafas tijdens een nachtelijke zitting van het Sanhedrin in het paleis van de Hogepriester leidt tot een beslissing om Jezus te laten executeren. Die nachtelijke zitting wordt beschreven in Mattheus 26:5768 maar niet bij Johannes. Omdat het Sanhedrin volgens haar eigen regels geen doodvonnis mocht uitspreken tijdens de nacht, kwamen ze opnieuw samen na het aanbreken van de dag om een oordeel te vellen: "Toen het ochtend geworden was, kwamen al de overpriesters en de oudsten van het volk met betrekking tot Jezus gezamenlijk tot het besluit Hem te doden" (Mat. 27:1). Johannes vermeldt het tweede verhoor niet, en schrijft alleen maar in vers 28, dat ze Jezus van het paleis van Kajafas meenemen naar het "praetorium", het gerechtsgebouw van Pilatus in Jeruzalem. Dat was of het fort Antonius of het paleis van Herodes. (Pilatus zelf had zijn residentie in Caesarea.)

In alle gebieden onder het gezag van de Romeinen, was het aan de Joodse autoriteiten verboden om een doodvonnis uit te voeren. Dat was een privilege van de Romeinse bezetter. En de reden was niet moeilijk te begrijpen: het was om te voorkomen dat mensen die loyaal waren aan de Romeinse bezetter door nationalistische ijveraars zouden worden geëxecuteerd. Voor het proces tegen Jezus had uiteraard grote gevolgen. Nu werden ook de Romeinen bij de zaak betrokken. Het Sanhedrin heeft weliswaar Jezus ter dood veroordeeld, maar had niet de mogelijkheid om dat vonnis ook uit te voeren en kon er ook niet op rekenen dat de Romeinse bezetter het vonnis zou bekrachtigen. Vanaf het moment dat Judea een Romeinse provincie werd in 6 n.Chr. hadden de Joden dat recht niet meer, althans volgens Flavius Josephus. Merk wel op dat de Joodse wet de uitvoering van een doodvonnis op dezelfde dag waarop dat vonnis is uitgesproken uitdrukkelijk verbiedt. Er moest een periode zijn waarin nieuw en ontlastend bewijs kon worden ingebracht. Het Sanhedrin gedraagt zich echter niet volgens de eigen regels.

Johannes merkt in vers 28 ook nog op, dat het zeer vroeg in de morgen was. Het was gebruikelijk voor Romeinse ambtenaren om hun

werk zeer vroeg in de ochtend te beginnen, zodat ze nog voor het middagmaal al hun plichten hadden vervuld. Daaruit kun je afleiden dat het heel goed mogelijk was dat Jezus aan Pilatus werd voorgeleid nog voor 6 uur in de ochtend. Een ander significant detail is, dat zij het gerechtsgebouw niet ingingen "opdat zij niet bezoedeld zouden worden, maar het Pascha konden eten." Dat is de Paasmaaltijd die in Judea op de vrijdagavond van het feest werd gegeten, terwijl Jezus en Zijn discipelen zich hielden aan de gewoonte in Galilea om het Paasfeest op de donderdagavond én de vrijdagavond te vieren. De bezoedeling waar zij bang voor waren, was vermoedelijk de verontreiniging door het aanraken van een lijk waardoor ze zeven dagen lang onrein zouden worden (Numeri 19:11, 14). Ze zouden die verontreiniging kunnen oplopen door hun aanwezigheid in een ruimte die eigendom was van heidenen, die ze ervan verdachten dat ze doodgeboren baby's in het riool gooiden. (Dat was inderdaad niet ondenkbaar bij de Romeinen.) Dat was de aanleiding voor de algemene bepaling in de joodse wet (Misjna) dat alle heidense huizen en verblijven als onrein moesten worden beschouwd. Zolang ze buiten het pretorium bleven staan, zouden ze geen verontreiniging oplopen.

Het eerste wat Pilatus vraagt als hij naar buiten komt is: "welke aanklacht brengt u tegen deze mens in?" (vers 29). Dat was een vraag die zij vermoedelijk niet verwacht hadden. Pilatus begint hiermee aan een formeel proces. Zij hadden ongetwijfeld gehoopt dat hij met een handgebaar de executie van Jezus op hun aanbeveling had bevolen. Maar nu begint een nieuw verhoor, waartoe hij als gouverneur van Judea ook het volste recht heeft. Pilatus is in plaats van de beul nu een rechter geworden. Maar ze wisten dat de aanklacht die ze inderhaast hadden opgesteld, de aanklacht van godslastering, voor een Romeinse rechter geen enkele betekenis zou hebben.

Het antwoord van de Joodse leiders op de vraag van Pilatus is daarom zowel ontwijkend als beledigend. Ze zeggen: "Als deze geen misdadiger was, zouden wij hem niet aan u overgeleverd hebben" (vers 30). In feite weigeren zij om de aanklacht te specificeren en maken zo duidelijk dat ze Pilatus alleen als beul nodig hebben. De mededeling dat Jezus een "misdadiger" is, is immers geen aanklacht maar een scheldwoord. Maar wat kunnen ze anders zeggen? Als ze zouden zeggen dat de aanklacht godslastering is, dan zou Pilatus zich er niet mee bezig hebben gehouden. Het antwoord van Pilatus in vers 31 is daarom niet

verrassend. Als zij dan geen formeel proces van de Romeinse gouverneur verlangen, dan is het geen zaak waar hij zich mee bezig hoeft te houden. "Neemt u Hem en oordeel Hem volgens uw wet." Dat was dan van de kant van Pilatus een even beledigend antwoord. Hij wist dat zij de bedoeling hadden Jezus te laten executeren. Maar hij weigert daarin alleen de rol van beul te vervullen. Door ze erop te wijzen dat ze onder Romeins gezag geen recht hadden om een executie uit te voeren, maakt hij fijntjes duidelijk wie hier de baas is. De Joodse leiders zijn dan ook genoodzaakt om dat toe te geven: "Het is ons niet geoorloofd iemand te doden" (vers 31). Daarmee ontstond de situatie dat zij gedwongen waren om de aanklacht te specificeren om het Pilatus mogelijk te maken als rechter op te treden. Hij zou het laatste woord hebben en niet het Sanhedrin. Al zou gauw blijken dat Pilatus er alles aan zou doen om uiteindelijk het Sanhedrin tevreden te stellen. Het hooghartige optreden van Pilatus is een poging om aan de ene kant tegenover de Joden zijn prestige te laten gelden, maar aan de andere kant is het erop gericht om te verbergen dat hij om politieke redenen niet anders kan dan hun wensen in te willigen. Pilatus is hier een hondje dat wel blaft maar niet bijten kan.

Johannes maakt in vers 32 duidelijk dat op de achtergrond van al deze gebeurtenissen nog een andere hand schuilgaat. We zien hier mensen handelen vanuit hun eigen motieven, schijnbaar op grond van hun volstrekt vrije keuzes. Maar God kent het hart van de mensen, en weet wat ze zullen kiezen, omdat Hij de neigingen van het hart kent en het beperkte inzicht waarmee mensen de wereld om zich heen inschatten. En behalve de onwetendheid die maakt dat mensen zich laten leiden door de schijn van het ogenblik, is er ook nog de macht van de zonde die hen onvermijdelijk de verkeerde kant op trekt. Daarom kan Johannes schrijven dat dit alles op deze wijze gebeurt, "opdat het woord vervuld zou worden dat Jezus gesproken had, toen Hij aanduidde wat voor dood Hij zou sterven", namelijk dat Hij verhoogd zou worden aan het kruis – de normale methode van executie bij de Romeinen – en niet gestenigd of op andere wijze vermoord.

Na dit gesprek met de Joodse leiders over de aanklacht, begint nu het verhoor door Pilatus. Pilatus is gedwongen om heen en weer te lopen tussen de ruimte waar Jezus door de Romeinse soldaten is voorgeleid en de straat voor het pretorium waar de Joodse leiders bij de trap staan. Hoewel de Joodse rechtsregels het verhoor van een aangeklaagde verboden had, was het normaal in een Romeinse rechtszaak om de

aangeklaagde tot in detail te ondervragen. Uit zijn eerste vraag blijkt al dat hij goed op de hoogte is van de kwestie die hier speelt, namelijk de Messiaanse status van Jezus. Dat is uiteraard ook het enige dat Pilatus interesseren kan. Het gaat hem alleen maar om de mogelijkheid dat Jezus een rebel is die het Romeinse gezag of de openbare orde aantast. Daarom horen we Pilatus vragen in vers 33: "Bent u de Koning van de Joden?" In de mond van Pilatus betekent deze vraag, of Jezus schuldig was tegenover de aanklacht van rebellie. Was Jezus een politieke bedreiging voor de Romeinse macht? De Griekse vorm van deze vraag maakt duidelijk hoe verbaasd Pilatus is. "Jij" zegt hij met nadruk, "ben jíj de koning van de Joden?" Jezus lijkt in het geheel niet op iemand die de macht zou kunnen grijpen in Judea. Hier staat in zijn ogen een Galilese boer zonder volgelingen en leger, die onmogelijk een bedreiging voor Rome zou kunnen zijn.

Jezus probeert nu in vers 34 Pilatus ertoe te brengen, nauwkeuriger te zeggen wat hij bedoelt. "Zegt U dit vanuit uzelf, of hebben anderen u dit gezegd?" Zoals Pilatus het nu vraagt, kan de vraag niet worden beantwoord. Als Pilatus dit op eigen initiatief gevraagd heeft, dan had Jezus kunnen antwoorden met: Nee! Dan had Pilatus immers gevraagd of Hij, Jezus, in een politieke zin koning van Israël wilde zijn. Jezus kon daarmee Pilatus duidelijk maken dat Hij geen bedreiging was voor de politieke macht van Rome. Maar als Pilatus hier een vraag herhaalt die door anderen, met name door de Joodse leiders gesteld was, dan had het antwoord moeten zijn: Ja! Want Jezus was immers de Messias van Israël. Zo had Nathanaël ook beleden: "Rabbi, U bent de Zoon van God, U bent de Koning van Israël" (Joh. 1:50).

Pilatus klinkt geïrriteerd in zijn antwoord. "Ben ik dan soms een jood?" Met andere woorden, mijn vraag kan toch alleen maar een herhaling zijn van wat de overpriesters mij gezegd hebben? De aanklacht kwam van hen af, niet van Pilatus. En Pilatus had geen idee waar die aanklacht op gebaseerd was. Het was wel duidelijk dat ze Jezus niet aan hem hadden overgeleverd omdat hij een bedreiging voor Rome zou zijn. Dan komt Pilatus met de vraag waar het eigenlijk allemaal mee had moeten beginnen: "wat heb je dan gedaan?" Dat is wat Pilatus niet kon begrijpen. Wat had Jezus dan gedaan om de haat van zijn eigen Joodse leiders op te wekken? Vanwaar deze uitbarsting van vijandigheid tegen een volksgenoot?

En dan geeft Jezus een waarachtige verklaring van wie Hij is die ook door Pilatus kon worden begrepen. Zo lezen we in vers 36: "Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld." Een aardse koning zou zich op deze manier niet hebben laten arresteren. Het gedrag van Jezus in Gethsemane, is niet het gedrag van iemand die politieke macht nastreeft. Wanneer Petrus probeert Jezus met geweld te verdedigen, wordt hij door Jezus juist bestraft. Het Koninkrijk dat Jezus kwam brengen komt niet voort uit welke menselijke inzet dan ook. Alleen de wedergeboorte uit water en Geest, de overwinning over de macht van de zonde en de dood, leidt tot het geestelijke Koninkrijk dat Jezus kwam brengen. Alleen in de harten van de gelovigen bestaat Zijn koninkrijk. In hun leven is Hij de Zoon van God, de Christus, de Koning van Israël en de wereld.

Daarmee is het duidelijk dat Jezus geen bedreiging is voor de macht van Rome en voor het gezag van Pilatus. Maar nu is de interesse van de Romeinse gouverneur gewekt. Daarom vraagt deze in vers 37: "U bent dus toch een koning?" Jezus getuigt nu in volledige openheid van de waarheid. Paulus verwijst ernaar in een van zijn brieven: "Christus Jezus, Die onder Pontius Pilatus de goede belijdenis afgelegd heeft" (1 Tim. 6:13). Pilatus heeft de waarheid gesproken, maakt Jezus duidelijk. "U zegt dat Ik een koning ben", met als implicatie dat dat correct is. Maar Jezus is een koning die niet door mensen is aangesteld – "Hiervoor ben Ik geboren". Het koningschap van Jezus is uit de hemelen – "hiervoor ben Ik in de wereld gekomen." Daarmee zegt de Heer Jezus openlijk, dat Hij de hemelse Zoon van God is, die is vlees geworden om nu als mens de Koninklijke waardigheid te ontvangen die God voor Hem bestemd had. Maar deze Koninklijke waardigheid is van geestelijke aard – "om voor de waarheid te getuigen." Het evangelie dat Hij zowel predikte als belichaamde, is de waarheid over de situatie van de mens tegenover God, de waarheid van de zonde, het oordeel, en het eeuwige leven. Daarmee heeft Hij ons "alles geschonken wat tot het leven en de godsvrucht behoort, door de kennis van Hem Die ons geroepen heeft door Zijn heerlijkheid en Zijn deugd" (2 Pe. 1:3). En het is die boodschap die de eeuwige bestemming van mensen bepaalt – "Iedereen die uit de waarheid is, geeft aan Mijn stem gehoor." Jezus is immers "de weg, de waarheid en het leven", en niemand komt tot de Vader dan door Hem. Zijn schapen horen Zijn stem (10:27), en alleen "als u in Mijn woord blijft, bent u werkelijk Mijn discipelen, en u zult de waarheid kennen, en de waarheid zal u vrijmaken" (8:32).

Maar wat moet Pilatus met deze samenvatting van het evangelie? In feite nodigt de Heer Jezus de gouverneur van Rome uit om het evangelie te aanvaarden. Maar deze beëindigt zijn verhoor van Jezus met een cynische vraag: wat is waarheid? Er is voor Pilatus geen universele en absolute waarheid. In de wereld van de politiek is waarheid alleen maar een instrument van de macht. Er zijn alleen maar aanspraken op waarheid, en er is de leugen die zich als waarheid voordoet. Vanuit een volstrekt pragmatisch gezichtspunt, is waarheid een nutteloos concept. In onze postmoderne tijd is het cynisme van deze vraag van Pilatus algemeen geworden. Met de verwerping van het bestaan van God is er geen universele en absolute waarheid meer. Wat we waarheid noemen is afhankelijk van onze omstandigheden, gevoelens en doeleinden. We hebben persoonlijke of culturele voorkeuren, maar geen algemeen geldige en objectieve beginselen meer. Wie de fontein van levend water verlaten heeft, kan voor zichzelf alleen nog maar "lekkende bakken" uithakken "die geen water houden" (Jer. 2:13). Zo maakt Pilatus duidelijk dat hij niet tot degenen zal behoren die de stem van de goede Herder gehoorzamen.

Dan komt het tot een oordeel. Het verhoor is ten einde. Nu zal de rechter spreken. Deze Jezus was geen gevaar voor het gezag van Rome. En het oordeel valt uit ten gunste van Jezus: "Ik vind geen schuld in Hem" (vers 38). Dat oordeel van Pilatus is de enige waarheid die hier door de mensen rondom Jezus gesproken wordt. En dit woord versterkt wat Jezus eerder gezegd heeft: "Wie van u overtuigt Mij van zonde?" Ook een van de misdadigers die met Hem zouden worden gekruisigd zei dat Jezus niets kwaads had gedaan. De Centurion bij het kruis zei over Jezus dat Hij waarlijk onschuldig was. Paulus legt uit dat Jezus geen zonde gekend heeft (2 Kor. 5:21), en de schrijver van de Hebreeënbrief zegt duidelijk dat Jezus: "in alles op dezelfde wijze als wij is verzocht, maar zonder zonde" (Hebr. 4:15). Jezus is: "heilig, onschuldig, onbesmet, afgescheiden van de zondaars en boven de hemelen verheven" (Hebr. 7:26). En we vinden het ook in de eerste brief van Petrus, waar deze schrijft: "Hij, Die geen zonde gedaan heeft en in Wiens mond geen bedrog gevonden is" (1 Pe. 2:22). We weten dat Nicodemus en Jozef van Arimathea de onschuld van Jezus hebben ingezien als leden van het Sanhedrin. En we weten dat Pilatus en de Romeinse Centurion tot hetzelfde oordeel kwamen. In het drama van de kruisiging heerst echter het politieke belang boven de gerechtigheid. Het schijnproces van de

Joodse leiders wordt tegengesproken door het rechterlijke oordeel van Pilatus. Maar de politieke overtuiging van diezelfde joodse leiders, dat Jezus moest sterven om hun eigen status te beschermen, zou gehoor vinden bij de politieke leiding van Rome. Want de onschuldige moest uit al te menselijke overwegingen uit de weg worden geruimd. De religieuze leiders van Israël zweren samen met de politieke macht van Rome in een poging om de waarheid te onderdrukken die Jezus kwam verkondigen. Maar precies op deze manier, is het gebeurd wat Paulus beschrijft: "Hij heeft de overheden en de machten ontwapend, die openlijk te schande gemaakt en daardoor over hen getriomfeerd" (Kol. 2:15).

(91) Het oordeel van Pilatus

Joh. 18:39 - 19:16

Het vorige gedeelte eindigde in 18:38 met de uitspraak van Pilatus als onderzoeksrechter: "Ik vind geen schuld in Hem." Jezus heeft niet ontkend dat Hij koning is, maar Zijn koninkrijk is "nu" niet van hier, zegt Hij in vers 36. Dat is een belangrijke nuancering. Dat het Koninkrijk der hemelen een geestelijk koninkrijk is, sluit in het geheel niet uit dat de Koninklijke macht van Jezus zich ook over heel de aarde uitstrekt. Hem is immers gegeven alle macht in de hemel en op de aarde, zegt Mattheüs. En uiteindelijk zal de Heere Jezus het Koningschap over Israël en de wereld ook daadwerkelijk op Zich nemen. Maar dat is niet Zijn weg op dit ogenblik. Pilatus heeft dus volkomen terecht geconstateerd dat de prediking van Jezus op geen enkele manier een bedreiging vormde voor de Romeinse macht over Israël. Niet op dit ogenblik. En zeker niet langs de weg van geweld. Er staat geen terrorist voor hem, zoals Barabbas is. Blijkbaar is Pilatus zozeer van Jezus onder de indruk, dat hij op allerlei manieren probeert om Jezus vrij te spreken. Het is een zwakke poging om zijn geweten als rechter te volgen, die uiteindelijk ten onder gaat in de politieke noodzaak om de joodse leiders tevreden te stellen.

De eerste poging vinden we in 18:31, waar Pilatus zegt: "Neemt u Hem en oordeelt Hem volgens uw wet." Uit het evangelie naar Lukas weten we, dat hij geprobeerd heeft om de rechtszaak te verplaatsen naar het hof van Herodes Antipas. Zo lezen we: "en toen hij te weten kwam dat Hij uit het machtsgebied van Herodes afkomstig was, stuurde hij Hem naar Herodes toe, die zelf ook in die dagen in Jeruzalem was" (Luk. 23:7). Herodes stuurde Hem echter weer terug na Jezus bespot te hebben.

En dan vinden we zoals gezegd in hoofdstuk 18:38 in dit evangelie dat Pilatus geen schuld vindt in Jezus. In feite is dat zijn wettige rechterlijke oordeel. En dan vinden we opnieuw een poging van Pilatus in hoofdstuk 19:4, "ik breng Hem tot u naar buiten, opdat u weet dat ik geen schuld in Hem vind", en in 19:6, , "Neemt u Hem en kruisig Hem, want ik vind in Hem geen schuld." En dan de laatste poging in vers 14 van

hoofdstuk 19, waar Pilatus nog een laatste beroep doet op het medelijden van de joodse keizers, door de gegeselde en geslagen Jezus, met het purperen bovenkleed aan en de doornenkroon op Zijn hoofd voor hen te plaatsen.

Het blijft een raadsel waarom Pilatus, nadat hij had vastgesteld dat er geen schuld was bij Jezus in het vooronderzoek, Hem niet onmiddellijk heeft vrijgelaten. De onmiddellijke vrijlating van een vrijgesproken beklaagde was immers een voorschrift van het Romeinse recht. Alleen de po-litieke overweging dat hij daarmee de woede van de Joodse leiders zou hebben uitgelokt moet daarvan de reden zijn geweest. Dan probeert Pilatus op een andere manier aan deze moeilijke situatie te ontkomen. Er was een gewoonte, zegt Pilatus, dat de gouverneur van Palestina een gevangene zou vrijlaten met Pasen. (Alle evangelisten vermelden deze gewoonte maar buiten de Schriften om vinden we geen verwijzingen naar deze praktijk.)

Je krijgt wel inzicht in het karakter van Pilatus als je goed kijkt naar de wijze waarop hij deze vraag nu inkleedt. "Wilt u dan dat ik de Koning van de Joden voor u loslaat?" Pilatus lijkt geërgerd te zijn door de noodzaak om naar een uitweg te zoeken – zijn rechterlijke oordeel had voldoende moeten zijn; dat was in overeenstemming met zijn status in de Romeinse wetgeving. Nu zijn prestige als rechter feitelijk is aangetast en hij zich daarin moet schikken, uit zich dat in de vorm van sarcasme. Heeft Pilatus beseft, dat de verwijzing naar Jezus met de woorden "Koning van de Joden", de meute die nu voor hem staat alleen maar tot grotere ergernis zou opzwepen? Aan de reactie is dat duidelijk te zien: "Zij dan schreeuwden allemaal opnieuw: Niet Deze, maar Barabbas" (vers 40). Waarom staat er eigenlijk "opnieuw"? Ik vermoed dat een zeer beknopte manier is om te zeggen dat Pilatus deze vraag twee keer heeft gesteld, en Johannes nu van de tweede keer het antwoord vastlegt.

Johannes merkt nog even op dat deze Barabbas, die in de tijd dat hij schrijft door niemand meer wordt herinnerd, een *rover* was. Dat is niet iemand die kleingeld steelt. Mattheus noemt hem "een beruchte gevangene" (Mat. 27:16). Markus en Lucas spreken over een *oproermaker* die zelfs een moord had begaan (Markus 15:7; Luk. 23:19). Het is waarschijnlijk dat met die uitdrukking "rover" zoiets als een revolutionair, rebel of zelfs terrorist bedoeld wordt in de taal van onze tijd. De ironie van het verzoek van de Joodse leiders is dat zij vragen om de vrijlating van een man die betrokken was bij een *opstand* tegen het

Romeinse gezag. Maar dat zij ook vragen om de kruisiging van een man, van wie Pilatus intussen wist dat Zijn koninkrijk niet van deze wereld was. De onschuldige sterft in plaats van de rebel. Daarmee wordt hun irrationele haat en religieus fanatisme haarscherp duidelijk. In letterlijke zin moest in hun logica Jezus sterven, zodat Barabbas kon worden vrijgelaten.

Volgens het evangelie naar Mattheus heeft Pilatus er nog aan toegevoegd: "Wat zal ik dan doen met Jezus, Die Christus genoemd wordt?" (Mat. 27:22). Als dan het antwoord klinkt bij Mattheus: "Laat Hem gekruisigd worden!" geeft Pilatus het blijkbaar meteen op. Zo begint hoofdstuk 19. "Toen nam Pilatus dan Jezus en geselde Hem."

Het is op dat moment dat Pilatus zijn grootste zonde begaat, want hij laat een man geselen die hij net tevoren onschuldig verklaard heeft. Misschien was het zijn bedoeling om met deze geseling een straf te voltrekken, die door de Joodse leiders vervolgens als voldoende kon worden aanvaard. De aanblik ervan moet vreselijk geweest zijn. Maar zo kon hij wellicht het leven van Jezus redden en toch aan de eisen van de Joodse leiders tegemoet komen.

Bij een geseling volgens de wet van Mozes was er een maximum van 40 slagen: "40 slagen mag hij laten geven; hij mag er niets aan toevoegen" (Deut. 25:3). In de praktijk waren dat maar 39 slagen om te voorkomen dat het maximum werd overschreden, en bovendien waren het stokslagen. De Romeinen waren uiteraard niet gebonden aan de wet van Mozes. Een geseling werd voortgezet totdat de soldaten uitgeput waren of het slachtoffer stierf. Er werd geslagen met een bundel van leren riemen die waren vastgezet aan een houten hendel. Aan die leren riemen waren stukjes been of metaal vastgemaakt zodat bij de geseling de huid opensprong en soms interne organen bloot kwamen te liggen. Romeinse burgers waren vrijgesteld van dergelijke extreme bestraffingen, zodat Paulus kon vragen aan de hoofdman, toen hij onder geseling zou worden verhoord: "Is het u geoorloofd een Romein te geselen, en dat nog wel onveroordeeld?" (Hand. 22:25).

De soldaten van Pilatus hebben er ook behagen in gehad – om welke reden is niet geheel duidelijk – om aan de extreme pijn en vernedering van de geseling nog een aantal dramatische toevoegingen te doen. Ze vlochten een kroon van doornen – hier stond immers volgens de uitspraak van Pilatus zelf de "Koning van de Joden." Spottende imitatie was dat van de lauwerkrans die de keizer droeg bij zijn triomfantelijke optocht in

de straten van Rome, na een overwinning in de strijd. De doornen moeten diep in zijn huid hebben gestoken zodat het bloed Hem over het gezicht moet zijn gelopen. Dan doen ze Hem een purperen mantel om de schouders, een tuniek van een van de soldaten. Een spottende imitatie van de mantel die koningen gewend waren te dragen. Mattheus vermeldt nog dat ze Hem een rietstok in Zijn rechterhand gaven. Een spottende imitatie van een koninklijke scepter. (Mat. 27:29). Dan buigen ze zich neer voor deze karikatuur van een koning en slaan Hem in het gezicht. Mattheus vermeldt nog dat ze Hem met de rietstok op het hoofd hebben geslagen.

Terwijl dit alles plaatsvindt, komt in vers 4 Pilatus naar buiten en zegt tegen de leiders van het volk dat hij Jezus ook weer naar buiten zal brengen "opdat u weet dat ik geen schuld in Hem vind." Nu laat Pilatus zien hoe Jezus door de soldaten is toegetakeld. "Jezus dan kwam naar buiten met de doornen kroon op en het purperen bovenkleed aan. En Pilatus zei tegen hen: Zie, de Mens!" (vers 5). Nu noemt hij Jezus niet spottend de Koning, maar "de mens"! Jezus is onschuldig, en nu gereduceerd tot een zielig hoopje mens die geen gevaar kan zijn voor hen of voor Rome.

Maar de aanblik van de bloedende Jezus is niet opgewassen tegen de diepte van de haat van de Joodse leiders. Er is geen enkele hint dat ze in hun hart geraakt zijn of maar voor een ogenblik hebben getwijfeld. Het kan zijn dat Johannes zich dat ook niet zo heeft herinnerd; het kan zijn dat aarzelende en kortstondige ogenblikken van medelijden voor de gang van zaken ook geen enkele betekenis hebben gehad. Maar het is moeilijk voor te stellen, zelfs gegeven de vijandschap van de Joodse leiders tegenover Jezus, dat ze zo makkelijk als het hier staat ertoe overgingen om te roepen: "Kruisig Hem, Kruisig Hem! "

Het is wel duidelijk dat op dit moment van het drama niet alleen de Joodse leiders maar ook Pilatus zelf de rust en het evenwicht verloren hebben. Pilatus zegt nu: "Neemt u Hem en kruisig Hem" (vers 6). Maar dat is onzin. Hij weet maar al te goed dat de Joden onder Romeins gezag staan en dus geen recht hebben om een executie uit te voeren. Het is juist een deel van zijn taak als gouverneur om die maatregel te handhaven. Executies dus te voorkomen of de uitvoerders ervan met de dood te bestraffen.

Geeft Pilatus hen dat recht dan nu voor deze ene keer wel? Of wil hij opnieuw duidelijk maken dat hij niet van plan is de executie te laten uitvoeren en is de uitspraak opnieuw bedoeld om hen eraan te herinneren

dat ze hun eigen oordeel niet mogen voltrekken? In ieder geval moeten ze nu vertellen wat de aanklacht tegen Jezus precies is. En wat de reden is dat ze om de doodstraf vragen.

Het antwoord dat de leiders nu geven, is natuurlijk wezenlijk hetzelfde dat ze al bij het begin van het gesprek met Pilatus hebben gegeven (18:30). Jezus is een misdadiger die onder Joodse wet de dood verdient. Maar nu geven ze de nauwkeurige religieuze reden aan: "Wij hebben een wet en volgens onze wet moet Hij sterven, want Hij heeft Zichzelf Gods Zoon gemaakt" (vers 7). Daarmee maken ze wel volkomen duidelijk dat de aanklacht tegen Jezus in het geheel niets te maken heeft met de belangen van Rome. Jezus is geen politieke misdadiger. Met die term “misdadiger” hebben ze Pilatus een bepaalde richting op willen drijven. Ze hebben niet voorzien dat hij de tijd nam voor een uitgebreid vooronderzoek.

Maar ze hebben de omstandigheden beter gelezen dan Pilatus. Als het Sanhedrin tot deze executie heeft besloten, dan heeft Pilatus eigenlijk ook geen keuze en is hij gedwongen om dat vonnis juridisch te bekrachtigen. Dat hij in zijn eigen vooronderzoek geen schuld had kunnen vaststellen, is dan eigenlijk irrelevant. Als de Joodse leiders eerder met de inhoud van hun eigen aanklacht waren gekomen, had Pilatus wellicht dat vooronderzoek ook niet uitgevoerd. Maar in eerste instantie hebben ze alleen maar – je kunt je voorstellen dat dat arrogant moet hebben geklonken – beweerd dat Jezus wel een misdadiger moest zijn. Anders zouden ze hem immers niet aan Pilatus hebben overgeleverd. Dat prikkelde Pilatus tot zijn eigen onderzoek. Zeker als met die term de mogelijkheid van een rebellie tegen Rome niet was uitgesloten.

Op grond van wat ze nu zeiden heeft Pilatus echter geen andere keuze dan het vonnis te bekrachtigen. En het dan ook uit te voeren als een onderdeel van zijn bestuurlijke taak om de orde en de rust in de bezette gebieden te bewaren. Bovendien was de opwinding intussen al zo hoog gestegen, dat rationele overwegingen er niet meer toe doen. Sterke emoties krijgen nu ook bij Pilatus de overhand. Zo lezen we in vers 8: "Toen Pilatus dan deze woorden hoorde, werd hij nog meer bevreesd."

De aanduiding "misdadiger" in 18:30 die ze eerst voor Jezus hadden gebruikt, was een poging om Pilatus te laten denken dat hij met een rebel tegen het Romeinse gezag te maken had. Nu wordt dus duidelijk dat ze Hem willen laten executeren op grond van de aanklacht van godslastering. Daarvoor bestond een grondslag in de wet van Mozes. Zo

stond geschreven in Leviticus 24:16, "Wie de Naam van de Heere lastert, moet zeker ter dood gebracht worden." Als in Mattheus de Hogepriester aan Jezus vraagt of Hij de Christus is, de Zoon van God, dan antwoordt Jezus inderdaad met de woorden: "U hebt het gezegd" (Mat. 26:65). En door te bevestigen dat Hij de Zoon van God is, maakt Hij Zichzelf inderdaad aan God gelijk, zoals we al eerder gezien hebben namelijk in Joh. 10:36 bijvoorbeeld. Ze zeggen daar tegen Jezus dat Hij God gelasterd heeft door te zeggen dat Hij de Zoon van God is.

De opwinding bij Pilatus slaat nu om in angst en deze angst in paniek. Hoe cynisch Pilatus ook was tegenover de aanspraken van de joodse godsdienst, had de uitdrukking "zoon van God" voor hem toch wel een bijzondere betekenis. Als Romein dacht hij dan aan mensen met goddelijke vermogens, een menselijk kind van een van de goden. Zo dachten ook de mensen in Lystre over Paulus en zijn metgezellen dat "de goden [...] aan mensen gelijk geworden [zijn] en naar ons afgedaald" (Hand. 14:11). Meteen gaat Pilatus het paleis binnen en vraagt aan Jezus een geheel ander soort vraag dan in het vooronderzoek. "Waar kom je vandaan?" Het verwachte antwoord was niet “uit Galilea” of “uit Nazareth.” Dat zal Pilatus al geweten hebben.

Als Jezus Zich hier had kunnen voordoen als een van de Romeinse goden, dan zou Pilatus Hem gespaard hebben. Maar Jezus geeft juist op dit beslissende moment in dit hele drama geen antwoord. Niet alleen maar omdat Pilatus het antwoord eigenlijk al gehoord had: het koninkrijk van Jezus was niet van deze wereld. Maar hier kunnen we ook goed zien, wat Jesaja al over Jezus had geschreven: "als een schaap dat stom is voor zijn scheerders, zo deed Hij Zijn mond niet open" (Jes. 53:7). En nu is ook goed te begrijpen waarom dat niet betekent dat Jezus in heel deze ondervraging door de Hoge priesters en Pilatus voortdurend gezwegen heeft. Het is het zwijgen op deze vraag waar het op aankomt. Had Jezus hier niet kunnen zeggen, dat Hij uit de hemel afkomstig was? Zoals Hij ook, zij het indirect, aan Nicodemus meedeelt: "Niemand is opgevaren naar de hemel dan Hij Die uit de hemel neergedaald is, namelijk de Zoon des mensen, Die in de hemel is" (3:13). Pilatus had de waarheid al verworpen, de waarheid over Zijn hemelse Koninkrijk. En Jezus heeft hier geen nadere uitleg aan deze weifelende en angstige ondervrager.

Pilatus ziet het zwijgen van Jezus aan als een gebrek aan respect. Even voelt hij de behoefte om zijn autoriteit en macht tegenover Jezus te

bevestigen: "Weet U niet dat ik macht heb U te kruisigen, en macht heb U los te laten?" (vers 11). Op die vraag wil Jezus wel antwoord geven. Deze arrogantie van Pilatus kan niet onbeantwoord blijven. "U zou geen enkele macht tegen Mij hebben, als het u niet van boven gegeven was", antwoordt Hij.

Je zou hier de dieper liggende vraag kunnen stellen, wie eigenlijk verantwoordelijk is voor de arrestatie en de kruisiging van Jezus? Voor wie het evangelie gevolgd hebben tot dusver, zijn de schuldigen niet moeilijk aan te wijzen. Een groot aantal factoren en personen zijn met elkaar vervlochten. De haat en vijandschap van de Joodse leiders, en het politieke machtsspel van het Sanhedrin, de wreedheid van de Romeinen en hun haat tegen joden in het algemeen, en de zwakte en de twijfel van Pilatus. De kruisiging van Jezus laat het diepe falen zien van wat toen de mensheid op zijn best was. De “onovertroffen” joodse religie en het “geperfectioneerde” rechtssysteem van de Romeinen worden in heel hun innerlijke verrotting aan de kaak gesteld. In de politieke constellatie van het toenmalige Israël zijn het machten van dood en chaos geworden, terwijl ze in zich voor velen ook leven en vrede hebben gebracht. Juist door hun onderlinge verstrengeling en hun gelijktijdige onderlinge afkeer, werken ze samen om de onschuldige te veroordelen en de Prins van het leven te doden. Het krachtenspel van religie en politiek schept een dodelijke maalstroom die juist de waarachtige Mens tot de ondergang voert. De zonde die hiermee aan het licht wordt gebracht is echter niet te beperken tot die twee volkeren, alsof Europeanen en Nederlanders zich tevreden daarvan kunnen distantiëren. De overheden en machten die ons menselijk bestaan nu nog bepalen en uit onze gebrekkige menselijkheid voortvloeien, zijn in eerste instantie als de schuldigen binnen dit drama aan te wijzen. Het zijn niet de joodse leiders en al in het geheel niet het Joodse volk dat eenzijdig schuld kan dragen voor de kruisdood van Jezus. Zo is het ook niet afdoende om die schuld uitsluitend bij de Romeinen te leggen of te spreken over het samenwerken van die beide.

Wat in deze overwegingen nog gemist wordt, is het besef dat Christus niet gestorven is vanwege menselijke bedoelingen, complotten of handelingen, maar op grond van de wil van Zijn Vader. De kwaadwillige acteurs kunnen worden benoemd, en wij zijn niet beter dan zij. Maar de regisseur van al deze gebeurtenissen is God Zelf. In Zijn regie is "deze Jezus […] overeenkomstig het vastgestelde raadsbesluit en de voorkennis van God overgegeven" (Hand. 2:23a). Dat God het drama

in de hand houdt, sluit menselijke schuld niet uit. Het citaat uit Handelingen gaat dan ook verder met de woorden "[deze Jezus] hebt u gevangengenomen en door de handen van onrechtvaardigen aan het kruis gespijkerd en gedood" (Hand. 2: 23b). Het is het Sanhedrin dat Jezus heeft laten kruisigen (Hand. 4:10), samen met Pontius Pilatus, maar daarmee hebben ze gedaan "wat Uw hand en Uw raadsbesluit van tevoren bepaald had dat er gebeuren zou" (Hand. 4:28). "Want de Zoon des mensen gaat heen zoals bepaald is" (Luk. 22:22). De Joodse leiders, het Sanhedrin, Judas, de Romeinse soldaten en Pilatus zijn rechtstreeks schuldig aan de moord op Jezus. Maar dat neemt niet weg dat hun kwaadaardigheid door God is gebruikt om te volbrengen wat Hij al vanaf de eeuwigheid af bepaald heeft, namelijk dat er een zondoffer voor de mensheid zou zijn.

Het slot van het drama van het proces van Jezus is niets minder dan het volstrekte verschrompelen van het Romeinse recht onder de druk van politieke chantage. Terwijl Pilatus probeert een manier te vinden om Jezus te kunnen vrijlaten, schreeuwen de Joodse leiders: "Als u Deze loslaat, bent u niet de vriend van de keizer" (vers 12). Het gaat er niet om dat Pilatus ook zelf geloofde, dat de vrijlating van Jezus een misdrijf tegen de keizer zou zijn. Pilatus zag immers Jezus niet als een bedreiging van het keizerlijk gezag. Maar het geschreeuw van de Joodse leiders kon wel door politieke tegenstanders van Pilatus gebruikt worden, om hem verdacht te maken bij de keizer. Pilatus had in zijn politieke loopbaan al vaker moeilijkheden met de keizer gehad. En zijn reputatie voor het omgaan met de lokale bevolking van Israël was in Rome niet erg positief. Daardoor beschikten de Joodse leiders over een drukmiddel om Pilatus naar hun hand te zetten.

De laatste scène van dit drama speelt zich buiten af. Pilatus gaat demonstratief zitten op zijn rechterstoel, tegenover de menigte. Het vooronderzoek is afgesloten, de poging om Jezus vrij te spreken is mislukt. Dan moet nu het uiteindelijke vonnis worden geveld. Dat gaat niet bepaald op een voorname manier. Terwijl Pilatus daar zit, wordt Jezus naar buiten gebracht en opnieuw zien ze een bloedende Jezus met doornenkroon en purperen bovenkleed en ze schreeuwen “weg met Hem, kruisig Hem”. Pilatus doet dan nog een laatste poging. Het is alsof hij zegt: moet ik dan werkelijk deze onschuldige en lijdende man voor jullie kruisigen? En hij krijgt het hypocriete antwoord van de overpriesters:

"Wij hebben geen koning dan de keizer". Het is alsof de overpriesters zich hier als romeinse patriotten opstellen. Alsof zelfs maar de mogelijkheid dat Jezus de koning van Israël zou zijn, in strijd is met hun allereerste plicht tegenover de bezetter. Ze hebben zich daarmee als verwerpelijke collaborateurs opgesteld. Het is overigens opvallend dat hier het woord "overpriesters" wordt gebruikt. Dat is zeker bedoeld om aan te geven, dat de Farizeeën niet bereid waren in deze graad van collaboratie mee te gaan.

Pilatus gaat door de knieën. De opgezweepte haat van de menigte van Farizeeën en Sadduceeën komt voorlopig tot rust. Want: "toen leverde hij Hem dan aan hen" – aan de soldaten – "over om gekruisigd te worden. En zij namen Jezus mee en leidden Hen weg." Het was het zesde uur. Om ongeveer 12 uur 's middags wordt Jezus nu gekruisigd.

(92) De kruisiging van Jezus (1)

Joh. 19:17-27

Een oud lied opent met de woorden: "Rechtvaardigheid drong aan op straf." We vergeten het vaak of we willen het niet horen, maar God is in Zijn volmaaktheid een heilig God die het kwade niet negeert en het onreine niet dulden kan. Het evangelie van Christus is en blijft in de eerste plaats, in volkomen overeenstemming met het Oude Testament, een evangelie van Gods gerechtigheid. "Heilig, heilig, heilig is de Heere van de legermachten; heel de aarde is vol van Zijn heerlijkheid" hoort Jesaja in zijn hemelse visioen (Jes. 6:3). Maar, zoals het lied dan ook verder gaat: "Genade vroeg om vrijgeleide." Want God is tegelijkertijd een genadige God, die wezenlijk liefde is. Zo spreekt Hij in de profetie van Ezechiël: "Zo waar Ik leef, spreekt de Heere HEERE, Ik vind geen vreugde in de dood van de goddeloze, maar daarin dat de goddeloze zich bekeert van zijn weg en leeft!" (Ez. 33:11) En Johannes kon zeggen dat God niet alleen liefdevol, maar de liefde Zelf is (1 Joh. 4:16).

Maar deze beide wezenlijke kenmerken van God komen op het kruis van Golgotha tot verzoening. Het lied zegt het zo: "Hier trad Gods wijsheid tussenbeide, die allebei voldoening gaf" (Lied 153:1, Geestelijke Liederen). Het kruis van Golgotha is de climax van de geschiedenis van de verlossing. God heeft Zijn Zoon overgegeven aan de dood, om het zondoffer voor de zonden te zijn. Jezus Christus droeg in Zijn lichaam de zonden van de mensheid en door Zijn dood en bloed kon een liefhebbende God de zonden vergeven van een ieder die in Christus gelooft – omdat de rechtvaardige eis van een heilige God was vervuld.

Tegelijkertijd is het sterven van Jezus aan het kruis een manifestatie van de volkomen verdorvenheid van de mens. Het is de ultieme demonstratie van het falen van menselijke religie en menselijke gerechtigheid. Kerk en staat zijn te schande gemaakt. Daarom kon Paulus schrijven: "Hij (Christus) heeft de overheden en de machten ontwapend, die openlijk te schande gemaakt en daardoor over hen getriomfeerd" (Kol. 2:15). En deze extreme daad van Gods –oneindige liefde was nodig, omdat wij met geen mogelijkheid uit eigen kracht ons met God konden verzoenen.

Wij waren, in de diagnose van Efeze 2, "dood door de overtredingen en de zonden", en "van nature kinderen van de toorn", maar wij zijn "met Christus levend gemaakt – uit genade bent u zalig geworden" (Ef. 2:1, 5).

De geestelijke dood van de mens in de zonde, zou moeten leiden tot een eeuwige scheiding van God, tot de hel. In onze moderne tijd doen we er alles aan om woorden als zonde en hel te vermijden. We willen alleen een lieve god en een aardige Jezus. Ik weet niet of dat veel zin heeft. De waarheid is immers wat de Bijbel ons leert en de “vertaling” daarvan in woorden die niets zeggen, maakt de zaak er niet duidelijker op. Dit is de toekomst voor wie niet in Jezus Christus gelooft: voor eeuwig gescheiden te zijn van God, beladen met een schuldig geweten dat je kwelt, in het besef dat je daarmee volkomen rechtvaardig behandeld bent omdat je de genade hebt afgewezen. Je karakter is daarmee niet verbeterd, zoals blijkt uit de arrogantie van de rijke man tegenover Abraham: “Stuur Lazarus toch met water om mij verkoeling te brengen!” Uiteindelijk blijft de zonde doorwerken. Kan de ernst daarvan op een andere wijze worden getypeerd dan met het harde woord "hel"?

Maar God heeft er geen behagen in dat iemand verloren gaat. Gods antwoord op de zonde en de eeuwige consequenties daarvan, is het verzoenend offer van Jezus Christus aan het kruis. Er is immers geen vergeving zonder bloedvergieten (vgl. Hebr. 9:22). En wie kijkt naar de Zoon des mensen die aan het kruis verhoogd is, en op Hem zijn vertrouwen stelt, in Hem gelooft, en van Hem belijdt dat Hij de Zoon van God is, ontvangt het eeuwige leven. Dat is in alle perioden van de kerkgeschiedenis de gekende waarheid van het evangelie geweest. Hoezeer men ook deze waarheid wist te verbergen door bemiddelende functies toe te kennen aan priesters en heiligen – en met name aan Maria. Een hard woord is het voor zondaars die niet ontkomen aan het oordeel; een hard woord misschien ook voor wie gekweld worden door de macht van de zonde, omdat ze op deze ene remedie zijn aangewezen. Een remedie die nederigheid vergt om te worden aangenomen. Maar het evangelie is ook het ultieme woord van liefde en vergeving voor allen die Jezus Christus als hun Heer en Heiland hebben aangenomen. Wordt het niet tijd dat dit evangelie in al onze kerken weer als de beslissende en uiteindelijk ook goede boodschap van God verkondigd wordt?

Het proces is voorbij. De beschamende ondervraging door de Hogepriesters Annas en Kajafas, de overdracht aan Pilatus, en zijn politieke keuze om een vrijgesprokene toch te laten executeren, het ligt alles achter

ons. Maar nu komt de uitvoering van het vonnis. Johannes laat in zijn weergave van de kruisiging vier elementen van het gebeuren zien, die de Majesteit van de persoon van Christus scherp benadrukken. We zullen achtereenvolgens spreken over de vervulling van de profetie, het opschrift van Pilatus, de onbaatzuchtige liefde van Jezus en, in het volgende hoofdstuk, Zijn soevereine beheersing van alle gebeurtenissen.

De vervulling van de profetie

Op het eerste gezicht vinden we hier een bijna journalistieke weergave van de gebeurtenissen. We lezen: "zij namen Jezus mee en leidden Hem weg" (19:16). Andere handschriften dan waarop de Herziene Statenvertaling gebaseerd is, voegen hier nog de woorden toe: "om gekruisigd te worden". En daarmee komt de tekst dichtbij wat we lezen in Jesaja: "als een lam werd Hij ter slachting geleid" (Jes. 53:7). Opvallend is wel dat Johannes meteen benadrukt, dat Jezus Zelf Zijn kruis droeg. Dat is dan de dwarsbalk geweest die doorgaans op de schouders van een terdoodveroordeelde werd vastgebonden. Zo werd elk slachtoffer tot een schouwspel gemaakt in de straten van Jeruzalem, ter afschrikking van iedereen die zelfs maar overwoog zich tegen de Romeinse bezetter te verzetten. De aanblik van de bloedende Jezus die bijna bezwijkt onder de last van de kruisbalk, moet dan ook wel ten hemel schreiend zijn geweest.

Maar door deze woordkeus maakt Johannes ook duidelijk dat Jezus controle houdt over de gebeurtenissen. Hij is de HerderKoning die Zijn leven vrijwillig overgeeft. In dit dragen van de kruisbalk zit misschien ook een subtiele verwijzing naar het offer van Izaak, op wie Abraham het hout van het brandoffer legde. De suggestie is helder: zo wordt Gods wil gedaan. Uiteraard weten we uit de andere evangeliën dat Simon van Cyrene de man was, die in plaats van Christus de dwarsbalk gedragen heeft. Jezus moet door de geseling al bijna bezweken zijn en niet bij machte de balk lang te dragen. Het kan ook – menselijkerwijs – de oorzaak zijn geweest dat Hij al relatief snel aan het kruis gestorven is.

Ook het feit dat Jezus buiten Jeruzalem werd geleid om daar te worden geëxecuteerd, is in overeenstemming met de wet van Mozes. De executie van de man die betrapt werd op het sprokkelen van hout op de sabbat in Numeri (Num. 15:34, 35), wordt ook uitgevoerd buiten het

kamp. Het was bovendien ook de normale praktijk van de Romeinen. Maar stel dat de Joodse leiders zich in het verborgene van Jezus wilden ontdoen? Dan zou Hij misschien door de hand van een moordenaar in de stad zijn gevallen. Dan zou de profetie van Jesaja niet zijn vervuld. De regie van de Heere God heeft dat niet toegelaten.

Nog belangrijker is het feit, dat het zondoffer dat de gehele gemeenschap reinigde van zonden, buiten het tentenkamp van Israël moest worden gebracht en daar moest worden verbrand. (Vergelijk Exodus 29:14) Ook dat detail maakt de manier van de executie van Jezus zo bijzonder. De theologische betekenis van de dood van Jezus is immers precies die van het zondoffer zodat we lezen: "Want van de dieren waarvan het bloed als verzoening voor de zonden door de hogepriester het heiligdom werd binnengedragen, werden de lichamen buiten de legerplaats verbrand. Daarom heeft ook Jezus, om door Zijn eigen bloed het volk te heiligen, buiten de poort geleden" (Hebr. 13:11, 12). Uiteraard gaat de vergelijking mank op het punt van het verbranden van het lijk.

De kruisiging was trouwens de meest verschrikkelijke vorm van executie, die door de Romeinen alleen werd toegepast op slaven, terroristen en oorlogsgevangenen. De slachtoffers hingen meestal dagenlang aan het kruis voordat ze uiteindelijk bezweken onder de uitputting die het hart aantastte, door vocht of bloedverlies, of door verstikking – omdat ze de kracht niet meer konden opbrengen om zichzelf in een positie te duwen waar ze konden ademhalen. Deze oude Perzische manier van executeren was bij de Romeinen terecht gekomen en door hen geperfectioneerd. Maar boven dit onmetelijke lichamelijke lijden van Jezus uit, zou het gescheiden raken van de Vader voor Jezus een nog zwaarder lijden betekenen.

Jezus heeft tot drie keer toe voorspeld dat Hij zou sterven door een kruisiging. In hoofdstuk 3 (vers 14) verwees hij naar de geschiedenis van de koperen slang in Numeri 21. Net zoals Mozes de koperen slang aan een stok bevestigd en zo verhoogd had, zo zou ook de Zoon des mensen worden verhoogd. En dan in hoofdstuk 8, waar we lezen: "Wanneer u de Zoon des mensen verhoogd zult hebben, zult u inzien dat Ik het ben" (8:28). En dan nog eens in hoofdstuk 12: "En Ik, als Ik van de aarde verhoogd ben, zal allen naar Mij toe trekken. (En dit zei Hij om aan te duiden welke dood Hij zou sterven)" (12 :32, 33).

Maar ook het Oude Testament spreekt over de kruisiging tot in details. Psalm 22 geeft ons niet alleen maar de laatste woorden van Jezus

aan het kruis (vers 2), maar bevat ook een heftige beschrijving van wat er gebeurd met iemand die gekruisigd wordt in de verzen 14 tot en met 19. De uitputting wordt genoemd in vers 14. Het effect van de onnatuurlijke lichaamshouding op de beenderen vinden we ook in vers 14, evenals de stress op het hart. De dorst en de verzwakking wordt genoemd in vers 15. Vers 17 spreekt over een detail van de kruisiging, waarvan de realiteit in de dagen van David nog niet bekend was: "zij hebben mijn handen en mijn voeten doorboord." En vers 19 zegt: "Zij verdelen mijn kleding onder elkaar en werpen het lot om mijn gewaad." Zo is het in de beschrijving van alle evangelisten ook daadwerkelijk gegaan.

Ook het feit dat naast Jezus nog twee anderen werden gekruisigd, is een vervulling van een profetie. Deze mannen zijn misschien wel de handlangers van Barabbas geweest. Maar Jesaja 53:12 had het al gezegd: "omdat Hij...onder de overtreders is geteld." De onschuldige en vals beschuldigde – hoewel Pilatus hem tot zesmaal toe vrijgesproken had – wordt hier gekruisigd met twee mannen die vermoedelijk in onze tijd terroristen genoemd waren.

Voorspelling of vertelling?

Na alles wat we in de eerste twee delen van deze serie gezegd hebben, lijkt het me eigenlijk overbodig om de vraag te bespreken, of Psalm 22 en Jesaja 53 een voorspelling zijn van wat er werkelijk gebeurd is, (en wat door Johannes als ooggetuige werd weergegeven) of dat omgekeerd het verhaal van de kruisiging is aangepast aan de details van de profetie. Vanuit de positie van ongeloof, is alleen het tweede denkbaar. Maar dan is Johannes een leugenaar en het evangelie van Christus waardeloos. Maar is dat werkelijk de enige manier om ernaar te kijken? Kijken we eens vanuit de positie van het geloof, dan moeten we constateren: de feitelijke gebeurtenissen rondom de kruisiging zijn ook tot verbijstering van de apostelen al nauwkeurig beschreven in het Oude Testament. Maar dan ligt juist daarin de bevestiging van hun en ons geloof, dat het de Heere God is die al deze gebeurtenissen onder Zijn regie heeft gehad. Jesaja schreef immers 700 jaar voor deze gebeurtenissen. Zo heeft ongetwijfeld Jezus zelf, te beginnen met de Emmaüsgangers, uitgelegd wat bij Mozes en de profeten over Hem geschreven was.

De vraag zelf komt voort uit een kritische en afstandelijke houding tegenover de Bijbel. Die houding was ooit de mijne. Het is hier niet de plaats om een intellectuele autobiografie te schrijven, maar het dilemma waarin ik kwam te staan kan ik kort vermelden: als de Bijbel waarachtig is, dan is Jezus de Heiland van de wereld. Als de Bijbel uit menselijke fantasie of vroomheid is voortgekomen, dan is Jezus een karakter in een eerste eeuwse roman. Even onbelangrijk voor mij, als de goden van Griekenland of de helden van de Ilias.

Maar ik bevestig onverminderd, dat de Bijbel het Woord van God is: *voldoende* voor mijn geloof en enige richtsnoer voor het leven van de kerk, *helder* en begrijpelijk voor – iedereen die nederig de waarheid zoekt, *gezaghebbend* in alle zaken van waarheid en leven, en *noodzakelijk* omdat er geen andere bron van waarheid is. Alle woorden van de Schrift zijn door God Zelf uitgeademd, omdat geen van de profeten en apostelen uit zichzelf heeft geschreven, maar uitsluitend door de Heilige Geest gedreven is in zijn schrijven. Het resultaat is een Bijbelse tekst die door God is uitgeademd, zodat alles wat er geschreven staat precies weergeeft wat de waarachtige God ons wilde zeggen. En zoals God niet kan liegen, zo kan ook Zijn Woord niet liegen in elke uitspraak waarin iets over de waarheid wordt meegedeeld – daarom is de Bijbel in de oorspronkelijke teksten, in elk woord, theologisch, moreel en historisch *vrij van alle dwaling*.

De inscriptie van Pilatus

Het was bij de Romeinen gebruikelijk dat een misdadiger die werd weggeleid om te worden gekruisigd, werd voorafgegaan door een man die een bord met een inscriptie droeg. Daarop stond de misdaad waarvoor de doodstraf was uitgesproken. Vaak werd dat ook vastgespijkerd aan het kruis. In dit geval kon er op dat bord geen misdrijf worden opgeschreven. Pilatus neemt echter de kans waar om nog een laatste wraak te nemen op de Joodse leiders, die hem gedwongen hadden om zijn eigen rechterlijke vonnis te negeren. Daarom stond er op het bord te lezen: "Jezus de Nazarener, de Koning van de Joden." Velen in de stad hebben dit opschrift kunnen lezen voordat Jezus bij Golgotha aankwam. En om er zeker van te zijn dat iedereen het zou begrijpen, gaf Pilatus de opdracht

om het in de drie toen gangbare talen op te schrijven: in het Hebreeuws, in het Latijn en in het Grieks.

Het opschrift heeft zeker zijn doel bereikt. Onmiddellijk dringen de Joodse leiders er bij Pilatus op aan dat hij het opschrift zal veranderen. Hij mocht vooral niet schrijven dat Jezus "Koning van de Joden" was, maar alleen dat Hij dat *gezegd* had. De priesters en de Farizeeën hadden immers juist deze aanspraak van Jezus op de Messiaanse troon geloochend. Dat Pilatus erbij had gezet dat Jezus uit het dorpje Nazareth afkomstig was, maakte de belediging nog erger. Nazareth lag immers in de noordelijke provincie Galilea, en was een onbelangrijk dorpje dat met minachting werd bekeken door de mensen in Judea. Pilatus leek hiermee te zeggen, dat de enige koning die de Joden waard waren, zo'n man uit Galilea moest zijn. Het antwoord van Pilatus op hun verzoek was even kort als beslist: "wat ik heb geschreven, dat heb ik geschreven" (vers 22).

Opnieuw wordt duidelijk wat de regie van de Heere God is. Noch de joodse leiders, noch Pilatus geloofden dat Jezus de Messiaanse koning was. Maar de Heere maakt gebruik van de politieke strijd tussen die beiden, om Jezus naar de plaats van zijn executie te laten gaan met het enig denkbare en juiste opschrift, namelijk dat Hij werkelijk de Messias van het joodse volk was. Zo was deze laatste kruisgang tevens een prediking van het evangelie van het koninkrijk, en een ontmaskering van het ongeloof dat zich bij Pilatus achter minachting en spot, en bij de Joodse leiders achter woede en haat verborgen had.

De onbaatzuchtige liefde

Bij het kruis van Jezus, lezen we, stond Zijn moeder Maria en Zijn tante Salomé, de zuster van Maria, en dan een andere vrouw die ook Maria heette (de vrouw van Klopas), en Johannes zelf. Met de uitdrukking "de discipel die Hij liefhad" heeft Johannes zichzelf aangeduid. En dan is er in dit wrede drama een klein moment van tederheid. Terwijl de Romeinse soldaten bezig zijn om het lot te werpen over de kleding van Jezus en de omstanders spottende opmerkingen over Jezus maken, spreekt Hij Zijn moeder en Johannes aan.

Voor de moeder van Jezus was nu het moment aangebroken, dat Simeon haar in de tempel al voorspeld had: "ook door uw eigen ziel zal een zwaard gaan" (Luk. 2:35). Johannes is trouwens de enige evangelist

die vermeld heeft dat Maria, de moeder van Jezus erbij was. Mattheus en Markus laten haar weg, in overeenstemming met de beperkte rol die ze in het evangelie vervuld heeft – in scherp contrast tot de enorme rol die ze in de rooms-katholieke traditie heeft gekregen. De tante van Jezus was erbij en is vermoedelijk bekend onder de naam Salomé, en dan is zij de moeder van Jacobus en Johannes. (Getrouwd met Zebedeus.) En dan is er nog een vrouw met de naam Maria, getrouwd met ene Klopas. Tenslotte was ook Maria Magdalena erbij. Drie Maria's, een Salomé en Johannes. En dan te midden van Zijn pijn en lijden zegt Jezus tegen Zijn moeder: "Vrouw, zie, uw zoon" (vers 26). Jezus zorgt voor de Zijnen. Opvallend is opnieuw het gebruik van het woord "vrouw" om Zijn moeder aan te spreken. Net als in de geschiedenis van het wonder in Kana, zet Jezus Zijn moeder hier op enige afstand van Hemzelf.

Een lijdende Knecht hangt aan het kruis. Een man die bijna bezwijkt door de overbelasting van Zijn hart, nauwelijks nog adem kan halen, wiens gewrichten in een rare hoek worden gedwongen zodat Zijn hele lichaam zware pijnen moet doorstaan. Bespot door omstanders, gehaat door Zijn eigen volk en minachtend terzijde geschoven door ongevoelige Romeinse soldaten. Soldaten die deze executie, die het middelpunt is van de geschiedenis van God met de mensheid, gezien moeten hebben als de zoveelste routine moord. Als een klusje dat ze met plezier hebben geklaard omdat er voor hen zelf geen gevaar aan verbonden was.

Maar hier hangt de Zoon van God, mijn Verlosser. En op dit moment kan ik niet anders dan aanbidden. Want Hij hangt daar aan het kruis, en in Zijn ontzagwekkende lijden is nog niet eens het dieptepunt bereikt. Maar de motivatie waarmee Hij zich aan dit lijden heeft overgegeven, is een liefde die zich ook naar mij heeft uitgestrekt. Want zo mag ik het Paulus nazeggen: "want ik leef door het geloof in de Zoon van God, die mij heeft liefgehad en Zichzelf voor mij heeft overgegeven."

Een moreel evangelie negeert het kruis, en richt zich op de regels van het fatsoen in het dagelijks leven. Een sociaal evangelie negeert het kruis en roept mij op om naar gerechtigheid te streven voor de zwakkeren in de samenleving. Vrijzinnige opvattingen van allerlei aard willen mij stimuleren om een eigen evangelie te bedenken, waarin een goede God die niet boos kan zijn, aardige mensen naar een koninkrijk brengt zonder oordeel, met de goede diensten van een Christus zonder kruis. Aan het eind van dit hoofdstuk kan ik alleen maar zingen:

Gij hebt de toorn van God gedragen,
de vloek der wet kwam op u neer.
Wij zijn verlost van straf en plagen,
geen schuld drukt ons geweten meer.

Gij gaaft voor ons dierbaar leven,
oh liefde, onnaspeurlijk groot.
Geen oordeel kan nog meer doen beven,
gewin werd zelfs voor ons de dood.

(Lied 158:3, Geestelijke Liederen)

(93) De kruisiging van Jezus (2)

Joh. 19:28-30

Meteen daarna, vertelt Johannes, meteen na de demonstratie van de zorgzaamheid van Jezus voor Zijn moeder, is er nog een laatste profetie die vervuld moest worden. Het zijn de woorden van David in Psalm 69. "Ja, zij hebben mij gal als mijn voedsel gegeven, in mijn dorst hebben zij mij zure wijn laten drinken" (Psalm 69:22).

Een soldaat, of een omstander met toestemming van de soldaten, neemt een spons, laat die vollopen met de zure wijn die vlakbij staat. Het is het soort van goedkope wijn die door soldaten wordt gedronken. De wijn is bovendien vermengd met een zekere hoeveelheid gal, bedoeld om de pijn wat te verlichten. Volgens Mattheus (27:34) hadden de soldaten Hem deze wijn al aangeboden voorafgaande aan de kruisiging. Vanwege de verdovende werking ervan zou Jezus minder geworsteld hebben wanneer zij de spijkers in zijn handen en voeten zouden slaan. Jezus weigerde deze wijn te drinken voorafgaande aan de kruisiging. Nu wist Jezus ongetwijfeld dat de soldaten Hem opnieuw deze wijn zouden aanreiken, wanneer Hij zou uitroepen: "Ik heb dorst!" Vanuit het perspectief van de soldaten had het drinken van deze wijn wel een ander doel. Het was zeker niet bedoeld om het lijden van Jezus te verminderen, maar juist om het nog te rekken. De soldaten hebben niet beseft dat het aanreiken van de spons met wijn alleen maar als functie had om de profetische uitspraak van David in Psalm 69 in vervulling te laten gaan. En om voor eeuwig de inhoud van Psalm 69 in verband te kunnen brengen met de kruisiging zelf.

Niet alleen het 22e vers van die Psalm komt hier tot vervulling. Denk maar aan de twee verzen die eraan voorafgaan. "U kent mijn smaad en mijn schaamte en mijn schande; allen die mij benauwen, zijn U bekend." De vervulling van de profetische woorden van David bevat niet alleen een beschrijving van de toestand van Jezus, maar behelst ook een oordeel over de soldaten die hier om de gekruisigde Jezus heen staan. De emoties van Jezus worden in de Psalm uitgedrukt: "Smaad heeft mijn hart gebroken en ik ben zeer zwak; ik heb gewacht op medeleven, maar het is

er niet, op troosters, maar ik heb ze niet gevonden" (Psalm 69:20, 21). Ondanks de aanwezigheid van Zijn moeder en Johannes en anderen, is er sprake van een diepe eenzaamheid. De soldaten hebben zeker geen medeleven getoond, en het gebaar van het aanreiken van de wijn zal door God worden beoordeeld naar hun intentie. In de Psalm wordt dat oordeel nu ook nadrukkelijk uitgesproken in de volgende verzen. Met als hoogtepunt vers 29: "Laat hen uitgewist worden uit het boek des levens, laat hen bij de rechtvaardigen niet opgeschreven worden." Zo weet Johannes duidelijk te maken dat de woorden van Jezus "Ik heb dorst!" geen uiting van zwakte alleen zijn, maar evenzeer een uitdrukking van de Majesteit van Jezus, aan Wie immers God het oordeel heeft toevertrouwd (vgl. Joh. 5:26, 27).

Na het nemen van de zure wijn, is de profetie vervuld en de missie van de Zoon van God op aarde volbracht. Nu volgt een kreet van triomf! Het is de proclamatie van de uiteindelijke overwinning. Die volgt onmiddellijk na dit woord door de overgave van Jezus – vrijwillig, in volledig bezit van Zijn goddelijke almacht – aan de dood. Door die dood werd de zonde en de schuld van de mens verzoend. Want Jezus was "door Zijn eigen bloed voor eens en altijd binnengegaan in het heiligdom en heeft daardoor een eeuwige verlossing teweeggebracht" (Hebr. 9:12). In Zijn sterven, heeft Hij "door de eeuwige Geest Zichzelf smetteloos aan God geofferd" (Hebr. 9:14). Want Zijn dood was "tot verzoening van de overtredingen", immers, "zonder het vergieten van bloed vindt er geen vergeving plaats" in de orde die God voor Zijn schepping had ingesteld (Hebr. 9:22). Daarmee was de grondslag gelegd voor de rechtvaardiging van een mens door geloof alleen. Want God heeft Jezus "openlijk aangewezen als middel tot verzoening, door het geloof in Zijn bloed" (Rom. 3:25). Hij was "een verzoening voor onze zonden" (1 Joh. 2:2). Daarom kon Paulus tot de slotsom komen dat "een mens door het geloof gerechtvaardigd wordt zonder werken van de wet" (Rom. 3:28).

Door Zijn dood heeft Hij "hem die de macht over de dood had – dat is de duivel – teniet" gedaan (Hebr. 2:14). De komst van de Zoon van God had als laatste doel "dat Hij de werken van de duivel verbreken zou" (1 Joh. 3:8). Bovendien heeft Hij door Zijn dood de onwaarachtigheid van het Sanhedrin evenals de onrechtvaardigheid van de Romeinse gouverneur als een kwestie van principe gedemonstreerd en daarom kan Paulus zeggen: "Hij heeft de overheden en de machten ontwapend" – omdat zij over Hem geen enkele macht hadden die niet van boven

gegeven was en geen enkele morele invloed konden laten gelden – "die openlijk te schande gemaakt" – omdat beide in het besef van Zijn onschuld tot een veroordeling van respectievelijk godslastering en rebellie gekomen zijn – "en daardoor over hen getriomfeerd" – omdat de waarheid van de gekruisigde Jezus de waarheid van God is gebleken te zijn (Kol. 2:15).

Dat alles en nog veel meer is de inhoud van de uitroep *tetelestai,* "het is volbracht." We hebben ons hier beperkt tot de vergeving van de zonden en de overwinning over de machten van het kwade. Letterlijk betekent dit Griekse woord: het doel is bereikt, het (werk) is voltooid. Aan dit volbrachte werk kan niets worden afgedaan en niets worden toegevoegd. Het kan alleen maar in geloof worden aanvaard of verworpen. De verzoening met God, de vrijspraak in Gods oordeel en de gave van het eeuwige leven zijn alle het gevolg van Gods genade. "Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is de gave van God (Ef. 2:8).

De betekenis van de dood van Jezus Christus is onuitputtelijk. Hier komt de geschiedenis van de mens tot haar dieptepunt maar de geschiedenis van Gods genade vindt hier zijn hoogtepunt. Dat wil niet zeggen dat we daarmee de waarde van de opstanding, van de Hemelvaart en de Wederkeer van Jezus zouden veronachtzamen. Maar voor onze kennis van Gods genade en liefde, met name de liefde die Hij mij als zondaar heeft bewezen, is de kruisiging het enige fundament. En wanneer ik dit in geloof aanneem, dan heeft het voor mijn leven eeuwige gevolgen.

O kostbaar kruis, o wonder Gods
waaraan de prins der glorie stierf;
ik wil om U zijn zonder trots,
ik acht verlies wat ik verwierf.
O angst en liefde, ondereen
Vermengd als water en als bloed,
Zij wijzen naar het wonder heen,
Van Hem die op de aarde boet.
En door zijn dood en door zijn bloed
is nu de wereld dood voor mij.
Ik ben gestorven, maar voorgoed
van heel de dode wereld vrij.

(94) De kruisiging van Jezus (3)

Joh. 19:31-37

Ook na de dood van Jezus merken we de soevereine regie van God over alle gebeurtenissen. Het enige zichtbare voor de ogen van alle getuigen, was wat mensen dachten en deden. Het verzoek van de Joodse leiders, om te beginnen, aan Pilatus, "of hun benen gebroken en zij weggenomen mochten worden" (vers 31). En we horen ook het motief daarvan: "omdat het de voorbereiding was, want de dag van die sabbat was een grote dag." Blijkbaar heeft Pilatus dat verzoek , want de soldaten komen en breken de benen van de twee mannen die met Jezus gekruisigd waren. Menselijke overwegingen en menselijke daden, maar Johannes maakt duidelijk dat het zinvol is om de vraag te stellen "waarom?" dit alles gebeurd is.

We zagen al dat Jezus gestorven is op het moment dat God de Vader bepaald had. Vele malen was Jezus met de dood bedreigd, maar Hij zou Zijn leven pas afleggen op het moment dat Hij verkozen had. Hij had van de Vader gezag gekregen om Zijn leven af te leggen en weer op te nemen. Johannes benadrukt dat met de woorden: "Hij boog het hoofd en gaf de geest" (vers 30). In de waarneming van Zijn dood was dat wel opmerkelijk. Niet dat mensen gezien hebben dat Hij vrijwillig Zijn leven gaf, maar in hun ogen was Zijn dood snel gekomen. Jezus wordt gekruisigd op het derde uur, dat wil zeggen om 9:00 uur in de ochtend. En dan sterft hij op het negende uur, dat wil zeggen om 3:00 uur 's middags. De meeste mensen stierven pas na enkele dagen aan het kruis gehangen te hebben. De twee rovers die naast Jezus al eerder waren gekruisigd, leefden dan ook nog nadat Jezus gestorven was. Wanneer Jozef van Arimatea aan Pilatus vraagt om het lichaam van Jezus, lezen we in Markus: "En Pilatus verwonderde zich erover dat Hij al gestorven was; en nadat hij de hoofdman over honderd bij zich geroepen had, vroeg hij hem of Hij allang gestorven was. En toen hij het van de hoofdman over honderd vernomen had, schonk hij Jozef het lichaam" (Markus 15:44, 45).

Er zijn twee redenen dat de Heer Jezus juist op dit moment wilde sterven. In de eerste plaats omdat Hij zo heeft laten zien, dat Hij zelf het moment van Zijn sterven kon kiezen. Ongetwijfeld is dat voor allen die Hem gekend hebben belangrijk geweest. Je kunt je voorstellen dat ze dat zo tegen elkaar gezegd hebben. "Weet je nog dat Hij zei dat Hij Zelf Zijn leven zou afleggen, wanneer Hij wilde? En we zagen het voor onze ogen gebeuren! Want Hij stierf niet na een lange periode van uitputting en verzwakking, maar nam op een majesteitelijke wijze afscheid van het leven." In de tweede plaats omdat juist op dat moment het grote Paasoffer gebracht werd in de tempel. Families of groepen van 30 brachten een lam of geit, een eenjarig mannetje zonder gebreken, naar de tempel toe. Meteen na het brengen van het eeuwigdurende offer (het zogenaamde Tamid = altijddurend), werden tientallen, zo niet honderden van deze lammeren en geiten geslacht. Er wordt geschat dat de bevolking van Jeruzalem door de bezoekers uit de hele wereld was aangezwollen tot meer dan 1 miljoen. Als je minimaal in het gezelschap van 30 moest zijn om het paaslam te kunnen slachten, moeten er meer dan 30.000 lammeren en geiten zijn geofferd op die dag.

De dood van het dier was het eerste deel van de ceremonie. Het bloed werd verzameld door een priester in de voorhof van de tempel, en werd doorgegeven langs een lange rij van priesters die met gouden en zilveren bekers in hun handen waren opgesteld. Aan het einde van de rij stond het altaar en de laatste priester in de rij sprenkelde het bloed tegen het altaar aan. Dat was het tweede belangrijke onderdeel van de ceremonie. De ingewanden werden verwijderd en gereinigd, als het derde deel van de ceremonie. Tenslotte werd het vet op het altaar geofferd. Terwijl dit alles gaande is, sterft het waarachtige Lam Gods buiten Jeruzalem als het enige waarachtige zondoffer voor de wereld.

De menselijke overwegingen van de Joodse leiders worden ons nauwkeurig uitgelegd. De sabbat die volgde op het paasfeest van donderdagavond en vrijdag, was een zogenaamde "grote sabbat." Dat was een sabbat die samenviel met een feestperiode, in dit geval het Pascha. Het is uit zorg voor de heiligheid van die dag, dat de Joodse leiders nu vragen of de Romeinen willen zorgen voor een snelle afloop van de executie. Als het te lang duurde waren de Romeinen gewend om de beenderen te breken van de gekruisigden. Die waren dan niet langer in staat om zich op te richten en zo hun ademhaling te ondersteunen, nog afgezien van het effect van het bloedverlies en de verschrikkelijke pijn.

Het gewicht van hun lichaam dat nu nog alleen aan hun armen hing, werd al snel te groo, en dan trad de verstikkingsdood spoedig in. De wens van de Joodse leiders tot het verhaasten van de dood werd ongetwijfeld ingegeven door hun zorg om de vervulling van de wet. Zij waren bezorgd, dat op deze grote sabbat de lijken van Jezus en de andere twee gekruisigden zichtbaar zouden zijn. Ze lazen immers in het boek Deuteronomium: "verder, wanneer iemand een zonde begaan heeft waarop de doodstraf staat, en hij gedood wordt, en u hem aan een paal hangt, dan mag zijn dode lichaam niet aan de paal overnachten, maar moet u hem beslist diezelfde dag nog begraven. Een gehangene is namelijk door God vervloekt. U mag uw land, dat de Heere, uw God, u als erfelijk bezit geeft, niet onrein maken" (Deut. 21:23). Wonderlijk, Jezus is niet alleen de Wetgever voor Israël, en heeft ook als mens de wet van Mozes tot in elk detail gehouden, maar uitgerekend Hij werd nu door de Joodse leiders overgeleverd en door de Romeinse gouverneur gekruisigd. Had Hij niet gezegd, dat de Joden in Hem zouden geloven, als ze het woord van Mozes werkelijk hadden geloofd? "Want als u Mozes geloofde, zou u Mij geloven; want hij heeft over Mij geschreven" (5:46). En nu was het hun intentie om de Zoon van God sneller te laten sterven om aan hun interpretatie van de wet van Mozes te kunnen voldoen.

Op bevel van Pilatus komen soldaten om aan het verzoek van de Joodse leiders tegemoet te komen. Zij braken de beenderen van de beide mannen die met Jezus gekruisigd waren. Zij stierven nog diezelfde dag kun je vermoeden. Maar dan lezen we in vers 33: "maar toen zij bij Jezus kwamen en zagen dat Hij al gestorven was, braken zij Zijn benen niet." Het is een belangrijk detail. Waarom mochten de benen van Jezus niet gebroken worden? In de eerste plaats omdat dat de indruk zou geven, dat de soldaten beschikten over het moment van Zijn dood. Maar je kunt ook nog aan een andere reden denken. Het tijdstip van het sterven van Jezus is niet toevallig ook het tijdstip van het offeren van het paaslam in de tempel. Dat paaslam moest een jaar oud zijn, dat wil zeggen volwassen, en het moest gaaf zijn. Een lam of geit met een gebroken poot zou niet aanvaardbaar zijn geweest. Is dat niet de reden dat de beenderen van Jezus, het volmaakte paaslam, niet gebroken konden worden?

Om er zeker van te zijn dat Jezus inderdaad gestorven is, en Zijn beenderen dus niet gebroken hoeven te worden, steekt nu een van de soldaten met een speer in Zijn zij. En daarmee hebben ze onomstotelijk vastgesteld dat Jezus inderdaad gestorven was. Er komt water en bloed

uit de wond, een teken dat de dood al ingetreden was en de rode bestanddelen van het bloed zich begonnen te scheiden van het water. Een dergelijke vaststelling kon je aan de Romeinen wel toevertrouwen, experts als zij waren in het ambacht van de dood. Het is ondenkbaar dat ze over de dood van Jezus gelogen zouden hebben.

Je ziet de volmaakte regie van God over deze gebeurtenissen nog duidelijker, als we lezen wat Johannes schrijft in vers 36. Twee gebeurtenissen vallen in het bijzonder op. Dat de beenderen van Jezus niet werden gebroken, en dat een van de soldaten een speer in Zijn zij had gestoken. En beide gebeurtenissen zijn uitgelokt door het vroege tijdstip van Jezus' dood – en dat was een vrijwillige overgave van Zijn leven. Het is een fraai voorbeeld van hoe Gods macht doorwerkt in de geschiedenis. Jezus weet dat door Zijn vroege dood, de soldaten zullen nalaten Zijn beenderen te breken, zoals Hij ook weet dat de soldaten een speer zullen gebruiken om er volkomen zeker van te zijn. En daarmee komen twee verschillende profetieën tot vervulling.

In de eerste plaats is er een profetische vervulling van woorden uit de wet van Mozes die op het eerste gezicht geen profetische betekenis hebben. We lezen in Exodus 12:46, "U mag van het vlees niets uit het huis naar buiten brengen, en u mag er geen been van breken." Ook in Numeri 9 lezen we dat van het Paasoffer de beenderen niet mogen worden gebroken. Minder duidelijk is de toepassing van Psalm 34:20, 21, waar we lezen: "De rechtvaardige heeft veel ellende, maar uit dat alles redt de Heere hem. Hij bewaart al zijn beenderen, niet een daarvan wordt gebroken." Het is niet meteen duidelijk hoe een psalm die door David is geschreven vanwege zijn verlossing van de bedreiging van Abimelech, van toepassing kan zijn op het sterven van Jezus. Het is wel interessant dat Johannes in zijn verwijzing naar het Oude Testament – geen been van Hem zal gebroken worden – de letterlijke tekst van de Psalmen volgt. Blijkbaar heeft hij de tekst van de Psalmen gelezen in het licht van de tekst uit Exodus en door de samenhang van deze teksten in verband te brengen met de gebeurtenissen konden zij tezamen worden gelezen als een profetie. Omdat we ervan uitgaan dat de woorden van Johannes zelf door de Geest van God geïnspireerd zijn, hebben we daar verder geen twijfels over. Maar menselijkerwijs gesproken, komt de "profetie" tot stand door een verrassende combinatie van twee teksten uit het Oude Testament waarvan de ene spreekt over de verlossing van David en de andere een voorschrift is voor het Paaslam. Maar Jezus is de waarachtige

zoon van David zoals Hij ook het waarachtige Paaslam is. Dat maakt het begrijpelijk dat deze teksten in hun samenhang als de profetie kunnen worden opgevat die hier in vervulling gaat.

In de tweede plaats is er een profetische vervulling van de woorden van de profeet Zacharia. We lezen: "Maar over het huis van David en over de inwoners van Jeruzalem zal Ik de Geest van de genade van de gebeden uitstorten. Zij zullen Mij aanschouwen, Die zij doorstoken hebben" (Zach. 12:10). Merk op dat hier staat dat ze "Mij" zullen aanschouwen. Het is een rechtstreekse aanwijzing dat Jezus waarachtig God is. Uiteindelijk zal geheel Israël moeten erkennen, dat Degene die door hen is overgeleverd aan de Romeinen en door een soldaat is doorstoken, de God van Israël is. Johannes schrijft daar ook over aan het begin van het boek Openbaring. "Zie, Hij komt met de wolken, en elk oog zal Hem zien, ook zij die Hem doorstoken hebben" (Op. 1:7). In de toekomst zal er, zegt Openbaring, rouw bedreven worden wanneer de volkeren samen met Israël zullen inzien, dat zij de Prins van de vrede hebben gekruisigd.

We lezen dat uit de zij van Jezus water en bloed voortkomt. Er zijn nogal wat pogingen gedaan om dit fysiologisch te verklaren. Het zou behoren bij het stervensproces, dat meteen na het intreden van de dood bloed uiteen valt in een doorzichtige vloeistof (water) en donkerrood gekleurd klonterende vloeistof. Wat Johannes en andere getuigen hebben gezien, zou op die wijze fysiologisch te verklaren zijn. Sommigen hebben zelfs met uitgebreide medische argumentatie uiteengezet, dat de speer waarschijnlijk de hartzak heeft doorboord, en dat de aanblik van water en bloed kan worden verklaard uit de toestand van het hart. Als er scheuringen in het hart opgetreden zijn als gevolg van heftige pijn en angst, is het denkbaar dat er twee verschillende vloeistoffen uit het doorboorde hart zouden stromen. Ik laat dergelijke speculatie maar voor wat het is, ook omdat ik zelf niet in staat ben om deze medische aanwijzingen te bevestigen.

Vanuit het evangelie zoals we het dusver gevolgd hebben, kun je denken aan een fysieke manifestatie van een theologische waarheid. Wanneer Jezus spreekt over een "innerlijke bron van water dat opwelt tot in het eeuwige leven" in hoofdstuk 4:14, dan zie je hier aan het kruis letterlijk een rivier van levend water voortkomen uit het innerlijk van Jezus. Als de eerste grote beweging van geestelijke macht die de mensheid zou gaan vernieuwen. En bij de aanblik van het vergoten bloed

kun je niet anders dan denken aan het bloed dat vloeien moest voor de vergeving van de zonden. We moeten de betekenis van het sterven van Jezus trouwens goed onderscheiden van de betekenis van het vergieten van het bloed, omdat daarin twee verschillende zijden van het verlossingswerk worden voorgesteld. Jezus moest sterven zoals het lam dat op de Grote Verzoendag de woestijn in werd gestuurd; en Jezus moest worden geofferd als het lam, dat op diezelfde Verzoendag moest worden geslacht en waarvan het bloed moest vloeien. Beide dieren waren beladen met de zonde en schuld van het volk. Het vergoten bloed echter brengt de verzoening met God tot stand, het bedekt alle overtredingen en *de zonden;* het sterven van het offerdier in de woestijn in de plaats van het volk, duidt op het wegnemen van *de schuld,* het gevolg van de zonde – en verwijst daarmee naar de volkomen reiniging van het geweten. Anders gezegd: Jezus sterft in mijn plaats zodat ik niet langer onder het oordeel val en vrij ben van schuld, en vergiet Zijn bloed om de zonden voor eeuwig weg te nemen. Zo is er dus een verschil tussen het plaatsvervangend sterven van Jezus – ik verdien de dood vanwege mijn zonde en schuld maar Jezus treedt in mijn plaats – en het offer van Jezus die "door Zijn eigen bloed voor eens en altijd binnen gegaan [is] in het heiligdom en [...] daardoor een eeuwige verlossing teweeggebracht [heeft]" (Hebr. 9:12).

Er kan geen twijfel over zijn dat Johannes een ooggetuige is geweest van deze gebeurtenissen. Nadrukkelijk wordt de ooggetuige hier voorgesteld – op dezelfde manier waarop Johannes altijd over zichzelf spreekt in dit evangelie, namelijk in de derde persoon. "En die het gezien heeft, die getuigt ervan, en zijn getuigenis is waar, en hij weet dat hij de waarheid spreekt, opdat ook u gelooft" (vers 35). Hier legt iemand onder ede een getuigenis af. Hij heeft het gezien en is dus bevoegd om te getuigen. Hij spreekt dat getuigenis ook uit, zodat hij anderen uitnodigt om te horen wat hij gezien heeft. Zijn getuigenis is waar, en bedoeld om de waarheid weer te geven. Daarmee heeft hij als getuige zijn reputatie en zijn leven op het spel gezet. En hij is zich ook bewust van het doel van zijn spreken, want hij spreekt de waarheid niet met het doel om voor zichzelf een status en een rol op te eisen, maar "opdat ook u gelooft" en een medegetuige wordt van deze waarheid.

Wat is dan die waarheid waar Johannes van spreekt? Het lijkt vooral dit te zijn, dat het lijden en sterven van Jezus niet zomaar een historisch ongeluk of een toevallige tragedie is geweest. De Geest van God heeft het

de apostelen duidelijk gemaakt dat God op Zijn tijd Zijn eigen Zoon tot het waarachtige Lam Gods gemaakt heeft. Alle gebeurtenissen die schijnbaar voortvloeien uit vrije keuze van de betrokkenen waren in werkelijkheid voorzien en worden ingezet in de almachtige regie van God de Vader. Het was noodzakelijk dat de Zoon des mensen moesten worden overgeleverd in de handen van zondaars en dat Hij moest sterven op dit tijdstip en op deze manier. De regie van deze gebeurtenissen was wellicht voor Zijn dood nog toe te schrijven aan Jezus' inzicht in het karakter van mensen. Maar ook na Zijn dood is er een onzichtbare hand die de daden van mensen geordend heeft in het patroon dat God de Vader ontworpen had. De Heer Jezus heeft ongetwijfeld Zijn eigen dood volledig gecontroleerd zodat Hij daarmee de Schriften kon vervullen. Het was niet voldoende dat Hij zou sterven – door een moordenaarshand in een achterafsteegje van Jeruzalem bijvoorbeeld. Zijn dood moest een openbare executie zijn, die Romeinen en Joodse leiders tegelijkertijd zou ontmaskeren. Zijn dood moest samenvallen met het tijdstip waarop het Paaslam in de tempel werd geofferd, omdat het daarvan het waarachtige origineel was. In Zijn sterven al moest Zijn vrijwillige almacht blijken en in de gebeurtenissen daarna Zijn volmaakte beschikking over alle mensen en hun daden.

"Opdat ook u gelooft" – dat is het doel van dit deel van het getuigenis van Johannes. Het is ook het doel van het geheel van het evangelie. Waarom heeft Johannes hier in het bijzonder over zijn getuigenis gesproken? Het is denkbaar dat er in de tijd van Johannes, aan het eind van de eerste eeuw, al veel oppositie was tegen de feitelijkheid van de dood van Jezus. Er waren misschien al veel valse leraren actief, die bestreden dat de Christus waarachtig mens was, zowel door te twijfelen aan de menselijkheid van Zijn lichaam, alsook te twijfelen aan de echtheid van Zijn dood. Er waren mensen die beweerden, dat de mens Jezus vlak voor zijn dood verlaten werd door de Heilige Geest, die immers niet sterven kon. Is dat misschien ook de reden dat Johannes zo benadrukt, dat er water en bloed uit de zij van Jezus voortkomt? Om tegelijkertijd de waarachtigheid van de lichamelijke dood van Jezus te bevestigen, maar meteen ook aan te duiden dat in deze gestorven mens de Geest op een of andere wijze nog steeds aanwezig is, dat de Zoon van God sterft, en niet een mens sterft die door deze geestelijke Zoon verlaten is. Hoe het ook zij, Johannes heeft dit getuigenis gegeven – en ik heb het hier willen uitleggen – met als enige doel opdat u het gelooft. Opdat u

gelooft in de Naam van de Zoon van God, gelooft in Jezus Christus, de Koning van Israël, de hemelse Hogepriester, het vleesgeworden Woord van God. En opdat u door te geloven in Zijn Naam, het eeuwige leven zou ontvangen.

(95) De begrafenis van Jezus

Joh. 19:38-42

De weergave van het verraad, het verhoor, de kruisiging en het sterven van Jezus heeft in Johannes een geheel andere toonzetting dan in de andere evangeliën. Dit evangelie wil laten zien dat in al deze gebeurtenissen God de regie heeft gehouden. Dat is het bijzondere accent van de evangelist. Ook in Zijn vernedering blijft Jezus volmaakt de Zoon van God. Het vleesgeworden Woord heeft Zijn almacht niet afgelegd. Niemand had de macht het leven van Jezus te nemen of zelfs maar te bedreigen als het hem niet van bovenaf gegeven was. Zoals we al gelezen hebben: "niemand neemt het (leven) Mij af, maar Ik geef het uit Mijzelf; Ik heb macht het te geven, en heb macht het opnieuw te nemen" (Joh. 10:18). Dat geldt zelfs voor de begrafenis waarover we nu komen te spreken.

Over die begrafenis spreekt Jesaja: "Men heeft Zijn graf bij de goddelozen gesteld" – een betere vertaling is: "ze wilden Hem begraven met de goddelozen." De tekst vervolgt met de woorden: "en Hij is bij de rijke in Zijn dood geweest" – dat wil zeggen Hij is begraven samen met de rijken, en de reden daarvan staat er meteen bij: "omdat Hij geen onrecht gedaan heeft" (Jes. 53:9). Maar hoe kon deze profetie uitkomen? Het was bij de Romeinen gebruikelijk om een geëxecuteerde misdadiger niet te (laten) begraven, maar aan de gieren en de wolven over te laten. Bij de Joden daarentegen was dat anders. De wet van Mozes gebood ook de begrafenis van criminelen, zij het dan buiten de stad Jeruzalem op een speciale plaats. Voor de begrafenis van Jezus waren er dus twee historisch waarschijnlijke mogelijkheden: ofwel de Romeinen zouden op last van Pilatus Jezus' lijk aan het kruis laten hangen, ofwel de Joodse leiders zouden hem begraven in een of ander anoniem massagraf.

Maar dan lezen we in ons gedeelte over het optreden van Jozef van Arimathea; door zijn optreden werd de profetie van Jesaja vervuld. Hij wilde aan de Heer in Wie hij in het geheim geloofd had, nog de laatste eer bewijzen. Hij behoorde ongetwijfeld tot de elite in Jeruzalem, anders is het onwaarschijnlijk dat hij op dit moment – na het tijdstip waarop

Romeinse ambtenaren zaken regelden dat deden ze van 's morgens vroeg tot het middaguur – nog toegang krijgt tot Pilatus om hem een verzoek te doen. Hij behoorde volgens Mattheus bij de rijken van Jeruzalem, (Mat. 27:57) die vanwege hun rijkdom ook politiek aanzien genoten. Lukas weet te vertellen, dat hij een raadsheer was en dus een lid van het Sanhedrin. Jozef wordt een "goed en rechtvaardig man" genoemd. Lukas weet nog over hem mee te delen: "Deze had niet ingestemd met hun voornemen en handelwijze. Hij kwam uit Arimathea, een stad van de Joden, en verwachtte ook zelf het Koninkrijk van God." (Luk. 23:51).

Johannes vertelt erbij dat Jozef een geheime discipel van Jezus was, wat helpt om te begrijpen dat hij ongehinderd door de Joodse leiders Pilatus kon bezoeken, zodat ook niemand van hen kon protesteren tegen zijn voornemen om Jezus te begraven. Tussen haakjes, Johannes heeft niet bepaald veel respect voor dergelijke geheime discipelen, zoals we lezen: "En toch geloven ook velen van de leiders in Hem, maar vanwege de Farizeeën beleden zij het niet, opdat zij niet uit de synagoge geworpen zouden worden. Want zij hadden de eer van de mensen meer lief dan de eer van God" (Joh. 12:42, 43). Toch schildert hij hier met sympathie de acties van Jozef en Nicodemus – misschien zijn er in onze tijd wel meer van dergelijke geheime discipelen. Ter wille van de begrafenis geeft Jozef hier openlijk toe, tegenover Pilatus, dat hij een discipel van hem is. De Joodse leiders zouden er op hebben aangedrongen dat ook Jozef dan het lot van Jezus zou ondergaan. Minstens zouden ze hem uit het Sanhedrin en wellicht ook uit de synagoge geworpen hebben. Dat Pilatus deze Jozef niet aan de Joodse leiders heeft uitgeleverd of verraden, maakt duidelijk dat ook hij het met de handelwijze van de Joden niet eens is geweest. Pilatus stond zijn verzoek toe zodat het lichaam van het kruis kon worden afgenomen. Soms is het van belang om goed te zien wat historisch waarschijnlijk was, en toch niet gebeurd is. Nadrukkelijk staat er: "Hij dan ging en nam het lichaam van Jezus weg" (vers 38). Waar zijn op dat moment de discipelen geweest? Waar was Johannes die aan de voet van het kruis had gestaan? Waar waren Petrus en de anderen? Over hen die het dichtste bij de kruisiging hebben gestaan, horen we niets. Is dat een aanwijzing dat zij de plaats van de kruisiging hebben verlaten? Wellicht om de laatste voorbereidingen te treffen voor de sabbat?

We lezen wel bij Mattheus dat Maria Magdalena en de "andere Maria", dat wil zeggen de vrouw van Klopas (Joh. 19:25) bij de graflegging aanwezig waren. Wanneer Jozef de plaats van het graf verlaat, lezen

we: "En daar waren Maria Magdalena en de andere Maria, die tegenover het graf zaten" (Mat. 27:61). Nadrukkelijk verklaart ook Lukas: "En ook de vrouwen die met Hem uit Galilea gekomen waren, volgden en zagen het graf en hoe Zijn lichaam er in gelegd werd" (Luk. 23:55). De discipelen zijn niet aanwezig geweest, maar deze vrouwen waren wel ooggetuige van de begrafenis van Jezus. Het is wel opmerkelijk dat deze geheime discipel van Jezus, gezamenlijk met nog een andere geheime discipel – en dat blijkt dan Nicodemus te zijn die we al eerder hebben ontmoet – voorbereidingen getroffen heeft voor een volledige begrafenis. Volgens vers 39 brengt Nicodemus een mengsel van mirre en aloë mee, zelfs een ongelooflijk grote en dus kostbare hoeveelheid: 50 kg. De tekst roept bepaalde echo's op van het Oude Testament. De hoeveelheid specerijen is overvloedig, zoals de hoeveelheid narduszalf die Maria gebruikte bij de zalving van Jezus in Bethanië zie Joh. 12:3. Heeft het ook de betekenis, waar Jozef en Nicodemus waarschijnlijk niet aan gedacht hebben, dat Jezus hier tot Koning gezalfd werd? Is het denkbaar dat om die reden zo nadrukkelijk de herkomst van Jozef uit Arimathea wordt vermeld? Want de stad Arimathea is vermoedelijk de geboortestad van Samuel (1 Sam. 1:1), RamathaïmZufiem, en hij is de profeet en priester met wie het koningschap van Saul en David is begonnen. De details die Johannes hier opmerkt zijn in ieder geval een bewijs dat hier een ooggetuige aan het woord is, die van nabij al deze gebeurtenissen heeft meegemaakt – en ongetwijfeld later met zowel Jozef als Nicodemus gesproken heeft en daardoor nog nauwkeuriger op de hoogte is gebracht. Ook de vrouwen die volgens Mattheus bij de graflegging aanwezig waren, konden zich ongetwijfeld deze details nog lang herinneren.

God werkt in het hart van deze angstige discipelen om de begrafenis van Jezus zo te laten uitvoeren dat de profetie van Jesaja wordt vervuld. Pilatus was ongetwijfeld verbaasd dat een begrafenis al op handen was, omdat er immers maar zes uren waren verstreken na de kruisiging. Meestal duurde het dagen voordat de dood intrad. Voordat hij het verzoek van Jozef honoreert vraagt hij daarom eerst om bewijs van de dood van Jezus, zoals we lezen bij Markus. Als de toestemming eenmaal is verleend, treedt Jozef snel op, samen met Nicodemus. Beide laten op die manier duidelijk zien, dat zij tot de discipelen van Jezus behoren. Het is ook overduidelijk geen begrafenis van een misdadiger die hier worden uitgevoerd. De hoeveelheid mirre en aloë die hier gebruikt wordt, is alleen gepast bij de begrafenis van een koning. Die hoeveelheid is op

zichzelf al een getuigenis voor het geloof dat zij in Jezus gehad hebben. Deze beide specerijen waren trouwens niet bedoeld als een balseming, zoals bij de Egyptenaren gebruikelijk was. Zij waren bedoeld om de stank van de verrotting van het lichaam zo lang mogelijk uit te stellen en weg te houden. Over de gehele lengte van het linnen waarin het lichaam van Jezus werd ontwikkeld, werden deze specerijen uitgestrooid. Zodra het lichaam in de graftombe gelegd was, werden er nog meer specerijen overheen gestrooid. Datzelfde waren de vrouwen van plan zoals Markus ons meedeelt: "En toen de sabbat voorbij gegaan was, hadden Maria Magdalena, Maria, de moeder van Jacobus, en Salomé specerijen gekocht om Hem te gaan zalven" (Mark. 16:1). Het feit dat vrouwen van plan waren om hetzelfde te doen, dat Jozef en Nicodemus al gedaan hadden, maakt het zeer waarschijnlijk dat ze dit onderdeel van de begrafenis van Jezus niet hebben gezien. Dat ligt ook voor de hand als we bedenken dat de beide mannen met het lichaam van Jezus binnen in de graftombe hun werk deden, terwijl de vrouwen van buiten af alleen maar naar de opening keken, en na de sluiting van het graf ook zelf zijn weggegaan.

Niemand heeft op dat moment geloofd in een opstanding van Jezus. Als ze daaraan wel geloofd zouden hebben, hadden ze de begrafenis niet op deze manier uitgevoerd. Opnieuw zien we nu een onderdeel van de regie van God in al deze gebeurtenissen. Vlakbij de plaats waar Jezus gekruisigd was, vertelt ons Johannes, was een hof, en in die hof lag het nieuwe graf waarin Jezus gelegd wordt. Ongetwijfeld was deze hof zowel als de graftombe eigendom van Jozef van Arimathea. Dat het graf zo dichtbij lag, was van belang vanwege de nabijheid van de sabbat. En zo wordt dan het lijk van Jezus in linnen doeken gewikkeld, voorzien van een overvloedige hoeveelheid specerijen en in een nieuwe graftombe gelegd. De profetie van Jesaja wordt vervuld, dat Hij bij de rijke is geweest in Zijn dood. En door te worden begraven nog op de vrijdag en niet pas twee dagen later, wordt nog een andere profetie vervuld. Zo lezen we immers bij Mattheus: "zoals Jona... zo zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten" – dat wil zeggen drie dagen – " in het hart van de aarde zijn" (Mat. 12:40). Volgens de Joodse gewoonte wordt elk deel van een dag als een volle dag geteld. De vermelding van de "drie nachten" bij Mattheus hoeft ons dus ook niet te verwonderen. In de eerste plaats omdat de verwijzing naar Jona niet een letterlijke profetie behelst, maar het beeld van Jona in de buik van de grote vis – in het rijk van de dood – als een beeld gebruikt wordt. En in de tweede plaats vanwege het

normale joodse idioom, waarin de uitdrukking "dag en nacht" niet exact een periode van 24 uur aanduidt zoals bij ons. (Hoewel ook wij de uitdrukking "dag en nacht" op een figuurlijke manier kunnen gebruiken, wanneer we bijvoorbeeld zeggen dat iemand "dag en nacht" met schrijven bezig is.) En dat maakt het eenvoudig: vrijdag is dag een, de sabbat is dag twee, en dan is de zondag van Zijn opstanding de derde dag.

Jezus blijft soeverein in alles wat Hem overkomt. Ook wanneer mensen denken dat Hij in hun macht is, wanneer Kajafas denkt dat hij het recht en de macht heeft Jezus te veroordelen, wanneer Pilatus denkt dat hij de macht heeft om Jezus te laten executeren, wanneer de soldaten denken dat ze de macht hebben om Jezus te doden, en zelfs wanneer Jozef en Nicodemus denken dat het lichaam van de gestorven Jezus in hun macht ligt. Wat zij niet konden weten op dat moment, kunnen wij onmiddellijk zien in de tekst. De profetie van Jesaja wordt letterlijk vervuld in de bijzondere omstandigheden van de begrafenis van Jezus. Het tijdstip van Zijn dood, dat Jezus zelf soeverein gekozen heeft, brengt dit alles op gang. Het verzoek van de Joodse leiders om het sterven van de drie gekruisigden te versnellen, de Romeinse speer waarmee werd onderzocht of Jezus al gestorven was en het bijzondere verzoek van Jozef om de gestorven Jezus te mogen begraven, de haast waarmee dat alles gebeurt in het dichtstbijzijnde graf, en het optreden van Jozef en Nicodemus door een of andere ingeving van de Heilige Geest – die van lafaards moedige getuigen weet te maken: God heeft de regie. Zo laat Johannes scherp uitkomen, dat Jezus inderdaad de macht had om Zijn leven af te leggen en de macht om het weer terug te nemen. Over dat laatste gaat het volgende hoofdstuk.

(96) De opstanding van Jezus

Joh. 20:1-10

Op de dag van Pinksteren heeft Petrus een toespraak gehouden, met alle kenmerken van een *tekstuitleggende* preek. (In het Engels heet dat "expository preaching".) We vinden die toespraak in Handelingen 2, vanaf vers 14 tot en met vers 36. Het is de oudste tekst van een preek die we hebben en daarom is het zo interessant om te zien dat Petrus de Bijbel uitlegt en toepast op de gebeurtenissen van dat moment. De aanleiding van de preek is gelegen in de spottende woorden van de omstanders: "zij zijn vol zoete wijn" (Hand. 2:13). Omdat zij vervuld waren met de Heilige Geest begonnen zij te spreken in andere talen. Iedereen hoorde de discipelen spreken "over de grote werken van God" (Hand. 2:11) in hun eigen taal. Maar door velen werd dat als een kakofonie van woorden opgevat. Het is in eerste instantie deze misvatting die Petrus probeert recht te zetten. Daarom begint hij met een uitleg van de profetie van Joël, om te verklaren waarom de discipelen in vreemde talen hebben gesproken.

Het is van groot belang, al is het niet ons onderwerp hier, dat de tekst van Joël spreekt over de uitstorting van de Geest waardoor "uw zonen en uw dochters zullen profeteren" (vers 17), en datzelfde woord "profeteren" wordt herhaald in vers 18. Profeteren betekent wezenlijk niets anders dan het uitspreken en verkondigen van Gods woord. De profetie van Joël correspondeert dus nauwkeurig met wat hier gebeurd is, namelijk het "spreken over de grote werken van God" van vers 11. Er is geen sprake van een "tongentaal", maar van een verstaanbare heldere boodschap in een bestaande menselijke taal. Maar dit terzijde.

In de verzen 22 tot en met 28 vat Petrus de gebeurtenissen van het evangelie samen. Eerst het optreden van Jezus, als "de Man Die u van Godswege aangewezen is door krachten, wonderen en tekenen" (vers 22). Dan de arrestatie, de kruisiging en de dood van Jezus. Nadrukkelijk verklaart Petrus dat dat alles heeft plaatsgevonden "overeenkomstig het vastgestelde raadsbesluit en de voorkennis van God" (vers 23). En dan

komt de kern van zijn verkondiging aan de orde vanaf vers 24 tot en met 36.

Petrus is hier aan het woord als een getuige van de opstanding, zoals hij zegt: "God heeft Hem echter doen opstaan door de weeën van de dood te ontbinden, omdat het niet mogelijk was dat Hij daardoor vastgehouden zou worden." Wijzend op de andere discipelen zegt hij: "Deze Jezus heeft God doen opstaan, waarvan wij allen getuige zijn" (vers 32). Met een verwijzing naar Psalm 16 maakt hij ook duidelijk, dat de opstanding van Jezus eveneens tot het "vastgestelde raadsbesluit" van God heeft behoord. David heeft immers profetisch gesproken in Psalm 16, toen hij zei: "Want U zult mijn ziel in het graf niet verlaten, U laat niet toe dat Uw Heilige ontbinding ziet" (Psalm 16:10). Dat kan David niet van zichzelf gezegd hebben. Hij is immers gestorven en begraven zodat het profetische spreken van David betrekking moet hebben op de ultieme Zoon van David.

De preek van Petrus eindigt met een oproep tot bekering: "Laat dan heel het huis van Israël zeker weten dat God Hem tot een Heere en Christus gemaakt heeft, namelijk deze Jezus, Die u gekruisigd hebt" (vers 36). Hoe konden zij weten dat Jezus Christus waarachtig de Heere was? En dat Hij de Christus was, de koning van Israël? Het is de opstanding, en de opstanding alleen die dat bewijs levert. Jezus is, lezen we bij Paulus, "met kracht bewezen te zijn de Zoon van God, door Zijn opstanding uit de doden", en daarom mogen we spreken van "Jezus Christus, onze Heere" (Rom. 1:4).

De opstanding van de Heere Jezus Christus is een onuitputtelijk onderwerp. De gevolgen daarvan voor ons inzicht in het evangelie maar ook voor het praktische Christelijke leven, vergen een apart boekwerk. Daarom zal ik me in dit hoofdstuk beperken tot de bijzonderheden van de weergave van de opstanding bij Johannes. Zoals hij in de beschrijving van de arrestatie tot en met de begrafenis van Jezus steeds wilde laten uitkomen dat de Heere in alle gebeurtenissen de regie heeft gehouden, zo ook hier. De opstanding van Jezus bij Johannes is de volmaakte demonstratie van Zijn macht over de dood en op grond daarvan ook het bewijs van Zijn godheid. De vervulling van de profetie, uitgesproken door David, was een bijzonder motief in de preek van Petrus. Johannes gaat in zijn herinnering veel meer in op bijzonderheden die horen bij een verslag van ooggetuigen. Daarom horen we hier details die in de weergave van de opstanding bij de andere evangelisten ontbreken. Zoals we vaker hebben gezien, is het voor het betoog van Johannes van groot

belang dat hij zelf een getuige was en getuigen kan "oproepen" om daarmee aan de lezer de waarheid van het evangelie te demonstreren. Het getuigenis heeft tot doel mensen ervan te overtuigen dat Jezus de Zoon van God is zodat zij in Hem gaan geloven en daardoor leven zullen hebben in Zijn Naam. En, zoals hij eerder schreef: "die het gezien heeft, die getuigt ervan" – het gaat dus om een ooggetuige – "en zijn getuigenis is waar" – er is dus een bevestiging van een andere getuige – "en hij weet dat hij de waarheid spreekt" – er is bij de ooggetuige geen spoor van twijfel – "opdat ook u gelooft" – het getuigenis wordt afgelegd met het doel om te overtuigen van deze waarheid. Het is om die reden dat we in dit gedeelte bijzondere historische details te weten komen, als een aanvulling op en een invulling van het getuigenis bij de andere evangelisten.

Het is opmerkelijk dat Johannes uit de grote groep vrouwen die naar het graf is gegaan alleen Maria Magdalena noemt. De verklaring lijkt samen te hangen met het karakter van het gehele evangelie. Omdat Johannes hier het verslag van een ooggetuige wil weergeven, spreekt hij alleen maar over Maria Magdalena om alle gebeurtenissen vooral vanuit haar perspectief te schetsen. Zijn eigen getuigenis over zichzelf en de handelingen van Petrus worden daar op zijn bekende wijze ingeschoven. Haar getuigenis had voor Johannes zelf een bijzondere betekenis. Markus noemt drie vrouwen, Maria Magdalena, Maria de moeder van Jacobus en Salomé. Mattheus noemt er maar twee, Maria Magdalena en de "andere" Maria. Volgens Lukas was er ook nog een vrouw Johanna aanwezig, en nog meer vrouwen. Johannes concentreert zich echter op deze ene vrouw in wie wat hem aangaat het getuigenis van alle andere vrouwen het zuiverste tot zijn recht kwam.

In een sterk verkorte vorm geeft het eerste vers van hoofdstuk 20 ons het begin van het getuigenis van Maria Magdalena. We hebben wel de context nodig van de andere evangelisten om de orde van deze gebeurtenissen te begrijpen. Wat weten we? De vrouwen een betrekkelijk grote groep gingen samen naar het graf toen het nog donker was, zoals we weten van Lukas en Markus, en Maria Magdalena ging waarschijnlijk voorop. Net als Johannes en Petrus “holt” zij naar het graf toe en kwam nog in het donker aan zegt Johannes, terwijl de andere vrouwen daar pas aangekomen zijn toen het al licht was, volgens Markus 16:2. Maria zag als eerste dat de steen van het graf was weggenomen. Johannes laat daarmee het feit weg dat er nog andere vrouwen onderweg

waren die met elkaar hadden overlegd over het probleem dat de steen voor het graf moest worden afgewenteld. Op deze manier bekeken ligt het niet voor de hand dat er een contradictie bestaan zou tussen Johannes enerzijds en de andere evangelisten anderzijds. De getuigenissen vullen elkaar nauwkeurig aan, maar niet op de manier van een vooraf afgesproken en dus gefabriceerd verhaal. Een volstrekte harmonie zou even verdacht zijn geweest als meerdere contradicties over details. Het is daarom niet moeilijk de harmonie te zien tussen de vier evangeliën op dit punt hoewel ze van verschillende ooggetuigen uitgaan.

Johannes koos voor Maria Magdalena als kroongetuige van de opstanding. Het getuigenis van deze Maria was voor Johannes wellicht het meest gezaghebbend omdat zij het dichtste bij Jezus stond van alle vrouwen. Je zou kunnen vermoeden dat er tussen haar en Johannes een bijzondere band bestond, aangezien zij beiden ongetwijfeld een hechte liefde tot Jezus gevoeld hebben. En deze Maria is ook van bijzonder belang omdat zij het is die volgens vers 2 naar Simon Petrus ging en naar de discipel die Jezus liefhad, dat wil zeggen naar Johannes zelf, en tegen hen gezegd heeft: "Ze hebben de Heere uit het graf weggenomen, en *wij*" want Maria weet dat de andere vrouwen dit ook gezien hebben – "weten niet waar *zij*" – wellicht een verwijzing naar Jozef van Arimathea, of Nicodemus, of de Joden of naar eventuele grafrovers – "Hem neergelegd hebben" (vers 2b).

Johannes zal zich dat zelf ook herinnerd hebben. Wanneer hij het getuigenis van Maria Magdalena weergeeft, is hij zelf in de positie om een deel daarvan als secundaire getuige te bevestigen. Opnieuw is de context van de andere evangeliën van belang. De evangeliën vormen immers vooral *gezamenlijk* het waarachtige (oog-)getuige-verslag van het leven en sterven van Jezus Christus. Maar waarom lezen we dan hier niets over de ontmoeting met de engel, waar Markus zo nadrukkelijk over spreekt? Johannes geeft ons het antwoord indirect door Maria Magdalena 's nachts al te laten aankomen bij het graf en eerder te laten vertrekken. Daarmee kunnen we gebeurtenissen in hun verloop beter reconstrueren.

Toen de vrouwen de engel in het graf zagen, was Maria Magdalena al op weg naar de discipelen. Zoals zij eerder het lege graf had vastgesteld, zo had ze ook eerder de Hof verlaten. En dan lezen we van de vrouwen zonder Maria Magdalena: "En toen zij het graf ingegaan waren, zagen zij aan de rechterzijde een jongeman zitten, gekleed in een wit, lange gewaad, en zij waren ontdaan" (Markus 16:5). Wanneer Maria

Magdalena daarna alleen terugkeert naar het graf, zijn de vrouwen intussen weer in verwarring vertrokken.

Maria Magdalena heeft later zelf een ontmoeting met de twee engelen (vers 12) waarna de ontmoeting met de opgestane Heer Jezus plaatsvindt. Dat geeft opnieuw een mogelijk probleem. Waarom het verschil in de beschrijving van de ontmoeting met één engel (de vrouwen) en twee engelen (Maria Magdalena)? Dat de vrouwen zich een engel herinneren terwijl Maria er twee gezien heeft, kan weer worden teruggevoerd ofwel tot het karakter van een ooggetuigeverslag, dat in (onbelangrijke) details zal variëren, ofwel het is eenvoudig een tweede optreden van twee engelen op een later moment.

Ook bij Mattheus is er sprake van twee engelen, maar hij vertelt het verhaal in een heel andere vorm. Hier is één engel die de rotsteen wegrolt en de andere spreekt met de vrouwen. Het is zo samenvattend verteld, dat je de indruk zou kunnen krijgen dat al deze gebeurtenissen binnen een uur hebben plaatsgevonden, inclusief de schrik bij de militaire wacht, die op hetzelfde moment aanwezig is. Maar bij Mattheus hebben we te maken met een telescopisch effect waarin alles ineenvalt tot het formaat van een postzegel de camera staat hoog boven de gebeurtenissen en alles wordt versneld en de volgorde bijna niet meer te zien is, terwijl bij Johannes omgekeerd tot in kleine details wordt gekeken en de camera inzoomt en gebeurtenissen in normale tijd worden vertoond en daarbij ook nog een selectie van de gebeurtenissen gegeven wordt. Het getuigenis van Maria Magdalena dat Johannes hier weergeeft, sluit daarom ondanks deze kleine oneffenheden naadloos aan bij het getuigenis van de vrouwen en van Petrus zelf in de andere evangeliën.

Johannes vertelt nu uitgebreider dan Lukas op welke manier Petrus en Johannes het verhaal van de vrouwen zijn gaan controleren. We hebben dus met een inzoomende camera te maken. De context moeten we weer uit de andere evangeliën halen. Wat lokt hun reactie uit? Dan moeten we eerst een andere vraag stellen. Wat is er precies door de vrouwen aan Petrus gemeld? Het verhaal van de vrouwen moet op een heftig ongeloof gestuit zijn, zozeer, dat Markus zegt: “En zij zeiden niemand iets, want zij waren bevreesd.” (Mark. 16:8) Het meest waarschijnlijke is hier, dat sommige vrouwen de verschijning van de engelen niet hebben vermeld uit angst niet geloofd te worden – dat is Markus’ lezing maar zij hebben wel verteld dat het graf van Jezus leeg was – dat is Lukas’ lezing terwijl anderen dat misschien wel hebben

gedaan, zoals we dan weer lezen in Mattheus 28:8. Verschillende ooggetuigen, emotionele gebeurtenissen en verschillen in de details van de berichten, die toch in de kern overeenkomen. Is dat niet juist het kenmerk van waarachtige getuigen?

Bij Johannes is het getuigenis van Maria Magdalena de sleutel tot alle gebeurtenissen en zo zal dat ook in zijn herinnering geweest zijn. Het is haar getuigenis dat een reactie uitlokt. Petrus neemt na het horen van haar woorden het initiatief en hij en Johannes lopen in de richting van het graf. Johannes is de eerste die het graf bereikt. Waarom blijft Petrus achter? Hier moet je je eens indenken in welke gemoedsgesteldheid hij verkeert. Is het misschien omdat hij het bange vermoeden heeft dat er iets aan de hand is dat zijn betrekkelijke rust na de dood van Jezus zou kunnen schokken? De teleurstelling over zijn verloochening kon hij na de dood van Jezus naar achteren schuiven en alleen het verdriet over Jezus' dood bleef over en zo was het relatief rustig in zijn hart. Alleen de angst voor de vervolging van de discipelen zal hem nog onrustig gemaakt hebben. Onwillekeurig zal hij nu echter zijn tred vertraagd hebben vanwege de mogelijkheid dat de Heer die hij verloochend had inderdaad nog zou leven en hem verwijten zou maken. Dat is goed te begrijpen. Achter de gedragingen van alle discipelen zitten op dit moment allerlei begrijpelijke spanningen en met dit tafereel van Petrus en Johannes bij het graf wordt dat scherp weergegeven.

En dan lezen we een typisch detail van een ooggetuigenverslag: "En toen hij (dat is Johannes) vooroverboog, zag hij de doeken liggen, maar toch ging hij er niet in" (vers 5). Een dergelijk detail, zonder veel achtergrond verteld, maakt duidelijk dat het verteld wordt zoals iemand het zich herinnerd heeft. Anders zou er een poging zijn gedaan om een verklaring in de context van het verhaal op te nemen. Dat Johannes vooroverboog hoeft niet te verbazen: de ingang van een graftombe was laag zodat men alleen gebukt kon binnengaan. Zijn terugdeinzen na het zien van de windsels is wellicht al voldoende signaal geweest voor Petrus dat het lichaam van Jezus ontbrak, maar misschien heeft Johannes het ook gezegd. Maar waarom ging hij niet naar binnen?

Misschien wel uit angst dat er iets naars gebeurd zou zijn met het lichaam van Jezus, net zoals Maria Magdalena ook dacht. Een roofdier kon het lijk aangetast hebben. Zoiets wilde hij niet zien, de afschuw daarvoor was te sterk om een blik in de graftombe te wagen. Alleen de windsels merkt hij dus op. Petrus gedraagt zich hier echter geheel volgens

zijn karakter. Hij komt later aan dan Johannes maar gaat meteen de graftombe binnen. Johannes kon vanaf de opening al de linnen windsels zien liggen. Dat motiveerde zijn angst. Maar het lichaam van Jezus was nergens te bekennen. Dat alles zag ook Petrus. De windsels lagen er op een heel bijzondere manier bij. Ook de specerijen moeten er nog in gelegen hebben. Voor hem was het een reden om juist naar binnen te gaan en te onderzoeken wat hier gebeurd was.

Hier kun je ook meteen goed zien, dat er een verschil was tussen de herleving van Lazarus – die in Joh. 11:44 uit zijn graf kwam met de linnen windsels nog om zijn lijf – en de opstanding van Jezus. Het verheerlijkt lichaam van Jezus ging na de opstanding door de linnen windsels heen, zoals het later ook door een muur heen zou gaan om een afgesloten kamer binnen te gaan. (Vgl. Joh. 20:19, 26)

Petrus zag deze windsels ook liggen. Toen hij van Johannes begrepen had dat het graf leeg is, kwam zijn natuurlijke voortvarendheid weer naar boven en ging hij wel de graftombe binnen. Hij merkte dan ook de bijzonderheid van de zweetdoek. Deze lag niet bij de windsels, maar "afzonderlijk, opgerold, [en] op een andere plaats" (vers 7). Dat is een cruciaal onderdeel van de getuigenverklaring.

Het schijnbaar kleine detail van de zweetdoek laat zien dat de graftombe op een ordelijke manier verlaten is en niet op een chaotische manier is geplunderd. Grafschenders zouden de windsels alle kanten op verspreid hebben en waarschijnlijk hebben losgesneden, en ze zouden zeker niet de tijd en de moeite hebben genomen om de zweetdoek op te rollen. En als het grafrovers waren, waarom hadden ze dan de windsels niet meegenomen met daarin de buitengewoon dure specerijen? Die specerijen waren de belangrijkste reden om een graf te roven! Maar hoe is dan te verklaren wat de discipelen hier hebben aangetroffen? Zou het dan een leugen kunnen zijn? Als andere discipelen het lichaam hadden weggenomen, zoals de Joodse autoriteiten later zullen beweren, waarom hadden ze dan het lichaam niet meegenomen in de windsels en met de specerijen? En wat zou het motief kunnen zijn geweest van de Joodse autoriteiten om het lijk van Jezus weg te halen? Was het niet juist in hun belang dat Jezus in zijn graf bleef, zodat ze tegenover zijn discipelen konden bewijzen dat hij werkelijk dood was? Precies om die reden vragen zij ook aan Pilatus of hij Romeinse soldaten op wacht wil plaatsen bij het graf Mat. 27:64. De enig mogelijke en plausibele verklaring voor

wat de ooggetuigen eenstemmig hebben beweerd is nu precies dat Jezus Christus uit de doden is opgestaan!

Wanneer Johannes nu ook naar binnengaat en dit alles ziet, lezen we dat hij het ook geloofde. Hij zag werkelijk met verlichte ogen van het verstand en daarom geloofde hij – tegen alle twijfel in. En de evangelist geeft de reden voor de twijfel, die hij als geen ander gekend moet hebben, omdat hij hier zelf bij betrokken was. Zo lezen we in vers 9: "Want zij kenden de Schrift nog niet dat Hij uit de doden moest opstaan." Het was moeilijk te geloven op grond van wat ze zagen zelfs als je alle details op hun waarde inschatte. Er staat dan ook niet dat Petrus het geloofde. Petrus kende alleen een bijna onwillige erkenning dat er iets bijzonders gebeurd was, alleen de armzalige constatering dat het graf leeg was, zonder begrip waargenomen en zonder hoop vastgesteld. En daar zie je hoe nauwkeurig deze getuigenverklaringen eigenlijk zijn. Want we lezen bij Lukas dat Petrus eigenlijk alleen maar de linnen doeken zag liggen, dat wil zeggen dat het detail van de opgerolde zweetdoek dat hij als eerste zag, hem niet zoveel gezegd had. En daarom zegt Lukas: "En hij (Petrus) ging weg en verwonderde zich over wat er gebeurd was" (Luk. 24:12).

De grondtekst zegt overigens heel nauwkeurig dat Johannes zich voorover boog en “zag”, d.w.z. vluchtig opmerkte. Het Griekse woord daarvoor is *blepoo*. Daarna komt Petrus en hij zag, maar nu berust de vertaling op het Griekse woord *theorein* dat “nadenkend zien” betekent, maar nog niet het volle begrip van het geziene aanduidt. Dat woord past zeker bij de verwondering die Petrus gevoeld heeft toen hij de graftombe verliet, zoals Lukas ons meldt. Tenslotte komt ook Johannes de graftombe binnen en neemt werkelijk waar, en dat is in het Grieks *eiden*, een beschouwend, nadenkend in zich opnemen, dus met begrip zien.

Johannes vermeldt in zijn evangelie nog alleen maar, dat de discipelen weer naar huis gingen. Er zullen nog vele dingen moeten gebeuren voordat de discipelen het huis weer verlaten – vgl. Hand. 2:2. Johannes geloofde vanaf dat moment in de opstanding, terwijl Petrus zich alleen nog maar verwonderde. Zo wordt duidelijk zichtbaar gemaakt wat uiteindelijk het meest zwaarwegende en meest overtuigende bewijs is van deze gebeurtenissen. Dat is toch opnieuw Gods Woord en niet wat de ogen gezien hebben! Petrus en Johannes hebben uiteindelijk beide hetzelfde gezien. Misschien heeft Johannes tegenover Petrus later nog eens op het bijzondere detail van de opgerolde zweetdoek gewezen. Beiden moeten geweten hebben dat het lege graf, de windsels en de

zweetdoek niet consistent waren met een grafroof en ook niet wezen op een daad van andere discipelen of van de Joodse autoriteiten. Het bewijs lag voor hun ogen en toch was dat voor Petrus niet sterk genoeg om te geloven in de opstanding – misschien vanwege het simpele feit dat de opstanding van Jezus in strijd is met de algemene menselijke verwachting en onze normale zekerheden. Ook al zie je het voor je ogen, je denkt bij jezelf dat het niet waar kán zijn! Daar blijkt wel uit in welke gemoedsgesteldheid de discipelen hebben verkeerd. Ze zijn zeker niet in hysterie overtuigd geraakt van de opstanding. Hun innerlijke onrust dreef hen tot voorzichtigheid, niet tot een onnadenkende goedgelovigheid. Ze hebben met een normale, sceptische blik overwogen wat ze zagen. Johannes maakt duidelijk dat alleen het vertrouwen in de Schriften en in de woorden van Jezus hier geloof had kunnen schenken in de opstanding. Alleen Johannes zag (met begrip) uiteindelijk met ontvankelijke ogen en geloofde, zoals Thomas in contrast met hem niet geloven kon omdat hij niet gezien had. Petrus die het zo graag had willen geloven, werd niet overtuigd door wat hij zag. De discipelen als geheel hadden hier nog iets anders nodig. De combinatie van de Schrift zie met name de geschiedenis van de Emmaüsgangers en de verschijningen van Jezus zou de onzekerheid en de twijfel bij de discipelen pas wegnemen.

(97) Jezus' verschijning aan Maria Magdalena

Joh. 20:11-18

Het belangrijkste en meest overtuigende bewijs van de opstanding van Jezus, zijn Zijn verschijningen. In de Bijbel worden er meerdere vermeld, zelfs tien om precies te zijn. De eerste daarvan vinden we hier in ons evangelie. Het is Zijn verschijning aan Maria Magdalena. Johannes koos deze verschijning ongetwijfeld uit, omdat de andere evangeliën er geen melding van gemaakt hebben. De tweede verschijning die Johannes vermeldt is die aan de tien overgebleven apostelen zonder Thomas (Joh. 20:19 – 25), ook vermeld bij Lukas (Luk. 24:13 – 32). En dan nog eens een verschijning aan de elf apostelen, Thomas inbegrepen, in Johannes 20: 19 – 25. Tenslotte geeft Johannes ons nog een vierde verschijning van Jezus namelijk aan de apostelen aan de kust van het Meer van Galilea (Joh. 21:125). Ook deze laatste twee bij de andere evangelisten niet voor.

Voor de discipelen waren de verschijningen van Jezus van groot belang. Niet alleen maar als bevestiging van de opstanding, maar ook omdat er in de 40 dagen tot de Hemelvaart door de opgestane Heer nog onderwijs werd gegeven (Hand. 1:3). Lukas vermeldt dat Hij in deze dagen nog gesproken heeft over de dingen van het Koninkrijk van God. Zonder de verschijningen zouden de discipelen alleen maar geweten hebben van het feit dat Jezus uit de doden was opgestaan – alle aanwijzingen gingen in die richting. Maar er is een groot verschil tussen weten dat Jezus is opgestaan, en een ontmoeting hebben met de opgestane Heer.

De betekenis van de opstanding

Het is onmogelijk om een volgeling van Jezus te zijn zonder het geloof dat Hij werkelijk en lichamelijk uit de doden is opgestaan. Veel Christenen tegenwoordig beschouwen de opstanding als een troostrijke

fabel en daarmee maken ze hun eigen geloof twijfelachtig. Geloof in Jezus en geloof in de opstanding kunnen niet worden gescheiden.

Paulus is daar heel duidelijk over: "Als u met uw mond de Heere Jezus belijdt ze met uw hart gelooft dat God Hem uit de doden heeft opgewekt, zult u zalig worden" (Rom. 10:9). Het belijden van Jezus als de Heere is ondenkbaar zonder de aanvaarding van de opstanding. Waarom is dat zo? We moeten ons herinneren wat de opstanding van de Heer Jezus Christus eigenlijk betekent. Toen God Jezus uit de doden opwekte, gaf Hij een verklaring af tegenover de wereld – toen en nu. Hij demonstreerde dat Jezus waarachtig de Zoon van God was, en dat Hij, die door de Joden en Romeinen was veroordeeld, in het licht van de goddelijke gerechtigheid volmaakt onschuldig was. Daarom kon de dood Hem niet vasthouden. De opstanding is het bewijs dat God als de ultieme Rechter het hoger beroep van Zijn Zoon heeft aangenomen en Hem onschuldig heeft verklaard.

De opstanding is ook de goddelijke bevestiging, dat het offer van het leven van Jezus een volmaakte verzoening heeft teweeggebracht. Zoals we lezen, opnieuw bij Paulus, dat Jezus "om onze overtredingen is overgeleverd, en opgewekt om onze rechtvaardiging" (Rom. 4:25). Onze rechtvaardigmaking, het uiteindelijke oordeel van God over allen die Hij had uitverkoren en geroepen, hangt dus rechtstreeks af van de opstanding van Jezus. Wie de lichamelijke opstanding van Jezus loochent, kan dan ook geen deel hebben aan de gevolgen ervan. Wie zegt in Jezus te geloven maar de opstanding loochent, predikt een "andere Jezus (...) die wij (de apostelen) niet gepredikt hebben" (2 Kor. 11:4). Zo iemand verkondigt een evangelie "anders dan wat wij u verkondigd hebben", en "die zij vervloekt" (Gal. 1:8). Het is niet aan ons om uit de teksten van de Bijbel een bij ons passend en voor ons aangenaam klinkend evangelie te destilleren. Paulus zelf schrijft dat hij het evangelie "ook niet van een mens ontvangen of geleerd (heeft), maar door openbaring van Jezus Christus" (Gal. 1:12). Het is dat evangelie dat ons de verlossing geeft, als wij eraan vasthouden zoals wij het ontvangen hebben, dat wil zeggen zoals het ons verkondigd is, zoals wij het ook hebben aangenomen. Wanneer Paulus dat evangelie samenvat dan noemt hij nadrukkelijk dat Jezus "opgewekt is op de derde dag, overeenkomstig de Schriften", en hij vermaant de gemeente van Korinthe dat "als Christus niet is opgewekt, dan is onze prediking zonder inhoud, en zonder inhoud is ook uw geloof" (1 Kor. 15:4b, 14). Ons geloof is dan niet alleen zonder inhoud – omdat

het fundament van alle inhoud dan ontbreekt – maar het is ook nog eens zinloos omdat het ons niet rechtvaardigen kan: "En als Christus niet is opgewekt, is uw geloof zinloos; u bent dan nog in uw zonden" (1 Kor. 15:17).

Dat is niet alleen maar een interpretatie achteraf van de apostelen geweest. Zo hebben zij het ook zelf van Jezus gehoord. Wanneer de schriftgeleerden en Farizeeën om een teken vragen, antwoordt Jezus dat aan een verdorven en overspelig geslacht "geen teken gegeven (zal) worden dan het teken van Jona, de profeet", en dat is het teken van de opstanding. In dit evangelie vonden we het al in hoofdstuk 2, waar ook gevraagd wordt om een teken, en waar Jezus dan met een verwijzing naar de tempel van Zijn lichaam zegt: "Breek deze tempel af en in drie dagen zal Ik hem laten herrijzen" (2:19).

Waarom geloven de meeste mensen en ook velen die zich Christenen noemen, niet in de lichamelijke, feitelijke opstanding? Een deel van het antwoord kunnen we afleiden uit Lukas 16. Wanneer de rijke man in het dodenrijk aan vader Abraham vraagt om Lazarus naar zijn vijf broers te sturen, om tegenover hen getuigenis af te leggen, antwoordt Abraham: "Als zij niet naar Mozes en de profeten luisteren, zullen zij zich ook niet laten overtuigen, als iemand uit de doden zou opstaan" (Luk. 16:31). Ook de discipelen zelf, zoals we al gezien hebben, waren niet bij machte – met de apostel Johannes als enige mogelijke uitzondering – op grond van wat hun ogen zagen, tot geloof in de opstanding te komen. Zonder de Schriften en het vertrouwen in Gods Woord, zal een dergelijke geloof steeds door twijfel worden overmand.

Vrijzinnige theorieën over de opstanding

Maar er is nog een tweede reden om te twijfelen aan de opstanding. Wanneer er geen feitelijke en lichamelijke opstanding heeft plaatsgevonden, dan is het ook niet noodzakelijk dat Jezus stierf aan het kruis voor onze zonden. Dan ligt de weg vrij om ons eigen religieuze verhaal te bedenken, omdat Jezus dan immers een sterfelijk mens was net zoals wij, met religieuze ervaringen en opinies die kwalitatief niet hoger staan dan de onze. Om dat aannemelijk te maken hebben velen een alternatieve theorie opgesteld over de gebeurtenissen van de zondag van Pasen. Ik denk niet dat Christenen op grond van die theorieën tot een

verwerping van de opstanding zijn gekomen, maar wel dat hun zwakke vertrouwen in Gods Woord definitief verdween omdat ze zich gingen vastklampen aan pseudowetenschappelijke verklaringen.

Jezus in coma

De meest favoriete theorie is geweest, dat Jezus nooit werkelijk aan het kruis gestorven is. Hij zou in een toestand van shock zijn geraakt door zijn bloedverlies, en van het kruis zijn afgenomen en begraven om dan later in de graftombe weer wakker te worden. Jezus zou dan de tombe hebben verlaten en de discipelen hebben ontmoet. Zij hebben dan aangenomen dat Jezus werkelijk uit de doden was opgestaan en zo is te verklaren hoe het Christendom aan deze oorspronkelijke mythe is gekomen. Het is vreemd om te zien dat in de opvatting van vele vrijzinnigen de opstanding van Jezus te wonderlijk is om te geloven, waardoor ze gaan uitwijken naar historische verklaringen die variëren van hoogst onwaarschijnlijk tot volkomen onmogelijk. De problemen immers die deze theorie oproept, zijn veelvoudig. Zouden de Romeinse soldaten niet bij machte zijn geweest om vast te stellen dat Jezus werkelijk gestorven was? Dat zij die overtuiging hadden gekregen is duidelijk: omdat de soldaten bij het kruis Zijn beenderen niet hebben gebroken en hun commandant aan Pilatus heeft gemeld dat Jezus al gestorven was – en dat was een voorwaarde voor Pilatus om Jezus te laten begraven. Zou de Centurion die toezicht hield op al deze gebeurtenissen, zich er niet van vergewist hebben dat Jezus werkelijk dood was, voordat hij dat feit aan Pilatus rapporteerde? En dan is er tenslotte nog de speer die in de zijde van Jezus gestoken werd, die Hem niet gedood heeft, maar wel bloed en water uit Zijn lijf deed stromen. Een bewijs dat Jezus al was gestorven – als dat niet het geval was geweest, was er alleen bloed zichtbaar geweest. Pas na de dood valt bloed uiteen in een waterige en een dikkere rode substantie.

Bovendien, hoe is het dan te verklaren dat Jezus na de zware geseling die Hij ondergaan had, en de zes uren die Hij aan het kruis gehangen heeft, vervolgens in het graf tussen vrijdagmiddag en zondagmorgen kon overleven zonder enige medische zorg, zonder voedsel en water? Maar dan toch in staat was om Zich te ontdoen van de linnen windsels, een zware grafsteen kon wegrollen, de Romeinse wacht

kon overmeesteren – zodanig dat zij niet meer bij machte waren om dat feit aan Pilatus te melden – om dan vervolgens 5 km te lopen op voeten die door een spijker waren doorboord; om rustig mee te wandelen met de Emmaüsgangers? De verklaring dat Jezus niet werkelijk gestorven was maar in coma is geraakt, roept veel meer vragen en problemen op dan de meest eenvoudige verklaring, namelijk dat Jezus waarachtig is gestorven, is begraven en op de derde dag op bovennatuurlijke wijze uit de doden is opgewekt.

Maar de theorie is ook een bezoedeling van het karakter van Jezus. Als de discipelen abusievelijk de conclusie hadden getrokken, dat Jezus uit de doden was opgestaan, zou het dan denkbaar zijn geweest dat Jezus hen in die leugen had ondersteund? En zouden de discipelen dat bovendien geloofd hebben, als ze een Jezus hadden aangetroffen die net uit een coma was ontwaakt en nauwelijks in de conditie was geweest om te lopen, laat staan om te spreken? Ondanks het feit dat deze verklaring op zoveel verschillende manieren ernstig tekortschiet, zijn er nog steeds vele mensen die zich Christen noemen die onder het mom van vroomheid een dergelijke theorie aanhangen.

Massahysterie

Een andere theorie die populair werd onder vrijzinnige Christenen – en ongelovigen is het idee dat de volgelingen van Jezus in hun rouw en verdriet hallucinaties kregen over een levende Jezus. Er zou sprake zijn geweest van massahysterie, die ook individuele ervaringen van een ontmoeting met Jezus zou opgeroepen hebben. Maar je krijgt alleen hallucinaties wanneer er diep in je enige verwachting bestaat over wat je te zien zult krijgen. Er was echter geen sprake van dat de discipelen een opstanding van Jezus hebben verwacht. Zij waren bezig om zich uit angst voor de Joden in veiligheid te brengen; de vrouwen waren bezig om een goede begrafenis voor te bereiden voor hun gestorven Heer. Wanneer berichten over de opstanding worden doorgegeven, wordt ons ook door alle evangelisten vermeld dat de eerste reactie ongeloof was.

En bovendien, als het dan om een hallucinatie zou gaan, hoe kan het dan dat ze Hem in eerste instantie niet hebben herkend? Hoe is het mogelijk dat een hallucinatie deelneemt aan een maaltijd en een stuk vis eet, zoals Lukas vermeldt (24:42,43)? Hoe kan een hallucinatie een

maaltijd bereiden zoals in Johannes 21? En hoe kan een hallucinatie als oorzaak worden aangewezen voor het lege graf en het ontbrekende lichaam en de toestand waarin de windsels en de zweetdoek werden aangetroffen?

Het verkeerde graf

Een nieuwe mogelijkheid werd aangereikt voor vrijzinnigen door een theorie, dat de vrouwen naar het verkeerde graf waren gegaan. Ook zeer onwaarschijnlijk, omdat de getuigen weten te melden dat twee van hen getuigen waren van de begrafenis van Jezus (Markus 15:47). Door de ontdekking van het verkeerde, lege graf, waren de vrouwen tot de conclusie gekomen dat Jezus uit de doden was opgestaan. Maar is het niet ondenkbaar dat niet alleen de vrouwen, maar ook Petrus en Johannes naar het verkeerde graf zijn gegaan? En is het niet ondenkbaar dat Jozef van Arimathea net als Nicodemus, de mannen die Jezus hadden begraven, niet meer zouden weten in welk graf zij Zijn lichaam hadden gelegd? Hoe was het mogelijk dat de Joodse leiders niet meer wisten wat het juiste graf was, ondanks het feit dat ze het hadden verzegeld en een Romeinse wacht erbuiten hadden geplaatst? En als zij die grafplaats wel gekend hebben, was het voor hen dan niet heel makkelijk geweest om na de eerste berichten over de opstanding naar het juiste graf toe te gaan, en het lijk van Jezus triomfantelijk te laten zien?

Hoe is het toch te begrijpen dat vrijzinnige Christenen liever geloven in dergelijke historische fantasieën, die dogmatisch uitgaan van de onmogelijkheid van de opstanding en vervolgens met een flinterdunne verklaring komen voor bepaalde gebeurtenissen die men wel voor aannemelijk houdt, terwijl ze in de meest eenvoudige en robuuste en afdoende verklaring niet geloven?

Het Joodse ongeloof volgens Mattheus

De theorieën die tegenwoordig opgang doen, hebben een lange voorgeschiedenis en vinden hun oorsprong bij de Joodse autoriteiten. De eerste poging om een alternatief te bieden aan de Christelijke overtuiging omtrent de opstanding, vinden we in Mattheus 28. De bewakers van het graf hebben de verschijning van een engel gezien, een grote aardbeving

meegemaakt; ze hebben gezien dat de steen van de opening werd weggerold, ze hebben wellicht gehoord dat een stem tegen de vrouwen sprak, en ze hebben zonder twijfel geweten dat Jezus uit de doden was opgestaan. Wanneer ze dat alles berichten aan de overpriesters komen die samen met de oudsten tot het besluit "om de soldaten veel geld te geven, en ze zeiden: Zeg: Zijn discipelen zijn 's nachts gekomen en hebben Hem gestolen, terwijl wij sliepen" (28:12). Zo werd met geld een vals getuigenis gekocht. Ze voegen er nog aan toe dat ze datzelfde verhaal, waarvan ze geweten hebben dat het vals was, ook aan Pilatus zouden meedelen. "En als de stadhouder hiervan hoort, zullen wij hem overtuigen en maken dat u zonder zorgen bent" (vers 14).

Hoe hebben de evangelisten dit geweten? Ook een sceptische vraag die vrijzinnigen graag stellen. Het antwoord ligt voor de hand. Menselijkerwijs gesproken omdat sommigen van deze oudsten en overpriesters later tot geloof zijn gekomen en het konden doorvertellen. Op die manier moeten vele gebeurtenissen na de opstanding en Hemelvaart van Jezus aan het licht gekomen zijn. Maar wie dit evangelie als Gods Woord aanvaardt, heeft dat misschien niet eens nodig. Theologisch gesproken is het eenvoudige antwoord, dat de Heilige Geest deze gebeurtenissen op goddelijke wijze kent en het feilloos aan de schrijvende discipelen heeft doorgegeven.

De Joodse autoriteiten moeten dus in ieder geval aanvaard hebben dat het graf leeg was. Anders had het geen zin om met deze valse verklaring te komen. Ze moeten ook geweten hebben dat de plaats van het graf niet alleen aan hen, maar ook aan de discipelen bekend was. Opnieuw is dit de reden: anders had het geen zin gehad om de discipelen van grafroof te beschuldigen. Maar waarom zouden deze discipelen, die geen verwachting hadden dat Christus nu uit de doden zou opstaan – maar alleen geloofden in een toekomstige opstanding, vgl. Joh. 13 – de opstanding dan hebben nagebootst? Met welk doel? Wat zou dan het voordeel zijn geweest van een dergelijk bedrog? Er was geen enkel voordeel te verwachten van het wegnemen van het lichaam van Jezus. Ook het motief ontbreekt dus.

Het is zelfs de vraag of zij ertoe in staat waren geweest. Waren zij niet allen gevlucht toen Jezus werd gearresteerd en zaten ze niet verscholen uit angst voor de Joodse autoriteiten? Van een dergelijke angstige en gedemoraliseerde groepje mannen kun je geen grootse daden verwachten. Hoe is het zelfs maar denkbaar dat zij de Romeinse wachters

hebben aangevallen om het graf te kunnen binnengaan, die dan ook nog eens zozeer gedemoraliseerd en beschaamd zijn geweest, dat ze dat feit niet aan de Joodse leiders of aan Pilatus gemeld hebben? Dit alles nog afgezien van dit zwaarwegende punt dat het schenden van een graf voor deze getrouwe joodse mannen ondenkbaar moet zijn geweest.

De onbekende grafschenders

En dan is er nog een moderne fantasie, speciaal ontworpen om vrijzinnige Christenen een rustig geweten te geven. Sommige zeggen dan dat er onbekende grafschenders in het geding waren. Dat waren zeker niet de Romeinen, die geen enkel motief hadden om het lijk van Jezus aan te raken. Ook de Joden hadden geen enkel motief daarvoor. En als een van beide groepen over het lijk van Jezus kon beschikken, dan is het onbegrijpelijk dat zij dat niet ten tonele hadden gevoerd wanneer ruim 40 dagen later het verhaal van de opstanding van Jezus door de straten van Jeruzalem wordt verkondigd.

Maar ook dit is een zeer onwaarschijnlijk scenario. Waarom zouden grafrovers het lichaam niet achter hebben gelaten om zich meester te maken van de dure specerijen en het linnen, en waarom zouden zij de tijd hebben genomen om de zweetdoek zo netjes op te rollen? En is het denkbaar dat grafrovers juist dit ene graf uitgekozen hebben waar een Romeinse wacht voor geplaatst is? Het is mij een raadsel, hoe Christenen die zich modern en/of vrijzinnig noemen, nog eerder geloven in deze fantastische speculaties dan in het eenvoudige en harmonieuze getuigenis van de evangelisten.

De verschijning aan Maria Magdalena

Het is heel bijzonder dat Jezus juist is verschenen aan Maria. Maria Magdalena is zeker geen belangrijke figuur in de evangeliën. In de geschiedenis voor de kruisiging wordt ze alleen maar genoemd in de lijst van vrouwen die met Jezus en de apostelen meereisden (Lukas 8:2). Hier komen we haar echter uitgebreid tegen. Zij is de eerste aan wie Jezus verschijnt – zoals de vrouw uit Samaria ook de eerste was, aan wie Hij openlijk verklaarde dat Hij de Messias was (Joh. 4:28, 29).

Het verdriet van Maria Magdalena

Maria staat na het vertrek van Petrus en Johannes, dicht bij het graf en weent. Ze is ontroostbaar en huilt onbeheerst. Ze wordt volkomen in beslag genomen door haar verdriet, en de tranen die daaruit voortkomen maken dat ze niet meer zuiver ziet. Uiteindelijk, terwijl ze nog steeds heftig huilt, ziet ze de twee engelen op de plaats waar het lichaam van Jezus had gelegen. Tegenover de Romeinse soldaten hadden deze engelen een overweldigende en bovennatuurlijke vorm aangenomen. Zo lezen we dat in Mattheus. Maar Maria was hier nauwelijks in staat om in deze twee gestalten engelen te herkennen. Twee menselijke figuren in witte kleren zitten aan de beide kanten van de grafplaats van Jezus. Dat is wat Maria gezien heeft en later aan de discipelen gemeld zal hebben. Hun vraag wil een einde maken aan het overweldigende verdriet van Maria: "Vrouw, waarom huilt u?" (Vers 13).

Deze vraag wil schokken en dat was nodig. Maria is volkomen gericht op de aardse gestalte van Jezus. En in haar verdriet is ze alleen maar bezig met zichzelf, hoewel ook de anderen rouwgevoelens over Jezus moeten hebben gehad. Zij is met de vrouwen opgetrokken dus moet ze dat weten. Maar dat besef vinden we niet in haar taal terug. "Ze" hebben "mijn" Heere weggenomen, en "ik" weet niet waar ze Hem neergelegd hebben – vers 13. Het is alsof het sterven van Jezus zuiver en alleen haar aangaat.

De ontmoeting met de opgestane Jezus

Misschien hebben de engelen een gebaar gemaakt, maar in ieder geval is Maria zich nu bewust geworden van een presentie achter haar rug. Ze keert zich om en ziet Jezus staan, "maar zij wist niet", vanwege de kracht van haar verdriet, vanwege de vertroebeling van haar betraande ogen, "dat het Jezus was" (vers 14). Het lichaam dat Jezus heeft na de opstanding, is ook geheel anders dan het geslagen, bloedende lichaam dat Maria aan het kruis heeft zien hangen. Bovendien was ze er volkomen zeker van dat Hij was gestorven, zodat ze ook in het geheel niet verwachtte dat het Jezus kon zijn.

De vraag van de engelen wordt door Jezus herhaald: "Vrouw, waarom huil je?" En dan voegt Jezus er nog de woorden aan toe: "Wie zoekt u?" (vers 15). En dan noemt Hij haar naam.

De woorden van de engelen hebben Maria misschien alert gemaakt, maar de woorden van Jezus nemen nu de bedekking weg die over haar ogen ligt. Niet door de herhaalde vraag, en niet door de vraag wie zij zoekt, maar door het noemen van haar naam worden ineens alle twijfels, verwarring en verdriet weggevaagd. Net zoals bij de opstanding van Lazarus, moet Jezus haar naam hebben uitgesproken op een bijzonder aangrijpende wijze. Mild en vol begrip, en tegelijkertijd met absoluut gezag. Door het noemen van haar naam roept Jezus deze vrouw tot haar bestemming als getuige. Zij was bezig zichzelf te verliezen in haar verdriet, zich in te kapselen in haar rouw. Als zij het lichaam van Jezus ergens had kunnen vinden, dan lijkt het waarschijnlijk dat zij het voor zichzelf een nieuwe begrafenis zou hebben gegeven. Op dit moment is ze door haar verdriet gescheiden van alle anderen. Ze is er zozeer door geraakt, dat ze niet bij machte is te zien dat ook anderen dit gevoel met haar delen.

De stemming van Maria Magdalena slaat ineens om. Uit de diepe wanhoop en verslagenheid, komt ze ineens tot zichzelf. "Rabboeni!", mijn meester, zegt ze. Ze zal op de grond gevallen zijn, de armen uitgestrekt hebben naar zijn knieën en haar hoofd hebben gebogen om Zijn voeten te kussen. Zij wil Zijn verschijning zich toeeigenen, Hem opnemen in haar eigen leven, Hem vastbinden in haar eigen wereld als troost voor haar verdriet. Maar Jezus is bezig met Zijn Hemelvaart, die nu al begonnen is. Hij moet Zich losmaken van alle aardse bindingen om des te sterker door de Geest met Zijn discipelen verbonden te worden.

Daarom zegt Jezus tegen haar: "Houd Mij niet vast" – dat betekent misschien dat Hij niet wilde dat zij Hem zou aanraken, maar het betekent ook in geestelijke zin dat zij niet aan Hem in Zijn aardse verschijnen moest blijven vasthouden. Maar waarom geeft Jezus nu als reden: "want Ik ben nog niet opgevaren naar de Vader?" Kan dat niet betekenen dat Maria niet aan Jezus kon vasthouden in deze aardse gedaante, maar dat zij pas na de Hemelvaart in geestelijke zin volledig aan Hem kon vasthouden? Met Hem vergroeid zou zijn zoals een rank verbonden is met de wijnstok? In ieder geval moest zij begrijpen, dat Zijn lichamelijke presentie nog maar een korte tijd zou duren tot aan de dag van de Hemelvaart.

De opdracht aan Maria

En dan krijgt Maria, die net van de diepste wanhoop is opgeklommen naar de grootste vreugde, een opdracht. Zij moet nu tegenover de discipelen een getuige zijn. "Ga naar Mijn broeders en zegt tegen hen: Ik vaar op naar Mijn Vader en uw Vader, en naar Mijn God en uw God" (vers 17). Dit is de eerste keer dat de discipelen worden aangeduid met de term "broeders". Pas door het werk op het kruis dat volkomen verzoening heeft gebracht, kon de Heer Jezus deze termen ook toepassen op de discipelen. Voorheen konden die worden aangesproken als Zijn dienaren of eventueel als Zijn vrienden, zoals in hoofdstuk 15. Maar nu pas geldt, dat de gelovigen zijn geadopteerd in de familie van God.

Iedereen die gelooft in Jezus Christus, in Zijn kruisiging en opstanding, mag zichzelf een kind van God noemen. Johannes leert dat door te zeggen: "allen die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven kinderen van God te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven" (1:11). Paulus zegt dat God de gelovigen ertoe bestemd heeft, "om aan het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zou zijn onder vele broeders" (Rom. 8:29).

Uiteraard blijft er een enorm verschil. De Heer Jezus is Degene die ons heiligt, en wij zijn degenen die door Hem geheiligd worden. Maar de schrijver van de brief aan de Hebreeën zegt het dan zo: "Immers, zowel Hij Die heiligt als zij die geheiligd worden, zijn allen uit een. Daarom schaamt Hij Zich er niet voor hen broeders te noemen, want Hij zegt: Ik zal Uw Naam aan Mijn broeders verkondigen; te midden van de gemeente zal Ik U lof zingen" (Hebr. 2:11, 12). Precies in deze zin zijn wij dus na de opstanding van Jezus, ook Zijn broeders en zusters geworden – opgenomen in de familie van God als Gods kinderen, samen met Jezus betrokken in het werk van de lofprijzing, ingevoegd in Hem als de ware Wijnstok.

Dat is ook de reden van de merkwaardige uitdrukking "Mijn Vader en uw Vader" – ik denk niet bedoeld om de afstand uit te meten, maar juist om de overeenkomst te benadrukken. De Vader van Jezus Christus is uw en mijn Vader in het geloof. En de God van de mens Jezus Christus, de verheerlijkte mens na Zijn opstanding, is ook uw en mijn God.

Toch ligt er wellicht ook enige afstand in de uitdrukking, omdat wij nooit zouden denken dat het meervoud in het "onze Vader" de mens Jezus Christus insluit. God de Vader is immers niet op dezelfde manier Zijn en onze Vader. We zouden eerder, en ik meen terecht denken, dat dit "onze" toch alleen op de geadopteerde kinderen van de Vader slaat. Het blijft een zaak van eerbied, om niet al te snel deze manier van spreken van Jezus over te nemen. In sommige kringen werd het gebruikelijk om over Jezus te spreken als over je Vriend – omdat Hij ons Zijn vrienden heeft genoemd. Of te spreken over Jezus als onze Broeder – omdat Hij over ons spreekt als over Zijn broeders (en zusters). Of tegen God “abba” te zeggen omdat Jezus dat ook deed. Maar een dergelijke overname lijkt mij toch ongepast. Beseffen dat Hij ons zo noemt en God zó aanspreekt is toch iets anders dan het vanzelfsprekend gaan vinden dat wij over onze Heer, Koning en Hogepriester gaan spreken als onze Vriend en Broeder of God onze “pappa” gaan noemen.

Het ongeloof van de discipelen tegenover Maria

Maria heeft haar opdracht gekregen. Zij heeft het getuigenis van deze gebeurtenissen en van de woorden van Jezus aan de discipelen overgebracht. Door die opdracht is zij ongetwijfeld uit de heftige gemoedsbewegingen weggehaald waar ze aan ten prooi is geweest. De gemoedsbewegingen die van de diepste wanhoop naar de hoogste extase geslingerd zijn. Nu komt ze tot enige rust. Jubelend zal ze verhaald hebben van alles wat haar overkomen was maar we weten uit het evangelie naar Lukas wat het gevolg is geweest: "En hun woorden leken hun kletspraat en zij geloofden hem niet" (Luk. 24:11).

Alleen al om die reden was het noodzakelijk voor de Heer Jezus om ook te verschijnen aan Zijn discipelen. Wat Petrus en Johannes gezien hebben en wat de vrouwen en in het bijzonder Maria Magdalena hun bericht hadden, moet tot een heftige discussie geleid hebben. En midden in die discussie, zoals we in het volgende hoofdstuk zullen zien, verschijnt dan Jezus met de woorden "Vrede zij u!" (vers 19).

(98) De verschijning van Jezus aan de elf apostelen

Joh. 20:19-23

Op de ochtend van deze eerste nieuwe dag is Jezus verschenen aan Maria Magdalena. Op de avond van deze dag, is Jezus verschenen aan de discipelen. Met die beide momenten is voor Johannes het wezenlijke van deze dag beschreven. Opstanding en verschijning horen bijeen. En wat Johannes hier overslaat is precies datgene wat er in zijn evangelie eigenlijk niet toe doet. Het zal immers voor de discipelen een dag van verwarrende gesprekken, van twijfel en zorg, en boven alles van angst zijn geweest. Maar ook de ontmoeting van Jezus met de Emmaüsgangers, die overdag heeft plaatsgevonden, laat Johannes weg. Net als voor de schrijver van Genesis wordt een dag bepaald door zijn ochtend en zijn avond. Maar de orde van de tijd van Genesis – het was avond geweest en het was morgen geweest – wordt nu omgekeerd. Het is ochtend geweest en het is avond geweest, de eerste dag van de nieuwe geschiedenis! Daarom is het Johannes te doen geweest. Het is alsof je dit hoofdstuk zou kunnen lezen als vervolg op Genesis 2 en 3. De mens bederft de schepping op de eerste dag van de nieuwe week; de geschiedenis van de mensheid tot aan de opstanding beslaat ook maar een figuurlijke week, en dan is hier de eerste nieuwe dag van de derde week. De week van de voltooiing.

Elf discipelen vinden we hier bij elkaar, misschien wel op dezelfde locatie als waar zij de Paasmaaltijd met Jezus hebben gevierd. De deuren zijn op slot gedaan, in ieder geval gesloten. Op dat moment hebben zij verwacht dat de tempelpolitie na de executie van Jezus ook met Zijn discipelen korte metten wilde maken. De Joodse autoriteiten hadden hun Meester gedood, en het was dan ook te verwachten dat zij nu aan de beurt zouden zijn.

Maar dan verschijnt Jezus in hun midden. Hij komt niet aankloppen aan de deur, hij klimt niet door een raam naar binnen, maar is plotseling in hun midden aanwezig. “Jezus kwam en stond in hun midden” – zegt de tekst. Gesloten deuren en gebarricadeerde ramen kunnen Hem niet

tegenhouden. Jezus is geen hallucinatie of spookverschijning geweest, en wat zij zagen op die avond was geen product van massahysterie. Maar het verheerlijkte lichaam van Jezus wordt niet tegengehouden door steen en hout. Hij dringt door tot in de kamer waar zij Hem angstig zien verschijnen. Hij dringt door tot in hun angstige beslotenheid en het eerste dat Hij aanspreekt is hun onrust en angst. We weten wat zij dachten uit de beschrijving van Lukas: "En zij werden angstig en zeer bevreesd en dachten dat ze een geest zagen" (Luk. 24:37). Nu zegt Hij hun vrede toe. Zo had Hij ook al gesproken in hoofdstuk 14: "Laat uw hart niet in beroering raken" (14:1). En nu zegt Hij iets soortgelijks: "Vrede zij u" (vers 19). Het is net alsof deze woorden een vervolg zijn op de woorden die Hij sprak aan het kruis: "Het is volbracht" (19:30). En nu het werk en het sterven volbracht zijn, kan het zegenrijke gevolg worden uitgesproken. Nu, bij de opstanding, zijn wij gerechtvaardigd uit het geloof, want Christus is uit de doden opgestaan opdat wij gerechtvaardigd zouden worden zoals Paulus zegt: "Die om onze overtredingen is overgeleverd, en opgewekt om onze rechtvaardiging" (Rom. 4:25). En daarom kan Paulus zeggen: "want met het hart gelooft men tot gerechtigheid" omdat wij "met het hart geloven dat God Hem uit de doden heeft opgewekt" (Rom. 10:9, 10). En dit is dan het resultaat: "Wij dan, gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus" (Rom. 5:1)

Nadat Hij met het woord vrede zowel de discipelen gegroet heeft, alsook het heerlijke gevolgen van Zijn kruisdood heeft uitgesproken, toont Hij hen Zijn handen en Zijn zij. Lucas geeft het als volgt weer: "Zie Mijn handen en Mijn voeten, want Ik ben het Zelf. Raak Mij aan en zie, want een geest heeft geen vlees en beenderen, zoals u ziet dat Ik heb. En terwijl Hij dit zei, liet Hij hun de handen en de voeten zien" (Luk. 24:39, 40). Hij moet het tonen omdat zij het niet onmiddellijk hebben opgemerkt. Door de aanblik van Zijn wonden komen ze tot het besef dat het werkelijk de Heere is. Het zijn de merktekens van Zijn vleeswording. Maar de tekenen van Zijn lijden leiden niet meer tot verschrikking of verbijstering. Het zijn de merktekens immers van een lijden en sterven dat is overwonnen. En terwijl eerst de angst hun ongeloof motiveerde, is het nu de blijdschap. Zou het dan werkelijk de Heere zijn? De blijdschap over die mogelijkheid ontneemt hun de adem: "En toen zij het van blijdschap nog niet geloofden, en zich verwonderden, zei Hij tegen hen: Hebt u hier iets te eten?" (vers 41). Door het eten van een stuk van een

gebakken vis en honing moet Jezus de discipelen ervan overtuigen dat Hij werkelijk en lichamelijk voor hun ogen staat.

Is het hiermee niet volkomen duidelijk dat de Schrift een lichamelijke opstanding leert? Hoe is het mogelijk dat Christenen tegenwoordig van mening zijn, dat je dit verhaal kunt tegenspreken door eraan vast te houden dat de opstanding van Jezus alleen maar in de wereld van de ideeën heeft plaatsgevonden; kortom een sprookje is. Zou Johannes dit detail vermeld hebben, als bij hem die mogelijkheid ook maar een ogenblik was opgekomen? Vanuit welk gezichtspunt, vanuit welke inzichten en ervaringen, zouden wij het recht kunnen hebben om het beter te weten dan Johannes? Ik spreek nog niet eens over de waarachtigheid van de Schrift, of over de inspiratie van de apostelen door de Heilige Geest, maar eenvoudig over het voorrecht van een getuige dat hij op zijn woord geloofd wordt tenzij het tegendeel blijkt.

Nu de discipelen ervan overtuigd zijn dat het werkelijk de opgestane Heer is, geeft Jezus hen Zijn eerste opdracht. "Zoals de Vader Mij gezonden heeft, zo zend Ik ook u" (vers 21). Het is een voorproefje van de grote opdracht die Hij hen later in Galilea zou geven, zoals we lezen in Mattheus 28. Formeel zijn de discipelen nu uitgezonden. De woorden klinken als een plechtig ritueel. En om ze te onderstrepen geeft Jezus ook nog een teken van Zijn macht. Als een verwijzing naar de komende realiteit van de komst van de Heilige Geest, blaast Hij Zijn adem op hen en zegt tot hen: "Ontvang de Heilige Geest" (vers 22).

We moeten goed begrijpen dat dit een symbolische daad is geweest als een illustratie van de boodschap die Jezus hier wilde brengen. Het gebaar dat Hij hier maakt, maakt van tevoren zichtbaar wat er zou gaan gebeuren met Pinksteren. De discipelen wachtten nog steeds op de komst van de Heilige Geest. Wanneer de Heilige Geest komt, staat deze in het geheel andere relatie tot de discipelen dan de gelovigen van het oude verbond. Wie in Jezus Christus gelooft mag weten, dat "uw lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is en Die u van God hebt ontvangen" (1 Kor. 6:19). Het is die Geest, die ons de overtuiging geeft dat wij kinderen van God zijn – Rom. 8:16. Iedere gelovige ontvangt "de kracht van de Heilige Geest" (Hand. 1:18). Het is de Heilige Geest die in de gemeente gaven uitdeelt, zoals Hij wil. "Er is verscheidenheid van genade gaven, maar het is dezelfde Geest" (1 Kor. 12:4). En bij alle gaven die in de gemeente werkzaam zijn, is het "één en dezelfde Geest, Die aan ieder afzonderlijk uitdeelt zoals Hij wil" (1 Kor. 12:11). Dat wij

met elkaar verbonden zijn in de eenheid van de gemeente, is ook het werk van de Heilige Geest. Met Pinksteren is dat begonnen. En iedereen die daarna tot geloof komt, krijgt op dezelfde wijze deel aan de Heilige Geest – of beter gezegd: wordt door de Heilige Geest aan de gemeente toegevoegd. En door dat toegevoegd worden, geldt voor elke nieuwkomer en laatkomer precies hetzelfde: "Ook wij allen immers zijn door een Geest tot een lichaam gedoopt... Wij allen zijn van een Geest doordrenkt" (1 Kor. 12:13).

Het gebaar dat Jezus hier maakt is tevens een duidelijke bevestiging van de godheid van Christus. De Heilige Geest wordt immers vaak voorgesteld als de adem van God, zoals we lezen in Ezechiël: "Zo zegt de Heere HEERE, Geest, kom uit de vier windstreken en blaas in deze gedoden, zodat zij tot leven komen" (Ez. 37:9). Het moet de discipelen ook herinnerd hebben aan de taal van Genesis 2, waar we lezen "de HEERE God...blies de levensadem in zijn neusgaten; zo werd de mens tot een levend wezen" (Gen. 2:7). Zo zien we hier de discipelen neergebogen onder een windvlaag, als de kern van de gemeente.

De discipelen zijn nu opgeroepen om Zijn getuigen te zijn. Met de gave van de Heilige Geest zijn ze als gemeente van Christus – als Zijn lichaam – toegerust tot precies dat werk. En als een deel van dat getuigenis ontvangen ze een bijzondere autoriteit van hun Heere. "Als u iemand zonden vergeeft, worden ze hem vergeven; als u ze hem toereikend, blijven ze hem toegerekend" (vers 23). Wat is de betekenis hiervan? Is dat de bevoegdheid om zonden te vergeven als een gezag waarover de Roomskatholieke kerk zou beschikken? Het getuigenis van de Schrift zegt toch duidelijk dat alleen God zonden kan vergeven. Nergens in het Nieuwe Testament vinden we ook een voorbeeld van de vergeving van zonden op gezag van de apostelen.

Bovendien wordt deze gave van de Heilige Geest niet alleen maar aan de 11 discipelen gegeven, hoewel zij de belangrijkste aanwezigen zijn. Lukas 24 maakt immers duidelijk dat ook de Emmaüsgangers tot de ontvangers gerekend moeten worden. De bevoegdheid van vers 23 wordt dus niet alleen maar aan de apostelen gegeven, maar aan iedereen die de Heilige Geest ontvangt. Gaat het hier niet om het recht van elke Christen om ervan te getuigen dat zij die zich waarachtig bekeren en het evangelie geloven vergeving van zonden van Godswege zullen ontvangen? Is het niet de bevoegdheid om die declaratie uit te spreken namens God? En ook omgekeerd, de bevoegdheid om tegen iedereen te zeggen, dat zij die

niet geloven in Jezus Christus in hun zonden zullen sterven. Het "vergeven" is dus de inhoud van hun declaratie – als u predikt dat aan iemand zonden zullen worden vergeven op grond van hun geloof, zal dat ook zo zijn. En dan ook omgekeerd: als u predikt dat iemand in zijn zonden zal sterven wanneer hij niet gelooft in het evangelie, dan zal ook dat zo zijn. De Heere bevestigt hiermee de waarachtigheid van de prediking van het evangelie, waartoe een ieder die de Heilige Geest heeft ontvangen feitelijk geroepen is.

Wanneer de Heere Jezus spreekt over Zijn gemeente op aarde, zegt Hij iets vergelijkbaars. Zo lezen we bij Mattheus: “En Ik zal u de sleutels van het Koninkrijk der hemelen geven; en wat u bent op de aarde, zal in de hemelen gebonden zijn; en wat u ons bindt op de aarde, zal in de hemelen ontbonden zijn" (Mat. 16:19). Dit vers bij Mattheus heeft naar mijn idee een tweevoudige betekenis. Voor wat betreft de discipline van de gemeente, gaat het om het vastleggen van bindende morele voorschriften. De gemeente als geheel, vergaderd in gebed en in een houding van eerbied voor de wil van de Heere – samengekomen in Zijn Naam – heeft het recht om vast te stellen wat wel en wat niet in overeenstemming is met het evangelie. Ook wanneer zij tot besluiten zouden komen, die in strijd zijn met Gods wil, geldt hier de belofte dat de hemel – voorlopig – de wil van de gemeente als geheel zelf onderschrijft.

Maar wanneer zou duidelijk blijken dat de gemeente als geheel een bepaalde gedraging als zonde aanrekent? Dat is toch in het concrete geval dat iemand in de gemeente bijvoorbeeld in openlijke zonde leeft, of de voortgang van het evangelie opzettelijk schaadt of hardnekkig in een morele zonde blijft steken en geen vergeving zoekt. De uitdrukking binden en ontbinden heeft te maken met de band tussen de gelovige en de gemeente. De gemeente heeft het recht iemand die in openlijke zonde en tegen de overtuiging van de gemeente als geheel in leeft, te vermanen en bij hardnekkige weigering ook uit te sluiten. Ja, ze heeft daartoe zelfs de plicht. Wanneer de gemeente die plicht verzuimt, bijvoorbeeld in het geval dat een van haar predikanten een ernstige dwaalleer verkondigt – of het nu is dat God niet bestaat of dat Jezus zelfs nooit bestaan heeft – wordt de waarachtigheid van haar verkondiging van het evangelie ernstig verzwakt zo niet volledig uitgewist.

En dat is dan de tweede betekenis van dit vers: iemand opnieuw toelaten tot de gemeente – binden – en iemand nadrukkelijk buiten de gemeente plaatsen – ontbinden. Het is opmerkelijk dat de discipline van de

gemeente om die uitdrukking te gebruiken, in Mattheus 16 in verband wordt gebracht met de waarachtigheid van de vergeving in de gemeente, en in Johannes 20 in verband wordt gebracht met het getuigenis van de discipelen. In Mattheus 16 staat de realiteit van de vergeving op het spel. Een daad van vergeving heeft geen betekenis als zonden niet worden toegerekend aan degene die geen vergeving zoeken maar volharden in hun overtreding tegen de Heere God. Het getuigenis van de discipelen over de rechtvaardiging door geloof alleen heeft ook geen enkele zin als niet kan worden gezegd dat alleen degenen die het evangelie ook geloven, die vergeving zullen ontvangen. En dat degenen die het evangelie verwerpen die vergeving dus niet zullen ontvangen.

Het is om die reden dat de gedachte van de alverzoening zulke schadelijke gevolgen heeft voor de kracht van het evangelie. Zodra we op de gedachte komen dat God uiteindelijk allen zal vergeven, ongeacht of zij in Jezus hebben geloofd of niet, ontnemen wij alle gezag en alle kracht aan het evangelie. Hoe kan het evangelie dan nog gezien worden als een boodschap die de redding van een zondaar tot doel heeft? Als uiteindelijk toch alle mensen behouden worden ook zonder geloof, wat is dan nog een reden om tot geloof te komen? Het getuigenis van de gemeente – het getuigenis van Johannes maar eigenlijk ook voor het gehele Nieuwe Testament – is wezenlijk verbonden met wat Johannes hier weergeeft: "als u spreekt over de vergeving van de zonden op grond van geloof alleen, dat getuigt van een realiteit die ook daadwerkelijk zo door God is ingesteld, want alleen dan worden de zonden van iemand vergeven. En wanneer u verkondigd dat iemand zal sterven in zijn zonden zolang hij of zij niet in de opgestane Heer Jezus gelooft, die het zondoffer was voor de zonden – want Hij die geen zonde gekend heeft, is door God tot een zondoffer gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid van God in Hem – dan is ook dat een realiteit die door de hemel wordt gegarandeerd.

(99) De belijdenis van Thomas

Joh. 20:24-31

Thomas was er niet bij. Omdat hij zich had onttrokken aan de gemeenschap van de discipelen, was hij niet aanwezig toen Jezus aan hen verscheen. In de verte is dat misschien een illustratie van het beginsel, dat Jezus aanwezig wil zijn in de gemeenschap van de discipelen – waar twee of drie vergaderd zijn, daar ben Ik in hun midden. Wie zich onttrekt aan de gemeenschap van discipelen – de gemeente – mist dus ook de aanwezigheid van Jezus. Toch wordt nadrukkelijk vermeld dat hij een van de Twaalf was. Ondanks zijn afwezigheid blijft hij deel uitmaken van de kring der discipelen. En ook dat is van toepassing op degenen die de gemeente feitelijk de rug hebben toegekeerd. Thomas heeft wel de verschijning van Jezus gemist maar dat diskwalificeert hem nog niet als discipel. Zoals we nog zullen zien, staat ook niet zijn geloof in Jezus op het spel, maar alleen zijn geloof in de opstanding.

In het evangelie als geheel speelt hij nauwelijks een rol. In hoofdstuk 14 stelt hij de vraag: "Heere, we weten niet waar U heen gaat, en hoe kunnen wij de weg weten?" (14:5). In hoofdstuk 11 hoort hij Jezus zeggen, dat Hij Lazarus uit de slaap zal opwekken. Dat betekende dat Jezus uit Galilea opnieuw naar Judea moest gaan, naar Bethanië. De discipelen zijn zich ervan bewust hoe gevaarlijk dat is. Het is dan Thomas die tegen de andere discipelen commentaar geeft op het voornemen van Jezus met de woorden: "Laten ook wij gaan om met Hem te sterven" (11:16). Vervolgens moet hij ook getuige zijn geweest van de opwekking van Lazarus. Meer horen we niet over Thomas in dit evangelie. Maar nu, in dit gedeelte heeft hij een hoofdrol.

We doen Thomas niet te kort als we hem karakteriseren als de eeuwige pessimist. Er zit een zekere mate van fatalisme in Thomas. Maar we mogen hem ook zien als een moedig man die bereid is om met Jezus alle risico's te nemen, en mee te reizen naar Judea ook al is hij ervan overtuigd dat dat avontuur op de dood moet uitlopen. Het is ook duidelijk dat hij een oprechte liefde voor de Heer heeft. Wanneer hij tegen Jezus zegt dat hij niet weet welke weg Jezus zal gaan, dan lijkt daar achter te

zitten dat hij liever zou sterven met zijn Heer, dan Hem later te moeten zoeken. Vanuit het karakter en de opstelling van Thomas is het misschien begrijpelijk dat hij er niet bij is. In de eerste plaats omdat hij niet in dezelfde mate door angst wordt beheerst als de overige discipelen. Misschien brengt zijn fatalisme hem ertoe om bij zichzelf te denken dat wat gebeuren zal ook maar gebeuren moet. Als hij het lot van Jezus zou moeten delen, zou hij dat op dit moment niet erg vinden. Wat hem betreft is het leven voorbij. Maar in de tweede plaats is het denkbaar, dat Thomas zich in de steek gelaten heeft gevoeld. Zijn Heer heeft hem niet alleen verlaten, maar ook zijn hoop en verwachting verraden. En om die reden is het begrijpelijk dat hij liever niet bij zijn vrienden aanwezig wil zijn. Nu alle hoop verloren is gegaan, en de Heer die hij zo lief had als een misdadiger is gekruisigd, heeft hij geen zin in gezamenlijke rouw. Hij wil alleen zijn met zijn verdriet.

Toch keert Thomas terug. We horen niet waarom. Nieuwsgierigheid of het begin van berusting moet zich na enkele dagen van hem meester gemaakt hebben. De andere discipelen vertellen dan aan hem wat er gebeurd is. Maar ze zeggen het alleen maar als een persoonlijk getuigenis. "Wij hebben de Heere gezien." Thomas neemt dat getuigenis niet onmiddellijk aan, en dat is de reden van zijn slechte reputatie in de kerkgeschiedenis. De bijnaam ongelovige Thomas – die nu soms bijna als een geuzennaam gebruikt wordt – is door de eeuwen heen aan Thomas toebedeeld. Maar laten we scherp kijken. De discipelen zeggen niet tegen Thomas dat de Heere aan hen verschenen is en geven geen nauwkeurig verslag van wat er is gebeurd. Hun getuigenis is toegespitst op wat zij zelf hebben ervaren. Voor Thomas is dat alleen maar een persoonlijke bewering geweest. Allerlei vraagtekens kunnen hierbij geplaatst worden. Had Thomas niet kunnen denken – besef wel, dat hij ook niet op de hoogte is van het getuigenis van de vrouwen, en hier ook niet wordt vermeld dat hij op de hoogte is gebracht van de bevindingen van Petrus en Johannes bij het graf – dat de discipelen een visioen hadden gezien? Het ongeloof van Thomas is terecht. Alleen het persoonlijk getuigenis vanuit de eigen ervaring heeft voor een nuchtere geest als Thomas geen betekenis. Alleen het Woord van God en een redelijk onderzoek van alle feiten kunnen iemand tot de rand van het geloof brengen – tot de rand, omdat uiteindelijk het geloof in de opstanding niet uitsluitend een rationele overtuiging is.

Thomas brengt nu nauwkeurig onder woorden wat er gebeuren moet wil hij toch gaan geloven in de opstanding. De discipelen hebben hem hun ervaring voorgelegd. Die was voor Thomas niet voldoende. Maar als het dan toch langs de weg van de ervaring moet gaan, heeft Thomas nog zwaardere voorwaarden. "Als ik in Zijn handen niet het litteken van de spijkers zie, en mijn vinger niet steek in het litteken van de spijkers, en mijn hand niet steek in Zijn zij, zal ik beslist niet geloven" (vers 25). Langs die weg kon Thomas zelf ervaren dat het werkelijk de Heere Jezus was, die lichamelijk was opgestaan. Is het ongeloof van Thomas hier groter dan dat van de discipelen? Ook zij zelf dachten eerst dat het een spookverschijning was, ook zij zelf moesten de littekens eerst gezien hebben om te kunnen geloven – zo heeft Lukas het ons voorgelegd. Thomas is niet ongeloviger, maar verdrietiger en dus voorzichtiger. Blijkbaar hebben de discipelen verzuimd aan Thomas te vertellen wat zij zelf gezien hebben, en hebben zij de nadruk erop gelegd dat zij iets hebben ervaren waar Thomas geen toegang toe had. Reden temeer voor Thomas om heel voorzichtig te zijn is de gedachte dat de wegvluchtende discipelen – net zoals hijzelf – helemaal geen recht hadden op een bijzondere verschijning van hun Heer. Hadden zij die genade wel verdiend?

Het is prachtig te zien dat de Heere de woorden van Thomas als een gebed heeft gehoord, dat Hij nu zou gaan beantwoorden. Acht dagen na de eerste verschijning en dan mogen we aannemen op maandag, is Thomas bij de andere discipelen aanwezig. Jezus verschijnt opnieuw en staat in hun midden en zegt opnieuw: "Vrede zij u!". En meteen daarna spreekt Hij Thomas aan. "Kom hier met uw vinger en bekijk Mijn handen, en kom hier met uw hand en steek die in Mijn zij; en wees niet ongelovig, maar gelovig" (vers 27). Zo komt de Heere aan Thomas tegemoet precies op het punt waar deze zwak is en hulp nodig heeft. Er is geen sprake van verwijt. Want het ongeloof van Thomas komt niet voort uit rebellie, maar is het gevolg van een verslagen liefde. Daarom geeft Jezus hem hier precies het bewijs waar hij om gevraagd had. We lezen overigens niet dat Thomas het lichaam van Jezus heeft aangeraakt. De stem van Jezus en Zijn verschijning, samen met de zichtbare littekens, zijn voldoende geweest. Daarom zegt Jezus: "omdat u Mij gezien hebt, Thomas, hebt u geloofd" (vers 29; in het Grieks letterlijk: bent u tot geloof gekomen). Thomas gelooft nu in de opstanding van Jezus. Maar dat betekent ook dat hij Jezus nu pas werkelijk kent als wie Hij is.

De ongelovige Thomas is de eerste in de geschiedenis, die openlijk, als een belijdenis, uitspreekt wie Jezus is. Al vanaf de proloog was het duidelijk dat Jezus het vleesgeworden Woord is, dat bij God was en God is. En dat is precies wat Thomas nu zegt: "Mijn Heere en mijn God!" Deze belijdenis van Thomas gaat die van Petrus – “u bent de Heilige van God” – verre te boven. Thomas noemt Jezus de HEERE, dat wil zeggen hij gebruikt hier de godsnaam voor Hem. Het is de vervulling van een profetische woord van Jezus zelf: "Wanneer u de Zoon des mensen verhoogd zult hebben, zult u inzien dat Ik [het] ben" (Joh. 8:28). Welnu, de Zoon des mensen is verhoogd aan het kruis, is opgestaan van de doden en is zo bewezen te zijn de waarachtige Zoon van God, dat wil zeggen dat Hij een en dezelfde natuur als God heeft. Twee verschillende personen, met een en dezelfde natuur of – zoals de oude kerk het zei – substantie. En zo spreekt Thomas Hem hier ook aan: Heere en God, de HEERE die waarachtig God is. Bovendien noemt hij Hem "mijn" Heere en God. In zijn belijdenis brengt Thomas ook de persoonlijke relatie met Christus tot uitdrukking. Die twee kanten horen in de belijdenis aanwezig te zijn: de erkenning van het wezen van Christus maar ook de erkenning van het persoonlijk toebehoren aan die Heer. Dat is de bevrijding voor Thomas uit zijn eenzame fatalisme. Jezus heeft Thomas niet bestraffend toegesproken toen hij Hem als God en Heere aansprak. Als Jezus niet God was geweest, had Hij hem dan niet moeten bestraffen voor deze blasfemie? Integendeel, Hij heeft hem zelfs geprezen voor deze belijdenis. Maar er zit wel een zekere aarzeling in de woorden van Jezus. Thomas moet begrijpen dat wat hij hier heeft ontvangen als een bijzondere bevestiging van de waarheid, niet aan allen zal worden gegeven. Daarom spreekt Jezus een zaligspreking uit over degenen die geloven zonder gezien te hebben.

Thomas gelooft nu niet alleen maar in Jezus als de Messias, maar gelooft ook in Zijn opstanding, en daarmee gelooft hij volledig in Zijn godheid. Is het geloof en de godheid van Jezus noodzakelijk voor de verlossing? Jazeker. Zo heeft Jezus het zelf ook gezegd: "als u niet gelooft dat Ik [het] ben, zult u in uw zonden sterven" (8:24). De uitdrukking "Ik ben" is de godsnaam, zoals we al eerder gezien hebben. Maar je kunt de vraag stellen of het geloof in de opgestane Heer nu afhankelijk is van een bewijs in de ervaring. Na de Hemelvaart immers was de tijd aangebroken dat Jezus niet langer lichamelijk op deze aarde was. De plaats van de lichamelijke aanwezigheid van Jezus, die hier de

voorwaarde was van het geloof van Thomas, wordt met Pinksteren ingenomen door de Plaatsvervanger, de Trooster. Daarom zegt Jezus hier: "zalig zijn zij die niet gezien zullen hebben en (toch) zullen geloven" (vers 29).

Die zaligspreking van degenen die niet door de lichamelijke presentie van Jezus tot geloof zullen komen, correspondeert met het gebed van Jezus. "Ik bid niet alleen voor dezen" – de elf discipelen – "maar ook voor hen die door hun woord in Mij zullen geloven" (17:20). De apostelen werden geroepen om de getuigen van Jezus te zijn (Hand.1:8) en dat betekende getuigen van Zijn opstanding (Hand. 1:22). Zij werden uitgezonden om dit evangelie aan alle volkeren te verkondigen. Een ieder te onderwijzen en " te dopen in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb in acht te nemen" (Mat. 28:19). Door de prediking van de apostelen kon het evangelie worden gehoord, en toen het evangelie werd gehoord kon het ook worden geloofd en wie het geloofde kon de Naam van de Heere aanroepen om daardoor zalig te worden. (Vergelijk Rom. 10:917). Het getuige-zijn van de opstanding is dus niet hetzelfde als een *ooggetuige* zijn, al was dat een bijzonder kenmerk van de elf discipelen. Uiteindelijk is het horen en geloven en aannemen van het evangelie een gevolg van het Woord van God. Zoals Paulus zegt: "het geloof is uit het gehoor en het gehoor door het Woord van God" (Rom. 10:17). Het mondelinge evangelie van de apostelen werd het woord dat zij spraken in opdracht van God, een woord van mensen op het eerste gezicht, maar tevens het woord van God Zelf. Het gepredikte Woord van God werd door de gemeente van Thessaloniki aangenomen, "niet als een menselijk woord, maar (zoals het werkelijk is) als Gods Woord, dat ook werkzaam is in u die gelooft" (1 Thess. 2:13).

De belijdenis van Thomas is het slot van het verhalende gedeelte van dit evangelie. We vinden in hoofdstuk 21 nog een epiloog in drie delen, maar eigenlijk is dit de afsluiting. Johannes neemt nu nadrukkelijk zelf het woord. “Jezus heeft nog veel andere tekenen gedaan,” zegt hij, “die niet beschreven zijn in dit evangelie.” Het was niet de bedoeling om in dit ene boek alles op te nemen wat er in de drie jaren van de werkzaamheid van Jezus gebeurd is. De evangeliën zijn niet volledig in het vermelden van alle feiten. Maar het gaat ook niet om feiten of om geschiedenis maar alles wat Jezus gedaan heeft, was steeds een "teken", dat wil zeggen een gebeurtenis in onze geschiedenis waarin de eeuwige macht en het

karakter van de Schepper tot verschijnen komt. Met de term "teken" worden dan niet alleen de wonderen, maar eigenlijk alle daden en woorden van Jezus Christus bedoeld. En dan komt hij bij een omschrijving van het doel van dit evangelie, een doel waarnaar wij diverse malen in de loop van dit commentaar hebben verwezen. "Deze zijn beschreven" – deze tekenen – "opdat u gelooft dat Jezus de Christus is" – de koning van Israël, de Messias, over wie Mozes al geschreven had – "de Zoon van God" – het vleesgeworden Woord – "en opdat u, door te geloven, het leven zult hebben in Zijn Naam" (vers 31). Geloven dat Jezus het vleesgeworden Woord is, dat wil zeggen God geopenbaard in het vlees (1:1, 14), dat Hij het Lam van God is dat de zonden van de wereld wegneemt (1:29).2 dat Hij de opstanding en het leven is (11:5). Wie dat alles gelooft voldoet aan de voorwaarde die het meest beroemde vers uit dit evangelie onder woorden brengt: "opdat een ieder die in Hem gelooft niet verloren zou gaan, maar eeuwig leven zou hebben (3:16)

(100) – Epiloog (1): de verschijning aan het meer van Tiberias

Joh. 21:1-14

Met de beschrijving van de verschijning van Jezus aan Thomas, lijkt het einde van het evangelie bereikt te zijn. Vooral vers 30 en 31 wekken sterk die indruk. Maar Johannes eindigt met een soort epiloog waarin hij nog een laatste gesprek van Jezus met de discipelen weergeeft. Het lijkt bedoeld te zijn om een aantal vragen die bij de lezer kan opkomen, alsnog te beantwoorden. En het maakt een overgang naar de gebeurtenissen die in het boek Handelingen worden beschreven.

Daar vinden we in ieder geval de suggestie dat Jezus regelmatig met de discipelen samen geweest is en tafelgemeenschap heeft gehouden. Bij die gelegenheden gaf Hij nog onderwijs. Dat is wat de uitdrukking in Handelingen 1:4 letterlijk betekent. "En toen Hij met hen samen was" – dat wil zeggen toen Hij samen met hen at. We lezen in vers 14 dat dit de derde keer was "dat Jezus Zich aan Zijn discipelen openbaarde" en dat moet dan de eerste van deze "tafelgesprekken" geweest zijn.

Jezus verschijnt nu in de omgeving, waar al hun eerste ontmoetingen hebben plaatsgevonden. Het meer van Tiberias is niets anders dan het Meer van Galilea. In de tijd dat Johannes zijn evangelie schreef, was de naam van dat meer veranderd door de stichting van de stad Tiberias door Herodes Antipas ter ere van de keizer. De plaats van deze verschijning is blijkbaar van groot belang. Johannes benadrukt met de uitdrukking "en Hij openbaarde Zich als volgt" dat ook de manier waarop Jezus hier verscheen van groot belang is. Het gedeelte laat bovendien zien, dat de discipelen niet onmiddellijk in staat waren Jezus te herkennen bij Zijn verschijning. Steeds weer moest Hij zich met een woord of gebaar bekendmaken voordat Hij herkend kon worden. Dat was zo bij Maria Magdalena – Jezus noemt haar naam – en zo is het ook hier.

Dat de discipelen in Galilea waren, is niet verwonderlijk, omdat Jezus hen Zelf daartoe de opdracht had gegeven. (Bijvoorbeeld in Mattheus 28: "En de elf discipelen zijn naar Galilea gegaan, naar de berg waar Jezus hen ontboden had" – vers 16.) Blijkbaar zijn de discipelen niet

samen naar Galilea gereisd, zodat er op dit moment maar zeven als groep bijeen zijn. Misschien hebben ze Jezus nog niet op de berg aangetroffen en zijn ze daarom naar het Meer van Galilea afgedaald. Of misschien hebben ze daar gewacht op de andere vier voordat ze naar de berg toe gingen. In ieder geval gaan ze nu op initiatief van Petrus voor zichzelf zorgen: ze gaan vissen. Was dat niet precies wat Jezus ook voorspeld had? De discipelen zouden uiteengedreven worden, "ieder naar het zijne" (16:32), ieder naar zijn eigen bezigheden en zorgen en wellicht zelfs uiteindelijk naar zijn eigen huis. Ondanks de bevestiging van het onderwijs van Jezus in Zijn opstanding, keren de discipelen in eerste instantie terug naar wat voor hen vertrouwd was.

Het is trouwens heel goed denkbaar, dat Jezus later opnieuw aan hen verschenen is op dezelfde berg waar Hij Zijn Bergrede heeft gehouden, nadat de elf discipelen als groep daar waren aangekomen. Daar zullen ze de opdracht hebben gekregen om weer terug te gaan naar Jeruzalem, vanwaar later vanaf de Olijfberg de Hemelvaart heeft plaatsgevonden. Bijzondere nadruk krijgt daarom nu de vermelding van de aanwezigen: "Simon Petrus en Thomas, ook Didymus genoemd, en Nathanaël, die uit Kana in Galilea afkomstig was, en de zonen van Zebedeus, en twee andere van Zijn discipelen." De epiloog krijgt hierdoor niet alleen maar een bijna plechtige inleiding, maar ze sluit ook aan bij het verhaal van de roeping van de eerste discipelen in het eerste hoofdstuk. De "twee andere discipelen" zouden dan ook heel goed Andreas (1:41) en Filippus (1:44) kunnen zijn geweest.

Aan het eind van het evangelie gekomen, zijn er nog vele vragen te beantwoorden. Bijvoorbeeld de vraag wie voor de discipelen zou zorgen na de terugkeer van Jezus tot de Vader. De epiloog geeft ons bovendien een gesprek tussen Jezus en Petrus waarin het verhaal van de verloochening en de twijfel van deze apostel tot een goed einde wordt gebracht. En dan is er nog een blijkbaar vals gerucht geweest dat Jezus zou terugkeren voordat de apostel Johannes zou sterven – een gerucht dat Johannes vanuit zijn eigen herinnering kon tegenspreken. Het laat ook zien waarom het evangelie niet nog veel meer tekenen van Jezus heeft beschreven. Zoals de proloog vooruitliep op verschillende thema's en gedachten in het evangelie, zo kijkt de epiloog dus werkelijk terug, en is daarmee een belangrijk onderdeel van de structuur van het evangelie. Het is daarom in het geheel niet nodig om aan te nemen, dat dit hoofdstuk al

heel vroeg aan het evangelie zou zijn toegevoegd en niet door Johannes maar door een andere discipel zou zijn geschreven.

De eerste vraag die de discipelen moet hebben beziggehouden, is de vraag hoe ze nu zonder de lichamelijke aanwezigheid van Jezus moesten verdergaan. Het antwoord op die vraag was een levendige demonstratie van de voortgaande zorg van Jezus voor Zijn discipelen. Ook na de opstanding was Hij bij hen aanwezig. Dat was nodig ook en dat werd de discipelen duidelijk gemaakt door het gebrek aan succes. "In die nacht vingen zij niets" (vers 3). De discipelen doen waar ze goed in zijn, ze oefenen hun oude beroep weer uit, maar hun poging om voor zichzelf te zorgen in onafhankelijkheid loopt op niets uit. Zo werd het hen duidelijk gemaakt dat de terugkeer naar hun oude leven niet Gods bedoeling was.

Na deze vruchteloze nacht vol inspanning en verbazing, zien ze Jezus aan de oever van het meer staan. Dat wil zeggen dat Hij wel verschenen is, maar nog zonder Zich aan hen met een woord te openbaren. "De discipelen wisten niet dat het Jezus was" (vers 4). Dan roept Jezus naar de discipelen in hun vissersbootje: "Lieve kinderen, hebt u niet iets voor bij het eten?" De vraag is bedoeld om ze tot het besef te brengen dat ze die nacht, in eigen kracht en met hun eigen wijsheid, hebben gefaald. Ze worden aangesproken als kinderen, ja zelfs als "lieve kinderen", alsof Jezus wil zeggen dat hun onbeholpenheid ze hier tot afhankelijke kleuters maakt. Ze kunnen niet anders dan antwoorden met "nee" en daarmee bevestigen zij hun falen. Ze zijn niet in staat om met succes hun oude leven voort te zetten. Ze zijn niet in staat om voor zichzelf te zorgen in het beroep van hun keuze. De volle werkelijkheid van hun roeping en missie in de wereld moet nu aan hun worden duidelijk gemaakt.

Nu volgt het tweede deel van het onderwijs. Jezus geeft een wonderlijke opdracht: "Werpt het net uit aan de rechterkant van het schip en u zult vinden" (vers 6). Nu hebben ze succes. Ze gehoorzamen het woord van de Heere en werpen het net uit aan de rechterkant van het schip. En meteen hebben ze een goede vangst, ja zelfs zo overvloedig dat zij het net niet meer konden "trekken vanwege de grote hoeveelheid vissen." Wat laat dit zien? Dat Jezus bij machte was de hele nacht alle vissen aan de greep van de vissers te onttrekken, en dat Hij nu met dezelfde macht een school vissen naar de rechterzijde van het schip dirigeert. Zoveel vissen, dat zeven sterke vissers het net niet meer konden slepen. Daarmee laat Jezus hen zien, dat ze succesvolle vissers kunnen

zijn wanneer ze Zijn woord gehoorzamen. Maar ook dat het resultaat van dat vissen groter is dan ze zelf aan kunnen. Maar ik denk dat de belangrijkste functie van deze gebeurtenis het stimuleren van hun geheugen was. Want al eerder hadden Simon Petrus en de zonen van Zebedeus meegemaakt, dat ze een nacht lang tot hun verbazing geen vis hadden gevangen. Wanneer Jezus dan de opdracht geeft om naar het diepe gedeelte te varen en daar zijn netten uit te werpen, "vingen zij een grote hoeveelheid vissen en hun net begon te scheuren" (Luk. 5:6). Bij die gelegenheid kregen Simon en Jacobus en Johannes te horen: "Wees niet bevreesd, van nu aan zult u mensen vangen" (vers 10). Toen "lieten zij alles achter en volgen Hem" (vers 11). Jezus wil ze met deze tweede wonderlijke visvangst herinneren aan het moment dat ze werden geroepen om Zijn discipel te zijn. Dat wil zeggen om vissers van mensen te worden door de prediking van het Koninkrijk.

Wanneer op deze manier hun geheugen is geprikkeld, wordt Jezus herkend door Johannes. "Het is de Heere!" Met zijn bovenkleed om werpt Simon Petrus zich nu in de zee en zwemt naar Jezus toe, en de andere discipelen volgen Hem met de boot. Petrus was de eerste die wilde gaan vissen, en is nu de eerste die ermee ophoudt. De anderen slepen het net met de vissen aan land, en lopen naar Jezus. En dan zien ze dat Jezus een klein wonder heeft verricht, en het komt erop neer dat Hij voor Zijn discipelen een ontbijt heeft gemaakt. Jezus is in hun midden als iemand die dient (Luk. 22:27). De Heere is ook na Zijn opstanding nog Dezelfde! Hij blijft zorgen voor de Zijnen. Als zij zich zullen inzetten voor de belangen van het Koninkrijk, dan zal er voor hun andere behoeften worden gezorgd. "Zoek eerst het Koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u erbij gegeven worden" (Mat. 6:33).

De eerste opdracht die Jezus nu geeft vinden we in vers 10: "Breng wat van de vissen die u nu gevangen hebt." Het is Simon Petrus die nu het net gaat halen, dat de andere aan de oever hebben achtergelaten in hun haast. Hij trekt het net vol grote vissen aan land, en dan zegt Johannes dat het er 153 waren. In de kerkgeschiedenis is dat een getal geweest dat velen heeft uitgenodigd om een diepere symbolische laag te ontdekken. 153 is immers $3 \times 50 + 3$. Op die manier kon Origenes in dit getal de drieeenheid vinden. Nog mooier is de vondst van Augustinus, die beide 153 vissen aan de gelovigen denkt, die nu in staat zijn de 10 geboden te houden in de kracht van de zevenvoudige geest. En dan hoef

je alleen maar op te tellen: 1+2+3+4+...17 = 153. Bij de wonderbare visvangst in Lukas 5 zijn er bovendien twee scheepjes – het scheepje van de heidenen en het scheepje van de Joden, en daar gaat het om de kerk in haar aardse toestand: gelovigen en ongelovigen worden beide gezamenlijk geoogst. Maar hier na de opstanding is de visvangst een symbool van de vereniging van alle ware gelovigen met Jezus op het strand (beeld van de eeuwigheid). Dan zijn de 153 vissen een beeld van de 153 volkeren en talen. Nog fraaier is een uitleg die gebaseerd is op de getalswaarde van de Griekse letters. Romeinse en Arabische cijfers werden immers niet gebruikt door de Grieken om getallen uit te drukken. De getalswaarde van de letters waaruit de naam Simon bestaat blijkt dan 76 te zijn, en wanneer we het Griekse woord voor vis (dat op zijn beurt dan weer een symbool is van Christus) erbij optellen, dan krijgen we 76 + 77 en dat is precies 153. Voor de duidelijkheid: het Griekse woord voor vis is ICHTHUS, en dat staat symbool voor Christus omdat elke letter als het begin van een woord kan worden gelezen: **I**esous **Christ**os **Th**eou **U**ios **S**ootèr, oftewel Jezus Christus, Gods Zoon, de Heiland.

Wat is nu de beste verklaring voor de 153 vissen? Eigenlijk ligt het voor de hand dat iemand bij het zien van deze enorme hoeveelheid vissen gezegd heeft: "wat een enorme hoeveelheid vis. Hoeveel zijn het er eigenlijk?" En vervolgens is gaan tellen. Een normale bezigheid, dat tellen, om te bepalen wat het aandeel is voor elke visser, en welke hoeveelheid naar de markt gebracht kan worden. Het tellen van de vis hoort bij het vissersberoep net zoals het wegen van de vis bij ons. Daarmee geeft het ons ook de aanwijzing, dat Johannes bij deze gebeurtenissen een ooggetuige is geweest. Het is een bijzonder detail dat in zijn geheugen gegrift zal hebben gestaan.

In de stilte van deze morgen deelt de Heer Jezus nu brood en vissen. Het zijn tekenen die naar Hem zelf verwijzen zoals al eerder bij de "wonderbare broodvermenigvuldiging" ook het brood en de vissen op wonderbare wijze getuigenis aflegden van Zijn goddelijkheid. De Herziene Statenvertaling heeft hier vertaald met "middagmaaltijd", maar het werkwoord dat Jezus gebruikt volgens vers 12, betekent "ontbijten". Maar deze uitnodiging om een gezamenlijke maaltijd te gebruiken is wel degelijk meer dan alleen maar het stillen van de honger. In deze maaltijd neemt Jezus de discipelen opnieuw in dienst. Dit is de ochtend van de opstanding, de discipelen zijn in de nabijheid van de Heer in de context van die maaltijd, en daar vind het onderwijs plaats waardoor zij worden

voorbereid op hun opdracht in de wereld. Hoewel het ongetwijfeld werkelijk zo gebeurd is in de herinnering van Johannes, is het ook een "teken". Een wonderlijke gebeurtenis die tegelijkertijd een diepere betekenis heeft en waaraan consequenties verbonden zijn. Wordt hier niet heel even geschetst wat het leven van de gemeente is als de verzameling van de discipelen van Jezus? We delen samen een maaltijd die de Heere ons geschonken heeft, we tellen de zegeningen die Hij voor ons heeft bereid, en we horen het onderwijs van onze Heere.

We horen geen details over het verloop van deze maaltijd. Het is het feit van die maaltijd, en de wonderbare oorsprong ervan, die op dit moment van groot gewicht zijn. Johannes zet zijn verhaal voort in vers 15 met het gesprek tussen Jezus en Petrus. Maar de les van deze gebeurtenis is intussen wel duidelijk. De ongehoorzaamheid van de discipelen die niet naar de berg waren gegaan, leidde tot een mislukking. De discipelen konden niet meer terugkeren naar hun oude leven. De gehoorzaamheid van de discipelen aan Jezus daarentegen bracht een overweldigend succes. De wonderbare visvangst maakte duidelijk dat Jezus voor hen zou blijven zorgen en herinnerde hen aan hun roeping, drie jaar daarvoor. Gehoorzaamheid aan God brengt altijd zegen, 153voudige zegen. Zo wordt de angst voor het falen en de zwakte van de discipelen die hen deed terugdeinzen voor de toekomst die door de opstanding van Jezus was geopend, door Jezus zelf weggenomen. De discipelen waren geroepen om de Heere Jezus Christus ook na Zijn opstanding te dienen, met de rest van hun leven. Zwakke en zondige mensen worden door Jezus gebruikt voor de verkondiging van Zijn evangelie. Want er zijn geen andere.

(101) – Epiloog (2) Het gesprek met Petrus

Joh. 21:15-25

We komen nu aan het tweede deel van de epiloog. In deze verzen gaat het om de opdracht aan Petrus. Hij moest leiding geven aan de apostelen en zijn stem was dan ook de belangrijkste in de eerste dagen van de kerk. Daarom lezen we zoveel over hem in het boek Handelingen, in de hoofdstukken 2 tot en met 12. Pas wanneer het evangelie niet langer in de eerste plaats aan Israël wordt aangeboden, maar nu vooral aan de nietjoodse volkeren wordt gebracht, treedt Petrus meer op de achtergrond en horen we vooral over de apostel Paulus.

In de epiloog wordt ook een belangrijke vraag beantwoord. Zou de Heere de bijzondere status van Petrus gaan herstellen, die hij verloren had vanwege de verloochening van Jezus? Zelfs na de verschijning van de opgestane Heer aan Petrus aan de andere discipelen, is hij het die als eerste afhaakt. Petrus heeft vermoedelijk de discipelen meegenomen naar het Meer van Galilea om te gaan vissen – hij kon niet langer wachten op de berg. Hij is de eerste die meent dat ze nu, terwijl ze toch een nieuwe verschijning van de Heere verwacht hebben, maar weer gewoon hun dagelijkse leven moesten oppakken. In dit gedeelte wordt de status van Petrus echter hersteld. Maar dat gaat op een heel bijzondere manier. Het is duidelijk dat Petrus een bijzondere opdracht krijgt. Maar de vraag is of hij over de noodzakelijke eigenschappen beschikt. Wat zijn dan bovendien die eigenschappen, die nodig zijn voor leiderschap in de gemeente? Kort gezegd moet elke Christen die leiding wil geven boven alles Christus liefhebben. Daarnaast moet hij in staat zijn om alles in zijn leven op te offeren voor de dienst van Christus. En tenslotte is de fundamentele opdracht voor een Christen in een leidinggevende positie, wezenlijk hetzelfde als die van alle andere. Maar die leiding geeft, zal dit ene wat van ieder gevraagd kan worden, in het bijzonder moeten doen: Christus navolgen.

Door de hele Bijbel heen wordt het duidelijk, dat liefde voor God de kern is van het leven van elke ware gelovigen. Het zesde hoofdstuk van Deuteronomium maakt dat al duidelijk. Het is de introductie van de

"geboden, de verordeningen en de bepalingen die de Heere, uw God, geboden heeft u te leren, om ze te doen" (vers 1). Door dit onderwijs over de geboden moet er een gezond respect zijn voor het gezag van de Heere, zoals we lezen in het tweede vers: "opdat u de Heere, uw God, vreest door al Zijn verordeningen en Zijn geboden, die ik u gebied, in acht te nemen." Het "leren" en het "vrezen" komen samen in het derde vers: "luister dan, Israël, en neem ze nauwlettend in acht." En wanneer al deze geboden worden gehoord, begrepen, geleerd, en met respect en ontzag voor de Heere die ze gaf worden gehoorzaamd en gedaan, dan kan nog iets anders worden gehoord. In het vierde vers komen we daarom de geloofsbelijdenis van Israël tegen. Wie de geboden hoort en gehoorzaamt maakt een belangrijke waarheid zichtbaar: "Hoor, Israël! De Heere, onze God, de Heere is één."

Meteen daarna vinden we het gebod dat definieert hoe een ware gelovige tegenover God en Zijn geboden staat. Leren, vrezen, luisteren, in acht nemen en zo zichtbaar maken dat de God van Israël de enige en unieke God van de wereld is. Dat is het eerste maar dan meteen daarachter aan in het vijfde vers: "Daarom zult u de Heere, uw God, liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met heel uw kracht." De liefde voor God die het kenmerk is van de ware gelovigen, gaat verder dan het vrezen en leidt tot het dienen. Zo lezen we in het 10e hoofdstuk: "Nu dan, Israël, wat vraagt de Heere, uw God, van u dan (alleen) de Heere, uw God, te vrezen, in al Zijn wegen te gaan, Hem lief te hebben en de Heere, uw God, te dienen, met heel uw hart en met heel uw ziel" (10:12). En ook het begin van hoofdstuk 11 laat dit zien: "Daarom moet u de Heere, uw God, liefhebben en Zijn voorschriften, Zijn verordeningen, Zijn bepalingen en Zijn geboden in acht nemen, alle dagen" (11:1). Liefde tot God en gehoorzaamheid aan Zijn geboden gaan onverbrekelijk samen.

Ook het Nieuwe Testament leert ons dat liefde het kenmerk is van een ware gelovige. De Heere Jezus verwijst naar het Oude Testament wanneer Hij zegt: "U zult de Heere, uw God, liefhebben met heel uw hart et cetera" – Mattheus 22:37. Dat is Zijn antwoord op de vraag van een wetgeleerde wat het grote gebod in de wet was. Paulus maakt ook verschil tussen een afstandelijke kennis van God – "de kennis maakt opgeblazen" – en het liefhebben van God – "maar de liefde bouwt op." Het komt er blijkbaar niet op aan dat wij een God kennen die ons liefheeft, maar dat: "als iemand God liefheeft, is hij door Hem gekend" (1

Kor. 8:2, 3) God kent ons als wij Hem liefhebben, dat wil zeggen dan erkent Hij ons als Zijn kind, en herkent ons als ware volgelingen van Jezus. Het liefhebben van God staat zelfs volkomen gelijk aan het geloof in Hem, zodat aan het einde van deze zelfde brief Paulus kan zeggen: "Als iemand de Heere Jezus Christus niet liefheeft, laat hij vervloekt zijn" (1 Kor. 16:22). Het is een strenge waarschuwing, maar het ligt volkomen in de lijn van het Oude Testament. Vervloekt is een ieder – afgesneden van het ware leven betekent dat – die niet in geloof heeft geantwoord op het offer van de Heere Jezus Christus. God liefhebben, in Hem geloven en in Hem die Hij gezonden heeft, en Hem gehoorzamen, dat hoort allemaal bij elkaar.

Petrus heeft als geen ander moeten leren wat het betekent om Jezus Christus lief te hebben. Zijn eerste betuiging van liefde voor Jezus lag besloten in zijn woorden: "ik zal mijn leven voor u geven" (13:37). Maar zo is het niet gegaan. Petrus verloochent, in een relatief ongevaarlijke situatie, dat hij Jezus kent en Zijn discipel is. Ondanks Zijn vertoon van moed bleek hij zichzelf te overschatten. Zijn vastberadenheid in het volgen van Jezus valt weg als sneeuw voor de zon op het moment dat er gevaar dreigt.

Zo was het ook na de opstanding en na de eerste verschijning van Jezus aan hem. Het geduld om op Jezus te wachten in Galilea moet wijken voor de alles overheersende aandrang om rust en veiligheid te zoeken in het gewone, dagelijkse leven. Dat alles is bepaald geen bewijs dat Petrus werkelijk Jezus liefheeft. Maar dat was wel de eigenlijke test. Zo had Jezus toch gezegd: "Als u Mij liefhebt, neem dan Mijn geboden in acht" (14:15). En ook de liefde van Jezus voor Zijn discipelen was afhankelijk van deze gehoorzaamheid: "Als u Mijn geboden in acht neemt, zult u in Mijn liefde blijven" (15:10). Het is overigens goed om te beseffen, dat de liefde van de discipelen voor Jezus niet alleen vanzelfsprekend is voor de 11 die Hem in Zijn aardse leven hebben meegemaakt. Diezelfde Petrus waarover wij nu lezen, kon schrijven aan de "vreemdelingen in de verstrooiing": "Hoewel u Hem niet gezien hebt, hebt u Hem (toch) lief" (1 Pe. 1:8).

We weten uit Lukas 24:34 dat de Heere individueel aan Simon Petrus is verschenen. Dat is wat de elf discipelen weten te vertellen aan de Emmaüsgangers. Paulus bevestigt dat met de woorden: "en dat Hij verschenen is aan Kefas, daarna aan de twaalf" (1 Kor. 15:5). "Kefas" is het Aramese woord voor rots (Petrus). Daarnaast moeten we beseffen, dat

de uitdrukking "twaalf" de vaste uitdrukking is voor het gezelschap discipelen, terwijl er hier uiteraard nog maar elf over zijn. Wanneer deze verschijning heeft plaatsgevonden, is niet geheel duidelijk. Het is waarschijnlijk dat ze vlak na de opstanding heeft plaatsgevonden, omdat de verschijning aan de elf discipelen nog op de dag van de opstanding zelf heeft plaatsgevonden. Wat er bij die verschijning is uitgewisseld en wat de Heere tegen Petrus gezegd heeft, wordt ons niet meegedeeld. Maar het was blijkbaar noodzakelijk dat het herstel van Petrus niet alleen maar in die individuele ontmoeting zou plaatsvinden. Het gedrag van Petrus in deze passage lijkt er ook op te duiden dat er nog een tweede gesprek en een openbaar herstel noodzakelijk was.

Het gesprek tussen Jezus en Petrus bestaat in hoofdzaak uit drie vragen en drie antwoorden, en dan één opdracht in drie delen. Petrus wordt aangesproken met de woorden "Simon, zoon van Jona (Johannes)" (vers 15). Dat was anders dan normaal. Het was Jezus die aan Simon de bijnaam Petrus had gegeven. Een enkele keer sprak Hij hem aan met de naam Simon, vooral wanneer deze iets gezegd of gedaan had wat niet door de beugel kon. De naam waarmee Jezus hem nu aanspreekt, is eigenlijk zijn normale naam. Met deze naam stond Petrus bekend in zijn vorige leven, voordat Jezus hem geroepen had, toen hij nog alleen een visser was. En het is daarom een perfecte inleiding op de vraag die nu komt: "hebt u Mij meer lief dan deze?" – de HSV heeft hier "dezen" alsof het om personen gaat. Maar de bedoeling van de vraag is, of Petrus de Heere meer liefheeft dan de boten, de netten, het vorige leven dat hij geleid heeft et cetera. Dit is immers de kern van de zaak. Petrus verloochent in zekere zin na de opstanding Jezus opnieuw, door terug te keren naar zijn oude leven. Jezus wil hier Petrus herinneren aan de opdracht die Hij hem gegeven had bij zijn roeping. Hij, Petrus, zou een visser van mensen zijn. De navolging van Jezus betekende een breuk met het vorige leven, een nieuwe manier van leven en een andere Heer. De opstanding zou dat alleen nog maar bevestigen.

Petrus geeft antwoord door te zeggen: "Ja, Heere, U weet dat ik van U houd" (vers 15). De Statenvertaling en de herziening daarvan in de HSV geven het verschil weer in de oorspronkelijke Griekse woorden. De vraag van Jezus betekent: "heb je Mij lief met een liefde waarin een volkomen toewijding werkzaam is, met de hoogst denkbare liefde die berust op je wil en onderscheidingsvermogen?" Dat is wat in het Grieks het woord *agapè* betekent. Petrus is hier nog niet hersteld en voelt zich te

schuldig om te claimen dat hij op die wijze liefde voor Jezus voelt. Zijn bravoure van het verleden is nu weggevallen. Vandaar zijn antwoord, waarin hij zowel verwijst naar de alwetendheid van de Heere als naar de waarheid omtrent zijn aanhankelijkheid. “Heere, U weet dat ik van u houd.” Petrus gebruikt dan het woord *fìleo,* dat zoiets betekent als aanhankelijkheid, vriendschap, houden van. Op de vraag of hij Jezus liefheeft, zegt hij dus feitelijk dat dat niet het geval is, maar dat hij wel degelijk op Jezus gesteld is, diepe vriendschap voor Hem voelt.

De liefde van Petrus voor Jezus is minder dan hij in het verleden gepretendeerd had. Dit was niet de liefde van iemand die zijn leven zou geven voor zijn Heere. Dit was niet de liefde die geboden was in Deuteronomium 6, een liefde met alle kracht en met de hele ziel en met hele verstand. Maar omdat Petrus dit in alle nederigheid erkende, dat zijn liefde ook minder was dan Christus verdiend had, krijgt hij de eerste opdracht: "Weid Mijn lammeren" (vers 15). Die opdracht houdt in dat Petrus voortdurend moet zorgen voor de gelovigen in hun onvolwassenheid en kwetsbaarheid. Dat is wat het woord “lammeren” als beeld van de gelovigen wil zeggen. De gelovigen zijn eigendom van Jezus. En ze hebben deze zorgzaamheid van een herder nodig.

Dan komt voor de tweede keer de vraag, opnieuw met de aanspreekvorm "Simon, zoon van Jona” en opnieuw met gebruik van het Griekse woord *agapè.* En opnieuw moet Petrus op dezelfde manier antwoorden, en zegt in alle nederigheid dat de Heere toch weet dat hij van Hem houdt – met een diep gevoel van vriendschap dus. Nu krijgt Petrus de tweede opdracht. "Hoed Mijn schapen", zegt Jezus tegen hem. Nu gaat het niet om de gelovigen in hun kwetsbaarheid, maar om de volgroeide, volwassen gelovigen, die tegen gevaren van buiten af en van binnenuit moeten worden beschermd. "Hoeden" betekent bewaken of beschermen. Nu ligt de nadruk op de zware verantwoordelijkheid van de leiders van de gemeente, Petrus voorop.

Voor de derde keer stelt Jezus een vraag aan Petrus. Maar nu gebruikt hij een ander woord in het Grieks. Hij vraagt niet of Petrus Hem liefheeft (*agapè*), maar Hij vraagt of Petrus van Hem houdt (*fìlia*, vriendschap). Dat Jezus zou kunnen twijfelen zelfs aan de vriendschap van Petrus voor Hem, lokt bij deze een diepe reactie uit. "Petrus werd bedroefd, omdat Hij voor de derde keer" – een vraag stelde en nu – "tegen hem zei: houdt u van Mij?" Dat zal de reden zijn dat Petrus in zijn

antwoord nu de voorkennis van Jezus benadrukt met de woorden "Heere, *U weet alle dingen*, U weet dat ik van U houd" (vers 17).

Jezus accepteert opnieuw het nederige antwoord van Petrus en geeft hem een afsluitende opdracht: "Weid Mijn schapen". Dat is alomvattend. Niet alleen maar onvolwassen gelovigen, maar juist ook de volwassen gelovigen zijn nu aan Petrus toevertrouwd. En het gaat niet alleen maar om het voeden met Gods woord, maar ook om het beschermen tegen de gevaren van valse leer en geloofsafval.

Petrus heeft in zijn leven geleerd dat hij niet bij machte was in eigen kracht Jezus te volgen. Zijn eigen gevoel van vriendschap voor Jezus was niet voldoende. Het is alleen maar vanuit deze nederigheid dat hij in staat is om de nodige kracht en wijsheid van Jezus zelf te verwachten. En vanwege dat besef van afhankelijkheid tegenover de wijsheid en kracht van Jezus door Zijn Heilige Geest, is Petrus, en met hem een ieder die de gemeente wil leiden, geschikt gemaakt. Vanuit deze opdracht en in de wijsheid die hij in de praktijk verkregen heeft kan Petrus daarom schrijven "Hoed de kudde van God die bij u is en houd daar toezicht op, niet gedwongen, maar vrijwillig; niet uit winstbejag, maar bereidwillig; ook niet als mensen die heerschappij voeren over het erfdeel van de Heere, maar als mensen die voorbeelden voor de kudde geworden zijn" (1 Pe. 5:2, 3)

Meteen hierna maakt Jezus aan Petrus duidelijk, dat deze opdracht ook kan inhouden dat hij het grootste offer zou moeten brengen. Zo had Jezus ook al tot de discipelen gesproken: "Wie zijn leven vindt, zal het verliezen; en wie zijn leven verliest omwille van Mij, zal het vinden" (Mat. 10:39). Met de woorden "voorwaar, voorwaar" begint Jezus nu een diepe en belangrijke, maar ook tragische waarheid aan Petrus te vertellen. Toen u jonger was, zegt Jezus, "omgordde u uzelf en liep u waar u wilde", Petrus kon gaan en staan waar hij wilde en doen wat hij verkoos. Maar, zegt Jezus dan, "als u oud geworden bent, zult u uw handen uitstrekken, en een ander zal u omgorden en u brengen waar u niet heen wilt" (vers 18). Het beeld is helder. De uitgestrekte handen van Petrus verwijzen naar zijn kruisiging. En een of andere Romeinse soldaat zal degene zijn, die Petrus omgorden zal. Of Petrus het begrepen heeft, wordt ons niet gezegd. Maar Johannes begreep het in ieder geval achteraf: "En dit zei Hij om aan te duiden met wat voor dood hij" – dat is Petrus – "God verheerlijken zou."

Petrus heeft al heel wat te verwerken gekregen in deze conversatie. Hij heeft drie opdrachten gekregen en een voor hem wellicht raadselachtig woord dat hem duidelijk moest maken wat zijn toekomst is. Ik denk dat hij het wel degelijk begrepen heeft. Petrus had immers gezegd dat hij zijn leven zou geven voor Jezus. Bij de kruisiging was dat niet het geval geweest en na de opstanding wilde hij niets liever dan terugkeren naar zijn oude leven. Maar de ontmoeting met Jezus hier aan het strand heeft alle verschil gemaakt. Petrus mag de gemeente leiden; de schapen van Jezus mag hij beschermen en voeden. En uiteindelijk zal hij door zijn leven te geven voor Jezus, God de Vader verheerlijken.

Het is alsof Jezus dit alles nog eens in een enkel bevel tot uitdrukking brengt: "Volg Mij!" (vers 19). Wat Petrus niet gelukt is tijdens het leven van Jezus, zou hem uiteindelijk door Gods genade worden mogelijk gemaakt. Het is een kostbare navolging. Waarschijnlijk heeft Petrus dit niet alleen maar figuurlijk verstaan, maar ook letterlijk. Het lijkt erop dat Jezus is opgestaan en misschien langs het strand is gaan lopen met Petrus achter zich aan. Wellicht had Hij nog andere dingen tegen hem te zeggen waar de anderen niet bij hoefden te zijn. Een deel van die conversatie zal Petrus later aan Johannes hebben meegedeeld.

Wanneer Jezus met Petrus een eind is weggelopen van de andere discipelen, draait Petrus zich om. Hij ziet de discipel die Jezus liefhad op enige afstand achter hem aanlopen. Dat moet de discipel Johannes zijn geweest. Petrus vraagt dan aan Jezus: "Heere, maar wat zal er met hem gebeuren?" Petrus moet beseft hebben dat de apostel Johannes altijd al een bijzondere plaats in het gezelschap van de discipelen heeft ingenomen. Als hij, Petrus dan deze bijzondere dood zou sterven, wat zou er dan met zijn grote vriend Johannes gebeuren?

Het antwoord van Jezus is veelzeggend: "Als Ik wil dat hij blijft totdat Ik kom, wat gaat het u aan? Volgt u Mij!" (vers 22). Dat was niet echt een antwoord. Petrus krijgt deze woorden te horen om te beseffen dat het hem niet aangaat. De verantwoordelijkheid van Petrus zou niet anders worden vanwege de verantwoordelijkheid die anderen zouden dragen. Wat ook het lot zou zijn van de apostel Johannes, het had geen direct gevolg voor de taken van Petrus. Het is van groot belang om dit goed tot ons te laten doordringen. Dat Jezus met elk van Zijn volgelingen een unieke weg gaat, en elk van hen een uniek leven schenkt.

We zijn gekomen bij het einde van het evangelie. Er zijn nog een paar losse eindjes die Johannes in de tekst wilde oplossen. In de eerste plaats maakt hij van de gelegenheid gebruik om een hardnekkig gerucht tegenspreken. Het gerucht namelijk dat de discipel Johannes, hij zelf dus, niet zou sterven, omdat de Heere Jezus zou terugkomen voor zijn dood. In het evangelie benadrukt Johannes nog eens wat Jezus werkelijk gezegd had: "Maar Jezus had niet tegen hem gezegd dat hij niet zou sterven, maar: Als Ik wil dat hij blijft totdat Ik kom, wat gaat het u aan?" Voor alle lezers van dit evangelie die leefden ná de dood van Johannes was dat een belangrijke weerlegging van het gerucht.

Het tweede is de verzekering dat alles wat in dit evangelie staat, waarachtig is. De discipel die van deze gebeurtenissen getuigd heeft en deze dingen heeft beschreven, is "deze discipel", dat wil zeggen de discipel die Jezus liefhad, dat wil zeggen de apostel Johannes.

En dan zegt vers 24: "en wij weten dat zijn getuigenis waar is." Wie zijn dan die "wij"? Misschien zijn het de eerste kopiisten van het evangelie? Misschien is het hetzelfde “wij” als dat van de eerste brief van Johannes, het "wij" dus van de apostelen: wat wij gehoord hebben, wat wij gezien hebben, wat wij aanschouwd hebben, wat onze handen getast hebben et cetera (1 Joh. 1:1).

En dan geeft Johannes een afsluitende opmerking, namelijk dat niet alles wat Jezus gezegd en gedaan heeft in dit evangelie is opgenomen. Het zou ook niet kunnen, zegt Johannes. Er zijn zoveel andere dingen die Jezus gedaan heeft. En als die beschreven zouden worden zou de wereld zelf de geschreven boeken niet kunnen bevatten. Het is een prachtige dichterlijke beeldspraak en het maakt nog eens duidelijk dat Johannes zijn getuigenissen heeft geselecteerd met een bijzonder doel, namelijk dat wij zouden geloven dat Jezus de Christus is, de Zoon van God. En dat wil zeggen dat wij door dat geloof het eeuwige leven zouden ontvangen in Zijn Naam.

(102) AMEN

Er is nog een woord over, waar we nog niets van hebben gezegd. Het lijkt aan de ene kant op de ondertekening van de schrijver, die met "amen" nog éénmaal de waarheid van zijn tekst bevestigt. Maar aan de andere kant is het een woord van de lezer, die het evangelie tot dit punt toe gevolgd heeft en nu, het laatste woord hardop uitsprekend, zich met de boodschapper vereenzelvigt en een eigen krachtig amen laat horen op alles wat hij gehoord heeft. Misschien is dit laatste woord ook het belangrijkste woord. Want wie het alleen de apostel hoort zeggen, heeft zich van de boodschap gedistantieerd; en wie het uit zichzelf als antwoord geeft op wat hij heeft gelezen, gelooft daadwerkelijk dat Jezus Christus de Zoon van God is en weet zich verzekerd van het eeuwige leven in Zijn Naam.

Hoe komt het dat sommigen tot geloof komen door het lezen van een evangelie, dat anderen koud laat? Paulus geeft een deel van het antwoord wanneer hij schrijft, dat de natuurlijke mens de dingen van de Geest van God niet aan kan nemen, "want ze zijn dwaasheid voor hem. Hij kan ze ook niet leren kennen, omdat ze geestelijk beoordeeld worden" (1 Kor. 2:14). Rationele argumenten, menselijke wijsheid, getuigenissen van mensen op zichzelf, zijn niet bij machte om wie dan ook te overtuigen van de waarheid van het evangelie. Onze natuurlijke houding tegenover onszelf, God en de wereld, is er een van respectievelijk overschatting, verloochening en verdraaiing. We geloven van nature alleen in een waarheid die wij zelf kunnen ontdekken met ons verstand en we vertrouwen erop dat we in eigen kracht de wijsheid kunnen verwerven die nodig is voor het goede leven. In dat geloof komen we anderen tegen met geheel verschillende overtuigingen, en onze postmoderne natuur fluistert ons dan in, dat zolang we elkaar niet in de weg zitten we ruimhartig mogen zeggen dat iedereen zo zijn eigen waarheid heeft. In die zin is het postmodernisme de uiterste consequentie van de levenshouding van de natuurlijke mens.

Het enige wat de postmoderne, de natuurlijke mens in het kwadraat, kan aannemen, is dat elke pretentie van absolute waarheid een dwaasheid moet zijn. Zo loopt de poging om het geestelijke, het goddelijke te beoordelen met natuurlijke vermogens, geheel en al uit op een misvatting.

Het geestelijke, zegt Paulus, moet geestelijk worden beoordeeld. Dat wil zeggen dat moet worden begrepen naar zijn eigen strekking en intentie. Niet worden herleid op wat wetenschappelijk aantoonbaar is of verklaard met pseudo wetmatigheden die de geest van de mens als fundament hebben. Geloof is niet te reduceren tot de psychologie. Wij geloven niet in God omdat wij er behoefte aan zouden hebben; maar wij weten dat God bestaat omdat Hij het verlangen naar Zijn tegenwoordigheid en de Verzoening met Hem zo diep in ons bestaan heeft verankerd, dat het onmogelijk te negeren valt. Dorst is het bewijs van het bestaan van water. Wij geloven niet in Jezus Christus omdat wij een mens uit het verleden de status van een held wilden geven of fantastische sprookjes over die mens wilden vertellen, waarachter allerlei troostmechanismen schuilgaan. Wij geloven in Jezus Christus omdat we Hem ontmoet hebben in de bladzijden van de heilige Schrift en we het gewaagd hebben Hem in het innerlijk van onze geest aan te spreken – om vervolgens tot onze eigen verbazing en verrukking te ontdekken dat Hij het antwoord is.

Het is met name het evangelie naar Johannes dat mij in mijn leven in staat gesteld heeft een ontmoeting met Jezus Christus te hebben. En wat voor een ontmoeting! Ik las het evangelie toen ik 12 was en nog nauwelijks begreep. Ik weet dat de proloog door zijn filosofische diepgang diepe indruk op mij maakte, en dat ik de wonderverhalen oversloeg en vervolgens weer met diep ontzag kennis nam van het Hogepriesterlijke gebed in hoofdstuk 17. Ik weet dat ik als jonge volwassene onder de indruk raakte van de overgave van de Zoon van God aan het kruis, die op elk moment bij machte was zich aan de tragiek van de kruisiging te onttrekken, maar uit liefde voor God en de mensen zich vernederde tot de dood aan het kruis. Op andere momenten in mijn leven was het beeld van de goede Herder de aanleiding voor een ontmoeting met de zorgzaamheid van Jezus voor de Zijnen, en dan weer de moed waarmee Hij de waarheid uitsprak in alle eenvoud maar zonder enig compromis, tegenover de Joodse leiders die Hem maar niet wilden begrijpen. Elke passage in dit evangelie heeft op enig moment in mijn leven een diepe indruk gemaakt. Het was steeds alsof er uit zo'n passage licht straalde op al het andere dat ik deed en las.

Met het evangelie naar Johannes zijn we in het Heilige der heiligen beland. Hier ontmoeten we de Zoon van God, de Koning van Israël, de goede Herder, de ware Wijnstok, het ware Brood uit de hemel, de Hogepriester die voor ons bidt, de Messias voor Israël maar ook voor de

hele wereld, de Opstanding en het leven, die toch vol tranen kan meeleven met het verlies van Maria en Martha. In dit evangelie ontmoet ik de Heer die mij liefgehad heeft tot het einde en mij oproept om Hem lief te hebben en dat te tonen in Mijn gehoorzaamheid. Hij heeft mij uitverkoren, Hij noemt mij Zijn vriend, en niet langer een slaaf, Hij bidt om de Trooster die mij de weg wijst in heel de waarheid en die Christus verheerlijkt en mij voor de ogen stelt. Hij is het die voor mij de wereld overwint en mij Zijn woord, dat is het woord van de Vader, heeft gegeven. Hij is het die mij door de waarheid van Gods Woord geheiligd heeft en mij nu uitzendt in de wereld om Hem te verkondigen. Al lezende ben ik ooit tot de erkenning gekomen dat deze Jezus waarachtig door God de Vader gezonden is. Zo heeft God aan mij de Naam van Zijn Zoon bekendgemaakt. En nu mag ik weten dat de liefde waarmee de Vader de Zoon heeft liefgehad, nu ook in mij is, zoals Jezus Christus ook in mij is door Zijn Geest.

In dit evangelie zie ik deze verheven Zoon van God de laatste weg gaan. Ondervraagd door Annas en Kajafas, gegeseld door soldaten en ondervraagd opnieuw door Pilatus; verraden door Zijn eigen volk en veroordeeld in een pervers religieus schijnproces en uiteindelijk geëxecuteerd door Romeinse schijngerechtigheid. Ik hoor Hem zeggen aan het kruis "Het is volbracht" en ik overweeg bij mijzelf wat dat betekent voor mij. Dat het werk van de verlossing, waarin mijn zonde is verzoend en mijn schuld is vergeven door Hem is volbracht door God het oordeel dat ik verdiend had in drie uren van volstrekte duisternis en verlatenheid, op Hem uitoefende. De toorn van God over de zonde raakte de volmaakte Mens; de Zoon van God die geen zonde gekend heeft, werd in deze uren voor mij en elke andere zondaar tot een zondoffer gemaakt.

Nu ik alles kan overzien, aan elk gedeelte dezelfde aandacht heb geschonken, raak ik opnieuw onder de indruk van dit evangelie. Wie Jezus heeft leren kennen zoals Johannes Hem beschreven heeft, kan niet meer onverschillig staan tegenover de Zoon van God. Maar voorlopig is alles gezegd. Er zou nog veel meer te zeggen zijn over het evangelie van Johannes, maar ik denk dat de wereld de boeken niet zou kunnen bevatten die over dit evangelie geschreven zouden kunnen worden. Maar aan het eind van deze studies gekomen hebben we het belangrijkste nog niet gezegd. Want wat is nu ons antwoord op alles wat Johannes ons verteld heeft, en op alles wat we van de andere evangelisten moesten mee horen zodat het evangelie een symfonie werd met meerdere stemmen en klank-

kleuren? Want wat hebben we gehoord? Zo lezen we in het boek Openbaring: "ik ben de Alpha en de Omega, het Begin en het Einde, zegt de Heere, Die is en Die was en Die komt, de Almachtige" (Op. 1:8)

Laten we dan antwoorden: AMEN

Inhoudsopgave

VOORWOORD 1

(76) Ik ben de ware wijnstok 5

(77) – Het gebod van de liefde 12

(78) De haat van de wereld 17

UIT DE WERELD UITVERKOREN 18
HAAT VOOR CHRISTUS 20
OMDAT ZIJ GOD NIET KENNEN 20
HET FALEN VAN CHRISTENEN 22

(79) Getuigen van Jezus met de Heilige Geest 23

ONS GETUIGENIS IS TEGENOVER DE WERELD 24
ONS GETUIGENIS IS VANUIT DE VADER 27
ONS GETUIGENIS IS OVER DE ZOON 29
HET GETUIGENIS VAN DE GEEST DOOR MIDDEL VAN MENSEN 31

(80) De Geest aan het werk 34

(81) De Geest van de waarheid 39

DE BIJBEL ALS GODS WOORD 39
SCAN 40
Noodzaak van nieuwe openbaring: veel heb Ik u te zeggen 41
De Geest als goddelijk auteur 42
DE REIKWIJDTE VAN DE OPENBARING: HEEL DE 44
DE KERN VAN DE OPENBARING: CHRISTUS 44

(82) – Blijdschap na droefheid 47

DE GEEST, DE ZOON EN DE GELOVIGE 47
EEN KORTE TIJD... 48
DE VERBIJSTERING VAN DE DISCIPELEN 49
EEN TROOSTENDE GELIJKENIS 50
DE BELOFTE VAN HET GEBED 51

(83) Geloof, hoop en liefde 54

ZOEKTOCHT NAAR ZINVOL LEVEN 54
NATUUR EN OPENBARING 55
LIEFDE, GELOOF EN HOOP 57
REALITEIT VAN DE LIEFDE 57
LIEFDE VAN DE VADER 59
GELOOF 60
HOOP 63

(84) Het gebed van de Heer 65

(85) – Jezus bidt voor de Zijnen (1) 74

HET WERK VAN DE ZOON 74
GEHOORZAAMHEID 76
GELOOF EN ERKENNING 78
DE GAVE VAN DE VADER 79
VERHEERLIJKING IN DE GELOVIGEN 80

(86) Jezus bidt voor de Zijnen (2) 83

HET GEBED OM BEWARING 83
GEBED OM EENHEID 84
HET GEBED OM BLIJDSCHAP 87
HET GEBED OM HEILIGING 87
HET WOORD VAN DE WAARHEID 89
DE ZENDING VAN DE DISCIPELEN 90

(87) – De eenheid van alle Christenen 92

DE WARE EENHEID VAN ALLE CHRISTENEN 96
DE STRUCTUUR VAN DE EENHEID VAN ALLE CHRISTENEN 97
HET DOEL VAN DE EENHEID VAN ALLE CHRISTENEN 99
OECUMENE EN DE WARE EENHEID 100

(88) De toekomstige heerlijkheid 102

(89) Het proces van Jezus 108

DE MOED VAN JEZUS 109
DE GODDELIJKE VOLMACHT VAN JEZUS 112
DE LIEFDE VAN JEZUS VOOR DE DISCIPELEN 113

DE VOLSTREKTE GEHOORZAAMHEID VAN JEZUS 113
HET VERHOOR VAN JEZUS DOOR ANNAS (1) 115
DE VERLOOCHENING DOOR PETRUS (1) 118
HET VERHOOR VAN JEZUS DOOR ANNAS (2) 119
DE VERLOOCHENING DOOR PETRUS (2) 121

(90) Jezus voor Pilatus 123

(91) Het oordeel van Pilatus 130

(92) De kruisiging van Jezus (1) 139

DE VERVULLING VAN DE PROFETIE 141
VOORSPELLING OF VERTELLING? 143
DE INSCRIPTIE VAN PILATUS 144
DE ONBAATZUCHTIGE LIEFDE 145

(93) De kruisiging van Jezus (2) 148

(94) De kruisiging van Jezus (3) 151

(95) De begrafenis van Jezus 159

(96) De opstanding van Jezus 164

(97) Jezus' verschijning aan Maria Magdalena 173

DE BETEKENIS VAN DE OPSTANDING 173
VRIJZINNIGE THEORIEËN OVER DE OPSTANDING 175
Jezus in coma 176
Massahysterie 177
Het verkeerde graf 178
Het Joodse ongeloof volgens Mattheus 178
De onbekende grafschenders 180
DE VERSCHIJNING AAN MARIA MAGDALENA 180
Het verdriet van Maria Magdalena 181
De ontmoeting met de opgestane Jezus 181
De opdracht aan Maria 183
HET ONGELOOF VAN DE DISCIPELEN TEGENOVER MARIA 184

(98) De verschijning van Jezus 185

(99) De belijdenis van Thomas 191

(100) – Epiloog (1): de verschijning aan het meer 197

(101) – Epiloog (2) Het gesprek met Petrus 203

(102) AMEN 211